

ВЕСНІК ФІПУ

УЛАДЗІСЛАЎ ПАНЧАНКА:

«НАМ НАДЗВЫЧАЙ ВАЖНА МЕЦЬ СВАЕ
ПРЫЗНАНЫЯ Ў СВЕЦЕ ІДЭНТЫФІКАЦЫЙНЫЯ
СТРУКТУРЫ, ТУТ ЁСЦЬ АНАЛОГІЯ З
ПАТЭНТНАЙ СПРАВАЙ»

ФЕДЭРАЛЬНАЯ СЛУЖБА ПА ІНТЭЛЕКТУАЛЬнай УЛАСНАСЦІ
(РАСПАТЭНТ)

ФЕДЭРАЛЬНАЯ ДЗЯРЖАЎНАЯ БЮДЖЭТНАЯ ЎСТАНОВА «ФЕДЭРАЛЬНЫ
ІНСТЫТУТ ПРАМЫСЛОВАй УЛАСНАСЦІ»

ВЕСНІК ФІПУ

BULLETIN OF FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY

2025

Т. 4 № 1 (11)

16+

ФЕДЭРАЛЬНАЯ СЛУЖБА ПА ІНТЭЛЕКТУАЛЬНАЙ УЛАСНАСЦІ (РАСПАТЭНТ)
Федэральная дзяржаўная бюджэтная ўстанова
«Федэральны інстытут прамысловай уласнасці»

ISSN 2782–5086 (Print)
ISSN 2949–2432 (Online)
Вестнік ФІПУ
Т. 4 № 1 (11)
Москва 2025

Зарэгістраваны:

у Федэральнай службе па наглядзе ў сферы сувязі, інфармацыйных тэхналогій і масавых камунікацый (ПІ № ФС77–85468; серыя Эл № ФС77–85469 ад 13 чэрвеня 2023 г.).

Зоны распаўсюджвання:

Расія (усе зоны), краіны СНД, краіны блізкага і далёкага замежжа.

Перыядычнасць выдання:

4 нумары ў год з магчымасцю дадатковых спецвыпускаў.

Падпісны індэкс: 85599.

«Вестнік ФІПУ» заснаваны

ў 2022 годзе для асвятлення вынікаў навуковай дзейнасці ў сферы інтэлектуальнай уласнасці па наступных галінах навукі: Дзяржава і права. Юрыдычныя навукі; Эканоміка. Эканамічныя навукі; Патэнтнае права. Вынаходніцтва; Рацыяналізатарства; Прыродазнаўчыя навукі. Агульныя і комплексныя праблемы; Статыстыка; Кібернетыка.

Чытацкая аўдыторыя:

спецыялісты ў вобласці інтэлектуальнай уласнасці, патэнтныя павераныя, юрысты, адвакаты, кіраўнікі, аспіранты, студэнты, вынаходнікі і іншыя чытачы.

«Вестнік ФІПУ» прапаноўвае непасрэды адкрыты доступ да свайго кантэнту, грунтуючыся на наступным прынцыпе: свабодны адкрыты доступ да вынікаў даследаванняў спрыяе павелічэнню глабальнага абмену ведамі. Выпускі часопіса размешчаныя на электронным рэсурсе сайта ФІПУ www.vestnikfips.ru (электронная версія часопіса).

Усе матэрыялы даступны для карыстальнікаў адрозу пасля апублікавання.

Перыяд эмбарга не прадугледжаны. Рэгістрацыя на сайце часопіса для атрымання бясплатнага свабоднага доступу да матэрыялаў не патрабуецца. Публікацыя бясплатная для ўсіх аўтараў.

З'яўляецца часопісам адкрытага доступу (open access),

г. зн. увесь змест знаходзіцца ў вольным доступе, бясплатна для карыстальнікаў у адпаведнасці з вызначэннем адкрытага доступу.

Усе матэрыялы, якія паступаюць у рэдакцыю, праходзяць працэдуру дваінога сляпога рэцэнзавання.

Рэцэнзаванне ажыццяўляецца незалежнымі экспертамі і ў адпаведнасці з этычнымі прынцыпамі.

Электронны архіў часопіса

даступны пасля публікацыі ў наступных нацыянальных рэпазіторыях: «Навуковая электронная бібліятэка» ў рамках бібліяграфічнай базы даных «Расійскі індэкс навуковага цытавання» (РІНЦ) – для зарэгістраваных карыстальнікаў (рэгістрацыя ў сістэме і доступ да часопіса бясплатны); «КіберЛенінка» – бясплатна для ўсіх чытачоў без рэгістрацыі.

Адрас заснавальніка, рэдакцыі і выдаўца часопіса «Вестнік ФІПУ»:
125993, Масква, Г-59, ГСП-3,
Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1.

Электронная пошта часопіса:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.
Сайт: vestnikfips.ru.

**Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)
Federal State Budgetary Institution
«Federal Institute of Industrial Property»**

ISSN 2782-5086 (Print)

ISSN 2949-2432 (Online)

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

Vol. 4 No. 1 (11)

Moscow 2025

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; EI series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:

4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):

State and Law. Juridical Sciences

Economics. Economic Sciences

Patent Law. Inventive Activities.

Innovative Activities Natural Sciences.

General and Complex Problems

Statistics Cybernetics

Readership:

professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:

free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FIPS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.

There is no embargo period.

No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal,

i. e. all content is freely available

at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.

Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal

are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:

Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1,
Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Website: vestnikfips.ru

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

Галоўны рэдактар **НЯРЭЦІН Алег Пятровіч**

д-р экан. навук, дырэктар Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці (ФІПУ), Масква

ЗУБАЎ Юрый Сяргеевіч

канд. пед. навук, кіраўнік Федэральнай службы па інтэлектуальнай уласнасці, Масква

ІЎЛІЕЎ Рыгор Пятровіч

намеснік галоўнага рэдактара, канд. юрыд. навук, прэзідэнт Еўразійскага патэнтнага ведамства, навуковы кіраўнік ФІПУ, Масква

ГАРУШКІНА Святлана Мікалаеўна

намеснік галоўнага рэдактара, канд. сацыял. навук, навуковы сакратар ФІПУ, Масква

АБАНКІНА Таццяна Усеваладаўна

канд. экан. навук, прафесар, дырэктар Цэнтра крэатыўнай эканомікі факультэта гарадскога і рэгіянальнага развіцця НДУ ВШЭ, Масква

АЛЯКСАНДРАВА Ганна Уладзіміраўна

канд. тэхн. навук, дацэнт, вядучы навуковы супрацоўнік, начальнік Аналітычнага цэнтра ФІПУ, Масква

АЛЯКСЕЕВА Вольга Лянараўна

канд. юрыд. навук, начальнік Цэнтра маніторынгу якасці ФІПУ, Масква

БЛІЗНЕЦ Іван Анатольевіч

д-р юрыд. навук, прафесар, дэкан юрыдычнага факультэта, заг. кафедрай інтэлектуальнай уласнасці Маскоўскага ўніверсітэта імя А. С. Грыбаедава, Масква

БАРОЎСКАЯ Марына Аляксандраўна

д-р экан. навук, прафесар, член-карэспандэнт Расійскай акадэміі адукацыі, прэзідэнт Паўднёвага федэральнага ўніверсітэта, Растоў-на-Доне

БЫЧКОЎ Дзмітрый Уладзіміравіч

канд. фіз.-мат. навук, галоўны эксперт Адзела механікі, фізікі і электратэхнікі Упраўлення экспертызы ЕАПВ, Масква

ГЛАЗЬЕЎ Сяргей Юр'евіч

д-р экан. навук, прафесар, акадэмік Расійскай акадэміі навук, старшыня Навуковага савета РАН па комплексных праблемах еўразійскай эканамічнай інтэграцыі, мадэрнізацыі і ўстойлівага развіцця, дзяржсакратар Саюзнай дзяржавы, Масква

ГРЫБ Уладзіслаў Валер'евіч

д-р юрыд. навук, прафесар, заслужаны юрыст РФ, акадэмік Расійскай акадэміі адукацыі, рэктар Маскоўскага ўніверсітэта імя А. С. Грыбаедава, старшыня Расійскага прафесарскага сходу, Масква

ЕНА Алег Валер'евіч

кіраўнік навуковага напрамку «Патэнтная аналітыка» ФІПУ, Масква

ЖУРАЎЛЁЎ Андрэй Львовіч

канд. юрыд. навук, начальнік Цэнтра міжнароднай кааперацыі ФІПУ, Масква

ЗАЛАТЫХ Наталля Іванаўна

канд. экан. навук, віцэ-прэзідэнт Агульнарасійскай грамадскай арганізацыі малога і сярэдняга прадпрыемства «Апора Расіі», Масква

ІВАНОВА Марына Германаўна

д-р сацыял. навук, канд. экан. навук, дацэнт, вядучы навуковы супрацоўнік Навукова-адукацыйнага цэнтра ФІПУ, Масква

ІВАНОЎ Раман Аляксеевіч

PhD па спецыяльнасці «малекулярная імуналогія», дырэктар Навуковага цэнтра трансляцыйнай медыцыны, навуковы кіраўнік напрамку «Медыцынская біятэхналогія» Універсітэта «Сірыус», Сочы

ІЛЫНА Ірына Яўгенаўна

д-р экан. навук, дацэнт, дырэктар Расійскага навукова-даследчага інстытута эканомікі, палітыкі і права ў навукова-тэхнічнай сферы, Масква

КАЛЯЦІН Віталь Алегавіч

канд. юрыд. навук, дацэнт, прафесар кафедры інтэлектуальных правоў і кансультант адзела заканадаўства аб інтэлектуальных правах Даследчага цэнтра прыватнага права ім. С. С. Аляксеева пры Прэзідэнце Расійскай Федэрацыі, Масква

КЛІМАНАЎ Уладзімір Віктаравіч

д-р экан. навук, канд. геагр. навук, дацэнт, дырэктар АНА «Інстытут рэфармавання грамадскіх фінансаў», Масква

КУЗНЯЦОВА Таццяна Віктараўна

д-р пед. навук, прафесар, начальнік Цэнтра «Усерасійская патэнтна-тэхнічная бібліятэка», Масква

ЛАПАЦІНА Наталля Віктараўна

д-р пед. навук, прафесар, вядучы навуковы супрацоўнік Навукова-адукацыйнага цэнтра ФІПУ, Масква

ЛЫСКОЎ Мікалай Барысавіч

начальнік Цэнтра хіміі, біялогіі і медыцыны ФІПУ, Масква

ПРАКОФ'ЕЎ Станіслаў Яўгенавіч

д-р экан. навук, прафесар, рэктар Фінансавага ўніверсітэта пры Урадзе Расійскай Федэрацыі, Масква

САЛЬНІКАЎ Міхаіл Юр'евіч

начальнік Цэнтра фізікі і прыкладной механікі ФІПУ, Масква

СІРАЦЮК Уладзімір Алегавіч

д-р тэх. навук, дацэнт, вядучы навуковы супрацоўнік Інстытута праблем кіравання РАН, Масква

СМІРНОЎ Міхаіл Барысавіч

канд. фіз.-мат. навук, галоўны эксперт Адзела механікі, фізікі і электратэхнікі Упраўлення экспертызы ЕАПВ, Масква

СУКОНКІН Аляксандр Уладзіміравіч

канд. тэх. навук, галоўны навуковы супрацоўнік ФІПУ, Масква

ФАБРЫЧНЫ Сяргей Юр'евіч

д-р юрыд. навук, прафесар, дырэктар ФДБУ «Федэральнае агенцтва па прававой абароне вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці ваеннага, спецыяльнага і двойнога прызначэння», Масква

ФЯДОТАЎ Міхаіл Аляксандравіч

д-р юрыд. навук, прафесар, дырэктар Міжнароднага навукова-адукацыйнага цэнтра «Кафедра ЮНЭСКА па аўтарскім праве, сумесным, культурным і інфармацыйным правах» НДУ ВШЭ, Масква

ШОРЫН Алег Мікалаевіч

канд. тэх. навук, Масква

EDITORIAL BOARD**Editor-in-Chief Oleg P. NERETIN**

Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV

Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow

Grigory P. IVLIEV

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow

Svetlana N. GORUSHKINA

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow

Tatiana V. ABANKINA

Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow

Anna V. ALEKSANDROVA

Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher – Head of the FIPS Analytical Center, Moscow

Olga L. ALEKSEEVA

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow

Ivan A. BLIZNETS

Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow

Marina A. BOROVSKAIA

Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don

Dmitry V. BYCHKOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Sergey Yu. GLAZIEV

Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, State Secretary of Belarus-Russia Union State, Moscow

Vladislav V. GRIB

Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational private institution of higher education "Moscow University named after A. S. Griboedov", Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow

Oleg V. ENA

Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow

Andrey L. ZHURAVLEV

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow

Natalia I. ZOLOTYKH

Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business "Opora Russia", Moscow

Marina G. IVANOVA

Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV

PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi

Irina E. ILYINA

Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow

Vitaly O. KALYATIN

Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow

Vladimir V. KLIMANOV

Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography) Assoc. Prof., Director of NGO "Institute for Public Finance Reform", Moscow

Tatiana V. KUZNETSOVA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the "All-Russian Patent and Technical Library" Center, FIPS, Moscow

Natalia V. LOPATINA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Nikolai B. LYSKOV

Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow

Stanislav E. PROKOFIEV

Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow

Mikhail Yu. SALNIKOV

Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow

Vladimir O. SIROTYUK

Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow

Mikhail B. SMIRNOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Alexander V. SUKONKIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow

Sergey Yu. FABRICHNY

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution "Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use", Moscow

Mikhail A. FEDOTOV

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center "UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights" NRU HSE, Moscow

Oleg N. SHORIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

ЗМЕСТ

Калонка галоўнага рэдактара

Editorial

8 А. П. Нярэцін

1. Дыялог з акадэмікам

Dialogue with an academician

У. Я. Панчанка

«Нам надзвычай важна мець свае прызнаныя ў свеце ідэнтыфікацыйныя структуры, тут ёсць аналогія з патэнтнай справай»

V. Ya. Panchenko

"It is extremely important for us to have our own internationally recognized identification structures, there is an analogy with the patent case"

10

2. Пытанні аховы і абароны правоў інтэлектуальнай уласнасці

Issues of intellectual property rights protection and enforcement

Г. А. Палякова,

М. Б. Лыскоў

Практыка абмежавання патэнтных правоў у рамках артыкулаў 1360 і 1362 Грамадзянскага кодэкса РФ

A. A. Polyakova,

N. B. Lyskov

The practice of patent rights restriction within articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation

14

В. Л. Аляксева,

Ю. С. Зайцаў

Тэхналогіі штучнага інтэлекту: пытанні раскрыцця ў патэнтнай заяўцы

O. L. Alekseeva,

Yu. S. Zaytsev

Artificial intelligence technologies: disclosure issues in a patent application

24

А. Ю. Шлапуноў,

В. Ю. Мачнева

Патэнтны тролінг у галіне

таварных знакаў як

выклік заканадаўству па

інтэлектуальнай уласнасці

A. Yu. Shlapunov,

V. Yu. Machneva

Trademark patent trolling as a

challenge to intellectual property

law

32

А. Л. Жураўлёў

М. Б. Лыскоў,

Т. А. Беззаботнава,

Н. У. Алісава

Падаўжэнне патэнта на

вынаходку, якая адносіцца да

лекавага сродку, пестыцыду або

аграхімікату: статыстыка і вынікі

анкетавання

A. L. Zhuravlev,

N. B. Lyskov,

T. A. Bezzabotnova,

N. V. Alisova

Patent renewal for invention related

to medicinal product, pesticide

and agrochemical: statistics and

questionnaire results

40

3. Электронныя сэрвісы патэнтнай інфармацыі

Electronic patent information services

У. А. Сірацюк

Асаблівасці пабудовы

эфектыўнай лічбавай эканістэмы

інтэлектуальнай уласнасці

V. O. Sirotyuk

Features of building an effective

digital ecosystem of intellectual

property

48

CONTENT

- А. П. Нярецін,**
А. А. Тамашэўская
Лічбавыя рэестры і базы
данных генетычных рэсурсаў і
звязаных з імі традыцыйных
ведаў: міжнародны досвед
стварэння
О. Р. Neretin,
Е. А. Tomashevskaya
Digital registries and databases
of genetic resources and
related traditional knowledge:
international experience in
creating
54
- Р. Г. Алілаў,**
Э. Р. Абіева,
Д. І. Зубаў
Асаблівасці ўзаемадзеяння з
інфармацыйна-пошукавымі
сэрвісамі для карыстальнікаў-
пачаткоўцаў: магчымасці і
абмежаванні
Р. G. Alilov,
Е. R. Abieva,
D. I. Zubov
Features of interaction with
information search services for
novice users: opportunities and
limitations
62
- 4. Падзея**
Historical event
Н. А. Някрасава
Усерасійская патэнта-тэхнічная
бібліятэка ў гады Вялікай
Айчыннай вайны
N. O. Nekrasova
The All-Russian Patent and
Technical Library during the Great
Patriotic War
76
- 5. Навіны замежных
патэнтных ведамстваў**
News from foreign patent
offices
А. А. Ламакіна
Агляд галоўных падзей патэнтных
ведамстваў Усходняй Азіі
А. А. Lomakina
East Asia intellectual property offices
main events review
82
- 6. X-файлы УПТБ**
Vptb X-Files
92
- 7. Кніжная паліца**
Bookshelf
А. П. Нярецін
«Інтэлектуальная ўласнасць — аснова
інавацыйнай эканомікі: прыярытэты
і механізмы навукова-тэхналагічнага
развіцця»
О. Р. Neretin
“Intellectual property is the basis of
an innovative economy: priorities and
mechanisms of scientific and technological
development”
94

Калонка галоўнага рэдактара

Паважаныя чытачы, калегі, сябры!

Часопіс «Веснік ФІПУ» заснаваны ў 2022 годзе пры падтрымцы Распатэнта ў мэтах прасоўвання вынікаў даследаванняў па комплексе пытанняў аб'ектаў патэнтнага права і сродкаў індывідуалізацыі, а таксама праблем лічбавізацыі, распрацоўкі эканамічных і кадравых аспектаў у сферы інтэлектуальнай уласнасці (ІУ).

На старонках нумара – аспекты прававога рэгулявання аб'ектаў патэнтных правоў, а таксама выкарыстання інфармацыйных рэсурсаў у сферы ІУ.

На фоне дыскусій пра ролю ІУ у дасягненні нацыянальных мэт хачу звярнуць увагу: патэнтная сістэма – ключавы элемент абароны ІУ, які ўздзейнічае на тэхналагічнае лідарства як асобных кампаній, так і краіны наогул. Нельга не пагадзіцца: з пераходам да глабальнай эканомікі ключавым фактарам робіцца абарона тэхналогій і ІУ. Тое, як дзяржава выбудоўвае падтрымку інавацый і сістэму аховы ІУ, наўпрост уплывае на яе пазіцыі ў сусветнай эканоміцы.

Скіраванасць эканамічнага росту найбуйнейшых эканомік свету на інтэлектуальны і тэхналагічны суверэнітэт актуалізуе пытанне ІУ у прадметным полі эканамічнай навукі, што ўзмацняе значнасць канцэпту інтэлектуальнага суверэнітэту.

Міждысцыплінарны характар ІУ дазваляе вызначыць інтэлектуальны суверэнітэт як комплексную сістэму прававых, кіраўніцкіх, фінансавых, кадравых, навуковых і тэхналагічных інструментаў падтрымкі і развіцця інстытута ІУ, што гарантуе паўнаўтаснае забеспячэнне патрэб краіны партфелямі ахоўных вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці для стварэння айчынных высокатэхналагічных вытворчасцяў.

Гаворка ідзе пра перспектывыны напрамкі развіцця інтэлектуальнага суверэнітэту – пашырэнне сферы тэхналагічнай спецыялізацыі Расіі і павышэнне каэфіцыента тэхналагічнай залежнасці на карысць расійскіх заявак на вынаходкі, з улікам эканамічнага ўплыву сферы ІУ на эканоміку наогул і рост ВУП.

Патэнтаванне тэхналогій як фактар росту ВУП разглядаецца праз мультыплікатывы эффект, абумоўлены ўплывам на міжгаліновыя ўзаемасувязі базавых эканамічных паказнікаў.

Шэраг гэтых і іншых фактараў стаў падставай для правядзення навуковым калектывам ФІПУ разам з прадстаўнікамі РАНГІДС працы па выяўленні навукова-метадычных падыходаў да ацэнкі долі ІУ у ВУП Расіі.

Аб'ектамі нашых даследаванняў у макраэканоміцы былі, у прыватнасці, паказнікі ўліку прадуктаў ІУ у макраэканамічнай статыстыцы, метадалогія іх фарміравання і

метадычныя падыходы да ацэнкі долі ІУ у ВУП Расіі.

У ходзе даследаванняў вызначаны галіны эканомікі з высокай інтэнсіўнасцю выкарыстання аб'ектаў ІУ, ацэнена доля галін, што інтэнсіўна выкарыстоўваюць правы ІУ, у ВУП Расіі, якая складае 44,8% ВУП.

Распрацаваны новы паказнік – «індэкс інтэнсіўнасці выкарыстання інтэлектуальных правоў».

Ключавыя вынікі адлюстраваны ў манаграфіі «Метадалогія раскрыцця інтэлектуальнай уласнасці ў эканоміцы прапановы», з якой мы абавязкова вас сёлета пазнаёмім.

З вынікамі даследавання і іншых навукова-даследчых прац ФІПУ можна азнаёміцца на нашым сайце ў раздзеле «Навуковая дзейнасць».

Значнасць гэтага пытання для вырашэння прарыўных задач краіны выводзіць тэму інтэлектуальнага суверэнітэту ў фокус увагі Расійскай акадэміі навук як нацыянальнага інтэлектуальнага цэнтра, здольнага комплексна рашаць задачы фундаментальнай навукі, звязаныя з развіццём дзяржавы і грамадства. Новую рубрыку «Дыялог з акадэмікам» адкрывае інтэрв'ю з віцэ-прэзідэнтам РАН, акадэмікам РАН, доктарам фізіка-матэматычных навук, прафесарам У. Я. Панчанка.

*З павагай, А. П. Нярэцін,
галоўны рэдактар часопіса,
доктар эканамічных навук*

EDN <https://elibrary.ru/cskmzc>

Editorial

Dear readers, colleagues, friends!

Bulletin of FIPS was founded in 2022 and supported by Rospatent to promote the results of research on a range of issues: patent law and means of individualization, as well as the problems of digitalization, the development of economic and personnel aspects in the field of intellectual property (IP).

Current issue focuses on aspects of the legal regulation of objects of patent law, as well as the use of IP information resources.

Following discussions about the role of IP in achieving national goals, I'd like to draw attention to the fact that the patent system is a key element of IP protection that affects the technological leadership of both individual companies and the country as a whole. One must agree that with the transition to global economy, the key factor is the protection of technology and IP. The way the state establish support for innovation and the system of IP protection directly affects its position in the global economy.

The focus of the world's largest economies growth is aimed at intellectual and technological sovereignty, which actualizes the issue of IP in the subject field of economics, thus reinforcing the importance of the intellectual sovereignty concept.

The interdisciplinary nature of IP allows us to define intellectual sovereignty as a complex system of legal,

management, financial, personnel, scientific and technological tools for supporting and developing the institute of IP, which guarantees the full provision of country's needs with portfolios of protected IP results for the creation of domestic high-tech industries.

The topic is about promising areas of intellectual sovereignty development – expanding the sphere of Russian technological specialization and increasing the technological dependence coefficient in favor of Russian applications for inventions, taking into account the IP impact on the economy and on GDP growth.

Technology patenting as a factor of GDP growth is considered through a multiplicative effect based on the influence of intersectoral relationships of basic economic indicators.

These and other factors served as the basis for FIIPS and RANEPА to carry out research to identify scientific and methodological approaches to assess the share of IP in Russia's GDP.

The objects of research in macroeconomics were, in particular, the accounting indicators for IP products in macroeconomic statistics, the methodology of their formation and approaches to assessing the share of IP in Russia's GDP.

Throughout research, industries in the sectorial structure of the economy with a high intensity of IP use were identified, and the share of industries

that intensively use IP rights in Russia's GDP was estimated, being 44.8 % of GDP.

A new indicator has been developed IUip – Intensive use of intellectual property.

The key results are reflected in the monograph "Methodology of intellectual Property disclosure in supply-side economics", which will be introduced this year.

The research results and other scientific materials of FIPS can be found on our website in the Scientific Activity section¹.

The importance of this issue for solving the breakthrough tasks of our country brings intellectual sovereignty into the focus of the Russian Academy of Sciences (RAS) attention, which as a national intellectual center is capable of comprehensively solving the fundamental science tasks related to the development of state and society. A new section "Dialogue with an academician" is introduced by an interview with the Vice-President of RAS, Academician of RAS, Dr. Sci (Phys. – Math), Professor V. Ya. Panchenko.

**Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Dr. Sci. (Economics)**

¹ <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/informatsiya-opypolnennykh-v-fips-nauchno-issledovatel'skikh-rabotakh>

1

ДЫЯЛОГ З
АКАДЭМІКАМEDN <https://elibrary.ru/gkhrIm>**«Нам надзвычай важна мець свае прызнаньня ў свеце ідэнтыфікацыйныя структуры, тут ёсць аналогія з патэнтнай справай»****Уладзіслаў Якаўлевіч Панчанка,**
віцэ-прэзідэнт РАН, акадэмік РАН**“It is extremely important for us to have our own internationally recognized identification structures, there is an analogy with the patent case”****Vladislav Ya. Panchenko,**
Vice-President of the RAS, academician of the RAS

Забеспячэнне аховы інтэлектуальнай уласнасці — адна з важных дзяржаўных задач, якая рэалізуецца Распатэнтам і ФІПУ. Безумоўна, уся калекцыя часопісаў, якія выпускае Расійская акадэмія навук, з’яўляецца навуковым здабыткам і вынікам інтэлектуальнай дзейнасці пакаленняў расійскіх навукоўцаў і рэдакцый саміх часопісаў, прызнанымі на міжнародным узроўні. Як вядома, не так даўно зарэгістраваны таварныя знакі на назвы навуковых часопісаў РАН. У чым Вы бачыце значнасць гэтай падзеі?

— Расійская акадэмія навук з’яўляецца заснавальнікам вядучых айчынных навуковых часопісаў па ўсіх напрамках фундаментальнай і прыкладной навукі і выдае акадэмічную калекцыю навуковай перыёдыкі.

Навуковыя часопісы РАН — гэта міжнародна прызнаныя рэцэнзаваныя перыядычныя выданні, якія выпускаюцца на працягу многіх дзесяцігоддзяў. Найстарэйшаму з іх — агульнафілалагічнаму часопісу «Весці Расійскай акадэміі навук. Серыя літаратуры і мовы» — у 2025 годзе спаўняецца 173 гады.

Хацелася б падзякаваць кіраўніцтву Распатэнта і ФІПУ за аказанае садзейнічанне ў рэгістрацыі таварных знакаў на назвы навуковых часопісаў, заснавальнікам якіх выступае Расійская акадэмія навук. Цяпер усе нашы часопісы маюць юрыдычную абарону, што надзвычай важна.

Варта адзначыць, што двухмоўныя зарэгістраваныя лагатыпы замацоўваюць магчымасць выпускаць нашы часопісы ў любой краіне свету.

Для нашых чытачоў важна разумець, што шмат якія часопісы РАН маюць англамоўныя назвы, якія ў амерыканскай юрысдыкцыі часцей за ўсё скажоныя і належаць не нам. Склалася парадаксальная сітуацыя, калі некаторыя кампаніі зарэгістравалі ў Міністэрстве гандлю ЗША вокладкі фактычна нашых часопісаў на англійскай мове, якія далёка не заўсёды з’яўляюцца прамым перакладам нашай назвы¹. Гэта прыводзіць да страты ідэнтычнасці рускамоўнай версіі часопіса.

У сусветнай навуковай супольнасці існуе вялікая цікавасць да публікацый расійскіх навукоўцаў і даследчыкаў, і выдавецтвы намагаюцца часцяком незаконна атрымліваць кантэнт нашых часопісаў.

Мы, па сутнасці, аднаўляем юрыдычны статус нашых часопісаў як на рускай, так і на англійскай мове: стварылі базу даных, сабралі калекцыю часопісаў РАН і пачалі працаваць над перакладамі гэтых часопісаў на англійскую мову для наступнага размяшчэння на платформе Расійскага цэнтра навуковай інфармацыі (РЦНІ) і далейшага распаўсюджвання.

¹ У змест выпускаў дадаюцца артыкулы з іншых часопісаў.

Пасведчанне на таварны знак РАН

У адпаведнасці з планам развіцця навукова-выдавецкай дзейнасці РАН, адна з асноўных задач акадэміі ў цяперашні час – гэта павышэнне запатрабаванасці вынікаў даследаванняў айчынных навукоўцаў і іх бачнасці на сусветным узроўні. Для вырашэння гэтай задачы мы плануем працягнуць плённае супрацоўніцтва РАН і Распатэнта ў дачыненні да рэгістрацыі таварных знакаў часопісаў РАН на тэрыторыі ключавых эканамічных і навуковых партнёраў Расійскай Федэрацыі – краін СНД і БРИКС+.

«Веснік ФІПУ» – гэта галіновы часопіс, але мы працуем у адзінай навуковай прасторы. Таму важнай, практычна эпахальнай падзеяй для ўсёй навукова-публікацыйнай сферы стала вялікая праца па мадэрнізацыі навукова-выдавецкай палітыкі Расійскай акадэміі навук за апошнія два гады. Уладзіслаў Якаўлевіч, ці змаглі б вы абазначыць галоўныя вектары гэтай працы? Што ўжо ўдалося зрабіць, і што запланавана на найбліжэйшую перспектыву?

– Адным з першых пытанняў, які стаяў перад акадэміяй пасля выбараў, стала пытанне выдання навуковых часопісаў РАН, таму што гэта квінтэсэнцыя ўсіх нашых інтэлектуальных дасягненняў.

Акадэмія карыстаецца беспрэцэдэнтнай падтрымкай з боку дзяржавы, з боку асабіста прэзідэнта Расійскай федэрацыі У. У. Пуціна. На ўрачыстым вечары ў Крамлёўскім палацы з нагоды 300-годдзя Расійскай акадэміі навук прэзідэнт паставіў задачу перадаць у распараджэнне РАН выдавецтва «Навука», а гэта найстарэйшае выдавецтва ў Расіі.

З 1992 года існаваў Расійскі фонд фундаментальных даследаванняў. Ён, паводле ацэнак экспертаў, паспяхова выканаў сваю больш чым 30-гадовую місію, але жыццё змяняецца, змяняюцца формы працы, яго функцыянал часткова быў перададзены ў Расійскі навуковы фонд, часткова – у РЦНІ.

Тое ж самае датычыць уключэння ў структуру РАН Расійскага цэнтра навуковай інфармацыі, які апошнія 10 гадоў займаецца вельмі важнай справай – падтрымлівае нацыянальную падпіску на замежныя часопісы і базы даных і распаўсюджае яе сярод усіх дзяржаўных арганізацый.

З 1992 года існаваў Расійскі фонд фундаментальных даследаванняў. Ён, паводле ацэнак экспертаў, паспяхова выканаў сваю больш чым 30-гадовую місію, але жыццё змяняецца, змяняюцца формы працы, яго функцыянал часткова быў перададзены ў Расійскі навуковы фонд, часткова – у РЦНІ.

Уключэнне РЦНІ і выдавецтва «Навука» ў структуру РАН ужо выйшла на заканадаўчы ўзровень, адпаведны законапраект быў ухвалены 23 ліпеня 2025 г. ў другім і трэцім чытаннях.

Такім чынам, РАН выбудоўвае агульную інтэграваную сістэму, у якой важную ролю адыгрывае Навукова-выдавецкі савет (НВСА) пры прэзідыуме РАН. У яго ўваходзяць члены акадэміі, якія з'яўляюцца галоўнымі рэдактарамі нашых часопісаў.

НВСА РАН – гэта экспертны орган прэзідыума РАН, які выпрацоўвае рашэнні, звязаныя з выданнем манаграфій і часопісаў. Далей рашэнні зацвярджаюцца прэзідыумам РАН. Што яшчэ важна: РЦНІ сабраў вялікую базу даных пра даследаванні навукоўцаў, якія атрымалі гранты. Мы цяпер заняты капітальнай перабудовай гэтай сістэмы, якую разглядаем як будучую платформу для размяшчэння ўсіх нашых часопісаў.

Такім чынам, новая мадэль навукова-выдавецкай дзейнасці РАН становіць сабой аб'яднанне акадэміі, НВСА РАН, выдавецтва «Навука» і РЦНІ.

Апошнія некалькі гадоў навукова-публікацыйная палітыка ў Расіі перажывае істотныя змены, якія звязаныя

НВСА РАН – гэта экспертны орган прэзідыума РАН, які выпрацоўвае рашэнні, звязаныя з выданнем манаграфій і часопісаў.

ў тым ліку з перашкодамі або адмовай у доступе да міжнародных навукаметрычных баз даных і прыняццем мер па стварэнні ўласнай нацыянальнай сістэмы ацэнкі эфектыўнасці навуковых даследаванняў і распрацовак. Якая роля Расійскай акадэміі навук у гэтай працы?

– Адна з першых задач, якую мы перад сабой паставілі, – стварыць калекцыю часопісаў, дзе заснавальнікаў з’яўляецца РАН. Атрымалася больш за 170 часопісаў. Агулам у нашай базы больш за 300 айчынных часопісаў, не ва ўсіх часопісах РАН заснавальнік. У сувязі з гэтым узнікла неабходнасць пабудаваць навукаметрычную сістэму рускамоўных часопісаў. І не толькі тых, якія ўваходзяць у калекцыю РАН.

Апошнім часам склалася даволі дзіўная сітуацыя, калі вынікі інстытутаў, атрыманыя пры выкананні дзяржаўнага задання, прафінансаванага з бюджэтных сродкаў, ацэньваліся паводле навукаметрычнай сістэмы Web of Science і Scopus.

Elsevier, Springer, Clarivate Analytics – гэтыя лідары сусветнай навукова-выдавецкай справы – стваралі гэтую навукаметрычную сістэму, у першую чаргу выходзячы з камерцыйных інтарэсаў. Мы таксама з 1990-х гадоў жылі паводле гэтай сістэмы.

Даўно стала відавочна, што неабходна стварыць расійскую навукаметрычную сістэму. Мы ніякім чынам не адхіляем сістэмы, якія існуюць у свеце. Але мы прыйшлі

да высновы, што нам патрэбная адзіная сістэма ў краіне, якая аб’ядноўвала б рускамоўную навуковую перыёдыку.

У снежні мінулага года міністр навукі і вышэйшай адукацыі РФ В. М. Фалькоў падпісаў загад аб фарміраванні міжведамаснай працоўнай групы, асноўнай задачай якой з’яўляецца распрацоўка прынцыпаў, метадыкі адбору часопісаў стварэнне Адзінага дзяржаўнага пераліку навуковых выданняў.

Літаральна днямі адбылося чарговае пасяджэнне міжведамаснай працоўнай групы, падчас якога Расійская акадэмія навук разам з Мінадукнавукі Расіі прыняла за аснову наступнай працы Адзіны дзяржаўны пералік навуковых выданняў. Наша новая мадэль працы дазволіць у найбліжэйшы час разглядаць у рамках Адзінага дзяржаўнага пераліку ўсе навуковыя дасягненні, незалежна ад таго, ці то гэта вынікі выканання дзяржаўнага задання, ці прадстаўленыя ў ВАК дысертацыі.

З чым яшчэ мы сутыкнуліся апошнім часам, дык гэта з тым, што перыядычна з’яўляюцца абмежаванні з DOI – ідэнтыфікатарам, які дазваляе ажыццяўляць пошук артыкулаў, гэтак жа як ISSN дазваляе здзяйсняць пошук часопісаў. Нам надзвычай важна мець свае прызнання ў свеце ідэнтыфікацыйныя структуры, тут ёсць аналогія з патэнтнай справай. Такім чынам, мы мусім мець расійскую сістэму, каб найперш самім разумець, што такое рускамоўная навуковая літаратура.

Для цытавання: Панчанка У. Я. «Нам надзвычай важна мець свае прызнання ў свеце ідэнтыфікацыйныя структуры, тут ёсць аналогія з патэнтнай справай» // Веснік ФІПУ. 2025. Т. 4, № 1 (11). С. 10–12.

For citation: Panchenko V. Ya. “It is extremely important for us to have our own internationally recognized identification structures there is an analogy with the patent case” // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 10–12. (In Russ.).

VI Міжнародны Форум Фестываль ІНТЭЛЕКТУАЛЬНАЯ УЛАСНАСЦЬ ДЛЯ БУДУЧЫНІ

З 17 па 25 красавіка 2025 г. прайшоў VI Міжнародны Форум Фестываль «Інтэлектуальная ўласнасць для будучыні» (IPFF 2025, Форум), прымеркаваны да Міжнароднага дня інтэлектуальнай уласнасці, які штогод адзначаецца 26 красавіка.

Міжнародны Форум Фестываль «Інтэлектуальная ўласнасць для будучыні» — гэта агульнапрызнаная міжрэгіянальная і міжнародная пляцоўка для абмену найлепшымі практыкамі ў сферы інтэлектуальнай уласнасці.

У мерапрыемствах Форуму ў 2025 годзе ўзялі ўдзел 224 спікеры і больш за 1 200 удзельнікаў з 62 рэгіёнаў Расійскай Федэрацыі і 10 краін свету. Прадстаўнікі навукі, адукацыі, бізнесу, прамысловасці, інавацыйнай інфраструктуры, органаў дзяржаўнай улады, грамадскіх арганізацый, спецыялісты ў сферы інтэлектуальнай уласнасці на працягу сямі дзён актыўна дзяліліся досведам у сферы выяўлення аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці, прававой аховы, камерцыялізацыі і абароны інтэлектуальнай уласнасці, размаўлялі пра навацыі ў заканадаўстве, сумесна стваралі вобраз будучыні інтэлектуальнай уласнасці.

Архітэктара Форуму была збудаваная з наступных тэматычных дзён:

- 17 красавіка — Дзень прававой культуры ў сферы інтэлектуальнай уласнасці, вынаходніцтва, дзіцячай і юнацкай творчасці.
- 18 красавіка — Дзень прававой аховы прамысловай уласнасці.
- 21 красавіка — Дзень камерцыялізацыі інтэлектуальнай уласнасці.
- 22 красавіка — Дзень інтэлектуальнай уласнасці ў медыцыне.
- 23 красавіка — Дзень аўтарскага права. Моладзевы дзень.
- 24 красавіка — Дзень абароны інтэлектуальнай уласнасці.
- 25 красавіка — Дзень інтэлектуальнай уласнасці ў лічбавым асяроддзі. Дзень міжнароднага супрацоўніцтва.

Арганізатарамі IPFF 2025 выступілі: Фонд развіцця інтэлектуальнай уласнасці, Санкт-Пецярбургскі політэхнічны ўніверсітэт Пятра Вялікага, Санкт-Пецярбургскі нацыянальны даследчы ўніверсітэт інфармацыйных тэхналогій, механікі і аптыкі, Санкт-Пецярбургскі філіял Расійскай акадэміі народнай гаспадаркі і дзяржаўнай службы пры Прэзідэнце Расійскай Федэрацыі, Паўночна-Заходні дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт імя І. І. Мечнікава, Санкт-Пецярбургскі інстытут кіно і тэлебачання, ТАА «НЯВА-ПАТЭНТ».

Адметнай асаблівасцю IPFF 2025 сталі рэгіянальныя мерапрыемствы, арганізаваныя на пляцоўках Ноўгарадскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Яраслава Мудрага (Вялікі Ноўгарад), Растоўскага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта (Растоў-на-Доне) і Цэнтра навукова-тэхнічнай інфармацыі Рэспублікі Татарстан (Казань).

Таксама ў праграму Форуму былі ўключаны некалькі студэнцкіх канферэнцый і спецыяльны трэк для школьнікаў на пляцоўцы Дзіцячага тэхнапарку «Кванторыум Санкт-Пецярбург». Госці Форуму высока ацанілі яго цікавую праграму і практычную значнасць, адзначылі шырокую палітру мерапрыемстваў, прызначаных для розных катэгорый удзельнікаў, прыязную атмасферу, якая спрыяла набыццю новых ведаў і наладжванню прафесійных кантактаў.

Аргкамітэт Форуму дзякуе суарганізатарам, партнёрам, спікерам і ўдзельнікам за супрацоўніцтва і падтрымку праекта!

Запрашаем калег да ўзаемадзеяння па арганізацыі і правядзенні VII Міжнароднага Форуму Фестывалю «Інтэлектуальная ўласнасць для будучыні», які адбудзецца ў красавіку 2026 года!

Афіцыйны сайт праекта: <https://ipforfuture.com/>
Кантакты аргкамітэта: forum@ipforfuture.com, +7 (812) 677 63 77

2

ПЫТАННІ АХОВЫ І АБАРОНЫ ПРАВОЎ ІНТЭЛЕКТУАЛЬНАЙ УЛАСНАСЦІ

Навуковы артыкул

Original article

УДК: 347.771

EDN <https://elibrary.ru/qgpnig>

Практыка абмежавання патэнтных правоў у рамках артыкулаў 1360 і 1362 Грамадзянскага кодэкса РФ

Ганна Анатольеўна Палякова[✉], Мікалай Барысавіч Лыскоў

Федэральны інстытут прамысловай уласнасці

[✉]apolyakova@rupto.ru

Анатацыя: механізмы абмежавання патэнтных правоў без згоды праваўладальніка – гэта неабходныя і запатрабаваныя сродкі ў сучасных умовах фарміравання эканомікі і бяспекі РФ. Механізмы накіраваны на выбудуванне балансу інтарэсаў гаспадарчых суб'ектаў, грамадства, зацікаўленага ў забеспячэнні інавацыйнымі распрацоўкамі, і дзяржавы. У артыкуле паказана, што расійскае нацыянальнае заканадаўства адпавядае Пагадненню ГАПІУ у частцы абмежавання патэнтных правоў: артыкул 1360 Грамадзянскага кодэкса РФ дазваляе выкарыстоўваць вынаходку без згоды патэнтаўладальніка ў інтарэсах абароны і бяспекі, а артыкул 1362 Грамадзянскага кодэкса РФ вызначае законныя падставы для выдачы прымусовых ліцэнзій. Аўтары вылучаюць два механізмы абмежавання патэнтных правоў: у выглядзе распараджэння Урада РФ і выдачы прымусовай ліцэнзіі судом – і праводзяць іх комплексны аналіз. Прыведзены прыклады выкарыстання абмежаванняў патэнтных правоў у рамках артыкулаў 1360 і 1362 Грамадзянскага кодэкса РФ, на падставе якіх зроблена высновы пра тое, што прымусовае ліцэнзаванне – гэта складаная і працяглая працэдура. У артыкуле абгрунтоўваецца, што аптымальным інструментам забеспячэння патрэб у лекавых сродках з'яўляецца абмежаванне патэнтных правоў у парадку артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса РФ. У артыкуле на падставе правапрымяняльнай і судова-арбітражнай практыкі разглядаюцца асаблівасці працы кожнай юрыдычнай мадэлі абмежавання патэнтных правоў. Апісаны механізм абмежавання патэнтных правоў без згоды праваўладальніка ў рамках працы падкамісіі па пытаннях выкарыстання вынаходак, карысных мадэляў і прамысловых узораў з мэтай забеспячэння эканамічнай бяспекі Расійскай Федэрацыі пры Урадавай камісіі па эканамічным развіцці і інтэграцыі. Выяўлены асноўныя памылкі, якія дапускаюць заяўнікі пры складанні заявак аб выкарыстанні вынаходак, карысных мадэляў і прамысловых узораў без згоды патэнтаўладальнікаў.

Ключавыя словы: патэнтнае права, прымусовая ліцэнзія, ахова здароўя грамадзян, лекавыя сродкі, семагнутыд.

Для цытавання: Палякова Г. А., Лыскоў М. Б. Практыка абмежавання патэнтных правоў у рамках артыкулаў 1360 і 1362 Грамадзянскага кодэкса РФ // Веснік ФІПУ. 2025. Т. 4, № 1 (11). С. 14–23.

The practice of patent rights restriction within articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation

Anna A. Polyakova[✉], Nikolay B. Lyskov

The Federal Institute of Industrial Property

[✉]apolyakova@rupto.ru

Abstract: mechanisms for restricting patent rights without the consent of copyright holders are necessary and in-demand tools in modern conditions of the formation of the economy and security of the Russian Federation. The mechanisms are aimed at balancing the interests of business entities, society interested in providing innovative developments, and the state. The article shows that Russian national legislation complies with the TRIPS Agreement regarding the limitation of patent rights: Article 1360 of the Civil Code of the Russian Federation allows the use of an invention without the consent of the patent owner in the interests of defense and security, and Article 1362 of the Civil Code of the Russian Federation establishes the legal grounds for issuing compulsory licenses. The authors identify two mechanisms for restricting patent rights: in the form of an order from the Government of the Russian Federation and the issuance of a compulsory license by a court, and conduct a comprehensive analysis of them. Examples of the application of patent rights restrictions under Articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation are given, on the basis of which it is concluded that compulsory licensing is a complex and lengthy procedure. The article proves that the optimal tool for meeting the needs for medicines is the restriction of patent rights in accordance with Article 1360 of the Civil Code of the Russian Federation. Based on law enforcement and judicial arbitration practice, the article examines the specifics of each legal model for restricting patent rights. In order to implement the provisions of Article 1360 of the Civil Code of the Russian Federation, it was proposed to form a subcommittee on the use of inventions, utility models and industrial designs in order to ensure the economic security of the Russian Federation under the Government Commission for Economic Development and Integration (hereinafter referred to as the Subcommittee). In this paper, the mechanisms of restriction of patent rights without the consent of copyright holders are studied, including within the framework of the work of the Subcommittee. Examples of the application of patent rights restrictions under Articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation are given. The main mistakes that applicants make when drafting applications for the use of inventions, utility models and industrial designs without the consent of the patent holders have been identified.

Keywords: patent law, compulsory license, public health protection, medicines, semaglutide.

For citation: Polyakova A. A., Lyskov N. B. The practice of patent rights restriction within articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 14–23 (In Russ.).

У адпаведнасці з артыкулам 1358 Грамадзянскага кодэкса РФ выключнае права выкарыстання вынаходкі, карыснай мадэлі, прамысловага ўзору належыць патэнтаўладальніку. Фактычна наяўнасць патэнта азначае, што гэтая законная манополія на вынаходку, якая належыць патэнтаўладальніку, можа быць карыснай або шкоднай для грамадства ў залежнасці ад канкрэтных абставін [1].

Адпаведна для абмежавання пазначанай манополіі патэнтным правам прадугледжаны шэраг механізмаў [2].

Выкарыстанне аб'екта інтэлектуальнай уласнасці без згоды патэнтаўладальніка ажыццяўляецца ў выпадках, прадугледжаных артыкулам 1360 Грамадзянскага кодэкса РФ. Паводле артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса РФ, Урад РФ мае права ў выпадку крайняй неабходнасці, звязанай з забеспячэннем абароны і бяспекі дзяржавы, аховай жыцця і здароўя грамадзян, прыняць рашэнне аб выкарыстанні вынаходкі, карыснай мадэлі або прамысловага ўзору без згоды патэнтаўладальніка з апавяшчэннем яго пра гэта ў самы кароткі тэрмін і з выплатай яму сувымернай кампенсацыі. Гэтыя правы

механізм заснаваны на міжнародных пагадненнях РФ, у прыватнасці на Пагадненні ГАПІУ¹.

У адпаведнасці з артыкулам 30 Пагаднення ГАПІУ, члены могуць прадугледжваць абмежаваныя выключэнні з выключных правоў, дадзеных патэнтам, пры ўмове, што такія выключэнні неабгрунтавана не ўваходзяць у супярэчнасць з нармальным выкарыстаннем патэнта і неабгрунтавана не ўшчамляюць законныя інтарэсы патэнтаўладальніка, улічваючы законныя інтарэсы трэціх асоб.

Палажэнні артыкула 31 Пагаднення ГАПІУ вызначаюць умовы і абставіны, пры якіх магчыма іншае выкарыстанне аб'екта патэнта без дазволу праваўладальніка, уключаючы выкарыстанне дзяржавай або трэцімі асобамі. Паводле адной з умоў (пункт b), такое выкарыстанне аб'екта патэнта можа быць дазволена

¹ Пагадненне па гандлёвых аспектах правоў інтэлектуальнай уласнасці (Пагадненне ГАПІУ) ад 15.04.1994 // Гарант: сайт. URL: <https://base.garant.ru/4059989/> (дата звароту: 13.02.2025).

Палажэнне аб «дзяржаўным выкарыстанні» дазваляе дзяржаве імпартаваць або вырабляць на сваёй тэрыторыі непатэнтаваныя аналагі запатэнтаваных лекаў для некамерцыйнага выкарыстання.

толькі ў тым выпадку, калі да пачатку такога выкарыстання меркаваны карыстальнік рабіў спробы атрымання дазволу ад праваўладальніка на разумных камерцыйных умовах і на працягу разумнага перыяду часу гэтыя спробы не завяршыліся поспехам. Такое патрабаванне можа быць знята ў выпадку надзвычайнай сітуацыі ў краіне або іншых абставін крайняй неабходнасці, або ў выпадку некамерцыйнага выкарыстання аб'екта патэнта на тэрыторыі краіны – члена Пагаднення ГАПІУ. У надзвычайных сітуацыях у краіне або ў іншых абставінах крайняй неабходнасці праваўладальнік, тым не менш, мусяць атрымаць апавяшчэнне аб гэтым як мага хутчэй.

Таксама варта адзначыць, што Дохінская дэкларацыя па ГАПІУ і грамадскай ахове здароўя (Doha Declaration on TRIPS and Public Health), прынятая ў 2001 годзе², пацвярджае правы краін – членаў Сусветнай гандлёвай арганізацыі выкарыстоўваць асаблівыя «гнуткія» падыходы і іншыя палажэнні ГАПІУ з мэтай пашырэння доступу да лекаў для ўсіх асоб.

Адзін з такіх падыходаў – гэта палажэнне аб «дзяржаўным выкарыстанні», якое дазваляе дзяржаве імпартаваць або вырабляць на сваёй тэрыторыі непатэнтаваныя аналагі запатэнтаваных лекаў для некамерцыйнага выкарыстання. Прымуковыя ліцэнзіі – яшчэ адно палажэнне, дзякуючы якому дзяржава можа выдаць ліцэнзію на вытворчасць непатэнтаваных лекаў іншаму вытворцу ў абмен на ліцэнзійныя плацяжы, калі перамовы з патэнтаўладальнікам аб добраахвотнай ліцэнзіі неаднаразова заканчваліся няўдачай.

У перыяд з 1995 па 2011 год 17 краін выкарысталі прымуковыя ліцэнзіі з мэтай павелічэння доступу да лекавых сродкаў [3].

Гэтыя палажэнні і рэалізаваны ў расійскім патэнтным праве ў артыкуле 1360 Грамадзянскага кодэкса РФ. Важна адзначыць, што дзейны парадак гэтага абмежавання не дапускае свабоднага выкарыстання аб'екта патэнтных правоў без згоды патэнтаўладальніка. Рашэнне аб выкарыстанні вынаходкі, карыснай мадэлі або прамысловага ўзору без згоды патэнтаўладальніка прымае Урад РФ у выпадку крайняй неабходнасці і пры прытрымліванні неабходных умоў у адпаведнасці з

міжнароднымі пагадненнямі РФ. Разгледжаны механізм прадугледжваецца не толькі заканадаўствам РФ, але і іншых дзяржаў: напрыклад, гэты прававы механізм прадугледжаны і амерыканскім заканадаўствам, у прыватнасці артыкулам 1498 (а) главы 28 Кодэкса ЗША³.

Неабходна адзначыць, што метадыка вызначэння памеру кампенсацыі і парадак яе выплаты ў адпаведнасці з пунктам 2 артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса РФ была прынята пастановай Урада РФ⁴.

Паводле метадыкі, памер такой кампенсацыі складаў 0,5 % фактычнай выручкі асобы, якая скарысталася правам выкарыстання гэтых аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці без згоды патэнтаўладальніка, ад вытворчасці і рэалізацыі тавараў, выканання работ і аказання паслуг, для вытворчасці, выканання і аказання якіх выкарыстаны адпаведныя вынаходка, карысная мадэль або прамысловы ўзор.

Аднак метадыка вызначэння памеру кампенсацыя была дапоўнена.

У адпаведнасці з пастановай Урада РФ ад 06.03.2022 № 299 у дачыненні да патэнтаўладальнікаў, звязаных з замежнымі дзяржавамі, якія здзяйсняюць у дачыненні да расійскіх юрыдычных і фізічных асоб недружалюбныя дзеянні, памер кампенсацыі складае 0% фактычнай выручкі.

У адпаведнасці з пастановай Урада РФ ад 06.03.2022 № 299⁵ у дачыненні да патэнтаўладальнікаў, звязаных з замежнымі дзяржавамі, якія здзяйсняюць у дачыненні да расійскіх юрыдычных і фізічных асоб недружалюбныя дзеянні, памер кампенсацыі складае 0 % фактычнай выручкі асобы, якая скарысталася правам выкарыстання вынаходкі, карыснай мадэлі або прамысловага ўзору без згоды патэнтаўладальніка, ад вытворчасці і

² Дохінская дэкларацыя па ГАПІУ і грамадскай ахове здароўя ад 14.11.2001 // World Trade Organisation: сайт. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_trips_e.htm (дата звароту: 13.02.2025).

³ United States Code Title 28 – Patents // Legal Information Institute: сайт. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/28/1498> (дата звароту: 13.02.2025).

⁴ Пастанова Урада РФ ад 18.10.2021 № 1767 «Аб зацвярджэнні метадыкі вызначэння памеру кампенсацыі, якая выплачваецца патэнтаўладальніку пры прыняцці рашэння аб выкарыстанні вынаходкі, карыснай мадэлі або прамысловага ўзору без яго згоды, і парадку яе выплаты» // Урад Расіі: сайт. URL: <http://government.ru/docs/all/137057/> (дата звароту: 13.02.2025).

⁵ Пастанова Урада РФ ад 06.03.2022 № 299 «Аб унясенні змен у пункт 2 метадыкі вызначэння памеру кампенсацыі, якая выплачваецца патэнтаўладальніку пры прыняцці рашэння аб выкарыстанні вынаходкі, карыснай мадэлі або прамысловага ўзору без яго згоды, і парадку яе выплаты» // Урад Расіі: сайт. URL: <http://government.ru/docs/all/139540/> (дата звароту: 13.02.2025).

реалізацыі тавараў, выканання работ і аказання паслуг, для вытворчасці, выканання і аказання якіх выкарыстаны адпаведная вынаходка, карысная мадэль або прамысловы ўзор.

Дадаткова пастановай Урада Расійскай Федэрацыі ад 27 сакавіка 2024 г. № 380⁶ былі ўнесены змены, у прыватнасці пазначалася, што ў выпадку выплаты кампенсацыі за выкарыстанне вынаходкі, карыснай мадэлі або прамысловага ўзору без згоды патэнтаўладальніка для вытворчасці тавараў, выканання работ і аказання паслуг у сувязі з недружалюбнымі дзеяннямі Злучаных Штатаў Амерыкі і прымкнулых да іх замежных дзяржаў і міжнародных арганізацый асоба, якая скарысталася правам выкарыстання вынаходкі, карыснай мадэлі або прамысловага ўзору без згоды патэнтаўладальніка для вытворчасці тавараў, выканання работ і аказання паслуг, не пазней за 30 дзён з дня заканчэння каляндарнага года, у якім атрымана фактычная выручка ад продажу адпаведных тавараў, выканання работ і аказання паслуг на тэрыторыі Расійскай Федэрацыі, уносіць грашовыя сродкі, неабходныя для выплаты кампенсацыі, на спецыяльны рублёвы рахунак тыпу «О».

Неабходна адзначыць, што распараджэнні Урада РФ у рамках рэалізацыі артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса РФ былі прыняты, у прыватнасці, у дачыненні да лекавага прэпарата Веклурі®⁷, вытворца «Гілеад Саенсіз Інтэрнешнл Лімітэд», які змяшчае ў якасці актыўнага кампанента злучэнне з міжнароднай непатэнтаванай назвай (МНН) «Рэмдэсівір».

Злучэнне з МНН «Рэмдэсівір» становіць сабой злучэнне (2S) -2- {(2R,3S,4R,5R) – [5- (4-амінапірола [2,1-f] [1,2,4] трыазін-7-іл) – 5-цыяна-3,4-дыгідраксітэтрагідра-2-этылбутылавы эфір фуран-2-ілметаксі] фенаксі- (S) -фасфарыламіна} прапіёнавай кіслаты.

На тэрыторыі РФ у 2020 годзе зарэгістравалі наступныя лекавыя прэпараты з МНН «Рэмдэсівір»:

1) Веклурі® (рэгістрацыйнае пасведчанне № ЛП-006506 ад 14.10.2020⁷) у выглядзе ліяфілізату для падрыхтоўкі канцэнтрату для прыгатавання раствора для інфузій, выдадзена «Гілеад Саенсіз Інтэрнешнл Лімітэд», Вялікабрытанія;

2) Рэмдэформ® (рэгістрацыйнае пасведчанне № ЛП-006505 ад 14.10.2020⁸) у лекавай форме ліяфілізат для падрыхтоўкі канцэнтрату для прыгатавання раствора для

Лекавыя прэпараты з МНН «Рэмдэсівір» з 1 студзеня 2021 г. ўключаны ў пералік жыццёва неабходных і найважнейшых лекавых прэпаратаў для медыцынскага выкарыстання ў адпаведнасці з распараджэннем Урада РФ ад 23.11.2020 № 3073-р.

інфузій 100 мг, флаконы, выдадзена АТ «Фармасінтэз», Расія.

Лекавыя прэпараты з МНН «Рэмдэсівір» з 1 студзеня 2021 г. ўключаны ў пералік жыццёва неабходных і найважнейшых лекавых прэпаратаў для медыцынскага выкарыстання ў адпаведнасці з распараджэннем Урада РФ ад 23.11.2020 № 3073-р⁹.

Улічваючы, што 30 студзеня 2020 г. Сусветная арганізацыя аховы здароўя аб'явіла ўспышку новай каранавіруснай інфекцыі надзвычайнай сітуацыяй міжнароднага значэння ў галіне грамадскай аховы здароўя, а 11 сакавіка 2020 г. гэтая ўспышка была прызнана пандэміяй, Федэральная антыманапольная служба Расіі (ФАС) на падставе артыкула 31 Пагаднення ГАПІУ і артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса РФ унесла ва Урад РФ праект адпаведнага распараджэння.

31 студзеня 2020 г. было зацверджана распараджэнне Урада РФ № 3718-р¹⁰, у адпаведнасці з якім кампаніі АТ «Фармасінтэз» дазволена выкарыстоўваць вынаходкі, што ахоўваюцца еўразійскімі патэнтамі ЕА № 20659 ад 30.12.2014, ЕА № 28742 ад 29.12.2017, ЕА № 29712 ад 31.05.2018, ЕА № 25252 ад 30.12.2016, ЕА № 25311 ад 30.12.2016 і ЕА № 32239 ад 30.04.2019, якія належаць патэнтаўладальніку, тэрмінам на адзін год.

Прадстаўленыя патэнты становяць сабой наступныя вынаходкі:

1. ЕА № 20659 – вынаходка адносіцца да злучэння формулы I, якая з'яўляецца формулай Маркуша і змяшчае рэмдэсівір (пункты 1–11 формулы), да фармацэўтычнай кампазіцыі для лячэння віруснай інфекцыі, выкліканай вірусам сям'і Flaviviridae (пункты 12-13 формулы), і да спосабаў лячэння вірусных захворванняў (пункты 14-20 формулы).
2. ЕА № 25252 – вынаходка адносіцца да выкарыстання злучэння формулы II (формула Маркуша) пры вытворчасці лекавага сродку для лячэння

⁶ Пастанова Урада РФ ад 27.03.2024 № 380 «Аб падкамісіі па пытаннях выкарыстання вынаходак, карысных мадэляў і прамысловых узораў з мэтай забеспячэння эканамічнай бяспекі Расійскай Федэрацыі пры Урадавай камісіі па эканамічным развіцці і інтэграцыі» // Афіцыйны інтэрнэт-партал прававой інфармацыі: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202404040031?ysclid=m2emkmi737892606432> (дата звароту: 13.02.2025).

⁷ Веклурі®, рэгістрацыйнае пасведчанне № ЛП-006506 ад 14.10.2020 // Дзяржаўны рэестр лекавых сродкаў: сайт. URL: https://grls.rosminzdrav.ru/Grls_View_v2.aspx?routingGuid=63405508-e937-4d0f-aad8-3d644f92ebe8 (дата звароту: 01.12.2024).

⁸ Рэмдэформ®, рэгістрацыйнае пасведчанне № ЛП-006505 ад 14.10.2020 // Дзяржаўны рэестр лекавых сродкаў: сайт. URL: https://grls.rosminzdrav.ru/Grls_View_v2.aspx?routingGuid=b320fb0c-316f-4c89-8c4b-1f5da8fd31f0 (дата звароту: 01.12.2024).

⁹ Распараджэнне Урада Расійскай Федэрацыі ад 23.11.2020 № 3073-р // Афіцыйны інтэрнэт-партал прававой інфармацыі: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202011250016> (дата звароту: 13.02.2025).

¹⁰ Распараджэнне Урада Расійскай Федэрацыі ад 31.12.2020 № 3718-р // Кодэксы online. Грамадзянскі кодэкс: сайт. URL: <https://gkrfkod.ru/zakonodatelstvo/rasporjazhenie-pravitelstva-rf-ot-31122020-n-3718-r/> (дата звароту: 13.02.2025).

Практыка выдавання распараджэнняў аб выкарыстанні вынаходак без дазволу патэнтаўладальніка ў рамках артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса РФ мае месца.

віруснай інфекцыі Paramyxoviridae (не каранавірус, парагрып) (пункты 1–14 формулы), да індывідуальных злучэнняў, у тым ліку рэмдэсівіру (пункты 15-22 формулы), і да фармацэўтычнай кампазіцыі для пазначаных мэт (пункт 23 формулы).

3. EA № 25311 – вынаходка адносіцца да спосабу атрымання злучэнняў формулы Ia і Ib, у тым ліку рэмдэсівіру (пункты 1–5 формулы).
4. EA № 29712 – вынаходка (селектыўная вынаходка) адносіцца да злучэння, апісанага формулай Маркуша, у тым ліку рэмдэсівіру (пункты 1–7 формулы), да фармацэўтычнай кампазіцыі, якая змяшчае такое злучэнне (пункт 8 формулы), і да выкарыстання злучэння для лячэння віруснай інфекцыі ў чалавека (пункт 9 формулы).
5. EA № 32239 – вынаходка адносіцца да канкрэтнага S-ізамера злучэння рэмдэсівіру (пункт 1 формулы), да фармацэўтычнай кампазіцыі на яго аснове (пункт 2 формулы) і да выкарыстання гэтага злучэння для лячэння віруснай інфекцыі і для вытворчасці лекавага сродку (пункты 3–6 формулы).
6. EA № 28742 – вынаходка адносіцца да прамежкавага злучэння для атрымання нуклеазідных фосфарамідатаў, у тым ліку рэмдэсівіру, якія выкарыстоўваюць у якасці сродкаў для лячэння вірусных захворванняў (пункты 1–4 формулы).

Пры гэтым 1 красавіка 2021 г. ў Вярхоўны суд РФ пададзена заява GILEAD PHARMASSET LLC («ГІЛЕАД ФАРМАСЕТ, ЛЛК») і GILEAD SCIENCES INC. («ГІЛЕАД САЕНСІЗ, ІНК.») аб прызнанні несапраўдным указанага распараджэння. Судовае пасяджэнне адбылося 27 мая 2021 г. Па выніках правядзення судовага пасяджэння ВС РФ прыняў рашэнне адмовіць у задавальненні заявы¹¹.

Далей распараджэннем Урада РФ ад 28.12.2021 № 3915-р¹² акцыянернаму таварыству «Фармасінтэз» паўторна дазволена выкарыстанне вынаходак, якія ахоўваюцца еўразійскімі патэнтамі EA № 25252, EA № 25311 і EA № 29712, што належаць кампаніі «ГАЙЛІД САЕНСІЗ, ІНК.» (US), еўразійскімі патэнтамі EA № 20659, EA № 32239 і EA № 38141, якія належаць кампаніі «ДЖЫЛІД

САЕНС, ІНК.» (US), а таксама еўразійскімі патэнтамі EA № 28742, які належыць кампаніі «ДЖЫЛІД ФАРМАСЕТ, ЛЛК» (US), на адзін год без згоды кампаніі «ГАЙЛІД САЕНСІЗ, ІНК.» (US), кампаніі «ДЖЫЛІД САЕНС, ІНК.» (US), кампаніі «ДЖЫЛІД ФАРМАСЕТ, ЛЛК» (US) з мэтай забеспячэння насельніцтва РФ лекавымі прэпаратамі з міжнароднай непатэнтаванай назвай «Рэмдэсівір».

Таксама распараджэннем Урада РФ ад 5 сакавіка 2022 г. № 429-р¹³ акцыянернаму таварыству «Р-Фарм» дазволена выкарыстанне вынаходак, якія ахоўваюцца еўразійскімі патэнтамі EA № 25252, EA № 25311 і EA № 29712 (патэнтаўладальнік – «ГАЙЛІД САЕНСІЗ, ІНК.» (US)), еўразійскімі патэнтамі EA № 20659, EA № 32239 і EA № 38141 (патэнтаўладальнік – «ДЖЫЛІД САЕНС, ІНК.» (US)), а таксама еўразійскімі патэнтамі EA № 28742 (патэнтаўладальнік – «ДЖЫЛІД ФАРМАСЕТ, ЛЛК» (US)), да 31 снежня 2022 г. ўключна без згоды патэнтаўладальнікаў з мэтай забеспячэння насельніцтва РФ лекавымі прэпаратамі з міжнароднай непатэнтаванай назвай «Рэмдэсівір».

У выпадку невыкарыстання аб'екта патэнтнага права заканадаўства таксама прадугледжвае механізмы абмежавання выключных правоў.

Таксама распараджэннем Урада РФ ад 27.12.2023 № 3937-р¹⁴ у дачыненні да лекавага прэпарата Азэмпік®, вытворца Novo Nordisk, які змяшчае ў якасці актыўнага кампанента злучэнне з МНН «Семаглутыд», кампаніям ТАА «Герафарм» і ТАА «Промамед Рус» дазволена выкарыстанне вынаходак, якія ахоўваюцца расійскімі патэнтамі № 2401276, № 2421238, № 2434019, № 2643515, № 2657573, № 2768283, № 2777600, да 31 снежня 2024 г. ўключна.

Як вынікае з пазначанага вышэй, практыка выдавання распараджэнняў аб выкарыстанні вынаходак без дазволу патэнтаўладальніка ў рамках артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса РФ мае месца.

Можна адзначыць, што ў дачыненні да аднаго лекавага сродку, такога як Веклурі®, які змяшчае ў якасці актыўнага інгрэдыенту рэмдэсівір, выдадзена шэсць патэнтаў. Гэтыя вынаходкі адносяцца да структуры Маркуша, да селектыўнай вынаходкі, да фармацэўтычных кампазіцый, да спосабаў атрымання, то бок выкарыстаны ўвесь спектр інструментаў, якія даюцца вынаходнікам для абароны сваіх інтарэсаў, што яшчэ раз паказвае

¹¹ Рашэнне Вярхоўнага суда РФ. Справа № АКП121-303 // Легалакт – законы, кодэксы і нарматыўна-прававыя акты Расійскай Федэрацыі: юрыдычная інфармацыйная сістэма. URL: <https://legalacts.ru/sud/reshenie-verkhovnogogo-suda-rf-ot-27052021-n-akpi21-303/?ysclid=m7vx27a7tt446181931> (дата звароту: 13.02.2025).

¹² Распараджэнне Урада Расійскай Федэрацыі ад 28.12.2021 № 3915-р // Урад Расіі: сайт. URL: <http://government.ru/docs/all/138755/> (дата звароту: 13.02.2025).

¹³ Распараджэнне Урада Расійскай Федэрацыі ад 05.03.2022 № 429-р // Урад Расіі: сайт. URL: <http://government.ru/docs/all/139592> (дата звароту: 13.02.2025).

¹⁴ Распараджэнне Урада Расійскай Федэрацыі ад 27.12.2023 № 3937-р // Афіцыйны інтэрнэт-партал прававой інфармацыі: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/>

Першым у РФ выпадкам выдачы прымусовай ліцэнзіі ў дачыненні да залежнай вынаходкі з'яўляецца справа «Натыва» супраць «Селджын».

важнасць рэалізацыі такога механізма, як «стратэгія абнаўлення» [4].

Таксама паводле пункта А (2) артыкула 5 Парыжскай канвенцыі¹⁵, кожная краіна-ўдзельніца мае права прыняць заканадаўчыя меры, якія прадугледжваюць выдаванне прымусовых ліцэнзіі для прадухілення злоўжыванняў, якія могуць узнікнуць у выніку ажыццяўлення выключнага права, дадзенага патэнтам, напрыклад, у выпадку невыкарыстання вынаходкі.

Гэтыя палажэнні рэалізаваны ў артыкуле 1362 Грамадзянскага кодэкса РФ, які накіраваны на прадухіленне злоўжыванняў, што ўзнікаюць у выніку ажыццяўлення выключных правоў на вынаходку, напрыклад, у выпадку яе невыкарыстання. Абмежаванне паводле артыкула 1362 Грамадзянскага кодэкса РФ звязана з выдаваннем прымусовай ліцэнзіі.

Пункт 1 артыкула 1362 Грамадзянскага кодэкса РФ прадугледжвае, што, калі вынаходка або прамысловы ўзор не выкарыстоўваецца альбо недастаткова выкарыстоўваецца патэнтаўладальнікам на працягу чатырох гадоў з дня выдачы патэнта, а карысная мадэль – на працягу трох гадоў з дня выдачы патэнта, што прыводзіць да недастатковай прапановы адпаведных тавараў, работ ці паслуг на рынку, любая асоба, якая мае ахвоту і гатоўнасць выкарыстоўваць такія вынаходку, карысную мадэль або прамысловы ўзор, пры адмове патэнтаўладальніка ад заключэння з гэтай асобай ліцэнзійнага дагавора на ўмовах, якія адпавядаюць устойлівай практыцы, мае права звярнуцца ў суд з іскам да патэнтаўладальніка аб прадастаўленні прымусовай простаі (невывключнай) ліцэнзіі на выкарыстанне на тэрыторыі РФ вынаходкі, карыснай мадэлі або прамысловага ўзору. У іскавым патрабаванні гэтая асоба мусіць пазначыць прапанаваныя ёй умовы прадастаўлення ёй такой ліцэнзіі, у тым ліку аб'ём выкарыстання вынаходкі, карыснай мадэлі або прамысловага ўзору, памер, парадак і тэрміны плацяжоў.

Такім чынам, у выпадку невыкарыстання аб'ектаў патэнтнага права заканадаўства таксама прадугледжвае механізмы абмежавання выключных правоў [5].

Прыкладам выдачы прымусовай ліцэнзіі паводле пункта 1 артыкула 1362 Грамадзянскага кодэкса РФ з'яўляецца пастанова ад 25.09.2023 па справе

№ А40–185112/2022¹⁶. Дзявяты арбітражны апеляцыйны суд абавязаў фармацэўтычную кампанію Vertex, праваўладальніка серыі патэнтаў на лекавы прэпарат «Трыкафта» (МНН: «Івакафтор» + «Тэзакафтор» + «Элексакафтор», «Івакафтор»), даць простую (невывключную) ліцэнзію расійскай фармацэўтычнай кампаніі «МІК» у рамках пункта 1 артыкула 1362 Грамадзянскага кодэкса РФ (недастатковае выкарыстанне патэнтаў) [6].

Дадаткова гэты артыкул прадугледжвае абмежаванні, якія накладваюцца на «залежныя вынаходкі».

Пункт 2 артыкула 1362 Грамадзянскага кодэкса РФ указвае, што, калі патэнтаўладальнік не можа выкарыстоўваць вынаходку, на якую ён мае выключнае права, не парушаючы пры гэтым правоў уладальніка іншага патэнта (першага патэнта) на вынаходку або карысную мадэль, які адмовіўся ад заключэння ліцэнзійнага дагавора на ўмовах, што адпавядаюць устойлівай практыцы, уладальнік патэнта (іншага патэнта) мае права звярнуцца ў суд з іскам да ўладальніка першага патэнта аб даванні прымусовай простаі (невывключнай) ліцэнзіі на выкарыстанне на тэрыторыі РФ вынаходкі або карыснай мадэлі ўладальніка першага патэнта. У іскавым патрабаванні мусіць быць пазначаны прапанаваныя ўладальнікам іншага патэнта ўмовы давання яму такой ліцэнзіі, у тым ліку аб'ём выкарыстання вынаходкі або карыснай мадэлі, памер, парадак і тэрміны плацяжоў. Калі гэты патэнтаўладальнік, які мае выключнае права на такую залежную вынаходку, давядзе, што яна з'яўляецца важным тэхнічным дасягненнем і мае істотныя эканамічныя перавагі перад вынаходкай або карыснай мадэллю ўладальніка першага патэнта, суд прымае рашэнне аб даванні яму прымусовай простаі (невывключнай) ліцэнзіі. Атрыманае паводле гэтай ліцэнзіі права выкарыстання вынаходкі, якая ахоўваецца першым патэнтам, не можа быць перададзена іншым асобам, акрамя выпадкаў адчужэння другога патэнта.

Першым у РФ выпадкам выдачы прымусовай ліцэнзіі ў дачыненні да залежнай вынаходкі з'яўляецца справа «Натыва» супраць «Селджын»¹⁷.

Выдача прымусовай ліцэнзіі адбылася ў дачыненні да патэнта РФ на вынаходку № 2595250, дзе патэнтаўладальнікам была кампанія «Селджын Карпарэйшн». У якасці залежнага патэнта выступаў патэнт РФ № 2616976, патэнтаўладальнік Міхайлаў Алег Расціслававіч.

З паказанага вынікае, што механізм прымусовага ліцэнзавання выкарыстоўваецца ў адзінкавых выпадках. Выкарыстанне яго ў масавым парадку не з'яўляецца магчымым з прычыны яго складанасці. Фактычна гэты

¹⁵ Канвенцыя па ахове прамысловай уласнасці (заклучана ў Парыжы 20.03.1883) (рэд. ад 02.10.1979) // ДПС «КансультантПлюс»: сайт. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5111/ (дата звароту: 13.02.2025).

¹⁶ Пастанова № 09АП-47957/2023-ГК ад 25.09.2023 // Электроннае правасуддзе: сайт. URL: https://kad.arbitr.ru/Document/Pdf/0a497aee-9564-4487-a140-8d1e17fcfb0/78514371-8c45-48ef-a5ba-e77b4fd29f1b/A40-185112-2022_20230925_Postanovlenie_apelljacionnoj_instancii.pdf?isAddStamp=True (дата звароту: 13.02.2025).

¹⁷ Рашэнне арбітражнага суда г. Масквы ад 08.06.2018 па справе № А40–71471/17 // Электроннае правасуддзе: сайт. URL: https://kad.arbitr.ru/Document/Pdf/322413fa-38a7-4085-9cc7-3c8ff9fd7d92/52f9f137-5148-49ed-821a-84a755a24b44/A40-71471-2017_20180608_Reshenija_i_postanovlenija.pdf?isAddStamp=True (дата звароту: 19.12.2024).

механізм не можа быць агульным правілам, бо дапускае толькі адзінкавае выкарыстанне ў пэўных абставінах, звязаных пераважна з забеспячэннем абароны і бяспекі дзяржавы, аховай жыцця і здароўя грамадзян, і гэтак адзінкавае выкарыстанне забяспечвае разумны баланс паміж інтарэсамі патэнтаўладальніка, іншымі асобамі і грамадствам наогул [7, 8].

Менавіта таму ўказам Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі ад 15.02.2024 № 122¹⁸ створана Падкамісія па пытаннях выкарыстання вынаходак, карысных мадэляў і прамысловых узораў у мэтах забеспячэння эканамічнай бяспекі Расійскай Федэрацыі, якая дзейнічае пры Урадавай камісіі па эканамічным развіцці і інтэграцыі.

Дадаткова выдадзеная пастанова Урада Расійскай Федэрацыі ад 27.03.2024 № 380¹⁹ «Аб падкамісіі па пытаннях выкарыстання вынаходак, карысных мадэляў і прамысловых узораў у мэтах забеспячэння эканамічнай бяспекі Расійскай Федэрацыі пры Урадавай камісіі па эканамічным развіцці і інтэграцыі» і распараджэнне Урада Расійскай Федэрацыі ад 17.04.2024 № 953-р аб зацвярджэнні складу падкамісіі па пытаннях выкарыстання вынаходак, карысных мадэляў і прамысловых узораў з мэтай забеспячэння эканамічнай бяспекі Расійскай Федэрацыі пры Урадавай камісіі па эканамічным развіцці і інтэграцыі.

Старшыня падкамісіі – міністр эканамічнага развіцця Расійскай Федэрацыі, склад падкамісіі – прадстаўнікі Мінэканомразвіцця Расіі, Мінпрамгандлю Расіі, ФАС, Распатэнта.

Задачы падкамісіі:

а) разгляд заявак аб выкарыстанні вынаходак, карысных мадэляў, прамысловых узораў без згоды патэнтаўладальнікаў;

б) падрыхтоўка рашэнняў аб выкарыстанні вынаходак, карысных мадэляў і прамысловых узораў без згоды патэнтаўладальнікаў з апавяшчэннем іх аб гэтым у самы кароткі тэрмін і з выплатай ім сувымернай кампенсацыі.

Створаны механізм аптымізуе магчымасць прымянення нормы Грамадзянскага кодэкса РФ. Падкамісія дзейнічае паводле прынцыпу аднаго акна для расійскіх кампаній, якім замежныя патэнтаўладальнікі неабгрунтавана адмовілі ў праве выкарыстання вынаходак, карысных мадэляў, прамысловых узораў.

У агульным парадку механізм атрымання права выкарыстання нечым патэнтам выглядае так. Кампанія,

у статутным капітале якой доля прамога або ўскоснага (праз трэція асобы) удзелу РФ, суб'ектаў РФ, муніцыпальных утварэнняў і (ці) грамадзян РФ перавышае 75 %, звяртаецца да праваўладальніка з просьбай даць ёй права выкарыстоўваць вынаходку, карысную мадэль або прамысловы ўзор. У выпадку адмовы або адсутнасці адказу прадпрымальнік звяртаецца ў падкамісію па атрыманне адпаведных правоў выкарыстання без згоды патэнтаўладальніка з паведамленнем яму пра гэта ў самы кароткі тэрмін і з выплатай яму сувымернай кампенсацыі.

У склад заяўкі, якая падаецца ў Міністэрства эканамічнага развіцця Расійскай федэрацыі, уключаюцца:

- інфармацыя пра заяўніка;
- зварот аб выкарыстанні вынаходкі, карыснай мадэлі, прамысловага ўзору без згоды патэнтаўладальніка з апавяшчэннем яго аб гэтым у самы кароткі тэрмін і з выплатай яму сувымернай кампенсацыі;
- інфармацыя пра патэнты, якія адносяцца да апісанага тавару;
- інфармацыя пра патэнтаўладальніка;
- інфармацыя аб звароце заяўніка да патэнтаўладальніка па даванне правоў выкарыстання вынаходкі, карыснай мадэлі, прамысловага ўзору на ўмовах адпаведных устойлівай практыцы, і атрыманні адмовы патэнтаўладальніка ад давання такіх правоў або неатрыманні адказу ад патэнтаўладальніка ў 30-дзённы тэрмін;
- інфармацыя аб наяўнасці эканамічных і вытворчых магчымасцяў для выкарыстання вынаходкі, карыснай мадэлі, прамысловага ўзору і адсутнасці правых абмежаванняў такога выкарыстання;
- інфармацыя аб абавязальствах заяўніка ажыццяўляць вылату кампенсацыі патэнтаўладальніку;
- інфармацыя аб таварах (работах, паслугах), якія заяўнік плануе вырабляць (выконваць, аказваць) з выкарыстаннем заяўленых вынаходкі, карыснай мадэлі, прамысловага ўзору, а таксама інфармацыя аб планаваным цэнаўтварэнні.

Функцыя Распатэнта заключаецца ў падрыхтоўцы заключэння, якое змяшчае, у тым ліку, прапановы па пытанні аб магчымасці ці немагчымасці падтрымкі рашэння аб выкарыстанні вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці. Федэральная служба па інтэлектуальнай уласнасці ў сваім заключэнні пазначае, у тым ліку, інфармацыю пра тэрмін прававой аховы вынаходкі, карыснай мадэлі, прамысловага ўзору, у дачыненні да якіх падаецца заяўка, пра іх дастатковасць для вытворчасці тавараў, выканання работ, аказання паслуг, заяўленых заяўнікам.

У працэсе падрыхтоўкі рашэння правяраюцца эканамічныя і вытворчыя магчымасці заяўніка для выкарыстання запытанай тэхналогіі. Акрамя таго, робіцца выснова аб наяўнасці на расійскім рынку тавараў, у якіх ужо выкарыстаныя такія вынаходка, карысная мадэль або прамысловы ўзор, тавараў-субстытутаў. Акрамя таго, аналізуецца карэктнасць запытаных патэнтаў для вытворчасці меркаванай прадукцыі, стан канкурэнцыі

¹⁸ Указ Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі ад 15.02.2024 № 122 «Аб удасканаленні парадку прыняцця рашэнняў аб выкарыстанні вынаходак, карысных мадэляў і прамысловых узораў з мэтай забеспячэння эканамічнай бяспекі Расійскай Федэрацыі» // Афіцыйны інтэрнэт-партал прававой інфармацыі: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202402150016?ysclid=m2eq5lx24n172155517> (дата звароту: 13.02.2025).

¹⁹ Пастанова Урада РФ ад 27.03.2024 № 380 «Аб падкамісіі па пытаннях выкарыстання вынаходак, карысных мадэляў і прамысловых узораў з мэтай забеспячэння эканамічнай бяспекі Расійскай Федэрацыі пры Урадавай камісіі па эканамічным развіцці і інтэграцыі» // Афіцыйны інтэрнэт-партал прававой інфармацыі: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202404040031?ysclid=m2emkmi737892606432> (дата звароту: 13.02.2025).

і ў шэрагу выпадкаў – цэнаўтварэнне на адпаведным таварным рынку. Асабліва ўвага надаецца значнасці тэхналогіі для адпаведнай галіны. Калі ў ходзе калегіяльнай праверкі звароту палова і болей органаў улады падтрымліваюць прапанаванае рашэнне, яно выносіцца на разгляд падкамісіі.

У ходзе працы падкамісіі ў 2024 годзе былі выдадзены два распараджэнні, абодва датычацца рэчыва МНН «Семаглутыд»:

Распараджэнне ад 15.11.2024 № 3286-р²⁰, у адпаведнасці з якім таварыству з абмежаванай адказнасцю «ПСК Фарма» дазволена выкарыстоўваць вынаходкі, якія ахоўваюцца расійскімі патэнтамі (RU) № 2421238, 2434019, 2643515, 2657573, 2768283, 2777600, што належаць кампаніі «НОВА НОРДЫСК А/С» (DK), да 31 снежня 2025 г. ўключна без згоды кампаніі «НОВА НОРДЫСК А/С» (DK) з мэтай забеспячэння насельніцтва Расійскай Федэрацыі лекавымі прэпаратамі з міжнароднай непатэнтаванай назвай «Семаглутыд».

Распараджэнне ад 21.12.2024 № 3930-р²¹, у адпаведнасці з якім таварыству з абмежаванай адказнасцю «ПРАМАМЕД РУС» дазволена выкарыстоўваць вынаходкі, якія ахоўваюцца расійскімі патэнтамі (RU) № 2421238, 2434019, 2643515, 2657573, 2768283, 2777600, што належаць кампаніі «НОВА НОРДЫСК А/С» (DK), да 31 снежня 2025 г. ўключна без згоды кампаніі «НОВА НОРДЫСК А/С» (DK) з мэтай забеспячэння насельніцтва Расійскай Федэрацыі лекавымі прэпаратамі з міжнароднай непатэнтаванай назвай «Семаглутыд».

Функцыя Распатэнта заключаецца ў падрыхтоўцы заключэння, якое змяшчае, у тым ліку, прапановы па пытанні аб магчымасці ці немагчымасці падтрымкі рашэння аб выкарыстанні вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці.

Семаглутыд з'яўляецца аганістам рэцэптара глюкагонападобнага пептыду-1, быў ухвалены ў ЗША ў 2021 годзе. Прэпарат дазваляе зніжаць масу цела ў пацыентаў з атлусценнем, якія пакутуюць ад дыябету і без яго, а таксама эфектыўна паляпшае глікемічны кантроль, стымулюючы сакрэцыю інсуліну і інгібуючы сакрэцыю глюкагону [9]. Прыняцце Урадам Расійскай Федэрацыі распараджэнняў датычна семаглутыду

дазволіла расійскім фармкомпаніям заняць амаль 100 % унутранага рынку семаглутыду ў 2024 годзе [10].

Асноўнымі памылкамі, якія дапускаюць заяўнікі падчас складання заявак аб выкарыстанні вынаходак, карысных мадэлей і прамысловых узораў без згоды патэнтаўладальнікаў з апавяшчэннем іх пра гэта ў самы кароткі тэрмін і з выплатай ім сувымернай кампенсацыі, з'яўляюцца наступныя:

Няпоўнасць праведзенага пошуку:

не ўлічаны патэнтныя дакументы ЕАПВ;

не ўлічаны залежныя патэнты;

няправільна вызначаны тэрміны дзеяння патэнтаў, у тым ліку з улікам падаўжэння выключнага права.

Няправільнае вызначэнне прадмета пошуку.

Карэктна аформленая заяўка, пададзеная ў Міністэрства эканамічнага развіцця Расійскай Федэрацыі з выкананнем усіх неабходных патрабаванняў і падтрыманая больш чым паловай органаў улады, якія ўдзельнічаюць у разглядзе, будзе прадстаўлена падкамісіі ў межах 40 працоўных дзён (гэты тэрмін можа быць падоўжаны не больш чым на 30 дзён у выпадку паступлення спецыяльнай просьбы ад аднаго з органаў улады).

Работа падкамісіі дазволіць узнавіць парушаны дзеяннямі недружалюбных дзяржаў баланс інтарэсаў ва ўзаемаадносінах праваўладальнікаў і карыстальнікаў тэхналогій.

Высновы

Такім чынам, у РФ існуе і выкарыстоўваецца на практыцы прававая база для рэалізацыі абмежавання патэнтных правоў без згоды патэнтаўладальніка. Пры гэтым механізм прымусовага ліцэнзавання выкарыстоўваецца ў адзінкавых выпадках, паколькі з'яўляецца складаным і працяглым. Аптымальным для забеспячэння патрэб у лекавых прэпаратах пры іх недастатковым аб'ёме на рынку з'яўляецца ў цяперашні час механізм прымянення артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса РФ, які прымяняецца ў выпадку крайняй неабходнасці, звязанай з забеспячэннем абароны і бяспекі дзяржавы, аховай жыцця і здароўя грамадзян. Для рэалізацыі гэтага механізма створана падкамісія па пытаннях выкарыстання вынаходак, карысных мадэлей і прамысловых узораў з мэтай забеспячэння эканамічнай бяспекі Расійскай Федэрацыі, якая разгледзела ў 2024 годзе некалькі заявак аб выкарыстанні вынаходак, карысных мадэляў, прамысловых узораў без згоды патэнтаўладальнікаў і падрыхтавала два станоўчыя рашэнні аб выкарыстанні вынаходак, якія адносяцца да рэчыва з МНН «Семаглутыд». Варта адзначыць, што прымяненне механізма артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса РФ з'яўляецца вымушанай надзвычайнай мерай, якая выкарыстоўваецца толькі пасля пацвярджэння інфармацыі аб адмове патэнтаўладальніка ад давання правоў выкарыстання вынаходкі, карыснай мадэлі, прамысловага ўзору пасля звароту заяўніка або аб адсутнасці адказу на такі зварот. Прааналізаваны памылкі, якія часцей за ўсё дапускаюць заяўнікі падчас складання заявак для падкамісіі, усе

²⁰ Распараджэнне Урада Расійскай Федэрацыі ад 15.11.2024 № 3286-р // Афіцыйны інтэрнэт-партал прававой інфармацыі: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202411190039> (дата звароту: 13.02.2025).

²¹ Распараджэнне Урада Расійскай Федэрацыі ад 21.12.2024 № 3930-р // Афіцыйны інтэрнэт-партал прававой інфармацыі: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202412280078> (дата звароту: 13.02.2025).

Найбольшым для забеспячэння патрэб у лекавых прэпаратах пры іх недастатковым аб'ёме на рынку з'яўляецца ў цяперашні час механізм прымянення артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса РФ, які прымяняецца ў выпадку крайняй неабходнасці, звязанай з забеспячэннем абароны і бяспекі дзяржавы, аховай жыцця і здароўя грамадзян.

яны звязаны з некарэктным правядзеннем патэнтнага пошуку – няправільна вызначаны прадмет пошуку або пошук праведзены не ў поўным аб'ёме.

Спіс літаратуры

1. Залесов, А. Патентное право как монопольное промышленное право патентовладельца-инвестора / А. Залесов // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2021. – № 12. – С. 49–58.
2. Ворожевич, А. С. Пределы осуществления и защиты исключительного права патентообладателя: Монография / А. С. Ворожевич. – Москва: Статут, 2018. – 318, [1] с. – (Statut Publishers); ISBN 978–5–8354–1410–9.
3. Глобальная комиссия по ВИЧ и законодательству: доступ к жизненно необходимым лекарственным средствам. Обзорный документ для гражданского сообщества // HIV and the Law: сайт. – URL: <https://hivlawcommission.org/wp-content/uploads/2017/06/HIV-and-the-Law-Access-to-Essential-Medicines-Fact-Sheet-Russian.pdf> (дата обращения: 13.02.2025).
4. Полякова, А. А. Стратегия обновления и применение изобретения по определенному назначению / А. А. Полякова, Н. Б. Лысков // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2024. – № 8. – С. 21–29.
5. Гюльбасарова, Е. В. Изъятия из патентной монополии / Е. В. Гюльбасарова // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2023. – № 3 (41). – С. 17–24.
6. Балашова, А. И. Сроки истребования принудительных лицензий в связи с неиспользованием или недостаточным использованием запатентованного объекта / А. И. Балашова // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2024. – № 2 (44). – С. 246–256
7. Еременко, В. И. Исключения из патентной монополии в соответствии с частью четвертой ГК РФ / В. И. Еременко // Законодательство и экономика. – 2008. – № 8. – С. 28–34.
8. Галковская, В. Г. Заявки на изобретения, относящиеся к производным известных веществ: новый взгляд / В. Г. Галковская, Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, Т. Е. Криворучко // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2019. – № 8. – С. 24–37.
9. Шабутдинова, О. Р. Семаглутид – эффективность в снижении веса и побочные эффекты при применении по данным исследований SUSTAIN, PIONEER, STEP / О. Р. Шабутдинова, А. Р. Даутов, А. А. Самков, А. В. Кононенко, А. Ф. Саргалиев, А. Р. Давлетшин, П. А. Андреева, К. Р. Зарбеева, Д. А. Торшхоева, У. А. Рахмонкулов, А. А. Афанасьев // Проблемы эндокринологии. – 2023. – № 69 (3). С. 68–82. – DOI: 10.14341/probl13197.
10. Колесникова, В. «Оземпик» наш: как российская фарма заработала 10 млрд рублей на западном хите // Forbes, 24 февраля 2025, – URL: <https://www.forbes.ru/biznes/531357-ozempik-nas-kak-rossijskaa-farma-zarabotala-10-mlrd-rublej-na-zapadnom-hite> (дата обращения: 24.02.2025).

Інфармацыя пра аўтараў

Ганна Анатольеўна Палякова, намеснік дырэктара ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); ORCID <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>, SPIN-код: 1987–4039; apolyakova@rupto.ru

Мікалай Барысавіч Лыскоў, начальнік Цэнтра хіміі, медыцыны і біятэхналогіі ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); SPIN-код: 9975–5097; otd1463@rupto.ru

References

1. Zalesov, A. (2021), "Patent law as a monopoly industrial right of the patent owner-investor", *Intellectual property. Industrial property*, no 12, pp. 49–58.
2. Vorozhevich, A. S. (2018), *Predely osushchestvleniya i zashchity isklyuchitel'nogo prava patentoobladatelya* [Limits of the exercise and protection of the exclusive right of the patent holder], Statut, Moscow, Russia.
3. Global Commission on HIV and the Law: Access to life-saving medicines. Overview document for the civil society, available at: <https://hivlawcommission.org/wp-content/uploads/2017/06/HIV-and-the-Law-Access-to-Essential-Medicines-Fact-Sheet-Russian.pdf> (Accessed: 13 February 2025).
4. Polyakova, A. A. and Lyskov, N.B. (2024), "The strategy of updating and application of the invention for a specific purpose", *Patents and Licenses. Intellectual Rights*, no 8, pp. 21–29.
5. Giulbasarova, E. V. (2023), "Exceptions to patent monopoly", *Journal of the Intellectual Property Rights Court*, no 3 (41), pp. 17–24.
6. Balashova, A. I. (2024), "Time limits for requesting compulsory licenses based on non-working or insufficient working of a patented object", *Journal of the Intellectual Property Rights Court*, no 2 (44), pp. 246–256.
7. Eremenko, V. I. (2008), " Exceptions to the patent monopoly in accordance with Part Four of the Civil Code of the Russian Federation", *Zakonodatelstvo i ekonomika*, no 8, pp. 28–34.

8. Galkovskaya, V. G., Lyskov, N. B., et al (2019), "Applications for inventions relating to derivatives of known substances: a new perspective", *Patents and Licenses. Intellectual Rights*, no 8, pp. 24–37.
9. Shabutdinova, O. R., Dautov A.R., et al. (2023), "Semaglutide – effectiveness in weight loss and side effects when used according to studies by SUSTAIN, PIONEER, STEP", *Problems of Endocrinology*. no 69 (3), pp.68–82, DOI: 10.14341/probl13197.
10. Kolesnikova, V. (2025), "Our Ozempik: how Russian pharma earned 10 billion rubles on a Western hit", *Forbes*, 24 February 2025, available at: <https://www.forbes.ru/biznes/531357-ozempik-nas-kak-rossijskaa-farmazarabotala-10-mlrd-rublej-na-zapadnom-hite> (Accessed: 24 February 2025).

Information about authors

Anna A. Polyakova, Deputy Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); ORCID <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>, SPIN-code: 1987–4039; apolyakova@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24, bld. 12); SPIN-code: 9975–5097; otd1463@rupto.ru

Аўтары заяўляюць аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The authors declare no conflict of interest.

Паступіў у рэдакцыю 13.02.2025

Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 03.03.2025

Прыняты да публікацыі 04.03.2025

УДК 347.77.028.12:004.8
EDN: <https://elibrary.ru/dyxvim>

Тэхналогіі штучнага інтэлекту: пытанні раскрыцця ў патэнтнай заяўцы

Вольга Лянараўна Аляксеева[✉], Юрый Станіслававіч Зайцаў

Федэральны інстытут прамысловай уласнасці

[✉]OAlekseeva@rupto.ru

Анатацыя: імклівы рост тэхналогій, якія выкарыстоўваюць штучны інтэлект (ШІ), патрабуе прававой рэгламентацыі правіл раскрыцця вынаходак, якія выкарыстоўваюць ШІ, з паўнотой, дастатковай для ажыццяўлення такіх вынаходак спецыялістам. Без інфармацыі пра спецыфіку навучання саманавучальнага алгарытму ажыццявіць вынаходку, заснаваную на выкарыстанні такога алгарытму, немагчыма. Калі гатовай праграмнай мадэлі для ажыццяўлення ШІ няма, то спатрэбіцца раскрыццё ў апісанні вынаходкі звестак пра метады стварэння мадэлі, выкарыстоўваючы якую спецыяліст зможа напісаць праграму для машыннага навучання і яе навучыць. Сярод звестак пра ШІ, якія дазваляюць стварыць праграмны прадукт, спецыялісты вылучаюць від алгарытму і яго параметры, характарыстыку выкарыстаных даных, метады збору даных, этап папярэдняй апрацоўкі даных, метады навучання, ініцыялізацыі вагаў, працэс уводу даных, наладку і паляпшэнне існых мадэляў, постапрацоўку і інтэрпрэтацыю вынікаў працы мадэлі. Як мінімум мусіць быць раскрыта карэляцыя паміж данымі, якія будуць паступаць на ўваход алгарытму машыннага навучання, і данымі, якія мусяць быць атрыманыя на яго выхадзе. Набор неабходных звестак залежыць ад віду алгарытму. Аднак правілы раскрыцця вынаходак, якія выкарыстоўваюць ШІ, не замацаваныя ні ў расійскіх, ні ў замежных нарматыўных дакументах. Сказанае ў поўнай меры распаўсюджваецца і на карысныя мадэлі. Выключэнне складаюць няпоўныя пералікі прыкмет, якімі можна ахарактарызаваць вынаходку і карысную мадэль, прыведзеныя ў патрабаваннях да адпаведных заявак. Мінімальны набор спецыфічных для ШІ звестак, наяўнасць якіх у заяўках на выдачу патэнта на вынаходку, карысную мадэль неабходна для таго, каб было магчымым ажыццяўленне вынаходкі, карыснай мадэлі, патрабуе далейшага вывучэння і прапрацоўкі.

Ключавыя словы: штучны інтэлект, штучная нейронная сетка, вынаходка, карысная мадэль, патэнтнае права, дастатковасць раскрыцця, чорная скрыня.

Для цытавання: Аляксеева В. Л., Зайцаў Ю. С. Тэхналогіі штучнага інтэлекту: пытанні раскрыцця ў патэнтнай заяўцы // Веснік ФІПУ. 2025. Т. 4, № 1 (11). С. 24–31.

Падзякі: НДР па тэме «Даследаванне праблемных пытанняў, звязаных з паўнотой раскрыцця звестак у дакументах заявак на вынаходкі, карысныя мадэлі, заснаваныя на выкарыстанні штучнага інтэлекту» (шыфр НДР 2-ПО-2024) праведзеная за кошт сродкаў Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці ад прыбыткавай дзейнасці. Аўтары дзякуюць удзельнікам навукова-даследчай работы 2-ПО-2024 Панько В. Ю., Крылову Д. Ф. і Сальнікаву М. Ю. за падбор практычнага матэрыялу, сумесная праца над якім на наступным этапе НДР дазволіць зрабіць прапановы па ўнясенні змен у нарматыўныя прававыя акты.

Artificial intelligence technologies: disclosure issues in a patent application

Olga L. Alekseeva[✉], Yury S. Zaytsev

Federal Institute of Industrial Property

[✉]O.Alekseeva@rupto.ru

Abstract: the rapid growth of technologies using artificial intelligence (AI) requires legal regulation of the rules of disclosure of inventions that apply AI to allow the person skilled in the art to perform the invention. Without information on the details of the machine learning of a self-learning algorithm, it is impossible to perform an invention based on the use of such an algorithm. If a ready-made program model for implementing AI is not available, it will be necessary to disclose in the specification of the invention information about a method for creating a model from which a person skilled in the art can write and train a machine learning program. Disclosures for creating an AI software product will include, for those skilled in the art, the type of algorithm and its parameters, characterization of the data used, data collection methods, data preprocessing step, training methods, initialization of weights, data entry process, tuning and improvement of existing models, post-processing, and interpretation of model results. At a minimum, the correlation between the data input to the machine learning algorithm and the data output from the algorithm should be disclosed. The set of required disclosures depends on the type of algorithm. However, the rules for disclosure of inventions using AI are not specified in Russian or foreign regulatory documents. The above is fully applicable to utility models. The exception is the incomplete lists of features that may characterize the invention and utility model, which are given in the requirements for the respective applications. The minimum set of information specific to AI, the presence of which in applications for a patent for an invention, utility model is necessary to make it possible to realize the invention, utility model, requires further study and elaboration.

Keywords: invention, utility model, patent law, sufficiency of disclosure, AI, artificial neural network, black box.

For citation: Alekseeva O. L., Zaytsev Yu. S. Artificial Intelligence Technologies: Disclosure Issues in a Patent Application // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 24–31 (In Russ.).

Acknowledgements: R&D 2-PO-2024 was carried out at the expense of own funds of the Federal Institute of Industrial Property. The authors are grateful to the participants of R&D 2-PO-2024 V. Yu. Pan'ko, D. F. Krylov and M. Yu. Salnikov for providing extensive practical material, cooperation on which at the next stage of research work will allow to make proposals for amendments to normative acts.

Уводзіны

Прапісная ісціна патэнтнага права заключаецца ў тым, што патэнт на вынаходку выдаецца вынаходніку за раскрыццё вынаходкі грамадству, прадстаўніком якога з'яўляецца патэнтнае ведамства¹. Адна з першых прававых канцэпцый, згодна з якой вынаходнік «заклучае з грамадствам дагавор, паводле якога абавязваецца раскрыць свой сакрэт і за гэта атрымлівае ў абмен пэўныя правы», абмяркоўвалася яшчэ ў канцы XIX стагоддзя [1]. Традыцыйнае тлумачэнне неабходнасці раскрыцця вынаходкі заключалася і заключаецца ў тым, што правы даюцца патэнтаўладальніку на пэўны перыяд часу, па заканчэнні якога кожная асоба мусіць мець магчымасць выкарыстоўваць вынаходку паводле свайго меркавання.

Такім чынам, патрабаванне раскрыцця вынаходкі зарадзілася, можна сказаць, адначасова з узнікненнем патэнтнага права. Аднак усведамленне таго, што вынаходка можа раскрывацца ў заяўцы з рознай ступенню дэталізацыі, прыйшло не адразу.

У сучасным свеце законы большасці краін утрымліваюць патрабаванне, паводле якога «заяўка і патэнт павінны раскрываць вынаходку дастаткова выразным

і поўным чынам з тым, каб спецыяліст у той галіне тэхнікі, да якой адносіцца вынаходка, мог яго ажыццявіць» [2]. На практыцы патрабаванне раскрыцця вынаходкі «дастаткова выразным і поўным чынам» прад'яўляецца адпаведна дзейнаму збору правіл па складанні дакументаў заяўкі, сярод якіх асноўны дакумент – апісанне вынаходкі. Аднак пытанне, якая паўната раскрыцця з'яўляецца дастатковай, доўгі час заставалася неурэгуляваным поўнасцю. На магчымасць дазавання інфармацыі, прыведзенай у апісанні вынаходкі, у айчынай патэнтна-прававой літаратуры пачалі звяртаць увагу ў 90-х гадах мінулага стагоддзя [3]. У рамках пастаноўкі пытання аб суадносінах апісання вынаходкі і ноу-хау аўтары звярталі ўвагу на неабходнасць абавязковага раскрыцця ў апісанні вынаходкі істотных прыкмет вынаходкі і на магчымасць дазавання інфармацыі, якая знаходзіцца па-за межамі істотных прыкмет. У прыватнасці, адзначалася, што няма неабходнасці паказваць тэхналагічныя параметры спосабу, якія не з'яўляюцца істотнымі прыкметамі вынаходкі, якая адносіцца да спосабу, і прыводзіць прыклады ажыццяўлення вынаходкі, якія забяспечваюць дасягненне максімальнага па значэнні тэхнічнага выніку. Не каментуючы абгрунтаванасць прыведзеных рэкамендацый ва ўмовах дзейнага заканадаўства, адзначым толькі, што абмеркаванне

¹ Уводзіны ў інтэлектуальную ўласнасць. Жэнева: CAIU, 1998. С. 7, п. 1.23.

ўзнятых пытанняў у той перыяд было важным крокам, які наблізіў спецыялістаў да абмеркавання праблемы ацэнкі паўнаты раскрыцця вынаходкі ў дакументах заяўкі.

Пытанне аб паўнаце (дастатковасці) раскрыцця вынаходкі ў дакументах заяўкі на вынаходку ўзнікла зноў, калі аналіз правапрымяняльнай практыкі паказаў, што невыкананне заяўнікам правіл складання заяўкі, што ўшчамляе правы трэціх асоб, не цягне за сабой негатыўных наступстваў для патэнтаўладальніка. Падставы для аспрэчвання, вызначаныя Грамадзянскім кодэксам РФ, не прадугледжвалі магчымасць анулявання патэнта, калі апісанне не раскрывала сутнасць вынаходкі з паўнотай, дастатковай для ажыццяўлення вынаходкі². Такі ляяльны падыход заканадаўцы прычыніўся да таго, што нярэдка патэнты на вынаходкі выдаваліся з нядбайна складзенымі, невыразнымі апісаннямі, што фактычна прыводзіла да ўшчамлення інтарэсаў трэціх асоб, у першую чаргу інвестараў і асоб, зацікаўленых у аспрэчванні патэнта. Сітуацыя была выпраўлена ў 2014 годзе ў сувязі з унясеннем змен у Грамадзянскі кодэкс РФ³. Змененымі нормамі было вызначана права Распатэнта прымаць рашэнне аб адмове ў выдаванні патэнта ў выпадку неадпаведнасці дакументаў заяўкі патрабаванню дастатковасці раскрыцця сутнасці вынаходніцтва (абзац другі п. 1 арт. 1387 Грамадзянскага кодэкса РФ). Акрамя таго, была вызначана магчымасць прызнання патэнта несапраўдным у выпадку неадпаведнасці дакументаў заяўкі патрабаванню дастатковасці раскрыцця сутнасці вынаходкі (падп. 2 п. 1 арт. 1398 Грамадзянскага кодэкса РФ)⁴.

Такім чынам, патрабаванні да раскрыцця вынаходкі ў дакументах заявак на вынаходкі і адпаведна ў патэнтах, а таксама наступствы невыканання гэтых патрабаванняў заяўнікам з 2014 года можна лічыць цалкам урэгуляванымі ў Грамадзянскім кодэксе РФ. На практыцы ўпарадкаванне патрабаванняў прымусіла заяўнікаў больш уважліва ставіцца да складання дакументаў заявак на вынаходкі. Асабліва трэба аддаваць увагу характарыстыцы сутнасці вынаходкі. Важна таксама правільна апісаць прыклады ажыццяўлення вынаходак, у тым ліку прыводзіць карэктныя доказы, абгрунтаванні магчымасці рэалізацыі прызначэння вынаходкі і дасягнення тэхнічнага выніку.

Выкананне ўказаных патрабаванняў выклікае асаблівыя цяжкасці ў выпадках, калі вынаходкі адносяцца да новых сфер, якія інтэнсіўна развіваюцца: біялогія і прыкладной матэматыкі. Перад заканадаўцамі зноў

паўстае задача ўпарадкавання патрабаванняў, якія прад'яўляюцца да паўнаты раскрыцця вынаходкі, але цяпер ужо ў канкрэтных сферах. Адзін з такіх напрамкаў – гэта раскрыццё вынаходак, заснаваных на выкарыстанні штучнага інтэлекту (ШІ).

Асаблівасці ШІ

ШІ (штучны інтэлект) – гэта скразная лічбавая тэхналогія, якая знаходзіць шырокі ўжытак у розных галінах тэхнікі, іншых сферах жыццядзейнасці чалавека. ШІ з'яўляецца найважнейшым інструментам, які выкарыстоўваецца пры стварэнні інавацыйных рашэнняў і які стымулюе іх стварэнне. Колькасць заявак на вынаходкі, якія выкарыстоўваюць ШІ, імкліва расце ва ўсім свеце. Паводле даных Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці (CAIU), з 2016 па 2020 год рост колькасці патэнтаў на ШІ склаў 718 %⁵. Як распрацоўнікам вынаходак, якія выкарыстоўваюць ШІ, так і экспертам патэнтных ведамстваў важна разумець, як варта раскрываць такія вынаходкі ў патэнтах. Распаўсюджанае меркаванне многіх спецыялістаў у галіне ШІ, што раскрыццё ШІ не мае якіх-небудзь асаблівасцяў, што яно адзінае для ўсіх галін тэхнікі або што дастаткова згадаць у заяўцы від альбо тып ШІ ці ўжываны метады ШІ, глыбока памылковае. У асобных выпадках магчыма, што такой характарыстыкі будзе дастаткова, але такія выпадкі будуць хутчэй выключэннем з правіла, чым правілам.

Існуе мноства вызначэнняў ШІ. Спынімся на адным з іх, якое змяшчаецца ў ДАСТ Р 59277-2020 «Сістэмы штучнага інтэлекту. Класіфікацыя сістэм штучнага інтэлекту», якое выкарыстоўваецца ў сістэме дзяржаўнай сертыфікацыі прадукцыі адпаведна патрабаванням нацыянальных стандартаў. Да ШІ ДАСТ Р 59277-2020 адносіць «комплекс тэхналагічных рашэнняў, які дазваляе імітаваць кагнітыўныя функцыі чалавека (уключаючы саманавучанне, пошук рашэнняў без загадзя зададзенага алгарытму і дасягненне інсайту) і атрымліваць пры выкананні канкрэтных практычна значных задач апрацоўкі даных вынікі, супастаўныя як мінімум з вынікамі інтэлектуальнай дзейнасці чалавека». Прыведзенае вызначэнне, а таксама шмат якія іншыя⁶ адсылаюць да здольнасці ШІ імітаваць інтэлектуальную дзейнасць чалавека, але не кажуць пра тое, чым гэтая здольнасць забяспечваецца, не раскрываюць прыроды ШІ і не даюць зразумець, як да яго прымяняць устаноўленыя правілы раскрыцця вынаходкі.

Тым часам як спецыялісты ў галіне ШІ, так і даследчыкі пытанняў прававой аховы вынікаў, створаных ШІ, разумеюць, што ў аснове пераважнай большасці

² Арт. 1398 Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі. Частка чацвёртая (Арт. 1225–1551) ад 18 снежня 2006 г. № 230-ФЗ // 33 Расійскай Федэрацыі. 2006. № 52 (ч. 1) (Арт. 5496) рэд. ад 07.10.2022.

³ Федэральны закон ад 12.03.2014 № 35-ФЗ «Аб унясенні змен у часткі першую, другую і чацвёртую Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі і асобныя заканадаўчыя акты Расійскай Федэрацыі» // 33 РФ. 2014. № 11. Арт. 1100.

⁴ Каментарый да часткі чацвёртай Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі (паартыкульны) / Адк. рэд. А. А. Паўлава. ФДБНУ «Даследчы цэнтр прыватнага права ім. С. С. Аляксеева пры Прэзідэнце Расійскай Федэрацыі». М.: Статут. 2018. 928 с.

⁵ Доклад аб становішчы ў галіне інтэлектуальнай уласнасці ў свеце за 2022 г. Вектар інавацыйнай дзейнасці // CAIU: сайт. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo-pub-944-2022-ru-world-intellectual-property-report-2022-the-direction-of-innovation.pdf> (дата звароту: 22.11.2024).

⁶ Праблемы практыкі прымянення заканадаўства ў галіне прадстаўлення прававой аховы вынаходкам і карысным мадэлям, якія адносяцца да камп'ютарных рашэнняў: справаздача аб НДР (прамежж., 1-ы этап) / Федэральны інстытут прамысловай уласнасці; кір. Аляксеева В. Л., М. 2020. 266 с. Бібліягр.: С. 64-71. Рэг. № НДВКТР АААА-А20–

реалізацыі ШІ ляжыць камп'ютарная праграма [4; 5]. Таму ў гэтым артыкуле мы таксама будзем разглядаць праграмную рэалізацыю ШІ.

Асаблівасць ШІ, якая адрознівае яго ад традыцыйных праграм, заключаецца ў гэтак званым машынным навучанні. Спрощана гэту асаблівасць можна апісаць так. Традыцыйнае праграмаванне грунтуецца на выразна вызначаных інструкцыях, якія ствараюцца праграмістам. Распрацоўнік піша канкрэтныя правілы, неабходныя для выканання пэўнай задачы. Кожны крок алгарытму рашэння задачы старанна прапісаны. У машынным навучанні замест таго, каб выразна задаваць правілы, праграміст стварае саманавучальны алгарытм, які атрымлівае вялікі аб'ём даных, аналізуе іх і выяўляе заканамернасці⁷, затым навучаны алгарытм (або, як яшчэ кажуць, мадэль) выкарыстоўваецца для рашэння задачы, пры якім даныя на ўваходзе навучанага алгарытму пераўтвараюцца (адлюстроўваюцца) у даныя на выхадзе алгарытму.

Агульныя патрабаванні да раскрыцця сутнасці вынаходкі

У адпаведнасці з дзейным заканадаўствам, у якое нядаўна ўнесены змены⁸, у Расіі ў цяперашні час рашэнне, якое прадугледжвае выкарыстанне праграмнага забеспячэння, можа быць запатэнтавана ў якасці вынаходкі ў тым выпадку, калі выхадныя даныя праграмы выкарыстоўваюцца для пераўтварэння (удасканалення) матэрыяльнага аб'екта (аб'екта тэхнікі або прыроды) з дасягненнем тэхнічнага выніку або для апрацоўкі тэкстаў на натуральнай мове з дасягненнем выніку, прыраўнаванага да тэхнічнага. Ахову могуць атрымаць таксама рашэнні, якія заключаюцца ў апрацоўцы даных аб фізічных параметрах аб'екта тэхнікі ці прыроды з мэтай атрымання звестак аб шуканым параметры пры ўмове, што зыходныя даныя і шуканы параметр узаемазвязаны паміж сабой паводле законаў прыроды эмпірычнымі залежнасцямі, выяўленымі распрацоўнікам [6].

Ацэнка патэнтаздольнасці рашэнняў, якія прадугледжваюць выкарыстанне ШІ, прынцыпова не адрозніваецца ад ацэнкі патэнтаздольнасці іншых рашэнняў, якія прадугледжваюць выкарыстанне традыцыйнага праграмнага забеспячэння, за выключэннем патрабаванняў, якія прад'яўляюцца да раскрыцця ШІ у апісанні вынаходкі.

Відавочна, што без валодання інфармацыяй пра спецыфіку машыннага навучання саманавучальнага алгарытму ажыццявіць вынаходку, што прадугледжвае выкарыстанне такога алгарытму, будзе немагчыма.

Палажэнні Грамадзянскага кодэкса РФ што да патрабавання дастатковасці раскрыцця атрымалі развіццё ў

падзаконных актах, апошняя рэдакцыя якіх была зацверджана ў сувязі з выпускам загаду Мініканамразвіцця Расіі ад 21.02.2023 № 107⁹. Патрабаванні дастатковасці раскрыцця сутнасці вынаходкі ў дакументах заяўкі на вынаходку, у першую чаргу ў апісанні вынаходкі, цяпер маюць на ўвазе наступныя праверкі:

- ці ўказана прызначэнне вынаходкі;
- ці ўказаны тэхнічная праблема, якая вырашаецца стварэннем вынаходкі, і тэхнічны вынік, атрыманне якога забяспечваецца вынаходкай;
- ці раскрыта сукупнасць істотных прыкмет, неабходных для дасягнення пазначанага заяўнікам тэхнічнага выніку;
- ці прыведзены прынамсі адзін прыклад ажыццяўлення вынаходкі, што пацвярджае магчымасць рэалізацыі прызначэння вынаходкі з дасягненнем тэхнічнага выніку;
- ці раскрыты ў дакументах заяўкі ці ва ўзроўні тэхнікі на дату падачы заяўкі метады і сродкі, з дапамогай якіх магчыма ажыццявіць вынаходку з рэалізацыяй прызначэння ў тым выглядзе, як яна ахарактарызаваная ў кожным з пунктаў формулы, у тым ліку ў выпадку выкарыстання агульных паняццяў для характарыстыкі прыкмет;
- ці пацвярджае прыклад ажыццяўлення вынаходкі магчымасць рэалізацыі прызначэння вынаходкі з дасягненнем тэхнічнага выніку пры выкарыстанні прынамсі адной прыватнай формы рэалізацыі прыкметы, выказанай агульным паняццем, або аднаго значэння параметра, які ўваходзіць у інтэрвал значэнняў параметраў.

Для вынаходкі, заснаванай на выкарыстанні ШІ, раскрыццё прызначэння, задачы і тэхнічнага выніку, праверка наяўнасці гэтых звестак у патэнтнай заяўцы не маюць ніякіх асаблівасцяў у параўнанні з іншымі вынаходкамі.

Што датычыцца паўнаты раскрыцця ў дакументах заяўкі сукупнасці істотных прыкмет вынаходкі, то такое раскрыццё залежыць ад таго, якая задача вырашаецца вынаходкай і які вынік, накіраваны на ўдасканаленне аб'екта тэхнікі, чакаецца ад выкарыстання такой вынаходкі.

Вынікі даследавання падыходаў да раскрыцця ШІ у заяўках

У выпадку з вынаходкамі ў галіне інфармацыйных тэхналогій, да якіх адносяцца вынаходкі, заснаваныя на выкарыстанні ШІ, удасканаленне аб'екта тэхнікі і паляпшэнне яго ўласцівасцяў (эксплуатацыйных характарыстык) часта дасягаецца за кошт змены камп'ютарнай праграмы без змены апаратных сродкаў. Апісаць гэтыя змены на фізічным узроўні практычна немагчыма, як было паказана аўтарамі ў артыкуле [7].

⁷ Асновы і выкарыстанне машыннага навучання: што гэта і як працуе // GeekBrains: сайт. URL: <https://blog.geekbrains.by/chto-takoe-mashinnoe-obucheniye-osnovy-i-primeneniye/> (дата звароту: 22.11.2024).

⁸ Загад Мініканамразвіцця Расіі ад 15 сакавіка 2024 г. № 148 «Аб унясенні змен у некаторыя загады Мініканамразвіцця Расіі па пытаннях дзяржаўнай рэгістрацыі вынаходкі і карыснай мадэлі, а таксама правядзення папярэдняга інфармацыйнага пошуку вынаходкі і карыснай мадэлі».

⁹ Правілы складання, падачы і разгляду дакументаў, якія з'яўляюцца падставай для здзяйснення юрыдычна значных дзеянняў па дзяржаўнай рэгістрацыі вынаходак, зацверджаныя загадам Мініканамразвіцця Расіі ад 21 лютага 2023 г. № 107 (са зменамі на 27 верасня 2024 г.), п. 53, падп. 1–6.

Таму ШІ, як і іншыя рашэнні, якія ажыццяўляюцца з дапамогай праграмнага забеспячэння, характарызуюцца шляхам раскрыцця функцый праграмы, алгарытму машыннага навучання.

Сярод вынаходак, якія адносяцца да ШІ, можна вылучыць дзве групы:

- вынаходкі, у якіх ШІ выкарыстоўваецца як практычна гатовы інструмент для рашэння задачы ўдасканалення аб'екта тэхнікі, які не адносіцца да інфармацыйных тэхналогій;
- вынаходкі, якія вырашаюць праблему паляпшэння ўласцівасцяў (эксплуатацыйных характарыстык) аб'екта тэхнікі, у тым ліку праз змяненне, паляпшэнне функцый самога ШІ.

Вылучэнне гэта вельмі ўмоўнае, мяжа паміж гэтымі групамі размыта.

Для вынаходак першай групы істотнымі прыкметамі могуць быць прыкмета наяўнасці самога алгарытму машыннага навучання і прыкмета здзейсненага ім пераўтварэння адных даных у іншыя¹⁰. У вынаходкі, якая адносіцца да другой групы як той, што дапускае змену функцыянавання самога ШІ, істотных прыкмет, натуральна, можа быць болей.

Прыклад ажыццяўлення вынаходкі, прыведзены ў апісанні вынаходкі, як вядома, прызначаны для таго, каб паказаць, як можна ажыццявіць вынаходку. Калі ў формуле вынаходкі выкарыстаны агульныя паняцці, у прыкладзе мусіць быць паказана, якія канкрэтныя сродкі стаяць за агульнымі фармулёўкамі.

Акрамя таго, у формуле вынаходкі могуць быць адлюстраваны толькі істотныя прыкметы вынаходкі, то бок прыкметы, якія ўплываюць на атрыманне тэхнічнага выніку. Прыклад жа прызваны паказаць аб'ект тэхнікі разам з выкарыстанай у ім вынаходкай у цэлым, паказаць, як працуе аб'ект у тым выпадку, калі ў ім увасоблена вынаходка, як забяспечваецца рэалізацыя прызначэння вынаходкі і дасягаецца чаканы вынік, то бок прыклад мусіць уключаць не толькі канкрэтныя сродкі выканання вынаходкі ў прыватных выпадках, якія падпадаюць пад фармулёўкі прыкмет, выкарыстаных у формуле вынаходкі, але і паказваць іншыя сродкі, неабходныя для выкарыстання вынаходкі па яго прызначэнні.

Як паказала праведзеная даследаванне, у большасці выпадкаў формула вынаходкі ў расійскіх патэнтах на вынаходкі, якія грунтуюцца на выкарыстанні ШІ, утрымлівае прыкметы, якія характарызуюць уваходныя і выходныя даныя, а таксама від алгарытму ШІ (як правіла, штучная нейронная сетка). У палове выпадкаў прыкметамі формулы вынаходкі з'яўляліся аперацыі па атрыманні і папярэднім пераўтварэнні ўваходных даных для алгарытму машыннага навучання.

У той жа час прыкметы параметраў ШІ змяшчаюцца менш чым у палове даследаваных патэнтаў¹¹.

У прымяненні да сістэм машыннага навучання вядомасць сродку для ажыццяўлення ШІ азначае вядомасць праграм, якія змяшчаюць навучаныя мадэлі і здольныя вырашаць пастаўленыя вынаходнікам задачы. Гэтак, напрыклад, шырока вядомы праграмы для распазнавання тэксту на выяве ці расшыфроўвання маўлення ў гукавым файле. З іншага боку, у цяперашні час у інтэрнэце існуе мноства рэпазіторыяў адкрытых бібліятэк праграм для машыннага навучання, якія не патрабуюць стварэння новай мадэлі з нуля, а патрабуюць толькі невялікай яе мадыфікацыі і данавучання для рашэння канкрэтнай задачы.

Калі ж гатовай праграмнай мадэлі для ажыццяўлення вынаходкі ў частцы ШІ няма, то спатрэбіцца раскрыццё ў апісанні вынаходкі метаду стварэння такога сродку, то бок раскрыцця звестак, выкарыстоўваючы якія, спецыяліст зможа напісаць праграму для машыннага навучання і яе навучыць.

Агульным правілам раскрыцця вынаходак, якія рэалізуюцца з дапамогай традыцыйных камп'ютарных праграм, з'яўляецца прывядзенне алгарытму праграмы ў апісанні вынаходкі, пераважна ў выглядзе блок-схемы, а калі алгарытм вылічальны – то ў выглядзе матэматычнага выразу¹². Могуць быць прыведзены кароткія вытрымкі з праграм¹³. Аднак гэта правіла не прымяняецца ў выпадку з ШІ. У адрозненне ад традыцыйных камп'ютарных алгарытмаў, алгарытм працы ШІ – навучальны і першапачаткова не з'яўляецца непасрэдна алгарытмам рашэння задачы.

Каб зразумець, якія звесткі пра ШІ мусяць быць прыведзены ў дакументах заяўкі, трэба разабрацца, якія характарыстыкі ШІ уплываюць на атрыманне даных на выхадзе ШІ.

Даследаванне паказала, што замежныя спецыялісты, якія займаюцца праблемай патэнтавання ШІ, вылучаюць сярод характарыстык ШІ наступныя характарыстыкі, якія ўплываюць на выхадныя даныя: від алгарытму і яго параметры, характарыстыка выкарыстаных даных, метады збору даных, этап папярэдняй апрацоўкі даных, метады навучання, ініцыялізацыя вагаў і працэс уводу даных, наладка і паляпшэнне існых мадэляў, постапрацоўка і інтэрпрэтацыя вынікаў працы мадэлі [8; 9].

Паколькі тэхналогія ШІ развіваецца вельмі дынамічна, то пералічыць усе віды выкарыстаных алгарытмаў складана. Вывучэнне тэхнічнай літаратуры паказвае,

¹⁰ Пераўтварэнне мы тут разглядаем у самым шырокім сэнсе, калі на аснове адных даных, якія паступаюць на ўваход алгарытму машыннага навучання, на яго выхадзе атрымліваюцца іншыя даныя, няхай гэта будзе пераўтвораная выява, меркаванне, вынікі класіфікацыі аб'ектаў і г. д.

¹¹ Даследаванне расійскага і замежнага прававога рэгулявання патрабаванняў да раскрыцця ў дакументах заяўкі сутнасці вынаходак і карысных мадэляў, заснаваных на выкарыстанні ШІ, правіл праверкі выканання ўказаных патрабаванняў, патэнтна-прававой літаратуры, што адносіцца да гэтых патрабаванняў, і адпаведнай правапрымяняльнай практыкі: справаздача аб НДР (прамежж., 1-ы этап) / Федэральны інстытут прамысловай уласнасці; кір. Аляксеева В. Л. М., 2024. 326 с. Бібліягр.: С. 78-81. Рэг. № НДВКТР

¹² Патрабаванні да дакументаў заяўкі на выдачу патэнта на вынаходку, зацверджаныя загадам Мініканамразвіцця Расіі ад 21 лютага 2023 г. № 107 (са зменамі на 15 сакавіка 2024 г.), падп. 3 п. 54.

¹³ Там жа, падп. 4 п. 54.

што ў цяперашні час часцей за ўсё выкарыстоўваюцца такія віды алгарытмаў, як лінейная рэгрэсія, лагістычная рэгрэсія, штучныя нейронныя сеткі, метады апорных вектараў, найўны баесаўскі алгарытм, метады k-найбліжэйшых суседзяў, дрэвы прыняцця рашэнняў, алгарытм выпадковага лесу, бустынг і інш.¹⁴ Акрамя таго, ёсць ДАСТ Р 59277-2020 «Сістэмы штучнага інтэлекту. Класіфікацыя сістэм штучнага інтэлекту», які дае класіфікацыю сістэм ШІ паводле мноства асноў, у тым ліку паводле метадаў апрацоўкі інфармацыі.

У кожнага віду алгарытмаў машыннага навучання свой набор параметраў, але, як правіла, іх можна аб'ядуліць да двух тыпаў: гіперпараметры і навучальныя параметры [12]. Значэнні гіперпараметраў задаюцца да пачатку навучання і не змяняюцца ў працэсе навучання¹⁴. Да гіперпараметраў адносяць, у прыватнасці, структуру алгарытму, метады навучання (наладкі) алгарытму, параметры метаду навучання і інш.

Значэнні навучальных параметраў, як вынікае з назвы, змяняюцца ў працэсе навучання алгарытму, аптымізуюцца. Напрыклад, да навучальных параметраў штучнай нейроннай сеткі адносяцца вагавыя каэфіцыенты сувязяў паміж нейронамі. Поўны набор значэнняў гіперпараметраў і навучальных параметраў характарызуе навучаную мадэль. Аднак набор значэнняў навучальных параметраў становіць сабой занадта вялікі аб'ём даных, які пры гэтым не служыць мэце далейшага ўдасканалення тэхналогіі і сам па сабе не цікавы тэхнічным спецыялістам.

Паколькі канчатковы алгарытм рашэння задачы ствараецца ў ШІ шляхам навучання на вялікім наборе даных, то важнай характарыстыкай, выкарыстанай у вынаходніцтве навучанай мадэлі, з'яўляецца характарыстыка набору даных, выкарыстаных для навучання, а таксама падрыхтоўка даных, ініцыялізацыя навучальных параметраў, метады навучання і яго параметры. Пачатковыя значэнні навучальных параметраў для кожнага віду алгарытму машыннага навучання не з'яўляюцца загадзя зададзенымі і могуць быць вызначаны рознымі спосабамі. Нават пры выкарыстанні адной і той жа мадэлі з аднолькавай структурай ці архітэктурай і аднаго і таго ж набору навучальных даных розныя пачатковыя значэнні навучальных параметраў могуць прывесці да розных выніковых мадэляў [8].

Калі заяўленая вынаходка прадугледжвае выкарыстанне алгарытму ШІ для рашэння задачы ў канкрэтнай галіне тэхнікі, прыклад ажыццяўлення вынаходкі мусіць таксама апісваць той аб'ект тэхнікі, у якім выкарыстоўваецца гэты алгарытм, і працу гэтага аб'екта, паказваючы магчымасць ажыццяўлення прызначэння вынаходкі і магчымасць дасягнення чаканага выніку (тэхнічнага або прыраўнаванага да тэхнічнага). Напрыклад, у заяўцы на спосаб кіравання захопам аб'екта маніпулятарам

Важнай характарыстыкай, выкарыстанай у вынаходніцтве навучанай мадэлі, з'яўляецца характарыстыка набору даных, выкарыстаных для навучання, а таксама падрыхтоўка даных, ініцыялізацыя навучальных параметраў, метады навучання і яго параметры.

робата, у якім выкарыстоўваецца вызначэнне патрэбнага становішча звёнаў маніпулятара з дапамогай машыннага навучання, апроч апісання прыкладу ажыццяўлення алгарытму машыннага навучання, павінны быць апісаны канкрэтныя дзеянні па атрымання вывады аб'екта з дапамогай пэўных тэхнічных сродкаў, а таксама канкрэтныя дзеянні па прывядзенні звёнаў маніпулятара ў патрэбнае становішча.

Што датычыцца тэхнічнага выніку, то Патрабаванні да дакументаў заяўкі на вынаходку дапускаюць, што ў якасці звестак, якія пацвярджаюць магчымасць атрымання тэхнічнага выніку пры ажыццяўленні вынаходкі, могуць прыводзіцца як даныя, атрыманыя ў выніку правядзення эксперыменту, выпрабаванняў ці ацэнак, так і тэарэтычныя абгрунтаванні, заснаваныя на навуковых ведах¹⁵.

Паколькі канчатковая навучаная мадэль (і даныя, якія яна выдае) моцна залежыць ад набору даных, выкарыстаных для яе навучання, то спецыфічныя патрабаванні да вынаходак, заснаваных на выкарыстанні ШІ, у частцы пацвярджэння магчымасці атрымання заяўленага выніку заключаюцца ў тым, што прыклад мусіць раскрываць карэляцыю паміж данымі, якія будуць паступаць на ўваход алгарытму машыннага навучання, і данымі, якія мусяць быць атрыманы на яго выхадзе.

Як адзначана вышэй, у практыцы складанне заявак на вынаходкі, якія выкарыстоўваюць ШІ, маюць месца два падыходы да раскрыцця ШІ у прыведзеным у апісанні вынаходкі прыкладзе. У першым выпадку даецца спасылка на вядомы праграмны прадукт, які ўвасабляе ШІ. У другім выпадку раскрываюцца звесткі пра працэс стварэння такога прадукту.

Як паказаў аналіз тэхнічнай літаратуры, прыведзенай вышэй, характарыстыка ШІ праз яго параметры, якія дазваляюць стварыць праграмны прадукт, які ўвасабляе ШІ, вельмі разнастайная і можа ўключаць канкрэтны від алгарытму машыннага навучання, яго гіперпараметры, якія ўключаюць архітэктuru алгарытму, апісанне працэсу навучання алгарытму і параметры

¹⁴ ДАСТ Р 59900-2021 «Сістэмы штучнага інтэлекту. Тыпавыя патрабаванні да кантрольных выбарак зыходных даных для выпрабавання сістэм штучнага інтэлекту ў адукацыі», п. 2.2.

¹⁵ Патрабаванні да дакументаў заяўкі на выдачу патэнта на вынаходку, зацверджаныя загадам Міністрамразвіцця Расіі ад 21 лютага 2023 г. № 107 (са зменамі на 15 сакавіка 2024 г.), п. 53, абз. дзясяты.

выкарыстанага метаду навучання; характарыстыку набору даных, выкарыстаных для навучання алгарытму, уключаючы іх папярэдняю апрацоўку; метада задавання пачатковых значэнняў навучальных параметраў алгарытму; працэс наладкі і паляпшэння існых мадэляў (пры выкарыстанні ўжо створаных мадэляў); працэс постапрацоўкі і інтэрпрэтацыю вынікаў працы алгарытму; характарыстыку спосабу або прадукту, у якім выкарыстаны праграмны прадукт, заснаваны на алгарытме машыннага навучання (характарыстыка выкарыстаных прылад, іх канструктыўнае выкананне, парадак выканання дзеянняў у часе, умовы ажыццяўлення дзеянняў і г. д.). Калі ж у вынаходцы выкарыстоўвалася адразу некалькі відаў алгарытмаў, то набор неабходных звестак кратна ўзрастае.

Што датычыцца сукупнасці істотных прыкмет, якімі характарызуецца вынаходка, заснаваная на выкарыстанні ШІ, то, як паказвае даследаванне, любая з даследаваных вышэй характарыстык ШІ можа быць істотнай прыкметай вынаходкі ў залежнасці ад тэхнічнай праблемы, якую вырашае вынаходка. Частка гэтых характарыстык ужо прыведзена ў падп. 2 і 4 п. 50 (1) Патрабаванняў да дакументаў заяўкі на вынаходку: метада апрацоўкі інфармацыі, параметры метаду апрацоўкі інфармацыі, наяўнасць дзеянняў па зборы і папярэдняй апрацоўцы інфармацыі для навучання алгарытму штучнага інтэлекту. Аднак уключэнне гэтых нормаў у Патрабаванні было толькі першай спробай даць у нарматыўным акце пералік прыкмет, якімі можна ахарактарызаваць сутнасць вынаходак, якія выкарыстоўваюць алгарытмы ШІ.

Заклучэнне

Вынікі, атрыманыя на гэтым этапе даследаванняў, паказваюць, што на сённяшні дзень правілы раскрыцця ШІ у дакументах заяўкі не замацаваныя ні ў расійскіх, ні ў замежных нарматыўных дакументах, за выключэннем пералічэння невялікага пераліку прыкмет, якімі можа характарызавацца ШІ.

Праблема распрацоўкі правіл раскрыцця ШІ для іх уключэння ў нарматыўныя прававыя акты звязана з тым, што сярэдні ўзровень ведаў спецыяліста ў галіне машыннага навучання безупынна павышаецца. З'яўляюцца як рэпазіторыі гатовых праграм, так і адукацыйныя рэсурсы, якія дазваляюць распрацоўнікам, якія не маюць досведу працы з ШІ, навучыцца пісаць праграмы ШІ самастойна.

Спіс літаратуры

1. Пиленко, А. А. Право изобретателя / А. А. Пиленко. Москва: Статут, 2001. – 686, [1] с. – (Классика российской цивилистики / Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. Каф. гражд. права юрид. фак.). – ISBN 5–8354–0054–3.
2. Идрис, К. Интеллектуальная собственность – мощный инструмент экономического роста / К. Идрис; Камил Идрис. – Женева: Всемирная орг.

интеллектуальной собственности, 2004. – 450 с. – ISBN 92–805–1113–0.

3. Теоретические и практические аспекты охраны промышленной собственности в Российской Федерации / А. Д. Корчагин, В. Ю. Джермакян, Е. П. Полищук и др.; Под общ. ред. А. Д. Корчагина; Рос. агентство по патентам и товар. знакам. – Москва: ИНИЦ Роспатент, 1999. – 551, [1] с.
4. Синельникова, В. Н. Права на результаты искусственного интеллекта / В. Н. Синельникова, О. В. Ревинский // Копирайт. Вестник Российской академии интеллектуальной собственности и Российского авторского общества. – 2017. – № 4. – С. 17–27.
5. Сесицкий, Е. П. Охрана результатов, генерируемых системами искусственного интеллекта, в рамках существующего правового поля / Е. П. Сесицкий // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2018. – № 11. – С. 49–55.
6. Галковская, В. Г. Новое патентное законодательство в области информационных технологий / В. Г. Галковская, О. Л. Алексеева // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2024. – № 11. – С. 1–14.
7. Алексеева, О. Л. Компьютерные изобретения: развитие методологии патентования / О. Л. Алексеева, Ю. С. Зайцев // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2023. – № 2. – С. 14–25.
8. Mehdi Poursoltani (2021), “Disclosing AI Inventions”, *Texas Intellectual Property Law Journal*, 29:41, pp. 41–64.
9. Korean Intellectual Property Office (2022), AI 학습데이터의 활성화 방안 연구: : AI 학습데이터 공개·활용을 중심으로 – A Study on the Utilization of AI Learning Data: Focusing on the disclosure, protection, and utilization of AI learning data // Korean Intellectual Property Office: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnFileDown.do?ntatcSeq=16688&ntatcAtfSeq=1&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000048> (дата обращения: 14.03.2024).
10. Korburt, D. Machine Learning Algorithms: Which One to Choose for Your Problem // Wayback Machine: сайт. – URL: <https://web.archive.org/web/20171102045813/https://blog.statsbot.co/machine-learning-algorithms-183cc73197c> (дата обращения: 24.11.2024).
11. Poghosyan, S. A. Beginner’s Guide to AI Classification: Understanding the Basics. – 2023. – URL: <https://plat.ai/blog/ai-classification/> (дата обращения: 23.11.2024).
12. Drexler, J., Hilty, R., Beneke, F., Desautettes-Barbero, L., Finck, M., Globocnik, J., Gonzalez Otero, B., Hoffmann, J., Hollander, L., Kim, D., Richter, H., Scheuerer, S., Slowinski, P. R., Thonemann, J. Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective. – Rochester, NY, 2019. – URL: <https://papers.ssrn.com/abstract=3465577> (дата обращения: 26.03.2024).

Інфармацыя пра аўтараў

Вольга Лянараўна Аляксеева, кандыдат юрыдычных навук, начальнік Цэнтра маніторынгу якасці ФДБУ

«Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, к. 1); OAlekseeva@rupto.ru
Юрый Станіслававіч Зайцаў, намеснік начальніка Цэнтра маніторынгу якасці ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, к. 1); SPIN-код: 6510–2267; yuzaytsev@rupto.ru

References

- Pilenko, A. A. (2001), *Pravo izobretatelya* [Inventor's Right], Statut, Moscow.
- Idris, K. (2004) "Intellectual Property: A Power Tool for Economic Growth", World Intellectual Property Organization, Geneva, Switzerland.
- Korchagin, A. D. (ed.) (1999), *Teoreticheskie i prakticheskie aspekty ohrany promyshlennoj sobstvennosti v Rossijskoj Federacii* [Theoretical and Practical Aspects of Industrial Property Protection in the Russian Federation], INIC Rospatent, Moscow, Russia.
- Sinelnikova, V. N. and Revinsky, O. V. (2017), "Rights to The Results of Artificial Intellect", *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no. 4, pp. 17–27.
- Sessitsky, E. P. (2018), "Protection of the results generated by artificial intelligence systems, within the existing legal framework", *Patents and Licenses. IP Rights*, no. 11, pp. 49–55.
- Galkovskaya, V. G. and Alekseeva, O. L. (2024) "New Patent Legislation in the Field of Information Technology", *Patents and Licenses. IP Rights*, no. 11, pp. 1–14.
- Alekseeva, O. L. and Zaitsev, Yu. S. (2023) "Computer Inventions: Development of Patenting Methodology", *Patents and Licenses. IP Rights*, no. 2, pp. 14–25.
- Mehdi Poursoltani (2021), "Disclosing AI Inventions", *Texas Intellectual Property Law Journal*, 29:41, pp. 41–64.
- Korean Intellectual Property Office (2022), AI 학습데이터의 활성화 방안 연구: AI 학습데이터 공개·보호·활용을 중심으로 [A Study on the Utilization of AI Learning Data: Focusing on the disclosure, protection, and utilization of AI learning data], available at: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnFileDown.do?ntatcSeq=16688&ntatcAtflSeq=1&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000048> (accessed: 14 March 2024).
- Korbut, D. (2017), "Machine Learning Algorithms: Which One to Choose for Your Problem", available at: <https://web.archive.org/web/20171102045813/https://blog.statsbot.co/machine-learning-algorithms-183cc73197c> (accessed: 24 November 2024).
- Poghosyan, S. (2023), "A Beginner's Guide to AI Classification: Understanding the Basics", available at: <https://plat.ai/blog/ai-classification/> (accessed: 23 November 2024).
- Drexl, J. et al. (2019), "Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective", Rochester, NY, available at: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3465577> (accessed: 26 March 2024).

Information about the authors

Olga L. Alekseeva, Cand. Sci. (Law), Head of the Quality Monitoring Center, The Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1):

OAlekseeva@rupto.ru

Yury S. Zaitsev, Deputy Head of the Quality Monitoring Center, The Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); SPIN-code: 6510–2267; yuzaytsev@rupto.ru

Аўтары заяўляюць аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The authors declare no conflict of interest.

Паступіў у рэдакцыю 14.01.2025

Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 26.02.2025

Прыняты да публікацыі 27.02.2025

УДК 347.772

EDN <https://elibrary.ru/fsdjew>

Патэнтны тролінг у галіне таварных знакаў як выклік заканадаўству па інтэлектуальнай уласнасці

Аляксандр Юр'евіч Шлапуноў, Вера Юр'еўна Мачнева[✉]

Федэральны інстытут прамысловай уласнасці

[✉]vera.machneva@rupto.ru

Анатацыя: у цяперашні час таварны знак як прызнаны каштоўны актыў з'яўляецца прадметам спекуляцый нядобрасумленых асоб — патэнтных троляў, якія складаюць пагрозу канкурэнтнаму бізнес-ландшафту не толькі ў Расіі, але і па ўсім свеце. Нягледзячы на існуючыя механізмы барацьбы з патэнтным тролінгам, гаспадарчыя суб'екты сутыкаюцца з недахопам выразных крытэрыяў ацэнкі дзеянняў такіх суб'ектаў, што актуалізуе неабходнасць іх вывучэння. Пры гэтым расійская дактрына, якая датычыцца дзейнасці патэнтных троляў, актыўна разглядае асаблівасці і некаторыя аспекты гэтай з'явы як віду злоўжывання правам. У сувязі з гэтым мэтай даследавання стала раскрыццё комплексу тактычных падыходаў патэнтных троляў у якасці юрыдычных бар'ераў, здольных аказваць негатыўны ўплыў на гаспадарчыя суб'екты як з выключнымі правамі на таварныя знакі, так і без іх. Даследаванне змяшчае агляд логікі выбару таго ці іншага падыходу, якім могуць кіравацца патэнтныя тролі пры «нанясенні ўдару» прадпрымальніку і да якіх адносяць: улік наяўнасці або адсутнасці ў асобы зарэгістраванага таварнага знака; выбар патэнтным тролем уласна абазначэння для рэгістрацыі ў якасці таварнага знака; маніторынг аб'ёму фактычнага выкарыстання таварнага знака асобай. Да штучна створаных бар'ераў, якія аказваюць негатыўны ўплыў на бізнес, таксама адносяць спекуляцый адміністрацыйным парадкам, якія праяўляюцца ў выглядзе падачы заявак на таварныя знакі без намеру аплаціць пошліну за юрыдычна значныя дзеянні. Вынікам даследавання ў сувязі з гэтым з'яўляецца грамадска карысная класіфікацыя і агляд тактычных падыходаў патэнтных троляў, агалоска якіх з'яўляецца прэвентыўнай мерай для абароны бізнесу ад негатыўнага ўплыву нядобрасумленых асоб. Разгледжаны змены ў расійскім прававым рэгуляванні, пры гэтым прапанавана ўдакладненне парадку адміністрацыйнай працэдур, што ў сукупнасці паспрыяе супрацьдзеянню патэнтнаму тролінгу. Пры сістэматызацыі тактыкі паводзін патэнтных троляў былі выкарыстаны такія метады даследавання, як эмпірычны і статыстычны, а таксама метады сістэмнага аналізу, якія дазволілі кваліфікаваць даследаваныя падыходы патэнтных троляў як злоўжыванне правам.

Ключавыя словы: патэнтны тролінг, патэнтны троль, таварны знак, сродак індывідуалізацыі, злоўжыванне правам, прававая ахова таварнага знака.

Для цытавання: Шлапуноў А. Ю., Мачнева В. Ю. Патэнтны тролінг у галіне таварных знакаў як выклік заканадаўству па інтэлектуальнай уласнасці // Веснік ФІПУ. 2025. Т. 4 № 1 (11). С. 32–39.

Trademark patent trolling as a challenge to intellectual property law

Alexander Yu. Shlapunov, Vera Yu. Machneva[✉]

Federal Institute of Industrial Property

[✉]vera.machneva@rupto.ru

Abstract: at present, a trademark as a recognized valuable asset is the subject of speculation by unscrupulous persons – patent trolls, who pose a threat to the competitive business landscape not only in Russia, but all over the world. Despite the existing mechanisms for combating patent trolling, business entities face the lack of clear criteria for assessing the actions of such entities, which actualizes the need to study them. At the same time, the Russian doctrine concerning the activities of patent trolls actively considers the peculiarities and some aspects of this phenomenon as a type of abuse of right. In this regard, the purpose of the study was to reveal a set of tactical approaches of patent trolls as legal barriers that can have a negative impact on business entities both with and without exclusive rights to trademarks. The study provides an overview of the logic of choosing one or another approach that can be used by patent trolls to «strike» an entrepreneur and includes the following: taking into account the presence or absence of a registered trademark; the choice of the actual designation to be registered as a trademark by a patent troll; monitoring the scope of actual use of the trademark by a person. Artificially created barriers that have a negative impact on business also include administrative speculation, manifested in the form of filing trademark applications without the intention to pay the fee for legally significant actions. The result of the research in this regard is a socially useful classification and review of tactical approaches of patent trolls, the publicity of which is a preventive measure to protect business against negative impact from unscrupulous persons. Changes in the Russian legal regulation are considered, and it is proposed to clarify the order of administrative procedure, which together will contribute to counteracting patent trolling. When systematizing the tactics of patent trolls' behavior, such research methods as empirical and statistical, as well as the method of system analysis were used. These methods allowed us to qualify the studied approaches of patent trolls as abuse of right.

Keywords: patent trolling, patent troll, trademark, means of individualization, abuse of right, legal protection.

For citation: Shlapunov A. Yu., Machneva V. Yu. Trademark patent trolling as a challenge to intellectual property law // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 32–39 (In Russ.).

Таварны знак як унікальны паводле сваёй прыроды аб'ект інтэлектуальнай уласнасці з'яўляецца аптымальным для прадпрыемства сродкам індывідуалізацыі з пункту гледжання моманту ўзнікнення выключнага права, варыятыўнасці выкарыстання і распараджэння, меж аб'ёму прававой аховы, а таксама спосабаў абароны.

Павышаны інтарэс да гэтага аб'екта інтэлектуальных правоў назіраецца ў тэндэнцыях штогадовага росту пачынаючы з заявак на таварныя знакі. Гэтак, калі ў 2017 годзе было пададзена 73 тысячы заявак, то ў 2023 годзе іх колькасць дасягнула 143 тысяч. Такі бурны рост – вынік комплекснай працы па ўдасканаленні заканадаўства Расійскай Федэрацыі, дзейнасці Распатэнта што да лічбавізацыі праграмных прадуктаў, адукацыйнай асветы, а таксама скарачэння тэрмінаў правядзення экспертызы¹.

Акрамя таго, прыняцце Федэральнага закона ад 28.06.2022 № 193-ФЗ «Аб унясенні змен у частку чацвёртую Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі»² дазволіла пашырыць суб'ектны склад асоб, якія могуць выступаць праваўладальнікамі таварных знакаў, што забяспечыла магчымасць для ўсіх ахвотных зарэгістраваць уласны таварны знак. На жаль, гэтая з'ява адкрыла шэраг магчымасцяў не толькі для добрасумленых удзельнікаў грамадзянскага абароту, але і для патэнтных троляў.

Агляд навуковых прац, звязаных з дзейнасцю патэнтных троляў, дазволіў вылучыць праблему адсутнасці сістэматызацыі тактычных падыходаў патэнтных

Дактрына выкарыстоўвае паняцце «патэнтны троль» для апісання кампаній, якія злоўжываюць сістэмай патэнтавання шляхам масавых рэгістрацый патэнтаў з мэтай іх далейшага перапродажу, а таксама атрымання грашовай кампенсацыі з прычыны парушэння іх выключных правоў.

троляў, стратэгічнай мэтай якіх з'яўляецца ўчыненне юрыдычных перашкод бізнесу.

Пры сістэматызацыі тактыкі паводзін патэнтных троляў былі выкарыстаны такія метады даследавання, як эмпірычны і статыстычны, а таксама метады сістэмнага аналізу, якія дазволілі аўтарам артыкула кваліфікаваць даследаваныя падыходы патэнтных троляў як злоўжыванне правам.

Дактрына выкарыстоўвае паняцце «патэнтны троль» для апісання кампаній, якія злоўжываюць сістэмай патэнтавання шляхам масавых рэгістрацый патэнтаў з мэтай іх далейшага перапродажу, а таксама атрымання грашовай кампенсацыі з прычыны парушэння іх выключных правоў [1].

Канцэпцыя такіх паводзін перайшла ў сферу таварных знакаў, такім чынам, патэнтным тролем называюць асобу, якая не ажыццяўляе камерцыйную дзейнасць па вытворчасці і продажы ўласнага прадукту, але

¹ Гадавыя справаздачы Распатэнта // Распатэнт: сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/about/reports> (дата звароту: 30.09.2024).

² Федэральны закон ад 28 чэрвеня 2022 г. № 193-ФЗ «Аб унясенні змен у частку чацвёртую Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі» // Афіцыйнае апублікаванне прававых актаў: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (дата звароту: 06.10.2024).

спецыялізуецца на акумуляванні таварных знакаў або пададзеных заявак на таварныя знакі з зацягнутым справаводствам для прад'яўлення прэтэнзій добра-сумленых прадпрымальнікам з мэтай атрымання грашовай кампенсацыі.

Як справядліва адзначаюць аўтары Г. В. Панкіна, Л. А. Сашына, А. А. Слыхаў, Т. М. Цярэшкіна, патэнтныя тролі праводзяць комплексную працу над вывучэннем кампаній, у дачыненні да якіх можа быць спланавана «атака», дзе адпраўным пунктам з'яўляецца збор інфармацыі, у прыватнасці, пра фінансавую стабільнасць кампаніі, наяўнасць партфеля вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці і сродкаў індывідуалізацыі, стратэгічных планаў кампаніі па маштабаванні бізнесу.

Найбольш неабароненыя суб'екты ў такім выпадку – замежныя гандлёвыя кампаніі, паколькі з прычыны адсутнасці ведаў аб ахове сваёй інтэлектуальнай уласнасці яны не ўжываюць прэвентыўныя меры па абароне ўласнай назвы, што падварагае іх вялізнай рызыцы пры ўвядзенні прадукцыі ў грамадзянскі абарот [2].

Пры гэтым незалежна ад маштабу бізнесу і сферы дзейнасці на рынку прадпрымальнікам неабходна індывідуалізаваць свае тавары ў канкурэнтным асяроддзі. У сувязі з гэтым у гаспадарчага суб'екта з'яўляецца неабходнасць выбраць для рэгістрацыі ў якасці таварнага знака незанятую назву, дзе патэнтныя тролі разгарнулі цэлую кампанію.

Дасканалае веданне заканадаўства, а таксама адміністрацыйнай і бюракратычнай цяганіны дазволіла патэнтным тролі дзейнічаць комплексна. Для раскрыцця комплексу тактычных падыходаў патэнтных тролі прапануюцца вылучыць наступныя напрамкі з класіфікацыяй, якіх прытрымліваюцца патэнтныя тролі.

1. Наяўнасць ці адсутнасць таварнага знака ў гаспадарчых суб'ектаў. У гэтым крытэрыі можна вылучыць тры адрасныя групы, па якіх патэнтныя тролі могуць нанесці ўдар.

А. Прадпрымальнікі, у якіх няма зарэгістраваных таварных знакаў, якія пазіцыянуюць сябе на рынку з дапамогай фірменнай назвы ці камерцыйнага абазначэння. Безумоўна, указаная сродкі індывідуалізацыі маюць свае механізмы абароны, разам з тым яны больш уразлівы, бо доказная база ў прымяненні да зместу такога выключнага права наўпрост звязана з прадпрымальніцкай дзейнасцю, якая фактычна ажыццяўляецца, у прыватнасці, з вядомасцю, тэрыторыяй ажыццяўлення такой дзейнасці.

Б. Прадпрымальнікі, у якіх ёсць таварныя знакі. У гэтым выпадку патэнтныя тролі ажыццяўляюць маніторынг па тэрмінах дзеяння таварных знакаў добра-сумленых асоб, а таксама па змесце таварных знакаў – у дачыненні да якіх канкрэтна тавараў і паслуг яны зарэгістраваны.

Працяглы тэрмін дзеяння таварнага знака ў 10 гадоў, а таксама дадатковыя «льготныя» 6 месяцаў, вызначаныя пунктам 2 артыкула 1491 Грамадзянскага

кодэкса Расійскай Федэрацыі (далей – ГК РФ)³, якія прадугледжваюць магчымасць падаўжэння тэрміну дзеяння выключнага права, могуць быць прапушчаны, у выніку чаго добра-сумленнай асобе давядзецца падаваць новую заяўку. Пры гэтым патэнтныя тролі могуць скарыстацца гэтым часавым акном паміж заканчэннем тэрміну дзеяння выключнага права і падачай новай заяўкі добра-сумленым прадпрымальнікам, у выніку чаго будуць створаны штучныя перашкоды.

Часта за кошт дынамічнага росту бізнесу фактычная дзейнасць кампаніі робіцца шырэйшай за тое, на што распаўсюджваецца прававая ахова зарэгістраванага таварнага знака. Такім чынам, маніторынг фактычнай дзейнасці дазваляе ўчыняць перашкоды шляхам падачы патэнтнымі тролі заявак у дачыненні да пашыранага кампаніяй сегмента дзейнасці, якую яна ажыццяўляе.

У дачыненні да зместу выключнага права на таварны знак варта адзначыць, што аб'ём прававой аховы складаюць тавары і паслугі, пазначаныя ў пасведчанні на таварны знак. Калі кампанія ў выніку маштабавання альбо змены бізнес-стратэгіі фактычнай дзейнасці ахапіла суседні сегмент рынку (напрыклад, апроч адзення, пачала рэалізоўваць скураныя сумкі і аксесуары), на які не распаўсюджваецца прававая ахова таварнага знака, патэнтныя тролі могуць скарыстацца такім прагалам і зарэгістраваць падобнае абазначэнне для новых тавараў.

В. Кампаніі, якія плануюць зарэгістраваць таварны знак. Гэтая катэгорыя карыстаецца асаблівай цікавасцю з прычыны адміністрацыйнай разнастайнасці дзеяння патэнтных тролі, якія будуць разгледжаны ніжэй.

2. Логіка выбару назваў, якія будуць пададзены на рэгістрацыю ў якасці таварных знакаў патэнтнымі тролі.

А. Выбар шырока ўжываных і прывабных з пункту гледжання маркетынгу слоў, напрыклад «майстар», «кароль», «лета»⁴. Такі падыход падобны да тыповай мадэлі паводзін патэнтных тролі па масаваму набыцці нявыкарыстаных патэнтаў альбо з падачай на рэгістрацыю патэнтаў з шырокай фармулёўкай для ахопу большай інавацыйнай сферы ў чаканні выпрацоўкі добра-сумленым прадпрымальнікам падобнай тэхналогіі [3].

Рэгістрацыя такіх патэнтаў, як і таварных знакаў, ажыццяўляецца з мэтай наступнага адчужэння іншым асобам за грашоваю ўзнагароду. У выпадку, калі зацікаўленасці ў рэгістрацыі таварнага знака няма, патэнтным тролі дастаткова ініцыяваць падачу заяўкі, не плануючы выплачваць пошліну для таго, каб яна стала перашкодай для ўсіх наступных тоесных або падобных да ступені змешвання абазначэнняў з пазнейшым прырытэтам.

³ Грамадзянскі кодэкс Расійскай Федэрацыі. Частка чацвёртая: Федэральны закон «Аб увядзенні ў дзеянне часткі чацвёртай Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі» ад 18 снежня 2006 г. № 231-ФЗ // Афіцыйная апублікаванне прававых актаў: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (дата звароту: 10.10.2024).

⁴ Рэйтінг Распатэнта: «Лета» лідзіруе ў назвах расійскіх таварных знакаў // Распатэнт: сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/news/rospatent-30052024> (дата звароту: 07.10.2024).

Адміністрацыйны рэгламент па выплаце патэнтных пошлін да 5 кастрычніка 2024 г. прадугледжваў накіраванне запытаў фармальнай экспертызы, якія прадастаўляюць два месяцы, а затым яшчэ шэсць месяцаў для выплаты пошліны, па заканчэнні якіх заяўка прызнаецца адкліканай⁵. Разам з тым, гіпатэтычныя восем месяцаў перашкоды – гэта рэальная падстава для адмовы (п. 6 арт. 1483 ГК РФ), якая ў якасці опцыі пераадолення прадугледжвае атрыманне згоды ад праваўладальнікаў «старэйшых таварных знакаў».

У гэтым выпадку патэнтныя тролі не нясуць страты, акрамя часовых выдаткаў на падачу заяўкі на таварны знак. Аднак такія ітэрацыі паўтараюцца кожныя восем месяцаў пасля таго, як заяўка адклікаецца, і цыкл па падачы заяўкі на таварны знак з наступнай нявыплатой пошліны пачынаецца нанова.

Б. Выбар назвы канкрэтнай кампаніі без зарэгістраванага таварнага знака з мэтай стварэння перашкод [4]. У гэтым выпадку праводзіцца маніторынг дзейнасці спецыяльна ўзятай кампаніі з аналізам яе партфеля інтэлектуальнай уласнасці з улікам рэальнай дзейнасці, якую яна ажыццяўляе. Такім чынам, даследуюцца магчымыя межы запазычвання чужой дзелавой рэпутацыі, а таксама «сляпяы зоны», пра якія кампанія своечасова не паклапацілася.

Улічваючы гэта, замежныя кампаніі, якія плануюць выпуск прадукцыі на расійскі рынак, але своечасова не ініцыююць рэгістрацыю таварнага знака, рызыкуюць панесці страты [5]. Гэтак, пры рэгістрацыі таварнага знака патэнтныя тролі будуць валодаць манополіяй у дачыненні да пэўнага абзначэння на ажыццяўленне прадпрымальніцкай дзейнасці на тэрыторыі Расійскай Федэрацыі для канкрэтнага сегмента рынку. Гэта акалічнасць можа надзвычай ускладніць прыход замежнага брэнда, а таксама прымусіць прыняць умовы патэнтных троліяў.

3. Выкарыстанне таварнага знака

Заканадаўства Расійскай Федэрацыі не змяшчае імператыўнага патрабавання выкарыстоўваць таварны знак. Разам з тым у адпаведнасці з пунктам 1 артыкула 1486 ГК РФ не выглядае магчымым маніпаляваць тую ці іншую назву без рэальнай дзейнасці, якая б ажыццяўлялася безупынна на працягу трохгадовага тэрміну. Агульны механізм прадугледжвае як дасудовы парадак

урэгулявання спрэчкі, так і непасрэдна судовы разбор, у рамках якога адказчыку належыць прадставіць доказы рэальнага выкарыстання, у адваротным выпадку прававая ахова таварнага знака будзе спынена ў сувязі з невыкарыстаннем.

Ілюстрацыяй паводзін, калі кампаніі, грунтуючыся на невыкарыстанні таварных знакаў, могуць падаваць іскі для рэгістрацыі сваіх знакаў на вызвалення класы тавараў, служыць справа № СІП-1257/2021⁶. Кітайская кампанія Smart International Distribution Limited дамаглася датэрміновага спынення дзеяння прававой аховы для часткі тавараў 21 класа Міжнароднай класіфікацыі тавараў і паслуг (далей – МКТП) кампаніі Xiaomi Inc. паводле міжнароднай рэгістрацыі № 1352685, насуперак давадам адказчыка аб нядобрасумленых паводзінах. Патрабаванні кітайскай кампаніі не былі кваліфікаваны судом як злоўжыванне правам, што падтрымана касацыйнай інстанцыяй 16 лютага 2023 г. Пры гэтым Агляд судовай практыкі Прэзідыума Вярхоўнага Суда Расійскай Федэрацыі ад 15.11.2023⁷ пазней канстатуе, што дзеянні асобы, звязаныя з рэгістрацыяй абзначэння, у склад якога ўключаны моцны элемент таварнага знака іншай асобы, які мае шырокую вядомасць, прызнаюцца злоўжываннем.

Наступная тэндэнцыя кітайскай кампаніі па падачы іскаў з аналагічным прадметам набыла множны характар, паколькі патрабаванні аб датэрміновым спыненні дзеяння таварных знакаў былі прад'яўлены такім кампаніям з устойлівай дзелавой рэпутацыяй, як Dyson (№ СІП-1049/2022), Lenovo (№ СІП-1088/2023), Amazon (№ СІП-269/2024), Victoria's Secret (№ СІП-273/2024), Shiseido (№ СІП-272/2024) і іншым.

Наўрад ці ініцыяцыя такой колькасці аналагічных судовых спрэчак укладваецца ў рамкі звычайнай дзелавой практыкі па датэрміновым спыненні дзеяння таварных знакаў. Аднак сама па сабе масавасць падачы іскаў асобай не можа сведчыць аб злоўжыванні, але факт сістэматычнага прад'яўлення адзінага патрабавання – аб спагнанні кампенсацыі за парушэнне выключнага права на таварны знак – можа быць прыняты пад увагу падчас ацэнкі добрасумленнасці боку [6].

Разам з тым добрасумленнасць удзельнікаў грамадзянскіх праваадносін прэзюмуецца, а Агляд⁸ фіксуе неабходнасць ацэнкі дзеянняў бакоў з улікам фактычных абставін, а таксама тое, што злоўжыванне правам у дачыненні да адных асоб не сведчыць пра нядобрасумленнасць у дачыненні да іншых.

Асноўная функцыя таварнага знака заключаецца ў індывідуалізацыі тавараў і паслуг і паклікана вылучыць

⁵ Пастанова Урада Расійскай Федэрацыі ад 10 снежня 2008 г. № 941 (рэд. ад 19.09.2022) «Аб зацвярджэнні Палажэння аб патэнтных і іншых пошлінах за здзяйсненне юрыдычна значных дзеянняў, звязаных з патэнтам на вынаходку, карысную мадэль, прамысловы ўзор, з дзяржаўнай рэгістрацыяй таварнага знака і знака абслугоўвання, з дзяржаўнай рэгістрацыяй і прадастаўленнем выключнага права на геаграфічнае ўказанне, назву месца паходжання тавару, а таксама з дзяржаўнай рэгістрацыяй адчужэння выключнага права на вынік інтэлектуальнай дзейнасці або сродак індывідуалізацыі, закладу выключнага права, прадастаўлення права выкарыстання такога выніку або такога сродку паводле дагавора, пераходу выключнага права на такі вынік ці на такі сродак без дагавора» // Афіцыйнае апублікаванне прававых актаў: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (дата звароту: 09.10.2024).

⁶ Рашэнне Суда па інтэлектуальным правах па справе № СІП-1257/2021 ад 13 кастрычніка 2022 г. // ПК «Электроннае правасуддзе»: сайт. URL: <https://kad.arbitr.ru/> (дата звароту: 05.10.2024).

⁷ Агляд судовай практыкі па справах, звязаных з ацэнкай дзеянняў праваўладальнікаў таварных знакаў: зацверджаны Прэзідыумам Вярхоўнага Суда Расійскай Федэрацыі 15 лістапада 2023 г. // Вярхоўны Суд Расійскай Федэрацыі: сайт. URL: <https://vsrf.ru/documents/thematics/33140/> (дата звароту: 05.10.2024).

⁸ Там жа.

канкрэтны тавар сярод масы іншых. Пры гэтым індывідуалізацыя тавараў прадугледжвае рэалізацыю асобай выключнага права на таварны знак праз законнае выкарыстанне абазначэння ў грамадзянскім абароце, што, як правіла, патэнтным тролем не ўяўляецца цікавым. Больш за тое, невыкарыстанне таварнага знака праваўладальнікам-патэнтным тролем, які ініцыюе судовы разбор, само па сабе не сведчыць пра злоўжыванне правам⁹. Такім чынам, з улікам адсутнасці судовага разбору, прадметам якога з'яўляецца аспрэчванне рэгістрацыі з прычыны невыкарыстання таварнага знака, ні на стадыі рэгістрацыі заяўленага абазначэння ў якасці таварнага знака, ні пасля паспяховай рэгістрацыі таварнага знака патэнтнаму троллю няма неабходнасці даказваць выкарыстанне абазначэння ў гандлёвай дзейнасці.

У сувязі з гэтым бачыцца вартым увагі замежны досвед Злучаных Штатаў Амерыкі, а менавіта імператыўнае патрабаванне аб даванні асобамі матэрыялаў і доказаў аб выкарыстанні або рэальным намеры выкарыстоўваць таварны знак у гандлі. Такое патрабаванне распаўсюджваецца як на стадыі экспертызы заяўленага абазначэння (15 U.S.C.S, § 1051 (3-с)¹⁰), так і пасля рэгістрацыі абазначэння праз пацвярджэнне фактычнага і безупыннага выкарыстання па заканчэнні пяці гадоў пасля рэгістрацыі (15 U.S.C.S, § 1065 (3)¹¹).

Такі падыход па адсочванні добрасумленнага выкарыстання таварных знакаў выглядае аптымальным для прадухілення нядобрасумленнай канкурэнцыі, у прыватнасці можа служыць прэвентыўнай мерай супраць патэнтных тролляў і іх дзейнасці па масавым падаванні заяў.

Разам з тым, дзейнічаючы з мэтай недапушчэння выкарыстання падстаў для датэрміновага спынення дзеяння таварных знакаў з прычыны іх невыкарыстання, а таксама забеспячэння сабе большай прысутнасці ў рамках прававога поля, патэнтныя тролі практыкуюць:

а) перадачу права на выкарыстанне таварнага знака трэцім асобам, напрыклад у рамках ліцэнзійнага дагавора, што кваліфікуецца як выкарыстанне таварнага знака самім праваўладальнікам у адпаведнасці з артыкулам 1486 ГК РФ. Варта адзначыць, што негатыўным наступствам заключэння ліцэнзійнага пагаднення ў дачыненні да таварнага знака, які належыць патэнтнаму троллю, можа быць падаражэнне канчатковага кошту тавараў ці паслуг праз уплыў на яго сумы ліцэнзійных адлічэнняў [7];

б) па сканчэнні трохгадовага тэрміну падаючы новую заяўку на рэгістрацыю аналагічнага таварнага

Добрасумленнасць удзельнікаў грамадзянскіх праваадносін прэзюмуецца, а Агляд фіксуе неабходнасць ацэнкі дзеянняў бакоў з улікам фактычных абставін.

знака як варыянт наяўнага, які ў перспектыве можа быць ануляваны з прычыны невыкарыстання.

Як відаць з варыянтаў, пазначаных вышэй, стратэгіі паводзін у патэнтных тролляў шмат, аднак сутнасць адна – стварэнне юрыдычных перашкод для добрасумленных прадпрымальнікаў, дзе асноўнай мэтай з'яўляецца атрыманне грашовай узнагароды, тады як сутнасць таварнага знака, якая мае на мэце індывідуалізаваць тавары і паслугі ў грамадзянскім абароце, траціць сваю значнасць [8].

Пры гэтым актыўнае ўдасканаленне заканадаўства, змена адміністрацыйных працэдур у цэлым накіравана не толькі на ўдасканаленне ўмоў для добрасумленных прадпрымальнікаў, але таксама і на спыненне дзейнасці нядобрасумленных удзельнікаў рынку.

Гэтак, заканадаўца ставіць сваёй мэтай пошук балансу інтарэсаў, паколькі ўзмацненне жорсткасці нормаў з мэтай стварэння перашкод для патэнтных тролляў можа негатыўна адбіцца на ўсіх суб'ектах прадпрымальніцкай дзейнасці. У сувязі з гэтым мэтазгодна адзначыць змены заканадаўства і падыходаў у частцы працэдур анулявання прававой аховы таварнага знака з прычыны яго невыкарыстання, а таксама ўзмацненне жорсткасці адміністрацыйнага парадку пры падачы заявак на таварныя знакі.

Да 12 ліпеня 2017 г., кіруючыся пунктам 1 артыкула 1486 ГК РФ, любая зацікаўленая асоба магла найпрост зварнуцца ў арбітражны суд для анулявання прававой аховы таварнага знака з прычыны яго невыкарыстання. Федэральным законам ад 01.07.2017 № 147-ФЗ¹² быў уведзены абавязковы парадак дасудовага ўрэгулявання спрэчкі шляхам накіравання праваўладальніку спрэчнага таварнага знака прапановы зварнуцца ў Распатэнт з заявай аб адмове ў праве на таварны знак або заключыць з зацікаўленай асобай дагавор аб адчужэнні з мэтай зніжэння нагрузкі на органы судовай сістэмы. У прыватнасці, дасудовы парадак урэгулявання дазваляе ашчаджаць на судовых расходах, улічваючы, што некаторыя з іх не заўсёды адпавядаюць каштоўнасці прадмета спрэчкі [9].

Акрамя таго, адной са знакавых падзей, якія змянілі падыход да кошту юрыдычна значных дзеянняў, звязаных з рэгістрацыяй таварнага знака, яго правараспараджэннем

⁹ п. 154 Пастановы Пленума Вярхоўнага Суда Расійскай Федэрацыі ад 23 красавіка 2019 г. № 10 «Аб прымяненні часткі чацвёртай Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі» // Афіцыйнае апублікаванне прававых актаў: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (дата звароту: 28.10.2024).

¹⁰ United States Trademark Law: Rules of Practice & Federal Statutes (USPTO, Updated on January 1, 2023) // Сусветная арганізацыя інтэлектуальнай уласнасці: сайт. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22363> (дата звароту: 01.11.2024).

¹¹ Там жа.

¹² Федэральны закон ад 1 ліпеня 2017 г. № 147-ФЗ «Аб унясенні змен у артыкулы 1252 і 1486 часткі чацвёртай Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі і артыкулы 4 і 99 Арбітражнага працэсуальнага кодэкса Расійскай Федэрацыі» // Афіцыйнае апублікаванне прававых актаў: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (дата звароту: 06.10.2024).

і праваспыненнем, з'яўляюцца змены 2017 года да Палажэння аб патэнтных і іншых пошлінах¹³.

Гэтак, пастановай Урада РФ ад 23.09.2017 № 1151¹⁴ была зменена логіка налічэння патэнтных пошлін за правядзенне экспертызы і рэгістрацыю таварнага знака зыходзячы з колькасці класаў МКТП. Адпаведна, чым больш класаў МКТП пазначана ў заяўцы, тым вышэй памер патэнтнай пошліны. Гэтая мера была накіравана найперш на абмежаванне патоку заявак, пададзеных на ўсе 45 класаў МКТП.

Акрамя таго, найбольш дзейсным інструментам у барацьбе з патэнтнымі троямі, уведзеным згаданай пастановай, было змяненне прынцыпу налічэння патэнтнай пошліны за падаўжэнне тэрміну дзеяння таварнага знака. Калі да змен 2017 года памер патэнтнай пошліны за падаўжэнне быў фіксаваны і складаў 20 250 рублёў, то, згодна з уведзеным падыходам, налічэнні склалі 27 000 рублёў + 1 000 за кожны клас МКТП вышэйшы за 5.

Мяркуем, што калі ў буйных гаспадарчых суб'ектаў, у чыім патэнтным партфелі некалькі таварных знакаў, зарэгістраваных на ўсе 45 класаў МКТП, новы парадак нязначна ўскладніў выплату пошлін за падаўжэнне таварных знакаў, то для патэнтных трояў, у чыім распрадэжэнні ад некалькіх сотняў да тысяч таварных знакаў, узніклі адчувальныя фінансавыя цяжкасці.

Навелаі у змяненні адміністрацыйнага парадку па ажыццяўленні юрыдычна значных дзеянняў сталі змены, прадугледжаныя пастановай Урада Расійскай Федэрацыі ад 18.09.2024 № 1278 «Аб унясенні змен у пастанову Урада Расійскай Федэрацыі ад 10 снежня 2008 г. № 941»¹⁵.

Адной з істотных змен з'яўляецца скасаванне 30 %-най ільготы на вядзенне справаводства ў электронным

выглядзе, а таксама павышэнне ўсіх патэнтных пошлін. У сувязі з гэтым магчымасць рэгістрацыі таварных знакаў у дачыненні да ўсіх 45 класаў МКТП з гэтай наступнага адчужэння трэцяй асобе за грашовую ўзнагароду стала яшчэ больш эканамічна непрывабнай.

Акрамя таго, змены закранулі і тэрмін, які даецца на выплату патэнтных пошлін, на правядзенне фармальнай экспертызы і экспертызы заяўленага абазначэння. Калі раней тэрмін для выплаты складаў 2 месяцы + 6 дадатковых месяцаў (з павялічанай на 50 % пошлінай), то, паводле новых правіл, тэрмін змянілі на 2 месяцы + 1 дадатковы месяц (з павялічанай пошлінай на 100 %).

Такім чынам, пры адсутнасці выплачанага пошліны па заканчэнні трохмесячнага тэрміну заяўка будзе прызнана адкліканай¹⁶. Гэтая мера накіравана на скарачэнне тэрміну справаводства па заяўках, якія падаюцца без мэты аплаціць пошліну, але з'яўляюцца цалкам канкрэтнай падставай для адмовы ў рэгістрацыі рэальна зацікаўленым прадпрымальнікам, але чые заяўкі маюць пазнейшы прыярытэт.

Адной з істотных змен з'яўляецца скасаванне 30%-най ільготы на вядзенне справаводства ў электронным выглядзе, а таксама павышэнне ўсіх патэнтных пошлін.

Указаныя змены сведчаць пра паслядоўную працу заканадаўцы ў бок удасканалення прававых норм праз умацненне жорсткасці адміністрацыйных працэдур, пры гэтым здольны эфектыўна перашкаджаць дзейнасці патэнтных трояў і, безумоўна, дазваляюць зрабіць выснову пра тое, што расійскае заканадаўства адказвае на выклік, які кідае патэнтны тролінг сёння.

Разам з тым у якасці дадатковага спосабу супрацьдзеяння дзейнасці патэнтных трояў аўтарамі прапануецца змена ў адміністрацыйнай працэдур, якая заключаецца ў даванні абавязацельства заяўнікам звестак пра тэрмін, на працягу якога ён абавязваецца ажыццявіць рэальнае камерцыйнае выкарыстанне таварнага знака ў дачыненні да тавараў і паслуг, пазначаных у заяўцы.

¹³ Пастанова Урада Расійскай Федэрацыі ад 10 снежня 2008 г. № 941 «Аб зацвярджэнні Палажэння аб патэнтных і іншых пошлінах за здзяйсненне юрыдычна значных дзеянняў, звязаных з патэнтам на вынаходку, карысную мадэль, прамысловы ўзор, з дзяржаўнай рэгістрацыяй таварнага знака і знака абслугоўвання, з дзяржаўнай рэгістрацыяй і даваннем выключнага права на геаграфічнае ўказанне, назву месца паходжання тавару, а таксама з дзяржаўнай рэгістрацыяй адчужэння выключнага права на вынік інтэлектуальнай дзейнасці або сродак індывідуалізацыі, закладу выключнага права, прадастаўлення права выкарыстання такога выніку або такога сродку паводле дагавора, пераходу выключнага права на такі вынік ці на такі сродак без дагавора» // Афіцыйнае апублікаванне прававых актаў: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (дата звароту: 09.10.2024).

¹⁴ Пастанова Урада Расійскай Федэрацыі ад 23 верасня 2017 г. № 1151 «Аб унясенні змен у Палажэнне аб патэнтных і іншых пошлінах за здзяйсненне юрыдычна значных дзеянняў, звязаных з патэнтам на вынаходку, карысную мадэль, прамысловы ўзор, з дзяржаўнай рэгістрацыяй таварнага знака і знака абслугоўвання, з дзяржаўнай рэгістрацыяй і прадастаўленнем выключнага права на назву месца паходжання тавару, а таксама з дзяржаўнай рэгістрацыяй адчужэння выключнага права на вынік інтэлектуальнай дзейнасці або сродак індывідуалізацыі, закладу выключнага права, прадастаўлення права выкарыстання такога выніку або такога сродку паводле дагавора, пераходу выключнага права на такі вынік ці на такі сродак без дагавора» // Афіцыйнае апублікаванне прававых актаў: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (дата звароту: 09.10.2024).

¹⁵ Пастанова Урада Расійскай Федэрацыі ад 18 верасня 2024 г. № 1278 «Аб унясенні змен у пастанову Урада Расійскай Федэрацыі ад 10 снежня 2008 г. № 941» // Афіцыйнае апублікаванне прававых актаў: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (дата звароту: 06.10.2024).

¹⁶ Пастанова Урада Расійскай Федэрацыі ад 10 снежня 2008 г. № 941 (рэд. ад 18.09.2024) «Аб зацвярджэнні Палажэння аб патэнтных і іншых пошлінах за здзяйсненне юрыдычна значных дзеянняў, звязаных з патэнтам на вынаходку, карысную мадэль, прамысловы ўзор, з дзяржаўнай рэгістрацыяй таварнага знака і знака абслугоўвання, з дзяржаўнай рэгістрацыяй і прадастаўленнем выключнага права на геаграфічнае ўказанне, назву месца паходжання тавару, а таксама з дзяржаўнай рэгістрацыяй адчужэння выключнага права на вынік інтэлектуальнай дзейнасці або сродак індывідуалізацыі, закладу выключнага права, прадастаўлення права карыстання такім вынікам або такім сродкам паводле дагавора, пераходу выключнага права на такі вынік або такі сродак без дагавора» // Афіцыйнае апублікаванне прававых актаў: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (дата звароту: 09.10.2024).

Расійскае заканадаўства адказвае на выклік, які кідае патэнтны тролінг сёння.

Гэтак, напрыклад, заяўнік абавязваецца на працягу аднаго года пасля рэгістрацыі абазначэння прад'явіць звесткі аб камерцыйным выкарыстанні таварнага знака ў дачыненні да канкрэтных тавараў і паслуг, аб здзяйсненні іншых дзеянняў, якія спрыяюць працэсу ўвядзення тавараў у грамадзянскі абарот і пацвярджаюць рэальны намер выкарыстоўваць зарэгістраванае абазначэнне. У выпадку непрадстаўлення звестак альбо прызнання такіх звестак недастатковымі ў адкрытых рээстрах будзе прастаўляцца адпаведная адзнака аб непацвярджэнні камерцыйнага выкарыстання.

Такім чынам, калі праваўладальнік не пацвердзіў камерцыйнае выкарыстанне «маладога» таварнага знака, то ў дачыненні да яго перастае дзейнічаць абавязковы трохгадовы тэрмін, прадугледжаны артыкулам 1486 ГК РФ, які абмяжоўвае асоб, зацікаўленых у датэрміновым спыненні дзеяння таварнага знака з прычыны яго невыкарыстання. Такая адзнака дазволіць зацікаўленай асобе абмінуць тэрмін трохгадовага чакання і датэрмінова накіраваць праваўладальніку прапанову звярнуцца ў Распатэнт з заявай аб адмове ад права на таварны знак альбо з прапановай заключыць дагавор аб адчужэнні раней, а таксама наблізіць тэрмін падачы іскавай заявы з адпаведным прадметам у выпадку недасягнення пагаднення.

Прапанаванае дадатковае ўзмацненне жорсткасці адміністрацыйнай працэдуры забяспечыць даступнасць працэдуры спынення дзеяння выключнага права на таварны знак з прычыны невыкарыстання. На думку аўтараў, гэта можа аказаць стымулюючае дзеянне на камерцыйную дзейнасць праваўладальнікаў таварных знакаў і стварыць дадатковыя перашкоды для патэнтных тролляў, паколькі мэтавае выкарыстанне таварнага знака не выклікае ў іх цікавасці, а абавязак ажыццяўлення рэальных камерцыйных дзеянняў можа служыць дадатковай крыніцай фінансавых і часавых выдаткаў.

Завяршаючы гэтае даследаванне, неабходна адзначыць, што прыведзеная класіфікацыя і агляд тактычных падыходаў патэнтных тролляў, агалоска логікі выбару метадаў негатыўнага ўздзеяння на прадпрымальнікаў з'яўляюцца прэвентыўнай мерай для абароны бізнесу, што

дазволіць умацаваць існы канкурэнтны бізнес-ландшафт. Адначасова ўдасканаленне заканадаўства, няхай і праз узмацненне жорсткасці адміністрацыйных працэдур, скарачэнне адміністрацыйных тэрмінаў у спалучэнні з падыходамі, сістэматызаванымі ў аглядах судовай практыкі, якія дазваляюць сігналаваць пра ўжо складзеную сістэму шматразовых спроб злоўжывання правам, ствараюць устойлівую і комплексную базу для барацьбы з патэнтным тролінгам, які кінуў выклік сучаснаму заканадаўству па інтэлектуальнай уласнасці. Пры гэтым сённяшнія прававыя ўмовы для супрацьдзеяння патэнтнаму тролінгу разам з прапанаванымі зменамі да дзейнага адміністрацыйнага парадку здольны падтрымліваць дынамічнае развіццё рынку і барацьбу са злоўжываннем правам у галіне таварных знакаў.

Спіс літаратуры

1. Ворожевич, А. С. Патентный троллинг: сущность, история, правовые механизмы борьбы / А. С. Ворожевич // Закон. – 2013. – № 9. – С. 68–81.
2. Патентное рейдерство идет в Россию / Г. В. Панкина, Л. А. Сашина, А. А. Слыхов, Т. М. Терешкина // Компетентность. – 2011. – № 4–5 (85–86). – С. 34–41.
3. Барабашев, А. Г. Патентный троллинг и правовое регулирование искусственного интеллекта (на примере опыта Соединенных Штатов Америки) / А. Г. Барабашев, Д. В. Пономарева // Вестник Университета имени О. Е. Кутафина (МГЮА). – 2021. – № 1 (77). – С. 39–46.
4. Васильев, Д. В. Патентный троллинг: зарубежный опыт и правоприменительная практика в России / Д. В. Васильев // Образование. Наука. Научные кадры. – 2019. – № 4. – С. 97–101. – DOI: 10.24411/2073–3305–2019–10193.
5. Васильев, Д. В. Правоприменительная практика и зарубежный опыт в противоборстве с «патентным троллингом» / Д. В. Васильев, А. А. Ласкин // Гуманитарное пространство. – 2020. – Т. 9, № 1. – С. 83–93.
6. Прохоров, В. А. Злоупотребление правом при обращении в суд с исковым заявлением о возыскании компенсации за нарушение исключительного права на товарный знак / В. А. Прохоров // Вестник Удмуртского университета. Серия: Экономика и право. – 2024. – Т. 34, № 4. – С. 709–715.
7. Дятлова, А. В. Противодействие патентному троллингу (на примере опыта США и Китая) / А. В. Дятлова // Современная наука: актуальные проблемы теории и практики. Серия: Экономика и право. – 2021. – № 6. – С. 106–110.
8. Мушавкина, П. Критерии определения злоупотребления правом «патентными троллями» / П. Мушавкина // Правовая защита интеллектуальной собственности: проблемы теории и практики: Сборник материалов XII Международного юридического форума (IP Форума). В 2 томах, Университет имени О. Е. Кутафина (МГЮА), 16–17 февраля 2024 года. – Москва: Московский государственный

Прапанаванае дадатковае ўзмацненне жорсткасці адміністрацыйнай працэдуры забяспечыць даступнасць працэдуры спынення дзеяння выключнага права на таварны знак з прычыны невыкарыстання.

юридический университет им. О. Е. Кутафина (МГЮА), 2024. – С. 249–252.

9. Защита исключительных прав на патентоохраняемые объекты: монография / А. С. Ворожевич. – Москва: Статут, 2020. – 179 с. – ISBN 978–5–8354–1624–0.

Інфармацыя пра аўтараў

Шлапуноў Аляксандр Юр'евіч, начальнік Сібірскага цэнтра ФІПУ (г. Новасібірск, вул. Планетная, д. 30, корп. 2а), ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5692-0048>, SPIN-код: 8705-0196; shlapunov@rupto.ru

Мачнева Вера Юр'еўна, дзяржаўны эксперт па інтэлектуальнай уласнасці 2-й катэгорыі Сібірскага цэнтра ФІПУ (г. Новасібірск, вул. Планетная, д. 30, корп. 2а), ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5917-5751>, SPIN-код: 4016-1124; vera.machneva@rupto.ru

References

1. Vorozhevich, A. S. (2013), "Patent trolling: essence, history, legal mechanisms to combat it", *Zakon*, no. 9, pp. 68–79.
2. Pankina, G. V., Sashina, L. A., Slyhov, A. A. and Tereshkina, T. M. (2011), "Patent raiding is coming to Russia", *Kompetentnost*", no. 4–5 (85–86), pp. 34–41.
3. Barabashev, A. G. and Ponomareva D. V. (2021), "Patent Trolling and the Legal Regulation of Artificial Intelligence (United States of America)", *Vestnik Universiteta imeni O. E. Kutafina (MGYUA)*, no 1 (77), pp. 39–46.
4. Vasijev, D. V. (2019), "Patent trolling: foreign experience and law enforcement practice in Russia", *Obrazovanie. Nauka. Nauchnye kadry*, no. 4, pp. 97–101.
5. Vasiljev, D. V. and Laskin A. A. (2020), "Law Enforcement Practice and Foreign Experience in Combating "Patent Trolling", *Gumanitarnoe prostranstvo*, vol. 9, no. 1, pp. 83–93.
6. Prohorov, V. A. (2024), "Abuse of the right when applying to the court with a claim for recovery of compensation for infringement of the exclusive right to a trademark", *Vestnik Udmurtskogo universiteta. Seriya Ekonomika i pravo*, vol. 34, no. 4, pp. 709–715.
7. Dyatlova, A. V. (2021), "Countering Patent Trolling (US and Chinese Experience)", *Sovremennaya nauka: aktual'nye problemy teorii i praktiki. Seriya: Ekonomika i pravo*, no. 6, pp. 106–110.
8. Mushavkina, P. (2024), "Criteria for determining abuse of right by "patent trolls", *Pravovaya zashchita intellektual'noj sobstvennosti: problemy teorii i praktiki: Sbornik materialov XII Mezhdunarodnogo yuridicheskogo foruma (IP Forum)*, [Legal Protection of Intellectual Property: Problems of Theory and Practice: Proceedings of the XII International Legal Forum (IP Forum)], in 2 volumes, Kutafin Moscow State Law University (MSAL), Moscow, Russian Federation, February 16–17, 2024, pp. 249–252.
9. Vorozhevich, A. S. (2020), *Zashchita isključitel'nyh prav na patentoohranyaemye objekty* [Protection of exclusive rights to patent-protected subject matter], monograph, *Statut*, Moscow, Russia.

Information about the authors

Alexander Yu. Shlapunov, Head of the Siberian Center FIPS (Novosibirsk, Planetnaya str., 30, bld. 2A), ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5692-0048>, SPIN-code: 8705-0196; shlapunov@rupto.ru

Vera Yu. Machneva, State Expert on Intellectual Property, 2nd category, (Novosibirsk, Planetnaya str., 30, bld. 2A), ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5917-5751>, SPIN-code: 4016-1124; vera.machneva@rupto.ru

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The authors declare no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 11.11.2024

Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 10.12.2024

Прыняты да публікацыі 18.12.2024

Навуковы артыкул

Original article

УДК 347.771

EDN <https://elibrary.ru/mniwqe>

Падаўжэнне патэнта на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду або аграхімікату: статыстыка і вынікі анкетавання

Андрэй Львовіч Жураўлёў, Мікалай Барысавіч Лыскоў,

Таццяна Аляксееўна Беззаботнава, Наталія Уладзіміраўна Алісава[✉]

Федэральны інстытут прамысловай уласнасці

[✉]nataliia.alisova@rupto.ru

Анатацыя: актуальнасць гэтай работы абумоўлена высокім значэннем развіцця фармацэўтычнай галіны, адлюстраваным, у прыватнасці, у Стратэгіі развіцця фармацэўтычнай прамысловасці да 2030 года, зацверджанай Урадам РФ. Мэтай з'яўляецца аналіз расійскага заканадаўства ў галіне падаўжэння тэрміну дзеяння патэнта на вынаходкі з улікам меркавання вядучых патэнтна-прававых фірмаў і прадстаўнікоў бізнес-супольнасці, якія працуюць у сферы абарачэння лекавых сродкаў. У працы выкарыстаны метады анкетавання карыстальнікаў для даследавання задаволенасці існай працэдурай падаўжэння тэрміну дзеяння патэнта, прыводзяцца адпаведныя статыстычныя даныя, якія датычацца інстытута падаўжэння. У выніку даследавання было вызначана, што падаўжэнне тэрміну дзеяння патэнта на вынаходкі ў галіне лекавых сродкаў, пестыцыдаў і аграхімікатаў мае высокую запатрабаванасць. Атрыманыя вынікі выклікаюць цікавасць у шырокага кола асоб з пункту гледжання выпрацоўкі прапанов па ўнясенні змен у нарматыўна-прававыя акты РФ. Даследаванні праведзены сумесна з Еўразійскім патэнтным ведамствам у рамках Дагавора № 05/2024 на выкананне НДР «Прававы рэжым падаўжэння тэрміну дзеяння патэнта ў Еўразійскім рэгіёне».

Ключавыя словы: вынаходка, лекавы прэпарат, пестыцыд, аграхімікат, падаўжэнне тэрміну дзеяння патэнта

Для цытавання: Жураўлёў А. Л., Лыскоў М. Б., Беззаботнава Т. А., Алісава Н. У. Падаўжэнне патэнта на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду і аграхімікату: статыстыка і вынікі анкетавання // Веснік ФІПУ. 2025. Т. 4, № 1 (11). С. 40-47.

Patent renewal for invention related to medicinal product, pesticide and agrochemical: statistics and questionnaire results

Andrey L. Zhuravlev, Nikolay B. Lyskov, Tatiana A. Bezzabotnova, Natalia V. Alisova[✉]

The Federal Institute of Industrial Property

[✉]nataliia.alisova@rupto.ru

Abstract: the relevance of this paper is due to the high importance of the development of the pharmaceutical industry in accordance with the Strategy for the Development of the Pharmaceutical Industry until 2030 approved by the Government of the Russian Federation. The purpose of this paper is to analyze the Russian legislation in the field of patent term extension taking into account the opinions of leading patent law firms

and representatives of the business community working in the field of drug circulation. The paper utilizes a questionnaire survey method to investigate the satisfaction with the current patent term extension procedure among patent law firms and leading pharmaceutical industries engaged in invention-related activities and provides relevant statistical data concerning the institution of extension. The study found that patent term extension for inventions in the field of pharmaceuticals, pesticides and agrochemicals is in high demand. The presented results will be of interest to a wide range of persons from the point of view of developing proposals for amendments to the regulatory legal acts of the Russian Federation. The study was carried out jointly with the Eurasian Patent Office within the framework of the research work on the topic «Legal regime of patent term extension in the Eurasian region».

Keywords: invention, medicinal product, pesticide, agrochemical, patent term extension.

For citation: Zhuravlev A. L., Lyskov N. B., Bezzabotnova T. A., Alisova N. V. Patent renewal for an invention related to a medicinal product, pesticide and agrochemical: statistics and results of the questionnaire // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 40-47 (In Russ.).

Ва ўмовах планавай сацыялістычнай эканомікі ў СССР і развітага інстытута аховы вынаходак у выглядзе аўтарскіх пасведчаньняў неабходнасці ў падаўжэнні тэрміну дзеяння ахоўных дакументаў не было. У выніку змены палітычнай сітуацыі ў краіне і пераходу да рынкавай формы эканомікі змяніўся інстытут аховы вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці.

Патэнтная форма ў якасці адзінай формы аховы вынаходак была замацавана ў Законе аб вынаходках у СССР¹. Паводле гэтага закона тэрмін дзеяння патэнта на вынаходку складаў 20 год, калі лічыць з даты паступлення заяўкі ў Дзяржаўнае патэнтнае ведамства СССР (Дзяржпатэнт СССР)².

Гэта норма не зазнала змен пасля набывання моцы Патэнтнага закона РФ у 1992 годзе, п. 3 арт. 3 указваў, што патэнт на вынаходку дзейнічае на працягу 20 гадоў, пачынаючы з даты паступлення заяўкі ў Патэнтнае ведамства РФ³. У выніку эканамічнага стану РФ у 1990-я гады, калі прадпрыемствы фармацэўтычнай галіны альбо закрываліся праз нерэнтабельнасць, альбо перакупаліся замежнымі фармацэўтычнымі кампаніямі, праблема падаўжэння тэрміну дзеяння патэнта не была актуальнай.

Упершыню падаўжэнне тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, якія адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду і аграхімікату, было ўведзена ў расійскае заканадаўства ў 2003 годзе⁴ [1].

У адпаведнасці з п. 3 арт. 3 Патэнтнага закона РФ, з улікам змен і дапаўненняў, унесеныя у 2003 годзе, тэрмін дзеяння патэнта на вынаходку па-ранейшаму складаў 20 гадоў з даты падачы заяўкі ў федэральны орган выканаўчай улады па інтэлектуальнай уласнасці.

Упершыню падаўжэнне тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, якія адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду і аграхімікату, было ўведзена ў расійскае заканадаўства ў 2003 годзе.

Аднак для вынаходак, якія адносяцца да лекавага сродку, пестыцыду або аграхімікату, для выкарыстання якіх патрабуецца атрыманне ў вызначаным законам парадку дазволу, было прадугледжана падаўжэнне 20-гадовага тэрміну дзеяння патэнта на тэрмін, які вылічваецца з даты падачы заяўкі на вынаходку да даты атрымання першага дазволу на выкарыстанне за вылікам пяці гадоў. Пры гэтым тэрмін, на які падаўжаецца дзеянне патэнта на вынаходку, быў абмежаваны пяццю гадамі. Хадаўніцтва аб падаўжэнні мусіць быць пададзена патэнтаўладальнікам у федэральны орган выканаўчай улады па інтэлектуальнай уласнасці ў перыяд дзеяння патэнта да сканчэння шасці месяцаў з дня атрымання вышэйгаданага дазволу або даты выдачы патэнта ў залежнасці ад таго, які з гэтых тэрмінаў канчаецца пазней.

Кіруючыся гэтым пунктам закона, патэнтаўладальнікі пачалі падаваць хадаўніцтвы на падаўжэнне тэрміну дзеяння патэнта, які адносіцца да лекавага сродку.

Аднак прымяненне нормы закона на практыцы сутыкнулася з істотнымі цяжкасцямі ў сувязі з адсутнасцю падзаконных нарматыўных прававых актаў, якія б тлумачылі парадак падаўжэння, у прыватнасці працэдуру падаўжэння, і канкрэтызавалі аб'екты вынаходак, на якія гэта працэдура распаўсюджваецца.

У той жа час нельга не адзначыць, што колькасць такіх падаўжэнняў была невялікай і якой-небудзь прыкметнай правапрымяняльнай практыкі не назіралася, тым больш што падаўжэнне запытвалі пераважна замежныя фармацэўтычныя кампаніі [2].

¹ Права на вынаходку ахоўваецца дзяржавай і сведчыцца патэнтам (п. 1 арт. 3 Закона СССР ад 31 мая 1991 г. № 2213-1 «Аб вынаходках у СССР» // КансультантПлюс: сайт). URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_18406 (дата звароту: 11.11.2024).

² Там жа.

³ Патэнтны закон Расійскай Федэрацыі ад 23.09.1992 № 3517-1 (рэд. ад 02.02.2006). Страціў моц // КансультантПлюс: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_979 (дата звароту: 11.11.2024).

⁴ Федэральны закон ад 07.02.2003 № 22-ФЗ «Аб унясенні змен і дапаўненняў у Патэнтны закон Расійскай Федэрацыі». Страціў моц. // КансультантПлюс: сайт. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_40913 (дата звароту: 11.11.2024).

Пры падаўжэнні тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку ў адпаведнасці з п. 2 арт. 1363 ГК РФ прадугледжваецца выдача дадатковага патэнта, які мае свой рэгістрацыйны нумар, унесены ў Дзяржаўны рэестр вынаходак РФ.

Улічваючы важнасць гэтага інстытута, заканадаўца ўключыў яго ў новую, чацвёртую частку Грамадзянскага кодэкса (ГК) РФ, дзе палажэнні былі нязначна зменены⁵.

Да моманту прыняцця часткі чацвёртай ГК РФ колькасць зваротаў з запытам аб падаўжэнні тэрміну дзеяння патэнта на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, вырасла, што спрычынілася да неабходнасці прыняцця падзаконных нарматыўных прававых актаў, якія б рэгулявалі працэдуру разгляду заяў аб падаўжэнні. Прыняцце падзаконнага акта было ініцыявана Распатэнтам пасля правядзення адпаведных даследаванняў у гэтай галіне [3]. Аднак правапрымяняльная практыка дазволіла выявіць істотныя недахопы як падзаконнага нарматыўнага прававога акта, які адносіцца да падаўжэння, так і саміх нормаў, выкладзеных у чацвёртай частцы ГК РФ [4, 5].

З улікам вышэй сказанага, а таксама судовай і правапрымяняльнай практыкі і замежнага досведу ў новай рэдакцыі чацвёртай часткі ГК РФ ад 2014 года арт. 1363 быў зменены.

Тэрмін дзеяння патэнта застаўся па-ранейшаму 20 гадоў з даты падачы заяўкі на выдачу патэнта ў федэральны орган выканаўчай улады па інтэлектуальнай уласнасці або ў выпадку выдзялення заяўкі (п. 4 арт. 1381 ГК РФ) з даты падачы першапачатковай заяўкі. У той жа час у п. 2 арт. 1363 ГК РФ былі ўнесены змены, якія датычацца парадку падаўжэння тэрміну дзеяння патэнта на вынаходку і выдачы новага ахоўнага дакумента – дадатковага патэнта [6].

Пры гэтым нельга пагадзіцца з меркаваннем, выказаным у літаратуры [7, 8], што пасведчанне дадатковай аховы (ПДА), якое выдаецца ў краінах удзельніцах Еўрапейскай патэнтнай канвенцыі (ЕПК), адпавядае дадатковаму патэнту, вызначанаму нормай п. 2 арт. 1363 ГК РФ.

У адпаведнасці з нормаў, якія дзейнічаюць у замежных юрысдыкцыях, пры прыняцці станоўчага рашэння аб падаўжэнні патэнта выдаецца ПДА яго нумар заносіцца ў рэестр, звесткі пра яго публікуюцца, і яно разглядаецца як частка першапачатковага патэнта, то бок падаўжэнне ажыццяўляецца толькі ў дачыненні да той вынаходкі, на выкарыстанне якой трэба было

атрымаць адпаведны дазвол. Карэкцыя формулы вынаходкі пры гэтым не ажыццяўляецца, што з'яўляецца прынцыповым адрозненнем працэдуры рэгістрацыі ПДА ад выдачы дадатковага патэнта, прадугледжанага заканадаўствам РФ.

Неабходна адзначыць, што пры падаўжэнні тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку ў адпаведнасці з п. 2 арт. 1363 ГК РФ прадугледжваецца выдача дадатковага патэнта, які мае свой рэгістрацыйны нумар, унесены ў Дзяржаўны рэестр вынаходак РФ. Адно з істотных адрозненняў гэтай нормы заключаецца ў тым, што дадатковы патэнт пацвярджае новы аб'ём правоў, паколькі змяшчае новую формулу вынаходкі, якая характарызуе канкрэтны прадукт, на выкарыстанне якога атрыманы першы дазвол, з усімі перавагамі і недахопамі, якія вынікаюць з такой карэкцыі формулы.

Таксама былі прыняты падзаконныя нарматыўныя прававыя акты, якія датычацца як працэдуры разгляду заяўкі на падаўжэнне тэрміну дзеяння патэнта на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку⁶, так і норм матэрыяльнага права⁷. Увядзенне новага Парадку дазволіла ўдакладніць некаторыя палажэнні, якія змяшчалі прававую неакрэсленасць у папярэдняй рэдакцыі ГК РФ і Адміністрацыйным рэгламенце па падаўжэнні.

Варта адзначыць, што падчас аналізу магчымасці выдачы дадатковага патэнта праводзіцца праверка ідэнтычнасці сукупнасці прыкмет, якія вызначаюць аб'ём прававой аховы злучэння ці групы злучэнняў, выкладзеных у формуле вынаходкі, з характарыстыкамі актыўнага інгрэдыенту лекавага сродку, указанага ў Рэгістрацыйным пасведчанні. Аналагічны падыход ажыццяўляецца пры праверцы кампазіцыі лекавага сродку з улікам указанага ў рэгістрацыйным пасведчанні прызначэння кампазіцыі і яе складу, які вызначае лекавую форму.

Гэтыя палажэнні распаўсюджваюцца і на такі аб'ект вынаходніцтва, як выкарыстанне злучэння або кампазіцыі па вызначаным прызначэнні, паколькі патэнт на выкарыстанне прадукту ахоўвае сам прадукт з пэўным прызначэннем [9].

Такім чынам, у інстытут падаўжэння патэнта на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, уведзена паняцце «ідэнтычнасць» [10]. Акрамя таго, з улікам асаблівасцяў правапрымянення ў РФ рэалізавана магчымасць аспрэчвання дадатковага патэнта як у адміністрацыйным, так і ў судовым парадку [11, 12]. Дзеянне выключнага права на вынаходку, карысную мадэль, прамысловы ўзор і

⁵ Грамадзянскі кодэкс Расійскай Федэрацыі (частка чацвёртая) ад 18.12.2006 № 230-ФЗ (рэд. ад 01.07.2017) // КансультантПлюс: сайт. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_64629/ (дата звароту: 11.11.2024).

⁶ Загад Міністэрства эканамічнага развіцця Расійскай Федэрацыі ад 3 лістапада 2015 г. № 810 «Аб зацвярджэнні Адміністрацыйнага рэгламенту прадастаўлення Федэральнай службай па інтэлектуальнай уласнасці дзяржаўнай паслугі па падаўжэнні тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку і патэнта, які сведчыць гэтае права» // КансультантПлюс: сайт. URL: www.pravo.gov.ru (дата звароту: 14.11.2022).

⁷ Загад Міністэрства эканамічнага развіцця Расійскай Федэрацыі ад 3 лістапада 2015 г. № 809 «Аб зацвярджэнні парадку выдачы і дзеяння дадатковага патэнта на вынаходку, падаўжэння тэрміну дзеяння патэнта на вынаходку» // КансультантПлюс: сайт. URL: www.pravo.gov.ru (дата звароту: 14.11.2022).

Табліца 1.

Колькасць заяў аб падаўжэнні тэрміну дзеяння патэнта на вынаходку, якая адносіцца да лекавых сродкаў, пестыцыдаў і аграхімікатаў, за перыяд 2015–2023 гг.

Table 1.

The number of applications for the extension of a patent for an invention related to medicinal products, pesticides and agrochemicals for the period 2015–2023

Паступленне заяў аб падаўжэнні тэрміну дзеяння патэнта на вынаходку, якая адносіцца да лекавых сродкаў, пестыцыдаў і аграхімікатаў, паводле гадоў									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Усяго, з іх:	23	42	25	15	23	26	51	40	39
Задаволена	19	30	18	7	20	17	23	24	20
Адмова	4	12	7	8	3	9	28	15	15
Разгляд не завершаны	0	0	0	0	0	0	0	1	4

Складзена аўтарамі паводле даных паступлення заяў у Распатэнт. Compiled by the authors based on the receipt of applications to Rospatent.

патэнта, які сведчыць гэтае права, у тым ліку дадатковага патэнта, прызнаецца несапраўдным або спыняецца датэрмінова на падставах і ў парадку, якія прадугледжаны артыкуламі 1398 і 1399 ГК РФ. Падаўжэнне тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, якая адносіцца да такога прадукту, як лекавы сродак, пестыцыд або аграхімікат, а таксама дзеяння дадатковага патэнта, які сведчыць яго, прызнаецца несапраўдным у выпадку парушэння ўмоў, прадугледжаных пунктам 2 артыкула 1363 ГК РФ.

З улікам вышэй сказанага выклікае цікавасць аналіз статыстыкі паступлення заяў у Распатэнт аб падаўжэнні тэрміну дзеяння патэнта на вынаходку, якая адносіцца да лекавых сродкаў, пестыцыдаў і аграхімікатаў, за перыяд 2015-2023 гадоў, то бок ва ўмовах дзейнага заканадаўства.

Аналіз паступлення заяў у Распатэнт аб падаўжэнні тэрміну дзеяння патэнта на вынаходку, якія адносіцца да лекавых сродкаў, пестыцыдаў і аграхімікатаў, за 2015-2023 гады паказвае, што гэты інстытут з'яўляецца запатрабаваным. Усяго за ўказаны перыяд былі пададзены 284 заявы аб падаўжэнні (табл. 1).

Асноўная доля пададзеных заяў аб падаўжэнні тэрміну дзеяння патэнта (73,94 %) адносіцца да вынаходаў, уладальнікамі якіх з'яўляюцца замежныя фармацэўтычныя кампаніі. З іх на долю кампаній з прамыслова развітых краін, такіх як ЗША, Швейцарыя, Японія і Германія, прыпадае 56,7 % пададзеных заяў, 17,25 % прыпадае на кампаніі з іншых замежных краін, на долю расійскага сегмента – 26,1 % (табл. 2).

З усяго масіву пададзеных заяў задаволена Распатэнтам 178 адз. (62,7 %), па 101 адз. (35,5 %) накіраваны адмовы ў падаўжэнні, па 5 адз. (1,8 %) справаводства да цяперашняга часу не завершана.

Сярод адмоў у падаўжэнні тэрміну дзеяння патэнта на абсалютных падставах можна вылучыць наступныя прычыны:

а) па сутнасці заява не адносіцца да падаўжэння вынаходкі (выплата гадавых пошлін) – 39 адз. (69,64 %);

б) парушэнне тэрміну падачы заявы – 11 адз. (19,64 %);
в) іншыя прычыны адмоў – 6 адз. (10,73 %).

Сярод адмоў у падаўжэнні тэрміну дзеяння патэнта па сутнасці можна вылучыць наступныя прычыны:

а) паводле рашэння экспертызы – 28 адз. (62,2 %);
б) недаванне адказу на запыт/водгук – 9 адз. (20 %);
с) іншыя прычыны адмоў – 8 адз. (17,8 %).

Такім чынам, пададзеныя даныя ўказваюць на запатрабаванасць інстытута падаўжэння дзеяння патэнта на вынаходку, якая адносіцца да лекавых сродкаў, пестыцыдаў і аграхімікатаў. Гэты інстытут выкарыстоўваюць як замежныя праваўладальнікі, так і айчынныя.

Табліца 2.

Размеркаванне заяў аб падаўжэнні паводле праваўладальнікаў сумарна за перыяд 2015–2023 гг.

Table 2.

Distribution of extension applications by patent holders in total for the period 2015–2023

Код краін-патэнтаўладальнікаў	Колькасць заяў аб падаўжэнні	% заяў аб падаўжэнні
RU	74	26,06
JP	39	13,73
CH	40	14,08
DE	15	5,28
ES	9	3,17
US	67	23,59
АСТАТНІЯ	40	14,08

Складзена аўтарамі паводле даных паступлення заяў у Распатэнт.

Compiled by the authors based on the receipt of applications to Rospatent.

Для вывучэння меркавання зацікаўленых бакоў была распрацавана анкета, якая датычыцца розных аспектаў прававога рэжыму падаўжэння тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду, аграхімікату. Анкета ўключала пытанні, якія датычыліся ўмоў падаўжэння, пераліку аб'ектаў для падаўжэння, тэрмінаў падаўжэння, колькасці падаўжэнняў.

З улікам вышэй сказанага і ў мэтах вывучэння меркавання зацікаўленых бакоў была распрацаваная анкета, якая змяшчала дзевяць пытанняў, якія датычыліся падаўжэння тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду, аграхімікату. Анкета ўключала пытанні, якія датычыліся ўмоў падаўжэння, пераліку аб'ектаў для падаўжэння, тэрмінаў падаўжэння, колькасці падаўжэнняў.

Анкета змяшчала наступны пералік пытанняў.

1. Ці патрэбны інстытут падаўжэння заявак на вынаходкі, якія адносяцца да лекавых сродкаў, пестыцыдаў і аграхімікатаў?

2. Ці задавальняюць вас віды аб'ектаў для падаўжэння (лекавыя сродкі, пестыцыды, аграхімікаты)?

3. Ці задавальняе вас тэрмін падаўжэння?

4. Ці задавальняюць вас віды вынаходак для падаўжэння (выкарыстанне прадукту, прадукт (камбінацыя, хімічнае злучэнне, вытворнае вядомага хімічнага злучэння, кампазіцыя)?

5. Ці трэба аспрэчваць падаўжэнне патэнта?

6. Якой форме прававой аховы вы аддаеце перавагу?

7. Ці быў у вас досвед падаўжэння ў Расіі ці за мяжой?

8. Ці лічыце вы, што мусіць выконвацца прынцып «адно рэгістрацыйнае пасведчанне – адзін патэнт»?

9. Ці дастатковы тэрмін прадстаўлення хадайніцтва на падаўжэнне патэнта на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду, аграхімікату?

Указаныя вышэй пытанні змяшчалі чатыры варыянты адказаў: «Так», «Не», «Іншае», «Пазначце свой варыянт».

Акрамя вышэйназваных асноўных пытанняў, у анкетце было зададзенае дадатковае пытанне: «Якому тэрміну прадстаўлення хадайніцтва на падаўжэнне патэнта на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду і аграхімікату, вы аддаеце перавагу?» У якасці адказу было прапанавана выбраць адзін з пунктаў з указаннем перыяду часу, неабходнага для падачы хадайніцтва аб падаўжэнні тэрміну дзеяння патэнта (30 дзён, 6 месяцаў, 12 месяцаў ці ўказаць свой варыянт).

Гэтая анкета была разаслана фірмам патэнтных павераных, якія займаюцца дзейнасцю, звязанай з вынаходкамі, вядучым фармацэўтычным фірмам, як айчынным, так і замежным, а таксама асацыяцыям фармвытворцаў. Усяго было разаслана 21 анкета.

Атрыманыя ў выніку анкетавання вынікі паказваюць наступныя тэндэнцыі.

1. Каля 69 % рэспандэнтаў, якія прынялі ўдзел у апытанні, мелі досвед падаўжэння тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду, аграхімікату, у Расіі або за мяжой і 31 % не мелі самастойнага досведу ў гэтай галіне.

2. Большасць рэспандэнтаў (85 %) пацвердзілі неабходнасць існавання інстытута падаўжэння тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду, аграхімікату, і патэнта на вынаходку, які сведчыць гэтае права.

3. Больш за 90 % апытаных задавальняюць віды прадуктаў (лекавы сродак, пестыцыд, аграхімікат), паводле якіх можна ажыццявіць падаўжэнне тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку.

4. У цяперашні час тэрмін падаўжэння дзеяння выключнага права на вынаходку складае 5 гадоў, што задавальняе 62 % рэспандэнтаў, тады як 15 % выказаліся за павелічэнне гэтага тэрміну, напрыклад нават да 10 гадоў, 8 % выказалі меркаванне за скарачэнне гэтага тэрміну да 2 гадоў, 8 % – за прынцыповую адмову ад самага факта падаўжэння тэрміну дзеяння патэнта, 7 % – за індывідуальны разлік з улікам тэрміну паміж датай падачы заяўкі на выдачу патэнта да дня атрымання першага дазволу на прымяненне.

5. Апытанне наконт задаволенасці відамі вынаходак (прадукт, у прыватнасці хімічнае злучэнне, вытворнае вядомага хімічнага злучэння, камбінацыя, кампазіцыя і прымяненне прадукту), паводле якіх можна ажыццявіць падаўжэнне тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, паказала, што 69 % рэспандэнтаў задавальняюць віды вынаходак, паводле якіх можна ажыццявіць падаўжэнне тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, 31 % выказалі сваю нязгоду з відамі вынаходак, паводле якіх можна ажыццявіць падаўжэнне тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку.

6. Па пытанні аб задаволенасці дзейнай працэдурай аспрэчвання падаўжэння тэрміну дзеяння выключнага

Большасць рэспандэнтаў (85%) пацвердзілі неабходнасць існавання інстытута падаўжэння тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду, аграхімікату, і патэнта на вынаходку, які сведчыць гэтае права.

З вынікамі іншых навукова-даследчых работ ФДБУ «ФІПУ» можна азнаёміцца на афіцыйным сайце ФДБУ «ФІПУ» у раздзеле «Навуковая дзейнасць».

права на вынаходку і дзеяння дадатковага патэнта, які сведчыць яго, 62 % рэспандэнтаў адказалі станоўча, 31 % выказалі нязгоду, з іх 50 % прапанавалі вярнуць ранейшую працэдуру разгляду ў Судзе па інтэлектуальных правах, таму што цяперашняя працэдура разгляду ў Распатэнце іх не задавальняе.

7. Дадатковы патэнт як дзейная ў цяперашні час у РФ форма прававой аховы вынаходкі пры ажыццяўленні працэдуры падаўжэння тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду, аграхімікату, задавальняе патрэбы 69 % апытаных, 23 % апытаных выказаліся за падаўжэнне асобных пунктаў формулы, 8 % выказаліся за ПДА як форму прававой аховы вынаходкі пры ажыццяўленні працэдуры падаўжэння тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку (як у замежных юрысдыкцыях).

8. На пытанне, ці мусіць захоўвацца прынцып «адно рэгістрацыйнае пасведчанне – адзін дадатковы патэнт», 62 % апытаных удзельнікаў анкетавання адказалі адмоўна, 38 % – станоўча.

9. На пытанне анкеты пра дастатковасць існага тэрміну (6 месяцаў), прызначанага для падачы заявы аб падаўжэнні тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду, аграхімікату, 69 % рэспандэнтаў адказалі «так», 15 % – «павялічыць да 12 месяцаў», 8 % – «скараціць да 3 месяцаў», 8 % – «выключыць самі нормы аб падаўжэнні тэрміну дзеяння патэнта».

Такім чынам, агулам можна канстатаваць наступнае:

1. Інстытут падаўжэння тэрміну дзеяння патэнта на вынаходку, якая адносіцца да лекавых сродкаў, пестыцыдаў і аграхімікатаў, з'яўляецца надзвычай запатрабаваным. Большасць рэспандэнтаў (85 %) бачаць неабходнасць у існаванні гэтага інстытута. За перыяд з 2015 па 2023 год пададзеная значная колькасць заяў аб падаўжэнні (284).

Відавочна, што для паспяховага выкарыстання вынаходак на фармацэўтычным рынку неабходна ўлічваць баланс інтарэсаў паміж вытворцамі інавацыйных фармацэўтычных сродкаў і вытворцамі джэнерыкаў.

2. У РФ выкарыстоўваецца ўнікальны механізм падаўжэння, заснаваны на вылучэнні дадатковага патэнта на вынаходку. Таксама ў інстытут падаўжэння дзеяння патэнта на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, уведзена паняцце «ідэнтычнасць» у прымяненні да параўнання рэгістрацыйнага пасведчання на лекавы сродак і запатэнтаванага тэхнічнага расшэння.

3. Праваўладальнікаў задавальняюць віды прадуктаў (лекавы сродак, пестыцыд, аграхімікат), паводле якіх можна ажыццяўляць падаўжэнне тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, гэтаксама, як і тэрмін падаўжэння і віды вынаходак, па якіх можна ажыццяўляць падаўжэнне тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку.

4. Праваўладальнікаў таксама задавальняе тэрмін – 6 месяцаў, вызначаны для падачы заявы аб падаўжэнні тэрміну дзеяння выключнага права на вынаходку, якая адносіцца да лекавага сродку, пестыцыду, аграхімікату.

5. Большасць праваўладальнікаў не задавальняе прынцып «адно рэгістрацыйнае пасведчанне – адзін дадатковы патэнт». Гэты прынцып звязаны з магчымым абмежаваннем рэалізацыі гэтак званай стратэгіі абнаўлення [9, 10], якая ажыццяўляецца пры дапамозе вынаходак, якія адносяцца да лекавых прэпаратаў.

Відавочна, што для паспяховага выкарыстання вынаходак на фармацэўтычным рынку неабходна ўлічваць баланс інтарэсаў паміж вытворцамі інавацыйных фармацэўтычных сродкаў і вытворцамі джэнерыкаў. Такое выбудоўванне інтарэсаў магчымае за кошт «тонкай» наладкі заканадаўства датычна інстытута падаўжэння тэрміну дзеяння патэнта на вынаходку.

Спіс літаратуры

1. Благополучная, К. В. Единая патентно-правовая охрана изобретений на территории Таможенного союза России, Беларуси и Казахстана как средство его инновационного развития: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Благополучная Камила Владимировна. – М., 2013. – 130 с.
2. Мотина, Д. В. Продление срока действия исключительных прав на изобретение, относящееся к лекарственному средству / Д. В. Мотина // Интеллектуальная собственность: взгляд в будущее: Сборник материалов II Международной научной конференции молодых ученых. В 2 частях, Москва, 29 апреля 2020 года / под ред. О. А. Флягиной. Часть 1. – Москва: Российская государственная академия интеллектуальной собственности, 2020. – С. 169-178.
3. Кирий, Л. Л. Обзор нормативного регулирования и практики предоставления дополнительного срока охраны изобретению / Л. Л. Кирий, Е. И. Горячева, Д. П. Бондаренко. – М.: Патент, 2008. – 22 с.
4. Соболев, А. Ю. Продление срока действия исключительных прав и патента на изобретение, относящееся к лекарственному средству, пестициду или агрохимикату, – кто виноват и что делать? / А. Ю. Соболев / Изобретательство. – 2009. – Т. 9, № 8. – С. 27-40.

5. Михайлов, А. В. «Резиновые» патенты: российская практика frivolous продления патентов на лекарственные средства / А. В. Михайлов // Патентный поверенный. – 2013. – № 4. – С. 20-25.
6. Семенов, В. И. Продление срока действия исключительного права на изобретение, относящееся к лекарственному средству, пестициду и агрохимикату / В. И. Семенов, Н. Б. Лысков, Е. Б. Гаврилова // Патенты и лицензии. – 2017. – № 8. – С. 10-19.
7. Пиличева А. В. Лекарственные средства как объекты патентных прав: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Пиличева Анна Владимировна. – М., 2015. – 222 с.
8. Балашова, А. И. Правовой механизм продления срока патентной монополии на изобретения / А. И. Балашова // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность: научно-практический журнал. – 2024. – № 5. – С. 56-62.
9. Полякова, А. А. Стратегия обновления и применение изобретения по определенному назначению / А. А. Полякова, Н. Б. Лысков // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2024. – № 8. – С. 21-29.
10. Назина, Е. Е. Дополнительный патент на изобретение: возможности и проблемы / Е. Е. Назина // Патентный поверенный. – 2017. – № 1. – С. 35-42.
11. Малахов, Б. А. Особенности оспаривания продления патентов в РФ / Б. А. Малахов, Н. А. Айрапетов // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2022. – № 1 (35). – С. 97-102.
12. Куминова, А. А. Продление срока действия исключительного права на изобретение и дополнительные патенты. Процессуальные аспекты / А. А. Куминова // Интеллектуальные права в цифровую эпоху: избранные аспекты. – Москва: Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Государственный академический университет гуманитарных наук». – 2023. – С. 380-391.

Інфармацыя пра аўтараў

Андрэй Львовіч Жураўлёў, кандыдат юрыдычных навук, начальнік Цэнтра міжнароднай кааперацыі ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); AZhuravlev@rupto.ru
Мікалай Барысавіч Лыскоў, начальнік Цэнтра хіміі, біятэхналогіі і медыцыны ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4655-9275>, SPIN-код: 9975-5097; otd1463@rupto.ru

Таццяна Аляксееўна Беззаботнава, начальнік аддзела кантролю дзеяння патэнтаў ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); SPIN-код: 7132-9130; bezzabotnova@rupto.ru
Наталія Уладзіміраўна Алісава, старэйшы навуковы супрацоўнік ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2825-2610>, SPIN-код: 4565-9334; nataliia.alisova@rupto.ru

Заяўлены ўнёсак аўтараў

Усе суаўтары зрабілі значны ўнёсак у распрацоўку канцэпцыі, правядзенне даследавання і падрыхтоўку артыкула, прачыталі і ўхвалілі фінальную версію перад публікацыяй.

А. Л. Жураўлёў – канцэптуалізацыя, метадалогія, правядзенне даследавання, стварэнне рукапісу і яго рэдагаванне.

М. Б. Лыскоў – канцэптуалізацыя, метадалогія, правядзенне даследавання, стварэнне рукапісу і яго рэдагаванне.

Н. У. Алісава – стварэнне і рэдагаванне рукапісу, правядзенне даследавання.

Т. А. Беззаботнава – падрыхтоўка статыстычных даных.

References

1. Blagopoluchnaya, K. M. (2013), Unified patent and legal protection of inventions in the territory of the Customs Union of Russia, Belarus, and Kazakhstan as a means of its innovative development. Cand. Sci. Thesis, Russian State Institute of Intellectual Property, Moscow, Russia.
2. Motina, D. V. (2020), Extension of the term of exclusive rights for inventions related to medicinal products. *In Intellectual Property: A Look into the Future: Proceedings of the II International Scientific Conference of Young Scientists*, Russian State Academy of Intellectual Property, Moscow, Part 1, pp. 169-178.
3. Kiriya, L. L., Goryacheva, E. I. & Bondarenko, D. P. (2008), *Obzor normativnogo regulirovaniya i praktiki predostavleniya dopolnitel'nogo sroka ohrany izobreteniyu* [Overview of regulatory framework and practices for granting additional protection for inventions]. Patent, Moscow, Russia.
4. Sobolev, A. Y. (2009), «Extension of the term of exclusive rights and patents for inventions related to medicinal products, pesticides, or agrochemicals – who is to blame and what to do?», *Inventiveness*, no 9 (8), pp. 27-40.
5. Mikhailov, A. V. (2013), «Rubber» patents: Russian practice of frivolous patent extension for medicinal products», *Patent Attorney*, no 4, pp. 20-25.
6. Gavrilova, E. B., Semenov, V. I., & Lyskov, N. B. (2017), «Extension of the term of exclusive rights for inventions related to medicinal products, pesticides, and agrochemicals», *Patents and Licenses*, no 8, pp. 10-19.
7. Pilicheva, A. V. (2015), Medicinal products as an object of law. Cand. Sc. Thesis, Federal State Research Institution «Institute of Legislation and Comparative Law under the Government of the Russian Federation», Moscow, Russia.
8. Balashova, A. I. (2024), «Legal mechanism for extending the patent monopoly on inventions. Intellectual Property», *Industrial Property: Scientific and Practical Journal*, no 5, pp. 56-62.
9. Polyakova, A. A., & Lyskov, N. B. (2024), «Strategy for updating and applying inventions for a specific purpose», *Patents and Licenses. Intellectual Rights*, no 8, pp. 21-29.

10. Nazina, E. E. (2017), «Additional patent for an invention: Opportunities and challenges», *Patent Attorney*, 1, pp. 35-42.
11. Malakhov, B. A., & Airapetov, N. A. (2022), «Features of challenging patent extensions in the Russian Federation», *Journal of the Intellectual Property Court*, no 1 (35), pp. 97-102.
12. Kuminova, A. A. (2023), «Extension of the term of exclusive rights for inventions and additional patents: Procedural aspects», in *Intellectualnye prava v cifrovuyu epohu: izbrannyye aspekty* [Intellectual Rights in the Digital Age: Selected Aspects], Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education «State Academic University of Humanities», Moscow, pp. 380-391.

Information about authors

Andrey L. Zhuravlev, Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); AZhuravlev@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4655-9275>, SPIN-code: 9975-5097; otd1463@rupto.ru

Tatiana A. Bezzabotnova, Head of FIPS Patent Validity Control Department of the Federal Institute of Industrial Property

(Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 7132-9130; bezzabotnova@rupto.ru.

Natalia V. Alisova, Senior Researcher of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2825-2610>, SPIN-code: 4565-9334; nataliia.alisova@rupto.ru

Contribution of the authors

All the authors made a significant contribution to the development of the concept, research and preparation of the article, read and approved the final version before publication.

A. L. Zhuravlev – conceptualization, methodology, conducting research, manuscript writing and editing.

N. B. Lyskov – conceptualization, methodology, conducting research, manuscript writing and editing.

N. V. Alisova – manuscript creation and editing, conducting research.

T. A. Bezzabotnova – preparation of statistical data.

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.

The authors declare no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 21.01.2025

Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 24.02.2025

Прыняты да публікацыі 26.02.2025

3

ЭЛЕКТРОННЫЯ СЭРВІСЫ
ПАТЭНТНАЙ ІНФАРМАЦЫІ

Навуковы артыкул

Original article

УДК 347.77:026
EDN <https://elibrary.ru/lemwdv>**Асаблівасці пабудовы эфектыўнай
лічбавай экасістэмы інтэлектуальнай
уласнасці****Уладзімір Алегавіч Сірацюк,**
Інстытут праблем кіравання РАН
vsirotyuk@ipu.ru

Анатацыя: ва ўмовах маштабнай лічбавізацыі эканомікі РФ актуальнымі з'яўляюцца пытанні лічбавізацыі сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю (ІУ), якія ўключаюць рашэнне задач пабудовы лічбавых інфармацыйных фондаў ІУ і лічбавых экасістэм ІУ (ЛЭС ІУ). Найменш даследаванымі пры гэтым з'яўляюцца падыходы, метады і сродкі пабудовы эфектыўных паводле зададзеных крытэрыяў ЛЭС ІУ. Мэтай дадзенай работы з'яўляецца фармуляванне патрабаванняў па стварэнні ЛЭС ІУ, вызначэнне мэт, задач і функцый эфектыўнай ЛЭС ІУ. Для гэтага ўведзена вызначэнне ЛЭС ІУ, сфармуляваны крытэрыі эфектыўнасці і паказнікі якасці яе фарміравання, суправаджэння і развіцця. Прапанаваная сэрвісная мадэль кіравання жыццёвым цыклам патэнтна-інфармацыйнай прадукцыі. Разгледзена эфектыўная тэхналогія інфармацыйнай падтрымкі прынятых карыстальнікамі лічбавай сістэмы кіравання ІУ рашэнняў. У выніку рашэння пастаўленых у працы задач павышаюцца эфектыўнасць і якасць кіравання жыццёвым цыклам аб'ектаў ІУ, працы вынаходнікаў, патэнтных, навукова-даследчых і адукацыйных арганізацый і іншых суб'ектаў сістэмы кіравання ІУ. Прапанаваныя падыходы, мадэлі і метады выкарыстоўваліся падчас пабудовы ЛЭС ІУ еўразійскай экспертна-інфармацыйнай прасторы. Атрыманыя вынікі будуць карысныя экспертам і спецыялістам у галіне распрацоўкі і выкарыстання лічбавых сістэм кіравання ІУ.

Ключавыя словы: лічбавая сістэма кіравання інтэлектуальнай уласнасцю, лічбавая экасістэма інтэлектуальнай уласнасці, лічбавы інфармацыйны фонд інтэлектуальнай уласнасці, база даных патэнтнай інфармацыі, база даных непатэнтнай інфармацыі, політэматычная база даных.

Для цытавання: Сірацюк У. А. Асаблівасці пабудовы эфектыўнай лічбавай экасістэмы інтэлектуальнай уласнасці // Веснік ФІПУ. 2025. Т. 4, № 1 (11). С. 48–53.

**Features of building an effective digital
ecosystem of intellectual property****Vladimir O. Sirotyuk**Institute of Control Sciences of Russian Academy of Sciences
vsirotyuk@ipu.ru

Abstract: in the context of large-scale digitalization of the Russian economy, the issues of digitalization of the intellectual property (IP) management system are relevant, including solving the problems of building digital information funds of IP and digital IP ecosystems (DES IP). The least studied in this regard are the approaches,

methods and tools for building effective DES IP according to the specified criteria. The purpose of this work is to formulate requirements for the creation of DES IP, define the goals, objectives and functions of an effective DES IP. For this purpose, a definition of DES IP is introduced, efficiency criteria and quality indicators of its formation, maintenance and development are formulated. A service model for managing the life cycle of patent information products is proposed. An effective technology for information support of decisions made by users of the digital IP management system is considered. As a result of solving the problems set in the work, the efficiency and quality of managing the life cycle of IP objects, the work of inventors, patent, research and educational organizations and other entities of the IP management system are increased. The proposed approaches, models and methods were used in building the DES IP of the Eurasian expert information space. The obtained results will be useful to experts and specialists in the field of development and use of digital information system management systems.

Keywords: digital intellectual property management system, digital ecosystem of intellectual property, digital intellectual property information fund, patent information database, non-patent information database, polythematic database.

For citation: Sirotyuk V. O. Features of building an effective digital ecosystem of intellectual property // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 48–53 (In Russ.).

Уводзіны

Лічбавізацыя кіравання інтэлектуальнай уласнасцю (ІУ) абумоўлівае пераход на новыя мадэлі, метады і інфармацыйныя тэхналогіі (ІТ) рэалізацыі бізнес-працэсаў, менеджменту і спосабаў вытворчасці і выкарыстання патэнтна-інфармацыйных прадуктаў і аказання паслуг, якія адпавядаюць патрабаванням карыстальнікаў і ахопліваюць жыццёвы цыкл аб'ектаў ІУ [1–3].

Лічбавая сістэма кіравання ІУ (ЛСК ІУ), якая фарміруецца ў выніку трансфармацыі традыцыйнай сістэмы кіравання ІУ, прадугледжвае пабудову лічбавага інфармацыйнага фонду ІУ (ЛІФ ІУ) і стварэнне лічбавай экасістэмы інтэлектуальнай уласнасці (ЛЭС ІУ), якая забяспечвае інтэграцыю патэнтна-інфармацыйных рэсурсаў, сэрвісаў, прадуктаў і паслуг суб'ектаў сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю.

Пабудова ЛЭС ІУ дазволіць павысіць эфектыўнасць і якасць працы вынаходнікаў, навукоўцаў, патэнтных павераных, навукова-даследчых і адукацыйных арганізацый і іншых суб'ектаў сістэмы кіравання ІУ.

Неабходнай умовай пабудовы эфектыўнай ЛЭС ІУ з'яўляецца даступнасць, а таксама паўната, несупярэчлівасць і актуальнасць фондаў патэнтнай і непатэнтнай інфармацыі, якія захоўваюцца ў базах даных (БД) ЛІФ ІУ, пытанні пабудовы і аптымізацыі якіх разгледжаны ў крыніцы [3].

ЛЭС ІУ мусіць забяспечваць аптымальнае ўзаемадзеянне суб'ектаў сістэмы кіравання ІУ паводле зададзеных крытэрыяў эфектыўнасці і паказнікаў якасці функцыянавання. Гэта патрабуе распрацоўкі і развіцця

сэрвісных мадэляў вытворчасці і камерцыялізацыі патэнтна-інфармацыйнай прадукцыі аб'ектаў ІУ, а таксама ўдасканалення эканамічных адносін паміж суб'ектамі сістэмы кіравання ІУ, накіраваных на задавальненне патрэб кліентаў шляхам прадастаўлення ім вынікаў работ з залучэннем іх на ўсіх этапах жыццёвага цыклу прадукту/паслугі, то бок з глыбокім веданнем кліентаў. Гэта азначае, што эфектыўная ЛЭС ІУ мусіць стварацца на прынцыпах кліентаарыентаванасці і омніканальнасці паводле крытэрыю эфектыўнасці мінімуму часу апрацоўкі запытаў карыстальнікаў і фарміравання політэматычных БД (ПТБД).

Тэматыка стварэння ЛЭС ІУ, а тым больш пабудовы аптымальнай экасістэмы ІУ паводле зададзеных крытэрыяў эфектыўнасці, з'яўляецца малавывучанай у цяперашні час. У наяўных нешматлікіх публікацыях, прысвечаных пытанням лічбавай трансфармацыі сістэмы кіравання ІУ, пытанням фарміравання ЛЭС ІУ альбо наогул не надаецца ўвага, альбо яны згадваюцца без разгляду праблем і задач іх пабудовы. Пры гэтым сама экасістэма ІУ апісваецца, як правіла, у агульным выглядзе без уліку асаблівасцяў і характарыстык патэнтна-інфармацыйнай дзейнасці, асаблівасцяў узаемадзеяння суб'ектаў ІУ і выкарыстаных пры гэтым патэнтных ІТ і лічбавых платформаў [4, 5].

У гэтай працы ўведзена вызначэнне лічбавай экасістэмы інтэлектуальнай уласнасці, разгледжаны патрабаванні па яе фарміраванні, сфармуляваны мэты, задачы і функцыі ЛЭС ІУ, прапанаваны крытэрыі эфектыўнасці і паказнікі якасці ЛЭС ІУ. Асаблівая ўвага надаецца разгляду характарыстык аднаго з важных паказнікаў ЛЭС ІУ – паказніка даступнасці даных і паслуг. Прапанаваны метады пабудовы ПТБД і эфектыўная ІТ інфармацыйнай падтрымкі карыстальнікаў ЛЭС ІУ.

1. Вызначэнне ЛЭС ІУ. Патрабаванні і мэты стварэння. Задачы і функцыі ЛЭС

Увядзём вызначэнне лічбавай экасістэмы ІУ.

Пад ЛЭС ІУ будзем разумець сетку ўзаемазвязаных ІТ, лічбавых платформаў і паслуг, якія забяспечваюць

Пабудова ЛЭС ІУ дазволіць павысіць эфектыўнасць і якасць працы вынаходнікаў, навукоўцаў, патэнтных павераных, навукова-даследчых і адукацыйных арганізацый і іншых суб'ектаў сістэмы кіравання ІУ.

Пабудова ЛЭС ІУ мусіць ажыццяўляцца на аснове архітэктурны адкрытых сістэм, якая забяспечвае пераноснасць даных і праграм, мабільнасць карыстальнікаў, даступнасць даных, магчымасць сумеснай працы.

эфектыўнае ўзаемадзеянне суб'ектаў ІУ з мэтай аптымальнага выкарыстання матэрыяльных, фінансавых, сацыяльных, кагнітыўных (пазнавальных), працоўных, навуковых, патэнтна-інфармацыйных і іншых рэсурсаў пры атрыманні, рэгістрацыі, ахове і выкарыстанні вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці (ВІД) у інтарэсах усіх суб'ектаў.

ЛЭС ІУ з'яўляецца складнікам агульнай лічбавай платформы сістэмы кіравання ІУ. Яна мусіць забяспечваць эфектыўны, безбар'ерны і бяспечны лічбавы доступ да БД ЛІФ ІУ з мэтай пошуку інфармацыі, фарміравання і выкарыстання ПТБД пры выкананні НДР і ВКР, экспертызы заявак і прыняцця рашэнняў аб іх патэнтаздольнасці; да лічбавых платформаў, ІТ і паслуг суб'ектаў ІУ для вырашэння задач менеджменту бізнес-працэсаў у патэнтна-інфармацыйнай і вытворча-гаспадарчай дзейнасці.

Гэтыя фактары абумоўліваюць пабудову размеркаванай інфармацыйна-кіроўнай структуры ЛЭС ІУ, якая забяспечвае апэратыўнае камунікацыйнае ўзаемадзеянне паміж суб'ектамі сістэмы кіравання ІУ пры атрыманні ВІД і іх ахове, камерцыялізацыі і перадачы (увядзенні) аб'ектаў ІУ ў эканоміку.

Сфармуляваныя патрабаванні выклікаюць неабходнасць пабудовы ЛЭС ІУ на аснове сэрвіснай мадэлі «Аб'ект ІУ (ВІД) як сэрвіс», якая забяспечвае эфектыўнае задавальненне патрэб суб'ектаў ІУ на ўсіх этапах жыццёвага цыклу прадукту/паслугі.

Мэтай стварэння, суправаджэння і развіцця ЛЭС ІУ з'яўляецца інтэграцыя разрозненых гетэрагенных патэнтна-інфармацыйных рэсурсаў, сэрвісаў, інфармацыйных прадуктаў і паслуг суб'ектаў ІУ ў адзінае структураванае, у тым ліку воблачнае, лічбавае асяроддзе, кіраванне доступам да даных ЛІФ ІУ.

Задачамі ЛЭС ІУ з'яўляюцца паўнаўладнае і эфектыўнае інфармацыйна-тэхналагічнае абслугоўванне карыстальнікаў сістэмы кіравання ІУ, прадастаўленне ім высакаякасных інфармацыйных прадуктаў і паслуг.

Для рашэння сфармуляваных задач ЛЭС ІУ выконвае наступныя асноўныя функцыі:

камунікацыйную (міжпрацэсную) сярод суб'ектаў сістэмы кіравання ІУ (экспертаў, навуковай супольнасці, заяўнікаў, патэнтаўладальнікаў, арганізацый, прадпрыемстваў і інш.) пры атрыманні ВІД, выдаванні ахоўных дакументаў на аб'екты ІУ. Камунікацыйная функцыя рэалізуецца шляхам доступу да сеткі ўзаемазвязаных

ІТ, інфармацыйных прадуктаў і паслуг, прапанаваных суб'ектамі сістэмы кіравання ІУ;

інфармацыйную для падтрымкі прынятых экспертамі рашэнняў, а таксама рашэння навукова-тэхнічных, нарматыўна-даведачных і іншага кшталту задач. Інфармацыйная функцыя рэалізуецца шляхам доступу, пошуку і выкарыстання інфармацыі БД ЛІФ ІУ, фарміравання на запыты карыстальнікаў політэматычных баз даных;

трансферную для ўкаранення (перадачы) створаных аб'ектаў ІУ у эканоміку, камерцыялізацыі аб'ектаў ІУ. Пабудова трансфернага складальніка ажыццяўляецца з выкарыстаннем сэрвіснай мадэлі «Аб'ект ІУ (ВІД) як сэрвіс».

Пабудова ЛЭС ІУ мусіць ажыццяўляцца на аснове архітэктурны адкрытых сістэм, якая забяспечвае пераноснасць даных і праграм, мабільнасць карыстальнікаў, даступнасць даных, магчымасць сумеснай працы. Кіраванне прыцыпамі адкрытых сістэм у значнай ступені аблягае рашэнне праблем узаемадзеяння разрозненых даных, сістэм, прадуктаў і паслуг суб'ектаў ІУ, рэалізаваных на розных апаратна-праграмных (лічбавых) платформах, інтэграцыі патэнтна-інфармацыйных рэсурсаў у адзінае структураванае воблачнае асяроддзе.

2. Крытэрыі эфектыўнасці і паказнікі якасці ЛЭС ІУ

Агульным крытэрыем эфектыўнасці стварэння ЛЭС ІУ з'яўляецца ступень задавальнення патрэб карыстальнікаў інфармацыйнымі прадуктамі і паслугамі, якімі забяспечвае ЛЭС.

Прыватнымі крытэрыямі эфектыўнасці ЛЭС ІУ з'яўляюцца: мінімум часу абслугоўвання запытаў карыстальнікаў, максімум паўнаты прадастаўленых даных, прадуктаў і паслуг, зручнасць выкарыстання прадуктаў і паслуг суб'ектаў ІУ на аснове адзінага інтэрфейсу і іншыя.

Паказнікі якасці ЛЭС ІУ – забеспячэнне зададзеных узроўняў паўнаты, дакладнасці, узгодненасці, своечасовасці, несупярэчлівасці і бяспекі даных і паслуг.

Шмат у чым значэнні гэтых паказнікаў залежаць ад паказнікаў якасці БД патэнтнай (ПБД) і БД навукова-тэхнічнай (БД НТІ) інфармацыі ЛІФ ІУ. Іх значэнні таксама залежаць ад выкарыстаных метадаў пабудовы размеркаванай інфармацыйна-кіроўнай структуры доступу да даных і паслуг, мадэляў і метадаў фарміравання структур БД, распрацоўкі стратэгіі і тактыкі ўзаемадапаўняльнага пошуку ў ПБД і БД НТІ. Рашэнне гэтых задач разгледжана ў крыніцах [3, 6].

Паказнікі якасці ЛЭС ІУ – забеспячэнне зададзеных узроўняў паўнаты, дакладнасці, узгодненасці, своечасовасці, несупярэчлівасці і бяспекі даных і паслуг.

Разглядзім характарыстыкі паказніка даступнасці даных і паслуг ЛЭС. Паказнік даступнасці даных ЛІФ ІУ, патэнтна-інфармацыйных прадуктаў і паслуг суб'ектаў сістэмы кіравання ІУ з'яўляецца важным паказнікам якасці ЛЭС ІУ, ад якога залежаць у першую чаргу паўната і эфектыўнасць праведзеных карыстальнікамі патэнтна-інфармацыйных пошукаў і даследаванняў. Дадзены паказнік характарызуецца магчымасцю атрымання неабходнай інфармацыі, інфармацыйных прадуктаў і паслуг для вырашэння карыстальнікамі пастаўленых задач апрацоўкі даных і рэалізацыі бізнес-працэсаў канструявання, стварэння, укаранення, менеджменту, суправаджэння і развіцця аб'ектаў ІУ. Без уліку патрабаванняў палітык інфармацыйнай бяспекі і абмежаванняў уладальнікаў інфармацыі – суб'ектаў ІУ фармалізавана паказнік даступнасці ацэньваецца шляхам разліку дакладнасці шляхоў доступу да даных [6].

3. Інфармацыйная падтрымка экспертызы ЛЭС ІУ

Як адзначалася раней, адной з важных функцый ЛЭС ІУ з'яўляецца забеспячэнне інфармацыйнай падтрымкі рашэнняў, якія прымаюцца экспертамі і спецыялістамі сістэмы кіравання ІУ.

У працы прапанавана працэдура і тэхналогія эфектыўнай інфармацыйнай падтрымкі карыстальнікаў сістэмы кіравання ІУ, якая базуецца, па-першае, на выкарыстанні федэратыўнага падыходу пры пабудове ПТБД і, па-другое, на выкарыстанні метадаў сеткавай экспертызы, якія разглядаюцца як інструмент прыняцця ўзгодненых рашэнняў экспертамі па канкрэтнай вынаходцы. Іх выкарыстанне дазваляе павысіць эфектыўнасць і якасць экспертных заключэнняў і скараціць час разгляду заявак і вынясення па іх рашэнняў [6, 7].

Разглядзім метады фарміравання політэматычных БД (ПТБД).

ПТБД фарміруюцца пры выкананні суб'ектамі сістэмы кіравання ІУ навукова-даследчых і вопытна-канструктарскіх работ у выніку правядзення тэматычных патэнтна-інфармацыйных пошукаў у БД ЛІФ ІУ і адбору з іх рэлевантнай патэнтнай і непатэнтнай інфармацыі.

ПТБД выкарыстоўваюцца для распрацоўкі дакументаў, звязаных з вытворча-гаспадарчай дзейнасцю суб'екта, і абгрунтавання прынятых ім рашэнняў: прагнозаў, праграм, бізнес-планаў, планаў стварэння і развіцця вытворчасці аб'ектаў тэхнікі і аказання паслуг; дакументацыі, звязанай з фарміраваннем і рэалізацыяй інвестыцыйнай палітыкі; планава-тэхнічнай дакументацыі на выкананне НДР і ВКР; дакументацыі, звязанай з ацэнкай тэхнічнага ўзроўню і якасці прадукцыі, і інш.

Нягледзячы на гетэрагеннасць крыніц даных, якія выкарыстоўваюцца для фарміравання ПТБД, інфармацыя ў іх мусіць прадстаўляцца карыстальнікам ва ўніфікаваным выглядзе, зручным для візуалізацыі і выкарыстання. Гэта патрабуе інтэграцыі даных на лагічным узроўні іх прадстаўлення, што забяспечвае магчымасць адзінага доступу да іх.

У сувязі з гэтым найбольш мэтазгодным метадам пабудовы ПТБД, што задавальняе патрабаванні карыстальнікаў ЛЭС ІУ, з'яўляецца фарміраванне іх у выглядзе федэратыўных баз даных (ФБД), якія забяспечваюць доступ да крыніц ПБД і БД НТІ, выбіранне з іх інфармацыі на аснове тэматычных запытаў і лагічную інтэграцыю даных. Лагічная структура ФБД інтэгруе схемы БД ЛІФ ІУ, з якіх выбіраюцца даныя для ПТБД, і забяспечвае адзіны інтэрфейс доступу да адабраных у адпаведнасці з рэгламентам пошуку крыніц патэнтнай і непатэнтнай інфармацыі, хаваючы ад карыстальнікаў асаблівасці звароту да кожнай крыніцы даных. Пры гэтым карыстальніку даецца адзіны доступ да ўсёй сукупнасці даных, якія фізічна застаюцца ў першапачатковай крыніцы.

Фарміраванне ПТБД у архітэктуры ФБД мае шэраг пераваг, а менавіта: ПТБД фарміруюцца на аснове інфармацыі толькі першакрыніц, што гарантуе ўзгодненасць і несупярэчлівасць даных, паўнату і актуальнасць даных, мінімізацыю колькасці памылак у даных. Федэратыўны падыход дазваляе лёгка пашыраць склад першакрыніц інфармацыі для выкарыстання, што важна з пункту гледжання павышэння паўнаты, эфектыўнасці і якасці інфармацыйнага пошуку; стварэнне ПТБД у архітэктуры ФБД не патрабуе ад распрацоўніка рэалізацыі складаных працэдур кансалідацыі даных.

Асноўнымі крытэрыямі эфектыўнасці сінтэзу аптымальных лагічных структур ПТБД у архітэктуры ФБД з'яўляюцца мінімум сумарнага часу абслугоўвання тэматычных запытаў карыстальнікаў ЛЭС ІУ, мінімум сумарнай даўжыні шляхоў доступу да даных.

З улікам вышэйзгаданага эфектыўная тэхналогія інфармацыйнай падтрымкі карыстальнікаў ЛЭС ІУ на аснове фарміравання ПТБД у архітэктуры ФБД і выкарыстання метадаў сеткавай экспертызы ўключае наступныя асноўныя працэдур:

- пастаноўка задачы правядзення патэнтна-інфармацыйных і навуковых даследаванняў;
- вызначэнне рубрык тэматычнага пошуку з выкарыстаннем класіфікатараў МПК і УДК;
- выбар крыніц даных і БД ЛІФ ІУ для правядзення пошукаў;
- фарміраванне і аптымізацыя паводле зададзенага крытэрыю эфектыўнасці структуры ПТБД у архітэктуры ФБД;

Нягледзячы на гетэрагеннасць крыніц даных, якія выкарыстоўваюцца для фарміравання ПТБД, інфармацыя ў іх мусіць прадстаўляцца карыстальнікам ва ўніфікаваным выглядзе, зручным для візуалізацыі і выкарыстання.

Прапанаваныя мадэлі і метады выкарыстоўваліся пры пабудове ЛЭС ІУ еўразійскай экспертна-інфармацыйнай прасторы [1, 3], што дазволіла павысіць эфектыўнасць і якасць кіравання жыццёвым цыклам аб'ектаў ІУ.

- правядзенне тэматычных пошукаў, адбор і загрузка ў ФБД рэlevantнай інфармацыі;
- даванне доступу карыстальнікам да ФДБ;
- візуалізацыя і апрацоўка інфармацыі ФБД і прыняцце экспертамі ўзгодненых (калектыўных) рашэнняў.

Высновы і заключэнне

Работа прысвечана разгляду праблем і задач пабудовы эфектыўнай ЛЭС ІУ, якая адыгрывае важную ролю ў пабудове лічбавай сістэмы кіравання ІУ.

Адзначана, што для эфектыўнага кіравання жыццёвым цыклам патэнтна-інфармацыйных прадуктаў і паслуг ЛЭС ІУ мусіць будавацца на аснове мадэлі «Аб'ект ІУ як сэрвіс» у архітэктуры адкрытых сістэм.

Уведзена вызначэнне ЛЭС ІУ, разгледжаны патрабаванні па яе фарміраванні, мэты, задачы і функцыі экасістэмы, прапанаваны крытэрыі эфектыўнасці і паказнікі якасці функцыянавання ЛЭС ІУ.

Праведзены аналіз характарыстык паказніка даступнасці даных і паслуг, які адыгрывае важную ролю пры пабудове эфектыўнай экасістэмы.

Разгледжаны праблемы і задачы фарміравання політэматычных БД, якія выкарыстоўваюцца для інфармацыйнай падтрымкі рашэнняў, прынятых экспертамі і спецыялістамі. Апісаны метады фарміравання эфектыўных структур ПТБД у архітэктуры федэратыўных БД.

Разгледжана эфектыўная тэхналогія інфармацыйнай падтрымкі карыстальнікаў ЛЭС ІУ на аснове фарміравання ПТБД у архітэктуры ФБД і выкарыстання метадаў сеткавай экспертызы.

Прапанаваныя мадэлі і метады выкарыстоўваліся пры пабудове ЛЭС ІУ еўразійскай экспертна-інфармацыйнай прасторы [1, 3], што дазволіла павысіць эфектыўнасць і якасць кіравання жыццёвым цыклам аб'ектаў ІУ і тым самым эфектыўнасць і якасць працы экспертаў, вынаходнікаў, патэнтных, навукова-даследчых і адукацыйных арганізацый і іншых суб'ектаў сістэмы кіравання ІУ.

Атрыманыя вынікі могуць быць выкарыстаны праектарыоўшчыкамі і распрацоўнікамі інфармацыйных тэхналогій і сістэм пры стварэнні эфектыўных лічбавых экасістэм у галіне ІУ, а таксама суб'ектамі сістэмы кіравання ІУ пры падрыхтоўцы якаснай патэнтна-інфармацыйнай прадукцыі.

Спіс літаратуры

1. Кульба, В. В. Концептуальные основы цифровизации системы управления интеллектуальной собственностью / В. В. Кульба, В. О. Сиротюк // Вестник ФИПС. – 2023. – Т. 2, № 1. – С. 32–35.
2. Неретин, О. П. Интеллектуальный суверенитет экономики России / О. П. Неретин – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2022. – 166 с.
3. Неретин, О. П. Оптимизация структур данных цифровых информационных фондов систем управления интеллектуальной собственностью / О. П. Неретин, В. В. Кульба, В. О. Сиротюк. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2023. – 260 с.
4. Зубов, Ю. С. Формирование системы управления интеллектуальной собственностью в регионе. Опыт Республики Мордовия / Ю. С. Зубов, А. А. Здунов // Вестник ФИПС. – 2024. – Т. 3, № 2 (8). – С. 112–120.
5. Видякина, О. В. Инновационная экосистема: компоненты системы / О. В. Видякина // Копирайт. Вестник РГАИС. 2021. – № 1. – С. 46–56.
6. Кульба, В. В. Формализованная методология повышения эффективности и качества патентных информационных фондов и опыт ее использования при формировании и развитии евразийского патентно-информационного пространства / В. В. Кульба, В. О. Сиротюк – Москва: Институт проблем управления им. В. А. Трапезникова Российской академии наук, 2019. – 235 с.: ил. – ISBN 978-5-91450-238-3.
7. Губанов Д. А., Коргин, Н. А., Новиков Д. А., Райков А. Н. Сетевая экспертиза / Под ред. чл.-корр. РАН Д. А. Новикова, проф. А. Н. Райкова. М.: Эгвес, 2010. – 168 с. – ISBN 978-5-91450-037-2.

Інфармацыя пра аўтара

Сірацюк Уладзімір Алегавіч, доктар тэхнічных навук, дацэнт, Інстытут праблем кіравання РАН, вядучы навуковы супрацоўнік (Масква, вул. Прафсаюзная, д. 65); ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4900-7639>; SPIN-код: 6505-5337; vsirotyuk@ipu.ru.

References

1. Kulba, V. V. and Sirotyuk, V. O. (2023), "Conceptual foundations of digitalization of the intellectual property management system", *Bulletin of Federal Institute of Intellectual Property*, vol. 2, no 1., pp. 32–35.
2. Neretin, O. P. (2022), *Intellektualnyj suverenitet ekonomiki Rossii [Intellectual sovereignty of the Russian economy]*, Federal Institute of Intellectual Property, Moscow, Russia.
3. Neretin, O. P., Kulba, V. V. and Sirotyuk, V. O. (2023), *Optimizaciya struktur dannyh cifrovyyh informacionnyh fondov sistem upravleniya intellektualnoj sobstvennostyu*

- [Optimization of the data structure of digital information funds in the intellectual property management system], Federal Institute of Intellectual Property, Moscow, Russia.
4. Zubov, Yu. S. and Zdunov, A.A. (2024), "Formation of an intellectual property management system in the region. Experience of the Republic of Mordovia", *Bulletin of Federal Institute of Intellectual Property*, vol. 3, no 8, pp. 112–120.
 5. Vidjakina, O. V. (2021), "Innovation ecosystem: system components", *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no 1, pp. 46–56.
 6. Kulba, V. V. and Sirotyuk, V. O. (2019), Formalizovannaya metodologiya povysheniya effektivnosti i kachestva patentnyh informacionnyh fondov i opyt ee ispolzovaniya pri formirovanii i razvitii evrazijskogo patentno-informacionnogo prostranstva [A formalized methodology for improving the efficiency and quality of patent information funds and the experience of its use in the formation and development of the Eurasian patent information space], IOS RAS, Moscow, Russia.
 7. Gubanov D. A., Korgin et al. (2010), *Setevaya ekspertiza [Network expertise]*, in Novikov D. A. and Rajkov A. N. (ed.), Egves, Moscow, Russia.
- ### Information about the author
- Vladimir O. Sirotyuk**, Doctor of Technical Sciences, Associate Professor, Institute of Control Sciences of Russian Academy of Sciences, Leading Researcher (Moscow, Profsoyuznaya str., 65); ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4900-7639>; SPIN-code: 6505-5337; vsirotyuk@ipu.ru.
- Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The author declares no conflict of interests.
- Паступіў у рэдакцыю 20.01.2025
Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 19.02.2025
Прыняты да публікацыі 24.02.2025

УДК: 004.6:004.9

EDN <https://elibrary.ru/lyiud>

Цифровые реестры и базы данных генетических ресурсов и связанных с ними традиционных знаний: международный опыт создания

Алег Пятровіч Нярэцін, Алена Аляксандраўна Тамашэўская[✉]

Федэральны інстытут прамысловай уласнасці

[✉]otd5727@rupto.ru

Анатацыя: у артыкуле прыведзены вынікі аналізу міжнароднага досведу стварэння інфармацыйных сістэм і баз даных генетычных рэсурсаў і традыцыйных ведаў, звязаных з генетычнымі рэсурсамі. Сусветнай арганізацыяй інтэлектуальнай уласнасці (САІУ) у маі 2024 года быў прыняты міжнародны дагавор аб інтэлектуальнай уласнасці, генетычных рэсурсах і традыцыйных ведах, звязаных з генетычнымі рэсурсамі, што абумовіла зварот да тэмы мадэлявання архітэктурны інфармацыйнай сістэмы традыцыйных ведаў як механізму, які забяспечвае эфектыўнасць і якасць патэнтнай сістэмы ў дачыненні да традыцыйных ведаў. Інфармацыйная сістэма можа быць разгледжана як комплекс арганізацыйных, адміністрацыйных, тэхнічных і тэхналагічных рашэнняў, якія ўзнікаюць у выніку камплексіравання асобных кампанентаў існых сістэм розных сфер, якія датычацца традыцыйных ведаў. Сучасныя механізмы рэгулявання сферы традыцыйных ведаў адзіныя для ўсіх тэматык гэтых феноменаў, што вызначае мэтазгоднасць адзінага падыходу да інфарматызацыі для ўсіх тэматык традыцыйных ведаў, улічваючы таксама перспектыву развіцця дзейнасці САІУ па стварэнні міжнароднага прававога дакумента, які датычыцца традыцыйных ведаў і традыцыйных выказаў культуры. Аналіз праводзіўся на падставе спісаў рэсурсаў, прадстаўленых САІУ для выкарыстання пры экспертызе заявак, якія падаюцца ў патэнтныя ведамствы на рэгістрацыю правоў інтэлектуальнай уласнасці. Вылучаны асноўныя прыёмы і метады інфармацыйнага забеспячэння баз даных, якія змяшчаюць інфармацыю пра генетычныя рэсурсы і звязаныя з імі традыцыйныя веды, якія выкарыстоўваюцца ў міжнароднай прасторы. Зробленыя высновы дазваляюць ацаніць і гарманізаваць падыходы да мадэлявання архітэктурны інфармацыйнай сістэмы такім чынам, каб зрабіць яе рэlevantнай патрэбам сістэмы інтэлектуальнай уласнасці на нацыянальным і міжнародным узроўнях. Акрамя таго, патрабуецца асэнсаванне магчымасці і эфектыўнасць метадаў пабудовы інфармацыйных сістэм традыцыйных ведаў, якія рэалізуюцца за мяжой, а таксама пошук канкрэтных рашэнняў для выкарыстання ў нацыянальных расійскіх умовах.

Ключавыя словы: інтэлектуальная ўласнасць, традыцыйныя веды, генетычныя рэсурсы, інфармацыйныя сістэмы, базы даных, інфармацыйнае забеспячэнне.

Для цытавання: Нярэцін А. П., Тамашэўская А. А. Лічбавыя рэестры і базы даных генетычных рэсурсаў і звязаных з імі традыцыйных ведаў: міжнародны досвед стварэння // Веснік ФІПУ. 2025. Т. 4, № 1 (11). С. 54–61.

Падзякі: артыкул падрыхтаваны паводле матэрыялаў навукова-даследчай работы ФІПУ «Канцэптуальнае мадэляванне архітэктурны інфармацыйнай сістэмы традыцыйных ведаў».

Digital registries and databases of genetic resources and related traditional knowledge: international experience in creating

Oleg P. Neretin, Elena A. Tomashevskaya[✉]

Federal institute of industrial property

[✉]otd5727@rupto.ru

Abstract: the article presents the results of analysis of international experience in creating information systems and databases of genetic resources and traditional knowledge related to genetic resources. In May 2024, the World Intellectual Property Organization (WIPO) adopted the international treaty on intellectual property, genetic resources and traditional knowledge associated with genetic resources, which led to the topic of modeling the architecture of the traditional knowledge information system as a mechanism to ensure the effectiveness and quality of the patent system in relation to traditional knowledge. An information system can be considered as a complex of organizational, administrative, technical and technological solutions resulting from the integration of individual components of existing systems in various fields related to traditional knowledge. Modern mechanisms for regulating the field of traditional knowledge are common for all subjects of these phenomena, which determines the expediency of a unified approach to informatization for all subjects of traditional knowledge, taking into account the prospects for the development of WIPO's activities to create an international legal instrument related to traditional knowledge and traditional cultural expressions. The analysis was carried out on the basis of the lists of resources provided by WIPO for use in the examination of applications submitted to patent offices for registration of intellectual property rights. The main techniques and methods of information support for databases containing information on genetic resources and related traditional knowledge used internationally are highlighted. The conclusions made make it possible to evaluate and harmonize approaches to modeling the architecture of an information system in such a way as to make it relevant to the needs of the intellectual property system at the national and international levels. In addition, it requires understanding the possibilities and effectiveness of methods for building information systems of traditional knowledge implemented abroad, as well as searching for specific solutions for use in national Russian conditions.

Keywords: intellectual property, traditional knowledge, genetic resources, information systems, databases, information support, informatization.

For citation: Neretin O. P., Tomashevskaya E. A. Digital registries and databases on genetic resources and related traditional knowledge: international experience in creating // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 54–61 (In Russ.).

Acknowledgements: the article is based on the materials of the scientific research work of FIPS «Conceptual modeling of the architecture of the traditional knowledge information system».

Уводзіны

Рост ролі інавацый у эканамічным развіцці і звязаны з гэтым рост выкарыстання механізмаў права інтэлектуальнай уласнасці для абароны інтэлектуальных дасягненняў прымушае надаваць вялікую ўвагу пытанням забеспячэння высокай эфектыўнасці працэдур экспертызы заявак на рэгістрацыю правоў інтэлектуальнай уласнасці. У гэтым кантэксце стварэнне лічбавых інфармацыйных сэрвісаў, якія павышаюць якасць экспертызы, з'яўляецца задачай з высокім прыярытэтам.

Дыпламатычная канферэнцыя Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці (САІУ), якая адбылася ў маі 2024 года, стала заключным этапам шматгадовага міжнароднага міжурадавага працэсу перамоў па стварэнні дагавора, які датычыцца інтэлектуальнай уласнасці, генетычных рэсурсаў і звязаных з генетычнымі рэсурсамі традыцыйных ведаў. Па выніках канферэнцыі быў прыняты міжнародны прававы дакумент, на падставе якога краіны-ўдзельніцы будуць фарміраваць комплекс

мер па павышэнні эфектыўнасці, празрыстасці і якасці нацыянальных патэнтных сістэм у дачыненні да генетычных рэсурсаў і традыцыйных ведаў, звязаных з генетычнымі рэсурсамі, а таксама спрыяць прадукцыйнаму памылковай выдачы патэнтаў на вынаходкі, якія не з'яўляюцца новымі або не маюць вынаходніцкага ўзроўню ў дачыненні да генетычных рэсурсаў і звязаных з імі традыцыйных ведаў¹. Гэты дакумент прадугледжвае стварэнне інфармацыйных сістэм па традыцыйных ведах як адну з мер дасягнення мэт дагавора. Акрамя таго, працягваецца праца Міжурадавага камітэта па інтэлектуальнай уласнасці, генетычных рэсурсах, традыцыйных ведах і фальклоры (МКГП) САІУ па стварэнні міжнародных прававых дакументаў, якія рэгулююць пытанні абароны механізмамі права інтэлектуальнай

¹ Дыпламатычная канферэнцыя па генетычных рэсурсах і звязаных з імі традыцыйных ведах. Май 2024 г. // САІУ: сайт. URL: <https://www.wipo.int/export/sites/www/diplomatic-conferences/ru/docs/tk-dipcon-2024-explainer.pdf> (дата звароту: 02.09.2024).

уласнасці традыцыйных ведаў і традыцыйных выказаў культуры.

Трэба адзначыць, што цікавасць расійскіх вытворцаў тавараў і паслуг, якія ствараюцца на аснове традыцыйных ведаў, да выкарыстання механізмаў права інтэлектуальнай уласнасці для абароны сваёй прадукцыі і ідэнтыфікацыі яе ўнікальных уласцівасцяў дастаткова высокая [1]. Пра гэта сведчаць даныя сацыялагічнага апытання, праведзенага Федэральным інстытутам прамысловай уласнасці ў 2022-2023 гадах у рамках навукова-даследчай работы «Ацэнка запатрабаванасці паслуг у галіне інтэлектуальнай уласнасці сферай народнай мастацкай культуры і традыцыйных ведаў»². У цяперашні час развіваецца трэнд стварэння рэгіянальных брэндаў як фактару эканамічнага росту і ўмацавання нацыянальнага суверэнітэту, такім чынам, павышаецца і запатрабаванасць інструментаў інтэлектуальнай уласнасці ў сферах, звязаных з традыцыйнымі ведамі [2].

У навуковых публікацыях расійскіх даследчыкаў дастаткова шырока дыскусаваліся прававыя аспекты пытання аховы традыцыйных ведаў і традыцыйных выказаў культуры, а таксама метадалагічныя падыходы, якія выкарыстоўваюцца САІУ для вырашэння задач гэтага напрамку працы МКГР САІУ. Гэта праблематыка абмяркоўваецца ў работах А. С. Каргіна і А. У. Косцінай [3], Д. А. Літвінавай [4], А. М. Сляпцова і І. А. Сляпцовай [5], у манаграфіі «Выкарыстанне сістэмы інтэлектуальнай уласнасці для прававой аховы генетычных рэсурсаў, традыцыйных ведаў і народнай творчасці» калектыву аўтараў [6]. Работы А. С. Селязнёвай [7], Н. Г. Панамаровай [8] прысвечаны вывучэнню міжнароднага практычнага досведу ў гэтай сферы.

У рамках навукова-даследчай работы ФІПУ «Аналіз прымянення крыніц інфармацыі аб традыцыйных ведах, традыцыйных выказах культуры і генетычных рэсурсах у якасці непатэнтнай літаратуры для экспертызы заявак на рэгістрацыю інтэлектуальнай уласнасці»³ праводзіліся пошукі і аналіз лічбавых баз даных з інфармацыяй пра генетычныя рэсурсы і традыцыйныя веды расійскага сегмента, якія могуць быць выкарыстаны пры экспертызе па сутнасці. Даследаванні паказалі фактычную адсутнасць актуальных і даступных баз даных генетычных рэсурсаў і звязаных з імі традыцыйных ведаў, рэlevantных выкарыстанню для пазначанай мэты [9].

Навуковыя публікацыі, прысвечаныя праблематыцы інфармацыйных сістэм традыцыйных ведаў, вызначаюць іх ключавыя характарыстыкі і вектары развіцця ў гэтай сферы. Надзвычай важным з'яўляецца трыманне

Трэба адзначыць, што цікавасць расійскіх вытворцаў тавараў і паслуг, якія ствараюцца на аснове традыцыйных ведаў, да выкарыстання механізмаў права інтэлектуальнай уласнасці для абароны сваёй прадукцыі і ідэнтыфікацыі яе ўнікальных уласцівасцяў дастаткова высокая.

міжнародных фарматаў прадстаўлення інфармацыі аб традыцыйных ведах у лічбавых крыніцах, якія выкарыстоўваюцца пры экспертызе заявак на вынаходкі, бо яны мусяць быць даступнымі замежным патэнтным ведамствам [10]. У выніку вывучэння практыкі інфарматызацыі ў галіне захавання і папулярызацыі гісторыка-культурнай спадчыны і традыцыйных ведаў у расійскай і міжнароднай прасторы прапанавалася разгледзець складаны працэс захоўвання лічбавай інфармацыі пра традыцыйныя веды як той, што аб'ядноўвае тэхналагічныя, эканамічныя і прававыя рашэнні [11, 12]. Абмяркоўвалася таксама неабходнасць адаптацыі метадалогіі апісання традыцыйных ведаў [13].

Вывучэнне міжнароднага досведу стварэння інфармацыйных рэсурсаў па традыцыйных ведах і генетычных рэсурсах, будучы важным базавым этапам стварэння інфармацыйнай сістэмы з мэтай рашэння задачы забеспячэння эфектыўнасці патэнтных працэдур у дачыненні да аб'ектаў, якія выкарыстоўваюць традыцыйныя веды і генетычныя рэсурсы, дазволіць камплексіраваць існыя практыкі дакументавання і прадстаўлення традыцыйных ведаў у лічбавым прасторы, вызначыць асноўныя падыходы да стварэння інфармацыйнай сістэмы традыцыйных ведаў больш збалансавана і эфектыўна.

Атрыманыя вынікі даследаванняў адкрываюць разнастайнасць мэт і сацыякультурных умоў рэалізацыі праектаў у гэтай галіне ў міжнароднай прасторы і адначасова паказваюць, наколькі высокая ступень увагі да гэтага сегмента ведаў як крыніцы інавацый, наколькі запатрабаваныя гэтыя веды на сучасным этапе.

Агляд інфармацыйных крыніц

Даследаванні міжнароднага досведу стварэння лічбавых рэсурсаў і баз даных традыцыйных ведаў і генетычных рэсурсаў праводзіліся на аснове пералікаў, якія фарміраваліся ў ходзе працы МКГР САІУ на аснове апытання дзяржаў-членаў САІУ, праведзеных у 2002 годзе і 2016 годзе, з мэтай даць патэнтным экспертам патэнцыйны інструмент для анлайн-пошуку⁴, а таксама на аснове

² Ацэнка запатрабаванасці паслуг у галіне інтэлектуальнай уласнасці сферай народнай мастацкай культуры і традыцыйных ведаў: справаздача аб НДР (заклучная) / Федэральны інстытут прамысловай уласнасці; кір. А. П. Нярэцін, М., 2023. НДР 11-ЭП-2022. 311 с.

³ Аналіз прымянення крыніц інфармацыі аб традыцыйных ведах, традыцыйных выказах культуры і генетычных рэсурсах у якасці непатэнтнай літаратуры для экспертызы заявак на рэгістрацыю інтэлектуальнай уласнасці: справаздача пра НДР (заклучная) / Федэральны інстытут прамысловай уласнасці; кір. А. П. Нярэцін, М., 2022. НДР 1-ЭП-2022. 215 с.

⁴ Draft Quick-win Online Databases and Registries of Traditional Knowledge and Genetic Resources Update: December 5, 2016 // САІУ: сайт. URL: https://www.wipo.int/tk/en/resources/db_registry.html (дата звароту: 21.02.2024).

інфармації, прадстаўленай 23 дзяржавамі-членамі CAIU у ходзе анлайн-апытання CAIU па пытаннях стварэння, функцыянавання і кіравання інфармацыйнымі сістэмамі, рээстрамі і базами даных па генетычных рэсурсах, традыцыйных ведах і традыцыйных выказах культуры (2022–2023 гг.)⁵.

Прыведзеныя ў пераліках рэсурсы змяшчаюць інфармацыю аб раскрытых традыцыйных ведах, якія з'яўляюцца часткай вядомага ўзроўню тэхнікі ў розных галінах тэхналогій. Усяго прадстаўлена 250 інфармацыйных рэсурсаў і баз даных, з якіх 164 актуальны ў цяперашні час, то бок гэтыя рэсурсы абнаўляюцца і падтрымліваюцца, а таксама даступны публічна свабодна або платна праз сетку Інтэрнэт.

Аналіз рэсурсаў, якія змяшчаюць інфармацыю аб традыцыйных ведах, паказвае, што дакументаванне праводзілася ў першую чаргу з мэтай захавання і папулярызавання традыцыйных ведаў і гісторыка-культурнай спадчыны розных этнасаў і народаў.

Сярод гэтых рэсурсаў 39 % вядуцца ў ЗША, 23 % – у краінах Еўропы, 13 % маюць міжнародны/міждзяржаўны статус, 10 % належаць Кітаю, астатнія – праекты краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі, а таксама Аўстраліі і Новай Зеландыі. Усе інфармацыйныя рэсурсы можна падзяліць паводле тыпу прадстаўленай у іх інфармацыі на бібліяграфічныя; рэсурсы, якія змяшчаюць інфармацыю пра генетычныя рэсурсы і традыцыйныя веды; матэрыялы дакументавання традыцыйных ведаў; рэсурсы, якія змяшчаюць навуковую і іншую літаратуру і крыніцы, а таксама спасылкі на іх па тэматыцы генетычных рэсурсаў і традыцыйных ведаў, звязаных з генетычнымі рэсурсамі; альбо змешаныя тыпы. Правайдары рэсурсаў прадстаўлены ведамаснымі, навукова-даследчымі і галіновымі арганізацыямі, арганізацыямі сферы культуры. Акрамя таго, у пераліках прыведзены праекты прыватных даследчыкаў і гандлёвыя пляцоўкі, якія ажыццяўляюць продаж праз сетку Інтэрнэт лекавых раслін і сродкаў, зробленых на аснове прыродных кампанентаў і традыцыйных ведаў, але іх колькасць нязначная. Частка рэсурсаў цалкам прысвечана генетычным рэсурсам і звязаным з імі традыцыйным ведам, як напрыклад, база даных «The Bush Doctor's Pharmacy», якая змяшчае інфармацыю аб выкарыстанні лекавых раслін у традыцыйнай медыцыне Сурынама. Частка рэсурсаў прысвечана розным тэмам (медыцыне, сельскай гаспадарцы і інш.), але яны могуць таксама змяшчаць інфармацыю пра традыцыйныя веды, паколькі традыцыйныя веды маюць дачыненне да аб'ектаў асноўнай інфармацыйнай тэматыкі, як напрыклад, рэсурс BIOSIS Previews. Выкарыстанне генетычных рэсурсаў у традыцыйнай медыцыне або іншых традыцыйных практыках істотна павышае іх значнасць і можа аказаць уплыў на палітыку

ў сферы захавання біяразнастайнасці, патрабаваць устанаўлення ахоўных статусаў. Таму ўвага да гэтых феноменаў дастаткова высокая.

Інфармацыйныя рэсурсы па традыцыйных ведах

Сярод інфармацыйных рэсурсаў, прысвечаных традыцыйным ведам, вылучаюцца тыя, якія маюць непасрэднае дачыненне да сферы інтэлектуальнай уласнасці, то бок створаны для ахоўнай і (ці) пазітыўнай аховы⁶ традыцыйных ведаў. З мэтай абарончай аховы⁷ функцыянуюць такія рэсурсы, як патэнтная база даных традыцыйнай кітайскай медыцыны (Кітай), лічбавая бібліятэка традыцыйных ведаў Індыі (Traditional Knowledge Digital Library, TKDL) і Карэйскі партал традыцыйных ведаў Рэспублікі Карэя (Korean Traditional Knowledge Portal, КТКР). Гэтыя рэсурсы выкарыстоўваюцца для аблягчэння доступу да звестак пра нацыянальныя традыцыйныя веды для патэнтных экспертаў і для іншых спецыялістаў і зацікаўленых асоб. Уся інфармацыя пра традыцыйныя веды, уключаная ў гэтыя базы даных, была задакументавана апырэры. Праца па фарміраванні гэтых рэсурсаў прадугледжвала акумуляванне крыніц інфармацыі пра традыцыйныя веды, іх верыфікацыю і дапаўненне спецыяльнай інфармацыяй з мэтай паскарэння і павышэння эфектыўнасці пошукавых працэдур для спецыялістаў сферы інтэлектуальнай уласнасці. Таму звесткі пра традыцыйныя веды дапоўнены такімі палямі даных, як «ключавыя словы» і «МПК» (код Міжнароднай патэнтнай класіфікацыі), спасылкамі на крыніцы або копіямі саміх крыніц. Апісанне аб'екта (феномена) традыцыйных ведаў аформлена блізка да патрабаванняў выкладання сутнасці вынаходкі ў заяўцы на рэгістрацыю вынаходкі, якая падаецца ў патэнтнае ведамства. Размешчаная інфармацыя пра традыцыйныя веды ва ўсіх гэтых базах даных з'яўляецца грамадскім набыткам.

Пазітыўныя ахова традыцыйных ведаў вызначаецца нацыянальнымі заканадаўчымі сістэмамі sui generis, што ўключае стварэнне спецыяльных рээстраў. Гэта датычыцца, як правіла, «жывых» традыцыйных ведаў: яны ствараюцца, выкарыстоўваюцца і развіваюцца ў цяперашні час карэннымі народамі, якія пражываюць пераважна ў месцах традыцыйнага бытавання і практыкуюць традыцыйны лад жыцця. Часам такія паселішчы размяшчаюцца ў асаблівых кліматычных і геаграфічных умовах. У дачыненні да гэтых традыцыйных ведаў вузка акрэслена кола уладальнікаў-патэнцыйных бенефіцыяраў, а таксама межы геаграфічнай зоны, якая мае асаблівыя ўмовы для традыцыйных практык. Не ўсе традыцыйныя веды для такіх рээстраў з'яўляюцца грамадскім набыткам.

⁵ Surveys, Key Issues, Gap Analyses and Consultations // CAIU: сайт. URL: <https://www.wipo.int/tk/en/igc/consultations.html> (дата звароту: 06.11.2024).

⁶ Гласарый асноўных тэрмінаў, якія адносяцца да інтэлектуальнай уласнасці, генетычных рэсурсаў, традыцыйных ведаў і традыцыйных выказаў культуры. Жэнева: CAIU, 2025. 61 с. Электрон. версія друк. выд. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo_grtkf_ic_50/wipo_grtkf_ic_50_inf_7.pdf (дата звароту: 23.02.2025).

⁷ Там жа.

Пры стварэнні інфармацыйных рэсурсаў традыцыйных ведаў часта задзейнічаюць некалькі арганізацый і ведамстваў рознага профілю. Калі рэсурс мае на мэце ахову традыцыйных ведаў, то, як правіла, яго стварэнне ажыццяўляецца нацыянальным ведамствам па інтэлектуальнай уласнасці.

Заканадаўства Панамы прадугледжвае спецыяльны рэжым інтэлектуальнай уласнасці ў дачыненні да калектыўных правоў карэнных народаў і рэгістрацыю правоў на традыцыйныя веды і традыцыйныя выразы культуры, ажыццяўляецца вядзенне калектыўнага рэестра інтэлектуальнай уласнасці. Асабліва значнымі прызнаюцца феномены, звязаныя з дызайнам адзення, тэкстыльных вырабаў, рамесных вырабаў.

Заканадаўства Перу прадугледжвае некалькі тыпаў рэестраў традыцыйных ведаў – гэта рэестры, вядзенне якіх ажыццяўляе Нацыянальны інстытут па абароне канкурэнцыі і ахове інтэлектуальнай уласнасці (INDECOP): нацыянальны грамадскі рэестр сферы грамадскага набывтку і нацыянальны канфідэнцыйны рэестр. Таксама заканадаўствам прадугледжаны мясцовыя рэестры, вядзеннем якіх могуць займацца карэнныя народы і супольнасці пры падтрымцы INDECOP. Шырока вядомы рэестр біякультурнай спадчыны карэннага насельніцтва Парка бульбы, які быў створаны мясцовымі супольнасцямі Перу.

Пры стварэнні інфармацыйных рэсурсаў традыцыйных ведаў часта задзейнічаюць некалькі арганізацый і ведамстваў рознага профілю. Калі рэсурс мае на мэце ахову традыцыйных ведаў, то, як правіла, яго стварэнне ажыццяўляецца нацыянальным ведамствам па інтэлектуальнай уласнасці. Напрыклад, для КТКР, створанага Карэйскім ведамствам (KIPO), выкарыстоўваюцца матэрыялы выданняў Агенцтва па развіцці сельскіх рэгіёнаў і Службы сельскагаспадарчых даследаванняў. TKDL таксама з'яўляецца мультыведамасным рэсурсам: пры стварэнні задзейнічаны Міністэрства навукі і тэхналогій, Савет навуковых і прамысловых даследаванняў (CSIR), Міністэрства аюрведы, ёгі і натурапатыі, Унані, Сіддха, Сава Рыгпа і гамеапатыі (AYUSH).

Асобныя характарыстыкі інфармацыйных рэсурсаў і спецыфіка дакументавання традыцыйных ведаў

Асноўная колькасць прадстаўленых у пераліках CAIU інфармацыйных рэсурсаў не служаць мэтам аховы традыцыйных ведаў механізмамі права інтэлектуальнай

уласнасці. Яны прадстаўлены мэтавымі ведамаснымі праектамі, акадэмічнымі праектамі, навукова-выдавецкімі, гісторыка-культурнымі, камерцыйнымі праектамі. Усе праекты носяць лакальны характар, то бок аб'ём феноменаў для вывучэння вузка акрэслены тэматыкай або гісторыка-культурнай спецыфікай, этнічнай прыналежнасцю, межамі геаграфічнага арэалу іх бытавання.

Рэжым дакументавання і аб'ём зафіксаваных звестак заўсёды залежыць ад тыпу рэестра і пастаўленых мэт. У якасці прыкладу рэсурсу з вялікім аб'ёмам даных можна прывесці ASTIS (базу даных Арктычнай навукова-тэхнічнай інфармацыйнай сістэмы), Канада, якая мае шырокі тэматычны ахоп (навукі пра зямлю, біялагічныя навукі і навукі пра здароўе, інжынерыя і тэхналогія, сацыяльныя навукі, традыцыйныя веды, гісторыя і літаратура). Гэты рэсурс уключае 85 тыс. запісаў: публікацыі і даследчыя праекты пра Паўночную Канаду і Прыпалярную Арктыку. Або рэсурс AMED (база даных па камплементарнай медыцыне), Вялікабрытанія, тэматыка якога прадстаўляе аюрведычную медыцыну, традыцыйную кітайскую медыцыну, травалечэнне, індэксуе 500 часопісаў, змяшчае матэрыялы, апублікаваныя з 1995 года. Рэсурс Chinese Herbal Medicine Database змяшчае інфармацыю пра прыкладна 400 відаў кітайскіх лекавых траў, якія шырока выкарыстоўваюцца ў Ганконгу; у ім прадстаўлены фотаздымкі, агульныя апісанні, апісанні медыцынскага дзеяння, спосабы выкарыстання. Гэты рэсурс ствараў і падтрымліваў Ганконгскі політэхнічны універсітэт, ён з'яўляецца базай даных з адносна невялікім аб'ёмам інфармацыі.

Рэсурсы могуць змяшчаць вялікі аб'ём звестак па кожным інфармацыйным аб'екце або невялікі, вузкасפעцыялізаваны. Гэтак, прыватны рэсурс Eastern Chinese Export Company (Кітай) публікуе спіс назваў каля 600 лекавых кампанентаў традыцыйнай кітайскай медыцыны на кітайскай мове (пін'ынь⁸), англійскай мове і латыні. Ён ствараўся, каб аблегчыць пошук па назвах лекавых кампанентаў. А база даных About Herbs Мемарыяльнага анкалагічнага цэнтра Слаана Кетэрынга, якая стваралася для шырокай публікі і медыцынскіх работнікаў з мэтай магчымасці выкарыстання ў складзе тэрапіі распаўсюджаных траў і харчовых дабавак, змяшчае шырокі спектр інфармацыі пра лекавыя сродкі, створаныя з раслін: агульнае апісанне, эфектыўнасць, навуковую назву, кароткае клінічнае апісанне, механізм дзеяння, пабочныя эфекты, узаемадзеянні з травамі і прэпаратамі, спасылкі і інш.

Як асобная праблема пры дакументаванні абзначаецца складанасць супастаўлення назваў раслін на розных мовах.

Асобны рэжым дакументавання выкарыстоўваецца, напрыклад, пры фіксацыі традыцыйных ведаў, якія з'яўляюцца таемнымі. Для канфідэнцыйных рэестраў

⁸ Пін'ынь – сістэма транслітарацыі (транскрыпцыі) кітайскай мовы на лацінцы.

дакументаванне ажыццяўляецца прадстаўнікамі карэнных народаў і мясцовых супольнасцяў, часта шляхам відэазапісу практык.

Працэс дакументавання можа суправаджацца заканадаўча-адміністрацыйнымі мерамі альбо насіць лакальны характар (даследчы, камерцыйны і г. д.). Заканадаўча-адміністрацыйныя меры дазваляюць акумуляваць на метадычнай і пастаяннай аснове інфармацыю пра традыцыйныя веды для таго, каб ажыццяўляць іх ахову і залучаць у інавацыйны працэс.

Ключавыя падыходы рэалізацыі інфармацыйнай сістэмы традыцыйных ведаў

Вылучаюцца тры ступені мер для інфармацыйнага напаўнення баз даных традыцыйных ведаў, якія рэалізуюцца патэнтнымі ведамствамі: па-першае, напаўненне інфармацыяй са спецыяльнага, вузкага кола апублікаваных крыніц; па-другое, стварэнне механізмаў акумулявання інфармацыі пра традыцыйныя веды з шырокага кола публікацый і крыніц, уключэнне гэтай інфармацыі ў рэсурс, правядзенне адпаведнай працы на сталай аснове; па-трэцяе, дакументаванне традыцыйных ведаў, у тым ліку тых, што выкарыстоўваюцца ў сучасных практыках карэннымі народамі і мясцовымі супольнасцямі, і ўнясенне гэтай інфармацыі ў базу даных. Выкарыстанне першай і другой ступені мы бачым пры стварэнні інфармацыйных рэсурсаў сферы інтэлектуальнай уласнасці ў кітайскай патэнтнай базе даных традыцыйнай кітайскай медыцыны, КТКР Карэі, ТКДЛ. Сістэмы фарміравання рээстраў Панама і Перу прадугледжваюць і трэцюю ступень.

Можна вылучыць два тыпы крыніц з інфармацыяй пра традыцыйныя веды: фармалізаваныя (напрыклад, навуковая і патэнтная літаратура) і слаба фармалізаваныя – іншыя крыніцы, інфармацыя ў якіх прадстаўлена ў свабоднай форме. Пры стварэнні рээстра традыцыйных ведаў з мэтай павышэння эфектыўнасці экспертызы заявак на рэгістрацыю правоў інтэлектуальнай уласнасці найлепшымі крыніцамі з'яўляюцца фармалізаваныя крыніцы. Уключэнне такіх крыніц у базу даных можа быць праведзена даволі хутка, што дазволіць аператыўна сфарміраваць базавае напаўненне інфармацыйнага рэсурсу. Слаба фармалізаваныя крыніцы патрабуюць стараннай верыфікацыі інфармацыі, правядзення працы па фармалізацыі, неабходнай для вылучэння адпаведных класіфікацый, ключавых слоў, іншых неабходных ідэнтыфікацыйных звестак. Гэтая праца патрабуе большых выдаткаў, аднак, з пункту гледжання развіцця інавацый, яна больш значная, паколькі дазваляе выяўляць аб'екты традыцыйных ведаў, якія раней не былі ўключаны ў інавацыйны працэс або ў дастатковай меры вывучаны.

У міжнароднай прасторы мы бачым наступныя прыёмы інфармацыйнага забеспячэння працэсу стварэння баз даных традыцыйных ведаў для мэт сферы інтэлектуальнай уласнасці:

Як асобная праблема пры дакументаванні абазначаецца складанасць супастаўлення назваў раслін на розных мовах. Асобны рэжым дакументавання выкарыстоўваецца, напрыклад, пры фіксацыі традыцыйных ведаў, якія з'яўляюцца таемнымі.

- стварэнне і вядзенне рээстраў правоў на традыцыйныя веды на аснове нацыянальных рэжымаў інтэлектуальнай уласнасці *sui generis* для рэгістрацыі правоў упаўнаважанай дзяржаўнай структурай (пазітыўная ахова);
- стварэнне інфармацыйных рэсурсаў і баз даных традыцыйных ведаў (абарончая ахова), для якіх праводзіцца загрузка інфармацыі:
 - а) з патэнтнай літаратуры;
 - б) з навуковых публікацый (ці навуковымі публікацыямі);
 - в) з публікацый (ці публікацыямі) пра традыцыйныя веды, узятых ў асобных ведамствах і (ці) падведамасных арганізацыях, навукова-даследчых арганізацыях і інш.;
 - г) з іншых публікацый і шырокага кола крыніц, правядзенне працы па верыфікацыі і фармалізацыі інфармацыі пра традыцыйныя веды;
 - д) напаўненне базы даных інфармацыяй, атрыманай ад карэнных народаў і мясцовых супольнасцяў, рэалізацыя праектаў па дакументаванні традыцыйных ведаў.

Заклучэнне

Выяўленыя ў ходзе даследавання міжнароднага досведу стварэння лічбавых рэсурсаў, рээстраў, баз даных, якія змяшчаюць інфармацыю пра традыцыйныя веды, рашэнні і метадалагічныя падыходы дазваляюць арыентавацца ў перспектывах пабудовы нацыянальнай інфармацыйнай сістэмы традыцыйных ведаў для сферы інтэлектуальнай уласнасці. У адпаведнасці з дзейным заканадаўствам, пазітыўная ахова гэтых феноменаў не прадугледжана, таму ў найбліжэйшай перспектыве могуць быць рэалізаваны рашэнні абарончай аховы традыцыйных ведаў. Расійская інфармацыйная сістэма традыцыйных ведаў мусіць забяспечваць неабходнай інфармацыяй пра традыцыйныя веды працэс экспертызы па сутнасці, прычым доступ да інфармацыі пра традыцыйныя веды мусіць быць забяспечаны як для расійскіх, так і для замежных патэнтных экспертаў.

Асноўныя падыходы да напаўнення лічбавых рэсурсаў традыцыйных ведаў для абарончай аховы, якія былі выяўлены ў ходзе вывучэння замежнага досведу, могуць быць выкарыстаны пры пабудове расійскай інфармацыйнай сістэмы, аднак патрабуюцца асэнсаванне

магчымасці і эфектыўнасці іх рэалізацыі, а таксама пошук канкрэтных арганізацыйных, метадалагічных і тэхнічных рашэнняў іх рэалізацыі ў расійскай прасторы.

Спіс літаратуры

1. Горушкина, С. Н. Народная художественная культура как сфера применения современных инструментов интеллектуальной собственности: оценка готовности отрасли / С. Н. Горушкина, Е. Г. Царева, П. А. Суконкина // *Культура: теория и практика: Электрон. научн. журн.* – 2022. – № 5 (50). – URL: <http://theoryofculture.ru/issues/127/1578/> (дата обращения: 19.01.2025).
2. Горушкина, С. Н. Региональные бренды в межкультурном пространстве современной России / С. Н. Горушкина, Е. Г. Царева // *Стратегии устойчивого развития: социальные, экономические и юридические аспекты: материалы Всероссийской научно-практической конференции, Чебоксары, 26 января 2023 года.* – Чебоксары: Общество с ограниченной ответственностью «Издательский дом «Среда», 2023. – С. 233–235.
3. Каргин, А. С. Сохранение нематериального культурного наследия народов РФ как приоритет культурной политики России в XXI веке / А. С. Каргин, А. В. Костина // *Культурная политика.* – 2008. – № 3. – С. 59–71.
4. Литвина Д. А. Основные подходы международной правовой защиты нематериального культурного наследия // *Актуальные проблемы современного международного права: материалы X ежегодной Всероссийской научно-практической конференции, посвященной памяти профессора И. П. Блищенко, Москва, 13–14 апреля 2012 г.* – Москва: РУДН, 2012. – Часть 1. – С. 487–495.
5. Слепцов, А. Н. Защита самобытной культуры и традиционных знаний коренных малочисленных народов Севера в контексте права интеллектуальной собственности / А. Н. Слепцов, И. А. Слепцова // *Вестник Сургутского государственного университета.* – 2021. – № 4 (34). – С. 88–95. – DOI 10.34822/2312–3419–2021–4–88–95 (дата обращения: 16.01.2025).
6. Использование системы интеллектуальной собственности для правовой охраны генетических ресурсов, традиционных знаний и народного творчества: монография / А. Д. Корчагин, Л. Н. Симонова, Ю. Г. Смирнова, Н. Г. Пономарева; Российское агентство по патентам и товарным знакам; Федеральный институт промышленной собственности. – Москва: ИНИЦ Роспатента, – 2002. – 101 с.
7. Селезнева, А. С. Основные направления современной политики Австралии в области защиты традиционной культуры и интеллектуальной собственности аборигенов / Селезнева А. С. // *Юго-Восточная Азия: актуальные проблемы развития.* – 2014. – № 25. – С. 107–114.
8. Пономарева, Н. Г. Специализированные реестры как инструмент правовой охраны генетических ресурсов и традиционных знаний / Н. Г. Пономарева // *IP: теория и практика.* – 2023. – № 2. – С. 32–39.
9. Традиционные знания, традиционные выражения культуры и генетические ресурсы в качестве сведений, необходимых для экспертизы заявок на изобретения / Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, И. Б. Никитина, Н. В. Зарянов // *Интеллектуальная собственность как базовое условие обеспечения технологического суверенитета Российской Федерации: Сборник докладов XXVI Международной научно-практической конференции Роспатента, Москва, 29 сентября 2022 года / Выпускающий редактор Е. Г. Царева.* – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2022. – С. 54–58.
10. Лысков, Н. Б. Охрана традиционных знаний в Индии / Н. Б. Лысков, А. А. Полякова // *Патенты и лицензии. Интеллектуальные права.* – 2019. – № 10. – С. 74–79.
11. Неретин О. П. Интеллектуальная собственность как инструмент цифровизации культуры: к вопросу сохранения традиционных знаний и традиционных выражений культуры / О. П. Неретин // *Вестник Московского государственного университета культуры и искусств.* – 2018. – № 6 (86). – С. 158–163.
12. Токарева, А. А. Интеграция интеллектуальной собственности в социокультурное пространство / А. А. Токарева // *Вестник культуры и искусств.* – 2022. – № 3 (71). – С. 122–129.
13. Томашевская, Е. А. Проблемы дефиниции понятий «традиционные знания» и «традиционные выражения культуры»: информационный и культурологический подход / Е. А. Томашевская // *Культура: теория и практика: Электрон. научн. журн.* – 2022. – № 6 (51). – URL: <http://theoryofculture.ru/issues/128/1583/> (дата обращения: 16.01.2025).

Інфармацыя пра аўтараў

Алег Пятровіч Нярэцін, доктар эканамічных навук, дырэктар ФДБУ «ФІПУ» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, SPIN-код: 1961-2721; neretin@rupto.ru.

Алена Аляксандраўна Тамашэўская, старшы навуковы супрацоўнік ФДБУ «ФІПУ» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); SPIN-код: 8005-0900; otd5727@rupto.ru.

References

1. Gorushkina, S. N., Tsareva, E. G. and Sukonkina, P. A. (2022) "Folk art culture as a sphere of application of modern intellectual property tools: assessment of industry readiness", *Culture: theory and practice*, vol. 5 (50), available at <http://theoryofculture.ru/issues/127/1578/> (Accessed 19 January 2025).
2. Gorushkina, S. N. and Tsareva, E. G. (2023) "Regional brands in the intercultural space of modern Russia", *Strategii ustoychivogo razvitiya: sotsialniye, ekonomicheskkiye i yuridicheskkiye aspekti* [Sustainable development strategies: social, economic and legal aspects], Mate-

- riali Vserossiyskoy nauchno-prakticheskoy konferentsii [Proceedings of the All-Russian Scientific and Practical Conference], Cheboksary, Russian Federation, 26 January 2023, pp. 233–235.
3. Kargin, A. S. and Kostina, A. V. (2008), "Preservation of the intangible cultural heritage of the peoples of the Russian Federation as a priority of Russia's cultural policy in the 21st century", *Cultural policy*, vol. 3., pp. 59–71.
 4. Litvina, D. A. (2012), "Basic approaches to international legal protection of intangible cultural heritage", *Aktualniye problemi sovremennogo mejdunaronogo prava* [Actual problems of modern International law], Materiali X ezhgodnoy Vserossiyskoy nauchno-prakticheskoy konferentsii posvyaschennoy pamiati professora I. P. Blishchenko [Proceeding of the X Annual All-Russian Scientific and Practical Conference dedicated to the memory of Professor I. P. Blishchenko], Moscow, Russian Federation, 13–14 April 2012, vol. Part 1, pp. 487–495.
 5. Sleptsov, A. N. and Sleptsova, I.A. (2021), "Protection of the indigenous culture and traditional knowledge of the indigenous peoples of the North in the context of intellectual property law", *Bulletin of SurGU*, vol. 4 (34), available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/zaschita-samobytnoy-kultury-i-traditsionnyh-znaniy-korennyh-malochislennyh-narodov-severa-v-kontekste-prava-intellektualnoy> (Accessed 16 January 2025).
 6. Korchagin, A. D., Simonova, L. N., Smirnova, Yu. G. and Ponomareva, N. G. (2002), *The use of the intellectual property system for the legal protection of genetic resources, traditional knowledge and folk art*, Russian Agency for Patents and Trademarks, Moscow, Russian Federation.
 7. Selezneva, A. S. (2014), "The main directions of Australia's modern policy in the field of protection of traditional culture and intellectual property of aborigines", *Southeast Asia: current problems of development*, no 25, 107–114.
 8. Ponomareva, N.G. (2023) "Specialized registries as a tool for the legal protection of genetic resources and traditional knowledge", *IP: theory and practice*, no 2, pp. 31–38.
 9. Lyskov, N. B., Polyakova, A. A., Nikitina, I. B. and Zaryanov, N. V. (2022), "Traditional knowledge, traditional cultural expressions and genetic resources as information necessary for the examination of applications for inventions", *Proceedings of the XXVI International Scientific and Practical Conference of Rospatent "Intellectual property as a basic condition for ensuring technological sovereignty of the Russian Federation"*, 29 September 2022, Moscow, Russian Federation, pp. 54–58.
 10. Lyskov, N. B and Polyakova, A. A. (2019), "Protection of traditional knowledge in India", *Patents and licenses. Intellectual property rights*, no 10, pp. 74–79.
 11. Neretin, O. P. (2018), "Intellectual property as a tool for digitalization of culture: on the issue of preserving traditional knowledge and traditional cultural expressions", *Bulletin of the Moscow State University of Culture and Arts*, vol. 6 (86), pp. 158–163.
 12. Tokareva, A.A. (2022), "Integration of intellectual property into the socio-cultural space", *Bulletin of Culture and Arts*, vol. 3 (71), pp. 122–129.
 13. Tomashevskaya, E. A. (2022), "Problems of defining the concepts of "traditional knowledge" and "traditional cultural expressions": an informational and cultural approach", *Culture: theory and practice*, vol. 6 (51), available at: <http://theoryofculture.ru/issues/128/1583/> (Accessed 16 January 2025).

Information about the authors

Oleg Petrovich Neretin, Dr. Sci. (Economics), Director of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, SPIN-code: 1961–2721; neretin@rupto.ru.

Elena Aleksandrovna Tomashevskaya, Senior Researcher of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 8005–09004 otd5727@rupto.ru.

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The authors declare no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 20.01.2025

Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 03.03.2025

Прыняты да публікацыі 05.03.2025

Навуковы артыкул

Original article

УДК: 347.77:004
EDN <https://elibrary.ru/hecvro>

Асаблівасці ўзаемадзеяння з інфармацыйна-пошукавымі сэрвісамі для карыстальнікаў-пачаткоўцаў: магчымасці і абмежаванні

Раман Газіевіч Алілаў[✉], Эліна Раманаўна Абіева, Дзмітрый Іванавіч Зубаў

Федэральны інстытут прамысловай уласнасці

[✉]roman.alilov@rupto.ru

Анатацыя: артыкул прысвечаны даследаванню спецыфікі ўзаемадзеяння з інфармацыйна-пошукавымі сэрвісамі (ІПС) і прызначаны для карыстальнікаў-пачаткоўцаў, якія працуюць з аб'ектамі інтэлектуальнай уласнасці (АІУ). Мэта артыкула — дапамагчы карыстальнікам-пачаткоўцам разабрацца ў функцыянале існых ІПС і навучыцца выбіраць найбольш прыдатныя сістэмы для сваіх задач. У артыкуле выкарыстаны метады аналізу, заснаваныя як на абагульненні апублікаваных работ, якія апісваюць асноўныя характарыстыкі такіх сістэм, так і на эксперыментальных даных, атрыманых пры выкананні канкрэтных запытаў. У працы разглядаюцца ключавыя характарыстыкі, функцыянальныя магчымасці, абмежаванні і зручнасць выкарыстання папулярных ІПС. Асаблівая ўвага аддаецца метадам пошуку, якія дапамагаюць вырашаць задачы рознай складанасці, а таксама рэкамендацыям па выбары прыдатных сістэм для выканання розных тыпаў запытаў. Артыкул адрасаваны спецыялістам-пачаткоўцам, студэнтам і карыстальнікам, зацікаўленым у эфектыўным пошуку інфармацыі аб АІУ, і разглядае асаблівасці ўзаемадзеяння з сучаснымі інфармацыйна-пошукавымі сістэмамі.

Ключавыя словы: аб'ект інтэлектуальнай уласнасці, інтэлектуальная ўласнасць, патэнтны пошук, інфармацыйна-пошукавы сэрвіс, пошукавыя сістэмы.

Для цытавання: Алілаў Р. Г., Абіева Э. Р., Зубаў Д. І. Асаблівасці ўзаемадзеяння з інфармацыйна-пошукавымі сэрвісамі для карыстальнікаў-пачаткоўцаў: магчымасці і абмежаванні // Веснік ФІПУ. 2025. Т. 4, № 1 (11). С. 62–75.

Падзякі: артыкул падрыхтаваны паводле матэрыялаў навукова-даследчай работы ФІПУ «Даследаванне карыстальніцкага досведу атрымання паслуг у галіне інтэлектуальнай уласнасці ў электронным выглядзе і падрыхтоўка рэкамендацый па мадэрнізацыі і распрацоўцы лічбавых сэрвісаў».

Features of interaction with information search services for novice users: opportunities and limitations

Roman G. Alilov[✉], Elina R. Abieva, Dmitrii I. Zubov

Federal Institute of Industrial Property

roman.alilov@rupto.ru

Abstract: the article is devoted to the study of the specifics of interaction with information search services (ISS) for novice users working with intellectual property objects (IPO). The purpose of the article is to help novice users understand the functionality of existing ISSS and learn how to choose the most suitable systems for their tasks. The article uses an analysis method based both on the generalization of published works describing

the main characteristics of such systems, and on experimental data obtained by performing specific queries. The paper examines the key characteristics, functionality, limitations, and usability of popular ISS. Particular attention is paid to search methods that help solve tasks of varying complexity, as well as recommendations for choosing suitable systems for performing different types of queries. The article is addressed to novice specialists, students, and users interested in effectively searching for information about IPOs and explores the features of interacting with modern information retrieval systems.

Keywords: intellectual property item, intellectual property, patent search, information searching service, searching systems.

For citation: Alilov R. G., Abieva E. R., Zubov D. I. Features of interaction with information search services for novice users: opportunities and limitations // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 62–75 (In Russ.).

Acknowledgements: The article was prepared based on the materials of the research work of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS) "Study of user experience in receiving services in the field of intellectual property in electronic form and preparation of recommendations for modernization and development of digital services".

Уводзіны

У сучасным свеце інфармацыя становіцца ключавым рэсурсам, а ўмельства хутка і эфектыўна знаходзіць патрэбныя даныя лічыцца неад'емнай часткай прафесійнай дзейнасці. Гэта асабліва актуальна для людзей, якія працуюць з аб'ектамі інтэлектуальнай уласнасці (АІУ), дзе важна дакладнасць, паўната і актуальнасць пошуку. Аднак разнастайнасць даступных інфармацыйна-пошукавых сістэм (ІПС) можа выклікаць цяжкасці ў карыстальнікаў-пачаткоўцаў, якія сутыкаюцца з выбарам найбольш прыдатнага інструмента для рашэння канкрэтных задач.

Развіццё інфармацыйных тэхналогій (ІТ) значна ўзмацніла ролю электронных сэрвісаў у забеспячэнні абароны аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці і пашырэнні механізмаў кантролю за выкарыстаннем вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці. Адным з перспектыўных напрамкаў стала стварэнне платформаў, якія дазваляюць праводзіць пошук па розных атрыбутах або характарыстыках АІУ з наступнай сістэматызацыяй і аналізам вынікаў. Сёння ў сферы інтэлектуальнай уласнасці (ІУ) распрацоўкай такіх інфармацыйна-пошукавых сэрвісаў займаюцца як дзяржаўныя ведамствы, так і прыватныя кампаніі.

Пры гэтым да падобных сістэм прад'яўляюцца не толькі відавочныя патрабаванні да глыбіні, якасці і актуалізацыі даных, але і асабліва ўвага аддаецца паляпшэнню карыстальніцкага досведу. Сучасныя ІПС мусяць быць зручнымі, інтуітыўна зразумелымі і даступнымі для шырокага кола карыстальнікаў, уключаючы тых, хто толькі пачынае працаваць з інтэлектуальнай уласнасцю.

Развіццё інфармацыйных тэхналогій значна ўзмацніла ролю электронных сэрвісаў у забеспячэнні абароны аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці і пашырэнні механізмаў кантролю за выкарыстаннем вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці.

Мэта дадзенага артыкула – дапамагчы пачаткоўцам разабрацца ў функцыянале існых ІПС і навучыцца выбіраць найбольш прыдатныя сістэмы для сваіх задач. Мы разгледзім некалькі папулярных платформаў, апішам іх магчымасці і прапануем практычныя парады па іх выкарыстанні. Аналіз будзе грунтавацца як на абагульненні апублікаваных прац, якія апісваюць асноўныя характарыстыкі такіх сістэм, так і на эксперыментальных даных, атрыманых пры выкананні канкрэтных запытаў.

Асаблівую ўвагу аддадзім катэгорыі вынаходак, таму што большасць сучасных ІПС арыентаваны менавіта на пошук заявак і рэгістрацыі, звязаных з гэтым тыпам аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці. Менавіта аналіз запытаў, звязаных з вынаходкамі, стане асноўным інструментам даследавання.

Такім чынам, артыкул прызваны не толькі прааналізаваць існуючыя сістэмы, але і прапанаваць практычныя рэкамендацыі для спецыялістаў-пачаткоўцаў, якія дапамогуць ім эфектыўна выкарыстоўваць ІПС у сваёй працы.

Інструментарый сучаснага патэнтнага пошуку: магчымасці і абмежаванні

Разгледзім асноўныя падыходы і магчымасці сучасных інфармацыйна-пошукавых сістэм, якія дазваляюць рашаць задачы рознай складанасці.

Да базавых метадаў патэнтнага пошуку адносяцца:

- Нумерацыйны пошук – пошук па рэгістрацыйных ідэнтыфікатарах (напрыклад, нумарах патэнтаў ці заявак).
- Імяны пошук – пошук па заяўніках ці праваўладальніках.
- Пошук аналагаў – пошук падобных аб'ектаў на аснове супадзення нумароў класіфікатараў, такіх як Міжнародная патэнтная класіфікацыя (МПК).

Структура класіфікацыйнага індэкса МПК выглядае наступным чынам. Возьмем для прыкладу індэкс А01В 1/00, у ім літара А – гэта індэкс раздзела; патэнты гэтага раздзела будуць адносіцца да задавальнення жыццёвых патрэб чалавека. 01 – гэта клас, які ўдакладняе раздзел; у нашым прыкладзе гэта «сельская гаспадарка; лясная гаспадарка; жывёлагадоўля; паляванне і адлоў жывёл»;

Сучасныя ІПС даюць шырокі спектр інструментаў для працы з аб'ектамі інтэлектуальнай уласнасці. Ад простых метадаў, такіх як нумарацыйны ці імяны пошук, да складаных алгарытмаў на аснове ШІ.

рыбалоўства і рыбаводства». Літара В – указанне падкласа, у нас у прыкладзе паказвае на тое, што патэнт адносіцца да «апрацоўкі глебы ў сельскай і лясной гаспадарках; вузлоў, дэталей і начиння сельскагаспадарчых машын і прылад наогул». 1/00 – група, якая яшчэ больш удакладняе прызначэнне патэнта; у прыкладзе гэта «ручныя прылады».

Падрабязнае апісанне тэхналогіі пошуку аналагаў прыведзена ў працы Пятровай І. Ю., Пучковай А. А. [1], а падыход да комплекснага аналізу метаданых прыводзіцца ў дакладзе Смірнова І. В. [2]. Гэтыя метады простыя ў карыстанні і даступныя нават карыстальнікам-пачаткоўцам.

Больш прасунутыя сістэмы прапануюць пашыраныя магчымасці для аналізу даных:

- Тэматычны пошук дазваляе сабраць інфармацыю пра канкрэтную тэхналогію і падобныя тэхналогіі, у тым ліку пра прататыпы вынаходак, якія задавальняюць пошукавы запыт, а таксама выявіць асноўных удзельнікаў на рынку ІУ і вынаходнікаў, якія супрацоўнічаюць з імі [3].
- Пошук «падобных» дакументаў (similarity search) выкарыстоўвае метады машыннага навучання і нейрасетак для знаходжання семантычна блізкіх патэнтаў. Падрабязнае апісанне гэтага падыходу прыведзена ў артыкуле Genin B. L. і Zolkin D. S. [4].

Апошнімі гадамі актыўна развіваюцца метады штучнага інтэлекту (ШІ) для аналізу вялікіх аб'ёмаў даных. Напрыклад, Aristodemou L. і Tietze F. [5] правялі агляд літаратуры, прысвечанай выкарыстанню ШІ у патэнтнай аналітыцы. Сучасныя ІПС выкарыстоўваюць нейронныя сеткі для аўтаматызацыі складаных працэсаў, такіх як параўнанне выяўленчых таварных знакаў. Да нядаўняга часу гэта патрабавала шматступеньчатага аналізу, уключаючы фільтрацыю па кодах Венскай класіфікацыі і ручное супастаўленне выяў. Цяпер такія задачы рашаюцца з дапамогай скруткавых нейронных сетак [7], што значна паскарае працэс.

Аднак для любога метаду патэнтнага пошуку ключавымі паказнікамі ацэнкі якасці з'яўляюцца:

- рэlevantнасць – адпаведнасць атрыманых вынікаў інфармацыйнаму запыту;
- пертынентнасць – адпаведнасць інфармацыі рэальнае патрэбе карыстальніка.

Гэтыя крытэрыі прымянімы не толькі да патэнтаў, але і да іншых катэгорый АІУ, такіх як таварныя знакі.

Укараненне аўтаматызаваных сістэм, якія дазваляюць аптымізаваць гэтыя два крытэрыі, прыкметна скарачае час, выдаткаваны на ручную працу.

Сучасныя ІПС даюць шырокі спектр інструментаў для працы з аб'ектамі інтэлектуальнай уласнасці. Ад простых метадаў, такіх як нумарацыйны ці імяны пошук, да складаных алгарытмаў на аснове ШІ. Кожная сістэма мае свае перавагі і асаблівасці. Выбар прыдатнай платформы залежыць ад канкрэтных задач карыстальніка і ўзроўню яго падрыхтоўкі.

Вынікі даследавання

Усе пошукавыя сістэмы можна глабальна падзяліць на дзве вялікія катэгорыі: адкрытыя і камерцыйныя. Аднак адкрытыя пошукавыя сістэмы могуць аказваць частку паслуг на камерцыйнай аснове. Звычайна такія падыход рэалізуецца пры даванні магчымасці аўтаматычнага ўзаемадзеяння з платформамі шляхам падключэння па API (Application Programming Interface – гэта набор спосабаў і правіл, паводле якіх розныя праграмы маюць зносіны паміж сабой і абменьваюцца данымі). Інакш кажучы, гэта правіла, якое вызначае, што мусяць рабіць адна праграма пры атрыманні запыту ад другой праграмы.

Агульны лік пошукавых сэрвісаў цяжка назваць дакладна, толькі бяссплатных з іх, згадкі пра якія можна знайсці ў сетцы Інтэрнэт, існуе больш за сотню. Напрыклад, у Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці ў цяперашні час 193 краіны-ўдзельніцы. І ў многіх з іх маюцца сэрвісы па пошуку патэнтнай інфармацыі. Пры гэтым яны могуць быць дастаткова простымі і складацца з радка для пошуку па адным ці некалькіх атрыбутах па нацыянальнай базе зарэгістраваных аб'ектаў.

Больш складаныя сістэмы, якія грунтуюцца на аграгіраваных базах даных, а таксама даюць шырокі набор магчымасцяў для пошуку, уключаючы пошук па выявах, формулах, цытатах з дакументаў, складанні аналітычных справаздач і табліц з візуалізацыяй і пабудовай патэнтных ландшафтаў, патрабуюць істотных матэрыяльных укладанняў. Таму самымі перадавымі пошукавымі сістэмамі валодаюць альбо нацыянальныя патэнтныя ведамствы краін з развітай эканомікай, такіх як ЗША, Германія, Францыя, Японія, альбо наднацыянальныя арганізацыі, такія як Сусветная арганізацыя інтэлектуальнай уласнасці (САІУ), Еўрапейскае патэнтнае ведамства (ЕПВ) альбо камерцыйныя арганізацыі. Агульны лік камерцыйных сэрвісаў таксама складана

Усе пошукавыя сістэмы можна глабальна падзяліць на дзве вялікія катэгорыі: адкрытыя і камерцыйныя. Аднак адкрытыя пошукавыя сістэмы могуць аказваць частку паслуг на камерцыйнай аснове.

визначиць, хоць найбуйнейшыя з іх налічваюць некалькі дзясяткаў, як неспецыялізаваных, так і профільных.

Аднак варта адзначыць, што прыведзеныя вышэй ацэнкі па колькасці пошукавых сэрвісаў будуць рэлевантныя толькі для выканання пошукавых запытаў на англійскай мове. Падтрымка іншых моў, уключаючы рускую, значна абмежавана. Тое ж самае датычыцца наяўнасці інфармацыі з расійскай патэнтнай базы на гэтых платформах.

У дадзенай працы праводзіцца агляд некаторых папулярных пошукавых сістэм, а таксама параўнанне некаторых з іх у частцы знаходжання інфармацыі па расійскіх зарэгістраваных аб'ектах.

Агульны лік пошукавых сэрвісаў цяжка назваць дакладна, толькі бясплатных з іх, згадкі пра якія можна знайсці ў сетцы Інтэрнэт, існуе больш за сотню. Напрыклад, у Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці ў цяперашні час 193 краіны-ўдзельніцы. І ў многіх з іх маюцца сэрвісы па пошуку патэнтнай інфармацыі.

АГЛЯД ПАПУЛЯРНЫХ ІНФАРМАЦЫЙНА-ПОШУКАВЫХ СІСТЭМ

Інфармацыйна-пошукавая сістэма інтэрнэт-партала ФІПУ

Сістэма «Інфармацыйна-пошукавая сістэма інтэрнэт-партала ФІПУ» (скарочана ІПС ФІПУ) з'яўляецца анлайн-сервісам, прызначаным для пошуку звестак аб аб'ектах інтэлектуальнай уласнасці.

Асаблівасці

Ключавымі асаблівасцямі інфармацыйна-пошукавай сістэмы інтэрнэт-партала ФІПУ з'яўляюцца:

- шырокі набор прадстаўленых аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці (пры платным доступе ўсе, акрамя геаграфічных указанняў);
- адкрыты доступ да перакладзеных на рускую мову асноўных міжнародных даведнікаў-класіфікацый, прычым прадстаўлены таксама шэраг папярэдніх версій класіфікатараў;
- вынікам пошуку з'яўляюцца запісы з рэестра заявак/рэгістрацый.

Перавагі

Актуальная база па сучасных даных (дадаткова для платнага доступу даступна рэтраспектыва па вынаходках) пастаянна абнаўляецца.

Магчымасць пошуку структурных элементаў класіфікатараў па ўключаных у іх тэрмінах і назвах.

Наяўнасць інструментаў для пошуку па недакладных фармулёўках.

Забяспечваецца правядзенне лематызацыі¹ з наступным выкананнем запыту пошуку.

Кожны атрыбут на форме пошуку добра апісаны, прыведзены прыклады запаўнення.

Зарэгістраваныя карыстальнікі маюць магчымасць атрымання статыстычнай інфармацыі пра іх узаемадзеянне з пошукавай сістэмай.

Гэтая інфармацыя ўключае ў сябе вызначэнне часовага прамежку для аналізу, асобнае адлюстраванне даных паводле катэгорый бясплатных і платных запытаў, падрабязную справаздачу з пазначэннем IP-адраса, з якога праводзіўся запыт, дату і час запыту, тып запыту, групу БД, колькасць знойдзеных і прагледжаных на запыт дакументаў.

Недахопы

Адным з недахопаў сэрвісу з'яўляецца тое, што для пошуку даступна толькі расійская база па аб'ектах інтэлектуальнай уласнасці і частка даных даецца толькі на платнай аснове.

Плата бярэцца за кожны запыт па рэгістрацыях і за кожны «пакет запытаў» (5) па заяўках, то бок пры высокай колькасці пошукавых запытаў сума можа атрымацца значнай.

- Абмежаваная выгрузка вынікаў пошуку.
- Выгрузка ў фармаце «на друк» (PDF), прычым толькі першай старонкі вынікаў пошуку.
- Немагчымасць атрымання дакумента структураванага выгляду.
- Адсутнасць API і прадстаўленне структураванага выгляду знойдзенага дакумента (XML) значна ўскладняе працэс аўтаматызацыі пошуку і наступнай аналітыкі вынікаў.

Катэгорыі карыстальнікаў

Карыстальнікі сэрвісу дзеляцца на дзве катэгорыі:

1. Незарэгістраваны карыстальнік. Доступ дадзены да абмежаванага набору баз даных:
 - перспектыўныя вынаходкі (паўнатэкставая база даных);
 - вынаходкі на рускай і англійскай мовах (рэфератыўныя базы даных);
 - карысныя мадэлі (рэфератыўныя);
 - праграмы для ЭВМ;
 - зарэгістраваныя базы даных;
 - тапалогіі інтэгральных мікрасхем;
 - вынаходкі, карысныя мадэлі, прамысловыя ўзоры і таварныя знакі за апошні месяц (паўнатэкставая інфармацыя, апублікаваная за апошні месяц);

¹ Лематызацыя – працэс прывядзення словаформы да лемы, г. зн. яе нармальнай (слоўнікавай) формы. У кампутарнай лінгвістыцы лематызацыя – алгарытмічны працэс вызначэння лемы слова на аснове яго меркаванага значэння.

Выкарыстанне інфармацыйна-пошукавай сістэмы інтэрнэт-партала ФІПУ рэкамендавана ў выпадку, калі неабходна знайсці інфармацыю пра расійскія АІУ. Для дакладнага пошуку рэкамендуецца выкарыстоўваць коды класіфікатараў (МПК, МКПУ і МКТП) у спалучэнні з іншымі атрыбутамі запыту.

- заяўкі на вынаходкі;
 - міжнародныя класіфікацыі (вынаходкі, прамысловыя ўзоры, таварныя знакі).
2. Зарэгістраваным карыстальнікам даступны платны доступ да дадатковага набору баз даных:
- вынаходкі (паўнатэкставая з 1994 года па наш час);
 - вынаходкі (рэтраспектыўная паўнатэкставая, 1924–1993 гг.);
 - карысныя мадэлі (паўнатэкставая);
 - таварныя знакі;
 - заяўкі на таварныя знакі;
 - назвы месцаў паходжання тавараў;
 - заяўкі на назвы месцаў паходжання тавараў;
 - агульнавядомыя таварныя знакі;
 - прамысловыя ўзоры.

Вынік карыстання сэрвісам

У выніку карыстання сэрвісам карыстальнік атрымае інфармацыю з міжнародных класіфікатараў, дзе на кожным патэнтным дакуменце прастаўлена рубрыка МПК, і можна паглядзець тэрміналогію, характэрную для рубрыкі, якая задавальняе ўмовы пошукавага запыту. Дадзеная інфармацыя можа быць выкарыстана для пабудовы аналітычных справаздач, а таксама, самае істотнае, для атрымання запісу з рэестра рэгістрацый/заявак па шуканым аб'екце інтэлектуальнай уласнасці.

Зваротная сувязь з карыстальнікам

Зваротная сувязь з карыстальнікам забяспечваецца наяўнасцю наступных інструментаў узаемадзеяння з карыстальнікам:

- Наяўнасць падказак у кожнага пошукавага атрыбута з прыкладамі яго запаўнення.
- Наяўнасць інструкцыі па працы з сэрвісам. Інструкцыя гранічна зразумелая і максімальна падрабязная. У ёй прысутнічаюць скрыншоты інтэрфейсу і апісанне паэтапнага складання асобных запытаў, механіка працы і ўзаемадзеяння асобных пошукавых аператараў для складання запытаў.

Пры ўзнікненні складанасцяў, а таксама выяўленні рознага роду памылак існуе магчымасць паведаміць па тэлефоне або адправіць ліст у тэхнічную падтрымку па электроннай пошце.

Выкарыстанне інфармацыйна-пошукавай сістэмы інтэрнэт-партала ФІПУ рэкамендавана ў выпадку, калі неабходна знайсці інфармацыю пра расійскія АІУ. Для дакладнага пошуку рэкамендуецца выкарыстоўваць коды класіфікатараў (МПК, МКПУ і МКТП) у спалучэнні з іншымі атрыбутамі запыту.

ІС «Інфраструктура пошуку патэнтнай інфармацыі і сродкаў індывідуалізацыі»

Сістэма «Інфраструктура пошуку патэнтнай інфармацыі і сродкаў індывідуалізацыі» (ІС «Пошукавая платформа») становіць сабой анлайн-платформу, прызначаную для пошуку звестак пра аб'екты інтэлектуальнай уласнасці, апрацоўкі даных з выкарыстаннем тэхналогій вялікіх даных, механізмаў і метадаў ШІ.

Асаблівасці

Ключавымі асаблівасцямі ІС «Пошукавая платформа» з'яўляюцца:

- зручны натыўны інтэрфейс з вялікай колькасцю падказак, якія спрашчаюць працэс запаўнення даных для выканання пошукавага запыту;
- магчымасць пошуку аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці, зарэгістраваных па-за тэрыторыяй Расійскай Федэрацыі (патэнты, таварныя знакі);
- магчымасць пошуку генетычных паслядоўнасцяў па бялках/нуклеатыдах;
- шырокая лінейка прадстаўленых аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці (усе, апроч геаграфічных указанняў і назваў месцаў паходжання тавараў);
- магчымасць пошуку падобных патэнтных дакументаў з выкарыстаннем алгарытмаў ШІ;
- магчымасць пошуку таварных знакаў па выявах;
- магчымасць патэнтнага пошуку на розных мовах ці перакладу фармулёўкі запыту на іншыя мовы з наступным яго выкананнем.

Перавагі

Дзякуючы мноству пошукавых атрыбутаў і іх гнуткаму спалучэнню дасягаецца высокая варыятыўнасць фарміравання запытаў. Наяўнасць інструментаў для верхнеўзроўневага аналізу вынікаў пошуку па патэнтах, праграмах ЭВМ, базах даных і тапалогій інтэгральных мікрасхем, прапанаваных пасля выканання самога пошуку. Магчымасць выгрузкі вынікаў пошуку па патэнтах, праграмах ЭВМ, базах даных і тапалогій інтэгральных мікрасхем у розных фармаатах.

Напрыклад, для выяўленчых таварных знакаў апроч пошуку па выяве даступны пошук па кодах Венскай класіфікацыі. А для слоўных – пошук па напісанні, семантычныя ці фанетычныя варыянты пошуку.

Вялікая база аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці, якая пастаянна дапаўняецца і актуалізуецца. Бясплатны доступ да сэрвісу таксама з'яўляецца перавагай.

Недахопы

- Адсутнасць магчымасці пошуку па геаграфічных указаннях і назвах месцаў паходжання тавараў.
- Адсутнасць магчымасці выгрузкі вынікаў пошуку па таварных знаках.

Катэгорыі карыстальнікаў

Група вонкавых карыстальнікаў уключае ў сябе наступныя ролі:

1. Госць. Абмежаваная магчымасць экспарту вынікаў пошуку і друку патэнтных дакументаў. Адсутнасць магчымасці заказа выгрузкі матэрыялаў афлайн. Немагчымасць ажыццяўлення наладак параметраў пошуку. Адсутнасць магчымасцяў пошуку па расійскіх генетычных паслядоўнасцях і доступу да патэнтнай аналітыкі. Немагчымасць працы з API.
2. Зарэгістраваны карыстальнік. Экспарт вынікаў пошуку і друк патэнтных дакументаў у поўным аб'ёме. Магчымасць заказа выгрузкі матэрыялаў афлайн. Магчымасць пошуку па расійскіх генетычных паслядоўнасцях і доступу да патэнтнай аналітыкі. Немагчымасць працы з API.

Вынік карыстання сэрвісам

Вынікам выкарыстання сэрвісу з'яўляецца знойдзены дакумент або група дакументаў, якія адносяцца да заявак/рэгістрацый па аб'ектах інтэлектуальнай уласнасці.

Зваротная сувязь з карыстальнікам

Працаваць з платформай зручна дзякуючы мноству падказак і зразумелым паведамленням пра памылкі пры складанні запыту, якія адлюстроўваюцца непасрэдна ў інтэрфейсе. Наяўнасць раздзела даведчанай інфармацыі, прадстаўленай не толькі ў тэкставай форме, але і ў выглядзе відэаматэрыялаў, таксама станоўча ўплывае на карыстальніцкі досвед узаемадзеяння з сэрвісам.

Пры ўзнікненні складанасцяў, а таксама выяўленні рознага кшталту памылак існуе магчымасць адправіць ліст у тэхнічную падтрымку па электроннай пошце.

PATENTSCOPE (WIPO)

Сістэма PATENTSCOPE – гэта пошукавая сістэма Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці, прызначаная як для патэнтнага пошуку, так і для пошуку не па патэнтных дакументах, а па публікацыях у некаторых вядомых крыніцах сеткі Інтэрнэт, рэlevantных інфармацыі, змешчанай у патэнтнай базе па асобных канкрэтных дакументах, з выкарыстаннем сучасных сродкаў разметкі і апрацоўкі інфармацыі. Да ліку крыніц «непатэнтнай літаратуры» адносяць:

- Інстытут інжынераў электратэхнікі і электронікі (IEEE);
- Выдавецтва навуковых часопісаў з адкрытым доступам (MDPI);
- часопіс Nature;
- адкрытую інтэрнэт-бібліятэку Wikipedia.

Дзякуючы мноству пошукавых атрыбутаў і іх гнуткаму спалучэнню дасягаецца высокая варыятыўнасць фарміравання запытаў. Наяўнасць інструментаў для верхнеўзроўневага аналізу вынікаў пошуку па патэнтах, праграмах ЭВМ, базах даных і тапалогій інтэгральных мікрасхем, прапанаваных пасля выканання самога пошуку.

Асаблівасці

- Змяшчае інфармацыю з агромністай колькасці нацыянальных арганізацый па абароне інтэлектуальнай уласнасці.

Дазваляе выкарыстоўваць інтэграваны інструмент для перакладу паміж 28 парамі моў.

Дазваляе ажыццяўляць пошук па хімічных формулах.

Пошук можна ажыццяўляць як з дапамогай запісу формул, загрузкі выяў у розных фарматах (TIFF, JPEG, GIF, MOL, PNG, SMILES), так і з дапамогай убудаванага графічнага рэдактара Structure editor, які дазваляе маляваць і рэдагаваць хімічныя структуры для наступнага выканання пошукавага запыту.

Перавагі

Вялікая база даных, якая пастаянна актуалізуецца. На дадзены момант база змяшчае каля 120 млн адзінак патэнтных запісаў.

- У наяўнасці разнастайныя навучальныя матэрыялы, кіраўніцтва карыстальніка, зборнік «практыкаванняў» і відэазапісы вебінараў.
- Высокая варыятыўнасць механізмаў фарміравання запытаў.
- Магчымасць фарміраваць запыты, па якіх адначасова выконваецца пошук па некалькіх мовах. Забяспечваецца наяўнасцю механізма пошуку дакументаў на мове, адрознай ад той, на якой выкананы запыт (CLIR – Cross-language information retrieval).
- Наяўнасць сінтэзаваных катэгорый, якія аб'ядноўваюць розныя патэнты на асновы розных прыкмет.
- Міжнародныя заяўкі суправаджаюцца XML-дакументамі, што дазваляе спрасціць працэс апрацоўкі бібліяграфічнай інфармацыі.
- Магчымасць экспарту вынікаў пошукавага запыту.
- Для зарэгістраванага карыстальніка даецца магчымасць выгрузкі да 10 000 пазіцый выніку пошукавага запыту.
- Наяўнасць інструмента для правядзення верхнеўзроўневай аналітыкі па выніках запыту.

У выніку выкарыстання сэрвісу карыстальнік атрымлівае патэнтную інфармацыю, якая ўключае ў сябе бібліяграфічныя даныя, рэфераты, апісанні, формулы, чарцяжы, а для часткі заявак – структураваны выгляд бібліяграфічных даных у фармаце XML, а таксама выяў у фармаце TIF.

Недахопы

Для вывучэння прасунутых інструментаў патэнтнага пошуку і іх магчымасцяў патрабуецца значная колькасць часу.

Катэгорыі карыстальнікаў

На платформе прадстаўленыя тры катэгорыі карыстальнікаў:

1. Незарэгістраваны карыстальнік. Адсутнічае магчымасць спампоўвання вынікаў пошуку. Абмежаваная колькасць пошукавых атрыбутаў. Напрыклад, немагчыма фільтраваць запыт па нацыянальных патэнтных арганізацыях, выконваць пошук па хімічных паслядоўнасцях (формулах).
2. Зарэгістраваны карыстальнік. Бясplatны акаўнт Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці. Магчымасць спампоўвання да 10 000 пазіцый выніку пошукавага запиту. Дзецца ўся паўната пошукавых атрыбутаў. Присутнічае магчымасць прагляду гісторыі запітаў і захавання налад выбраных пошукавых атрыбутаў.
3. Зарэгістраваны карыстальнік з платным акаўнтам. Гэта катэгорыя падраздзяляецца на тры падкатэгорыі, якія адрозніваюцца даступамі да розных сэрвісаў і адпаведна памерам аплаты за аказаныя паслугі:
 - продаж дакументаў па падпісцы;
 - продаж архіўных дакументаў РСТ (паўнатэкставыя апісанні і пункты формулы вынаходкі (вынік OCR) для міжнародных заявак, апублікаваных на англійскай, іспанскай, нямецкай, партугальскай, рускай і французскай мовах у перыяд з 1978 года па папярэдні год на неазіяцкіх і азіяцкіх мовах);
 - іншыя прадукты.

У сваю чаргу, гэтыя катэгорыі падраздзяляюцца з прычыны магчымасцяў доступу да сэрвісаў і пратаколаў абмену.

Вынік карыстання сэрвісам

У выніку выкарыстання сэрвісу карыстальнік атрымлівае патэнтную інфармацыю, якая ўключае ў сябе бібліяграфічныя даныя, рэфераты, апісанні, формулы,

чарцяжы, а для часткі заявак – структураваны выгляд бібліяграфічных даных у фармаце XML, а таксама выяў у фармаце TIF. Атрыманне спісу аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці, якія задавальняюць умовы пошукавага запиту. Дадзеная інфармацыя можа быць выкарыстаная для пабудовы аналітычных справаздач. Таксама карыстальнік атрымлівае храналогію дакументаў з дасье Міжнароднага бюро па міжнародных заяўках.

Рэкамендацыі

- Выкарыстанне PATENTSCOPE рэкамендуецца для карыстальнікаў, якія маюць пачатковы ўзровень у галіне правядзення патэнтнага пошуку, або для карыстальнікаў, якія азнаёміліся з навучальнымі матэрыяламі, размешчанымі ў гэтым сэрвісе.

«Яндэкс.Патэнты»

Сэрвіс «Яндэкс.Патэнты» становіць сабой інфармацыйна-пошукавую сістэму, якая базуецца на даных Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці (ФІПУ). Яна з'яўляецца зручным і даступным інструментам для пошуку патэнтных дакументаў, арыентаваным на шырокае кола карыстальнікаў.

Платформа дае доступ да больш чым 3 млн патэнтных дакументаў (на момант звароту да сістэмы):

Заяўкі на патэнты: звыш 600 тыс. запісаў.

- Зарэгістраваныя патэнты і пасведчанні: звыш 1 млн 21 тыс. запісаў.
- Дакументы СССР: больш за 1 млн 470 тыс. зарэгістраваных патэнтаў і пасведчанняў.

Сэрвіс «Яндэкс.Патэнты» характарызуецца простым і інтуітыўна зразумелым інтэрфейсам, што робіць яго даступным для шырокага кола карыстальнікаў, уключаючы вынаходнікаў-пачаткоўцаў, студэнтаў і прадстаўнікоў малога бізнесу. Важна адзначыць, што гэты сэрвіс з'яўляецца бясplatным і інтэграваны ў экасістэму пошукавай сістэмы «Яндэкс», што дае карыстальнікам магчымасць ажыццяўляць пошук як непасрэдна на платформе, так і праз асноўны інтэрфейс пошукавай сістэмы.

У сэрвісе рэалізаваны пошук не толькі па ключавых словах, але і па розных атрыбутах дакументаў, такіх як рэгістрацыйны нумар, назва, аўтар або ўладальнік патэнта, розныя даты, тыпы дакументаў (напрыклад, заяўкі на патэнты або зарэгістраваныя патэнты) і іншыя метаданыя. Такі падыход значна спрашчае працэс пошуку і дапамагае звязіць кола вынікаў да найбольш рэлевантных запітаў дакументаў.

Адной з ключавых асаблівасцяў сістэмы з'яўляецца магчымасць пошуку па сэнсе. Гэта азначае, што сэрвіс здольны знаходзіць патэнты на адну і тую ж тэму, нават калі вынаходкі апісаны ў іх рознымі словамі. Такі падыход рэалізуецца за кошт выкарыстання нейроннай сеткі, якая аналізуе семантычную блізкасць дакументаў. Для кожнага знойдзенага дакумента даецца спіс звязаных патэнтаў, уключаючы тыя, якія спасылаюцца на яго ці згадваюцца ў ім, а таксама пералік падобных дакументаў для вывучэння падобных вынаходак, што

дазваляе карыстальнікам глыбей даследаваць цікавыя для іх тэмы.

База даных платформы рэгулярна абнаўляецца, што забяспечвае актуальнасць інфармацыі. Аднак сістэма абмежавана толькі расійскімі дакументамі, што робіць яе менш універсальнай у параўнанні з міжнароднымі сэрвісамі, такімі як Google Patents ці PATENTSCOPE.

Такім чынам, платформа «Яндэкс.Патэнты» становіць сабой зручны і функцыянальны інструмент для працы з патэнтнымі данымі на рускай мове, які спалучае ў сабе прастату выкарыстання і дастатковую гнуткасць для рашэння шырокага спектра задач і выдатна пасуе для пачаткоўцаў у сферы патэнтнага пошуку.

Google Patents

Google Patents з'яўляецца шматфункцыянальнай платформай для пошуку і аналізу патэнтнай інфармацыі, якая ахоплівае даныя больш чым 100 нацыянальных і міжнародных патэнтных ведамстваў. Сістэма базуецца на інтэграцыі даных з такіх аўтарытэтных крыніц, як ЕПВ, CAIU і нацыянальныя патэнтныя рэгістры, уключаючы Распатэнт, патэнтныя ведамствы ЗША і Японіі і іншыя. На дадзены момант база даных Google Patents налічвае больш за 100 млн дакументаў па публікацыях патэнтных заявак і зарэгістраваных патэнтаў, а таксама інфармацыю па патэнтных спрэчках і судах (інтэграцыя з Darts-ip [5]) і вялікую колькасць непатэнтнай літаратуры з такіх крыніц, як Nature [6], Science [7], The Lancet [8] і інш. Платформа характарызуецца высокай ступенню аўтаматызацыі працэсаў апрацоўкі даных, што забяспечвае актуалізацыю інфармацыі ў рэжыме рэальнага часу.

Google Patents дае шырокі спектр інструментаў для выканання пошукавых запытаў. Карыстальнікі могуць ажыццяўляць пошук па ключавых словах, нумарах патэнтах, аўтарах, заяўніках ці праваўладальніках. Асабліва ўвага надаецца семантычнаму аналізу тэкстаў, што дазваляе знаходзіць дакументы, падобныя па сэнсе, нават калі яны апісаны рознымі фармулёўкамі. Для гэтага выкарыстоўваюцца метады машыннага навучання і ШІ, уключаючы тэхналогіі апрацоўкі натуральнай мовы (NLP).

Сістэма таксама дае аналітычныя інструменты для ацэнкі вынікаў пошуку. Напрыклад, карыстальнікі могуць

атрымліваць статыстычную інфармацыю пра дынаміку публікацый па гадах, размеркаванне патэнтаў паводле класаў Міжнароднай патэнтнай класіфікацыі, а таксама даныя пра цытаванне патэнтных дакументаў.

Адной з ключавых пераваг Google Patents з'яўляецца яго ўніверсальнасць. Платформа падтрымлівае мноства моў, што робіць яе даступнай для шырокай аўдыторыі карыстальнікаў, уключаючы тых, хто працуе з дакументамі на рускай, кітайскай, японскай і іншых мовах. Акрамя таго, інтэграцыя з Google Scholar дазваляе звязваць патэнтныя дакументы з акадэмічнымі публікацыямі, што асабліва карысна для навуковых даследаванняў.

Платформа падтрымлівае паўнатэкставы пераклад патэнтных дакументаў на англійскую мову, што значна пашырае магчымасці карыстальнікаў, якія не валодаюць мовамі арыгіналаў дакументаў. Дадаткова рэалізаваны механізмы пошуку па хімічных формулах, уключаючы магчымасць загрузкі выяў формул або іх ручнога малявання з выкарыстаннем графічнага рэдактара.

Сістэма дае доступ да глабальнага масіву патэнтных даных, што асабліва важна для даследчыкаў, якія працуюць над міждысцыплінарнымі праектамі, і кампаній, якія імкнуцца адсочваць тэхналагічныя тэндэнцыі на міжнародным узроўні.

Адна з асноўных праблем – гэта перагрузка інфармацыяй, выкліканая велізарным аб'ёмам даных, што можа ўскладняць пошук рэлевантнай інфармацыі. Асабліва гэта датычыцца дакументаў з нізкім узроўнем цытавання або згадвання ў Сетцы, якія могуць быць прапушчаныя алгарытмамі платформы.

Складанасць працы са слабаструктураванымі данымі, такімі як выўленчыя таварныя знакі або генетычныя паслядоўнасці, таксама абмяжоўвае функцыянал сістэмы. Адсутнасць API для аўтаматызацыі працэсаў пошуку і аналізу даных зніжаюць яе эфектыўнасць для прафесійнага выкарыстання.

Google Patents з'яўляецца магутным інструментам для працы з патэнтнай інфармацыяй, які спалучае глабальны ахоп, зручны інтэрфейс і прасунутыя аналітычныя магчымасці. Інтэграцыя з Google Scholar і падтрымка мноства моў робяць платформу ўніверсальнай для шырокай аўдыторыі. Аднак варта адзначыць, што функцыянальнасць сістэмы больш арыентаваная на прафесіяналаў у галіне патэнтнага права, даследчыкаў і аналітыкаў, якія працуюць з вялікімі аб'ёмамі даных. Нягледзячы на даступнасць для пачаткоўцаў, платформа патрабуе пэўнага ўзроўню ведаў для эфектыўнага выкарыстання ўсіх прапанаваных інструментаў.

Параўнанне пошукавых сэрвісаў

З прычыны таго, што Расійская Федэрацыя мала ўдзельнічае ў міжнародным гандлі вынікамі інтэлектуальнай дзейнасці, выбар спыніўся на двух нацыянальных, двух глабальных пошукавых сэрвісах, якія падтрымліваюць рускую мову, дзвюх сістэмах наднацыянальных аб'яднанняў па абароне інтэлектуальнай уласнасці і дзвюх

Сэрвіс «Яндэкс.Патэнты» становіць сабой зручны і функцыянальны інструмент для працы з патэнтнымі данымі на рускай мове, які спалучае ў сабе прастату выкарыстання і дастатковую гнуткасць для вырашэння шырокага спектра задач і выдатна пасуе для пачаткоўцаў у сферы патэнтнага пошуку.

Google Patents з'яўляецца магутным інструментам для працы з патэнтнай інфармацыяй, які спалучае глабальны ахоп, зручны інтэрфейс і прасунутыя аналітычныя магчымасці. Інтэграцыя з Google Scholar і падтрымка мноства моў робяць платформу ўніверсальнай для шырокай аўдыторыі.

буйных камерцыйных платформах, якія маюць вялікую базу даных.

Напрыклад, возьмем прадстаўлены вышэй агляд пошукавых сістэм такіх тэхналагічных гігантаў, як «Яндэкс» («Яндэкс.Патэнты» [3]) і Google (Google Patents [4]). Ключавое адрозненне паміж імі: «Яндэкс» выкарыстоўвае патэнтную базу Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці (ФІПУ) па карысных мадэлях і вынаходках.

Google жа абапіраецца на свае размечаныя даныя, што дазваляе забяспечваць актуалізацыю базы даных Google Patents па сусветным фондзе ў рэжыме рэальнага часу, падтрымліваючы такія цікавыя функцыі, як аўтаматычнае паўнатэкставае індэксаванне і пераклад на англійскую мову, а таксама пошук па хімічных формулах [7].

Для параўнання двух прадстаўленых сэрвісаў пошуку па базе расійскіх патэнтаў скарыстаемся апісанымі вышэй крытэрыямі рэлевантнасці і пертынентнасці. Выберам выпадковы патэнт на бетонную сумесь. Назва: бетонная сумесь, класы з класіфікатара (СПК): C04B 28/04, C04B 14/06, рэгістрацыйны нумар: 2 658 926.

Умовы:

1) ацэнка рэлевантнасці – на запыт «Бетонная сумесь», на аснове метрыкі Precision at K.

Precision at K (p@K) – базавая метрыка якасці ранжавання для аднаго аб'екта:

$$p@K = r/K$$

дзе r – колькасць рэлевантных вынікаў сярод першых K-вынікаў;

2) ацэнка пертынентнасці – пошук на запыт «Бетонная сумесь C04B 28/04, C04B 14/06», на аснове экспертнай ацэнкі.

Экспертная ацэнка пертынентнасці грунтуецца на аналізе анатацый і агульнай карыснасці вынікаў пошуку для карыстальніка; становіць сабой сярэдні бал (паводле пяцібальнай шкалы) па першых K-выніках;

3) дадатковы пошук па запыце датычна апісання формулы (з пропускімі): «Бетонная сумесь, якая адрозніваецца тым, што дадаткова змяшчае кварцавы пясок і асідол пры наступным: пясок 30,0–35,0; вада 13,0–15,0».

Запыт у «Яндэкс.Патэнты»

1. Ацэнка рэлевантнасці.

На гэты запыт было знойдзена 28 156 запісаў. З першых 50 вынікаў 43 з'яўляюцца рэлевантнымі, тады:

$$p@K = 43/50 = 0,86$$

2. Ацэнка пертынентнасці.

На дадзены запыт было знойдзена 107 запісаў. Ацэнка першых 20 вынікаў прыведзена ніжэй:

Парадкавы нумар	Ацэнка	Парадкавы нумар	Ацэнка
1	4	11	3
2	3	12	3
3	4	13	3
4	5	14	4
5	4	15	4
6	4	16	3
7	4	17	4
8	4	18	4
9	4	19	4
10	3	20	3

Тады сярэдні бал – 3,7.

Паводле тых жа крытэрыяў праверым сэрвіс Google Patents

Ацэнка рэлевантнасці.

Вынік выканання запыту: 3 227 дакументаў. З першых 50 вынікаў 29 з'яўляюцца рэлевантнымі, тады:

$$p@K = 29/50 = 0,58$$

Ацэнка пертынентнасці.

Вынікі запыту абмяжоўваюцца чатырма пазіцыямі, сярод якіх няма шуканай. Праверка завяршылася няўдачай. Спраба знайсці па нумары рэгістрацыі таксама няўдачная. Чаму?

Тлумачэнне даволі простае. Google Patents не мае прамога доступу да базы даных Распатэнта, а толькі абапіраецца на вынікі запытаў і індэксавання ў пошукавым радку. А гэта значыць, што калі гэтыя патэнтныя матэрыялы маюць нізкі індэкс цытавання і згадвання ў Сетцы, то з вялікай доляй верагоднасці гэтыя матэрыялы застануцца незаўважанымі алгарытмамі Google.

Дадатковы пошук па запыце ў «Яндэкс.Патэнты» паказаў добры вынік: знойдзена тры пазіцыі, шуканы запіс першы ў спісе.

Такім чынам, можна зрабіць высновы пра тое, што абедзве згаданыя платформы аптымізаваны ў дачыненні да семантычнага пошуку. Сэрвіс «Яндэкс.Патэнты» якасна выконвае пошук па размечанай адфільтраванай базе даных. А паводле вынікаў выдачы Google Patents ускосна можна ацэньваць узровень цытаванасці патэнтных дакументаў у Сетцы. Дададзены паказнік пры аналізе

не адзінкавага патэнта, а вялікай выбаркі за некаторыя часавыя прамежкі можа дапамагчы выявіць тэндэнцыі ў напрамку навукова-тэхнічнага развіцця рэгіёна або галіны прамысловасці, дазваляючы больш эфектыўна планаваць эканамічныя рашэнні на ўзроўні асобных прадпрыемстваў або краіны наогул.

Вялікія патэнтныя арганізацыі, такія як CAIU і Еўрапейская патэнтная арганізацыя (ЕПА), прапануюць для выкарыстання свае пошукавыя сэрвісы PATENTSCOPE і Espacenet адпаведна. Гэтыя пошукавыя сэрвісы змяшчаюць даволі вялікія базы даных па патэнтных дакументах розных нацыянальных ведамстваў, а таксама заявак, пададзеных у рамках Дагавора аб патэнтнай кааперацыі (РСТ). На сённяшні дзень база даных налічвае звыш 120 млн дакументаў у PATENTSCOPE і звыш 150 млн у Espacenet. Як Espacenet, так і PATENTSCOPE дазваляюць выконваць не толькі паўнатэкставы пошук на ўзроўні асобных дакументаў, але і пошук на ўзроўні патэнтных сем'яў, дапаўняючы такі падыход магчымасцю машыннага перакладу. У дадатак да гэтага PATENTSCOPE дазваляе выконваць пошук па хімічных формулах, уключаючы распазнаванне выяў з формуламі, а таксама магчымасць напісання такіх хімічных формул у самой сістэме, выкарыстоўваючы графічны рэдактар Structure editor.

Правядзем праверку на рэlevantнасць і пертынентнасць вынікаў пошукавых запытаў па гэтых дзвюх сістэмах, выкарыстоўваючы варыяцыйны запытаў, указаныя вышэй.

PATENTSCOPE

1. Ацэнка рэlevantнасці.

Пры выкананні дадзенага запыту было знойдзена 11 926 запісаў. З першых 50 вынікаў усе з'яўляюцца рэlevantнымі, тады

$$p@K=50/50=1$$

2. Ацэнка пертынентнасці.

На дадзены запыт было знойдзена 90 запісаў. Ацэнка першых 20 вынікаў прыведзена ніжэй:

Парадкавы нумар	Ацэнка	Парадкавы нумар	Ацэнка
1	3	11	3
2	3	12	3
3	3	13	3
4	4	14	2
5	4	15	2
6	4	16	2
7	4	17	2
8	4	18	3
9	4	19	3
10	3	20	2

Тады сярэдні бал – 3,05.

Дадатковы пошук выявіў толькі адзін запіс, шуканы.

Espacenet не ўдалося пратэставаць па дадзеных запытах: няма падтрымкі рускай мовы.

Па выніках варта адзначыць, што, хоць у базе даных PATENTSCOPE прысутнічаюць дакументы на многіх мовах, але аптымізацыя патэнтнага пошуку вышэйшая, чым у пошукавага сэрвісу агульнай накіраванасці – «Яндэкс.Патэнты». Дадаткова PATENTSCOPE дазваляе аўтаматычна распазнаваць мову дакумента і аптымізаваць семантычны пошук, прапануючы інструменты лематызацыі і NLP [12].

Некаторыя з такіх сістэм дазваляюць выгрузаць вынікі пошуку ў вялікіх аб'ёмах у выглядзе табліц. Напрыклад, PATENTSCOPE дазваляе выгрузіць да 10 000 вынікаў пошукавага запыту (пры ўмове выкарыстання бясплатнага акаўнта). Espacenet дазваляе выгрузіць толькі 500 першых вынікаў запыту.

PATENTSCOPE дае магчымасць атрымання пэўнай статыстычнай інфармацыі пра вынікі пошуку, а таксама яе адлюстраванне ў графічным выглядзе.

Google Patents прапануе значна больш сціслы набор статыстычных даных: даныя пра заяўнікаў, вынаходнікаў, класы CPC, а таксама групаванне колькасці знойдзеных дакументаў паводле гадоў.

Да гэтай жа катэгорыі баз даных з вольным доступам адносяцца два дзяржаўныя расійскія сэрвісы: інфармацыйна-пошукавая сістэма інтэрнэт-партала ФІПУ і інфраструктура пошуку патэнтнай інфармацыі і сродкаў індывідуалізацыі «Пошукавая платформа Распатэнта» (ІС ПП).

ІПС ФІПУ

Паколькі гэты сэрвіс прапануе магчымасць пошуку па базах розных АІУ, то перад выкананнем запыту трэба ў яўным выглядзе выбраць базу даных, па якой будзе выкананы пошук. У нашым выпадку гэта «Патэнтныя дакументы РФ (рус.)».

1. Ацэнка рэlevantнасці.

Пры выкананні дадзенага запыту было знойдзена 4 248 запісаў. З першых 50 вынікаў 45 з'яўляюцца рэlevantнымі, тады:

$$p@K=45/50=0,9$$

2. Ацэнка пертынентнасці ў апісаным вышэй фармаце немагчымая, таму што:

1) калі ўвесці ў поле пошуку шуканую фразу, то выкананне запыту абарвецца памылкай «Некарэктны фармат тэрміна запыту»;

2) спроба ўвесці асобна коды СПК таксама няўдачная: менавіта для кодаў СПК не прадугледжана поле ўводу.

Дадатковы пошук таксама завяршаецца прыведзенай вышэй памылкай, нават калі для пошуку выкарыстоўваць спецыяльнае поле для ўводу формулы.

Калі шукаць па нумары рэгістрацыі, то шуканы дакумент знаходзіцца з лёгкасцю.

ІС «Пошукавая платформа»

1. Ацэнка рэлевантнасці.

Пры выкананні дадзенага запыту было знойдзена 22 477 запісаў. З першых 50 вынікаў усе з’яўляюцца рэлевантнымі, тады

$$p@K=50/50=1$$

2. Ацэнка пертынентнасці.

На дадзены запыт было знойдзена 323 запісы. Ацэнка першых 20 вынікаў прыведзена ніжэй:

Парадкавы нумар	Ацэнка	Парадкавы нумар	Ацэнка
1	4	11	4
2	3	12	4
3	4	13	2
4	4	14	3
5	3	15	2
6	2	16	1
7	2	17	4
8	4	18	2
9	4	19	3
10	1	20	1

Тады сярэдні бал – 2,85.

Дадатковы пошук таксама паказаў добры вынік: знойдзена 79 пазіцый, шуканы запіс першы ў спісе.

Вялізнай перавагай ІПС ФІПУ і ІС «Пошукавая платформа» з’яўляецца прадастаўленне доступу да інфармацыі аб розных катэгорыях АІУ: патэнтаў, сродкаў індывідуалізацыі, праграм ЭВМ і баз даных, тапалогій інтэгральных мікрасхем. Частку з даных ІПС ФІПУ дае на камерцыйнай аснове, у той час як ІС «Пошукавая платформа» прапануе доступ да ўсіх матэрыялаў абсалютна бясплатна. Абедрэ платформы дазваляюць выконваць пошукавыя запыты як па шырокім пераліку атрыбутаў і метадаў, так і па тэкстах дакументаў. ІС ПП дазваляе выконваць пошук па тэкстах дакументаў, выкарыстоўваючы недакладныя фармулёўкі.

Дадаткова ІС «Пошукавая платформа» дазваляе выконваць пошук па хімічных формулах, а для выяўленчых таварных знакаў метады ШІ дапамагаюць ажыццяўляць пошук па выяве.

Але варта таксама звярнуць увагу на слабыя бакі гэтых двух сэрвісаў. ІПС ФІПУ – добры інструмент у руках прафесіянала ў галіне патэнтнага пошуку, калі вядомы ключавыя атрыбуты заявак або рэгістрацый на вынаходкі. А такі прасты для абывацеля недакладны пошук па фразе, якая змяшчае некаторы набор атрыбутаў у неструктураваным выглядзе, немагчымы.

У ІС «Пошукавая платформа», зыходзячы з выніку эксперыменту, існуе неадэкватная ранжаванне розных кампанентаў пошуку. Пры апрацоўцы фразы вялікая вага

ў размеркаванні была прызначана лічбам з наступнай перавагай пэўных катэгорый класіфікатараў, і толькі ў канцы быў выкананы пошук па магчымым семантычным значэнні «літарнай» часткі фразы.

У сферы патэнтнага пошуку таксама існуе значная колькасць камерцыйных прадуктаў.

Напрыклад, платформа Derwent Innovation IP змяшчае больш за 152 млн патэнтных дакументаў, з якіх больш за 113 млн – гэта публікацыі. Мае інтэграцыю з базай судовых рашэнняў Darts-ip (больш за 2,2 млн рашэнняў), а таксама з больш чым 59 патэнтнымі ведамствамі. Дадзеная платформа дазваляе візуалізаваць велізарную колькасць статыстычнай інфармацыі (кожная запіс змяшчае звыш 300 нармалізаваных атрыбутаў), будаваць карты патэнтных ландшафтаў. Дадатковы камфорт у працы з гэтым сэрвісам забяспечваецца гнуткасцю налад мінулых станаў у сістэме, магчымасцю складання пошукавых і аналітычных шаблонаў.

Сістэма Orbit Intelligence змяшчае даныя з 95 патэнтных ведамстваў. База змяшчае дакументы, складзеныя на розных мовах, і налічвае звыш 100 млн патэнтных і 150 млн непатэнтных дакументаў. Сістэма ўключае ў сябе аналітычны інструментарый, які дазваляе ацэньваць і візуалізаваць вынікі пошуку. Прысутнічае магчымасць пабудовы трохвымерных аналітычных канструкцый для ажыццяўлення шматфактарнага аналізу. Патэнты аб’яднання ў калекцыі паводле тэматычнай прыкметы. Магчымы пошук па генетычных паслядоўнасцях і хімічных формулах. У дадзенай сістэме таксама была выканана праверка.

1. Ацэнка рэлевантнасці.

Пры выкананні дадзенага запыту было знойдзена 1 313 запісаў. З першых 50 вынікаў 46 з’яўляюцца рэлевантнымі, тады:

$$p@K=46/50=0,92$$

2. Ацэнка пертынентнасці.

На дадзены запыт было знойдзена 340 запісаў. Ацэнка першых 20 вынікаў прыведзена ніжэй:

Парадкавы нумар	Ацэнка	Парадкавы нумар	Ацэнка
1	4	11	4
2	4	12	4
3	4	13	4
4	4	14	4
5	4	15	4
6	4	16	4
7	4	17	4
8	3	18	4
9	4	19	4
10	4	20	4

Тады сярэдні бал – 3,95.

У выніку дадатковага пошуку быў знойдзены адзін дакумент, шуканы.

Параўнальны аналіз паказвае, што ў камерцыйных сэрвісах рэалізаваны цэласны падыход да лічбавізацыі: акрамя ачышчаных і структураваных даных, прапануецца шырокі набор інструментаў для выканання аналітычных разлікаў з наступнай візуалізацыяй вынікаў, што ўключае пабудову карт патэнтных ландшафтаў з трохвымерным адлюстраваннем. Магчымасці адкрытых інфармацыйна-пошукавых платформаў звычайна абмяжоўваюцца прадастаўленнем даных. Далёка не ўсе такія сістэмы дазваляюць выгрузаць пошукавая вынікі для апрацоўкі аўтаматычнымі сродкамі. Іншымі словамі, адкрытыя пошукавыя сістэмы прапануюць сродкі для вырашэння прыватнай задачы пошуку найбольш рэlevantных АІУ, аднак яны малаэфектыўныя або патрабуюць выкарыстання дадатковых інструментаў для рашэння праблем, звязаных з вызначэннем заканамернасцяў і тэндэнцый развіцця, што асабліва актуальна для выбудоўвання аналітыкі на аснове вялікіх даных [8]. Асобна варта адзначыць, што спецыялізаваныя пошукавыя сэрвісы не заўсёды прыязны ў дачыненні да неадукаванага абывацеля і прызначаны пераважна для прафесіяналаў з галіны патэнтнага права.

Заклучэнне

Аналіз інфармацыйна-пошукавых сэрвісаў у галіне інтэлектуальнай уласнасці паказвае, што сучасныя сістэмы значна адрозніваюцца паводле функцыянальнасці, ахопу даных і зручнасці выкарыстання. На дадзены момант рынак прадастаўлены як адкрытымі платформаў (напрыклад, «Яндэкс.Патэнты», «Пошукавая платформа» Распатэнта), так і камерцыйнымі рашэннямі (напрыклад, PATENTSCOPE, Derwent Innovation IP і Orbit Intelligence). Кожны з гэтых сэрвісаў мае свае моцныя і слабыя бакі, што робіць іх прыдатнымі для розных катэгорый карыстальнікаў.

Камерцыйныя сістэмы даюць шырокія магчымасці для прафесіяналаў, уключаючы доступ да глабальных патэнтных баз, аналітычныя інструменты і магчымасць выгрузкі вялікіх аб'ёмаў даных. Аднак іх выкарыстанне часта патрабуе спецыяльных ведаў і навыкаў, а таксама можа быць абмежавана платнай падпіскай. Такія платформы найбольш пасуюць для патэнтных павераных, даследчыкаў і аналітыкаў, якія працуюць з вялікімі масівамі даных.

Адкрытыя сістэмы, такія як «Яндэкс.Патэнты» і «Пошукавая платформа» Распатэнта, даюць бясплатны доступ да расійскіх патэнтных даных і сродкаў індывідуалізацыі. Яны характарызуюцца простым і інтуітыўна зразумелым інтэрфейсам, што робіць іх зручнымі для даследчыкаў-пачаткоўцаў, студэнтаў і невялікіх кампаній. Аднак гэтыя платформы абмежаваны толькі расійскай базай даных і не падтрымліваюць прасунутыя аналітычныя інструменты, такія як кластэрызацыя або семантычны аналіз.

Спецыялістам-пачаткоўцам рэкамендуецца працаваць з адкрытымі сістэмамі, такімі як ІПС ФІПУ або ІС «Пошукавая платформа» Распатэнта, бо яны даюць бясплатны доступ і маюць зразумелы інтэрфейс. Гэтыя платформы дазваляюць засвоіць базавыя прынцыпы патэнтнага пошуку без неабходнасці глыбокага паглыблення ў складаныя механізмы запытаў.

Важна адзначыць, што развіццё тэхналогій ШІ і машыннага навучання адкрывае новыя далягяды для аптымізацыі пошукавых сістэм. Сучасныя ІПС усё часцей укараняюць інструменты для апрацоўкі неструктураваных даных, аўтаматычнага перакладу і семантычнага аналізу. Гэта дазваляе палепшыць якасць пошуку і зрабіць яго больш даступным для шырокай аўдыторыі.

Такім чынам, выбар інфармацыйна-пошукавай сістэмы залежыць ад мэт карыстальніка, узроўню яго падрыхтоўкі і даступных рэсурсаў. Для спецыялістаў-пачаткоўцаў і звычайных карыстальнікаў – адкрытыя сістэмы з зручным інтэрфейсам. У будучыні чакаецца далейшае развіццё лічбавых сэрвісаў, што павысіць іх даступнасць і эфектыўнасць для ўсіх катэгорый карыстальнікаў.

Спіс літаратуры

1. Петрова, И. Ю. Методика проведения патентного анализа с целью поиска аналогов и прототипов полученных технических решений / И. Ю. Петрова, А. А. Пучкова // Вестник Мордовского университета. – 2016. – № 1. – С. 50–57.
2. Смирнов, И. В. Патентная аналитика для научно-технологического развития стран Большой Евразии / И. В. Смирнов // Сборник материалов IV Международной научно-практической конференции «Аналитика развития, безопасности и сотрудничества: Большая Евразия – 2030». – 2017. – С. 149–151.
3. Сафронова, Н. И. Формула практической полезности и эффективности патентного поиска / Н. И. Сафронова // Наука и инновации. – 2020. – № 4 (206). – С. 28–33.
4. Genin B., Zolkin D. (2021), "Similarity search in patents databases. The evaluations of the search quality", World Patent Information, vol. 64, no. 61.
5. Aristodemou L., Tietze F. (2018), "The state-of-the-art on Intellectual Property Analytics (IPA): A literature review on artificial intelligence, machine learning and deep learning methods for analysing intellectual property (IP) data", World Patent Information, vol. 55, pp. 37–51.
6. Акиншина, А. В. Автоматизация проведения поиска по изобразительным обозначениям товарных знаков и правовые основы для ее осуществления / А. В. Акиншина // Отечественная юриспруденция. – 2016. – № 4 (206). – С. 24–26.
7. Кашеварова, Н. А. Цифровые инструменты патентных исследований / Н. А. Кашеварова, А. А. Андреева, Е. И. Пономарева // Вопросы инновационной экономики. – 2020. – Т. 10 № 2. – С. 1059–1074.

Спецыялістам-пачаткоўцам рэкамендуецца працаваць з адкрытымі сістэмамі, такімі як ІПС ФІПУ або ІС «Пошукавая платформа» Распатэнта, бо яны даюць бясплатны доступ і маюць зразумелы інтэрфейс.

- Шпак, Ю. О. Возможности применения искусственного интеллекта в патентной аналитике / Ю. О. Шпак, Е. С. Юшковец // Актуальные проблемы развития социально-экономических систем: Сборник научных статей XII Международной научно-практической конференции, Курск, 27 мая 2022 года. – 2022. – С. 391–398.

Інфармацыя пра аўтараў

Раман Газіевіч Алілаў, намеснік начальніка аддзела кіравання і ўкаранення праектаў ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, к. 1); roman.alilov@rupto.ru

Эліна Раманаўна Абіева, інжынер 1-й катэгорыі аддзела праектавання партальных рашэнняў ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, к. 1); elina.abieva@rupto.ru

Дзмітрый Іванавіч Зубаў, галоўны спецыяліст аддзела сістэмнага і бізнес-аналізу ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, к. 1); d.zubov@rupto.ru

Заяўлены ўнёсак аўтараў

Р. Г. Алілаў выступіў як кіраўнік даследавання. Ён вызначыў агульную канцэпцыю працы, сфармуляваў мэту і задачы, а таксама каардынаваў працэс напісання артыкула. Яго ўнёсак уключаў метадалагічную апрацоўку тэмы, аналіз карыстальніцкага досведу ўзаемадзеяння з ІПС, а таксама ўдзел у інтэрпрэтацыі вынікаў і фармуляванні практычных рэкамендацый.

Э. Р. Абіева сканцэнтравалася на тэхнічным і аналітычным аспектах даследавання. Яна правяла дэталёвы агляд функцыяналу папулярных ІПС (уключаючы ІПС ФІПУ, PATENTSCOPE, «Яндэкс.Патэнт»), сістэматызавала даныя пра іх магчымасці і абмежаванні.

Д. І. Зубаў. Яго ўнёсак уключаў параўнанне камерцыйных і адкрытых платформаў (напрыклад, Google Patents, Orbit Intelligence), статыстычную апрацоўку метрык Precision@K і экспертных ацэнак. Ён таксама ўдзельнічаў у фармуляванні высноў пра якасць пошукавых сэрвісаў і іх прымяняльнасці.

References

- Petrova, I. Yu. and Puchkova, A. A. (2016), "The methodology of patent analysis in order to find analogues and prototypes of the obtained technical solutions", *Vestnik Mordovskogo universiteta*, no. 1, pp. 50–57.

- Smirnov, I. V. (2017), "Patent Analytics for Scientific and Technological Development of Greater Eurasia Countries", *Sbornik materialov IV Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Collection of materials of the IV International Scientific and Practical Conference], *Analitika razvitiya, bezopasnosti i sotrudnichestva: Bol'shaya Evraziya – 2030* [Analytics of development, security and cooperation: Greater Eurasia – 2030], Moscow, Russia, 27 November, 2017, pp. 149–151.
- Safronova, N. I. (2020), "The formula of practical usefulness and effectiveness of patent search". *Nauka i innovatsii*, no. 4 (206), pp. 28–33.
- Genin, B. and Zolkin, D. (2021), "Similarity search in patents databases. The evaluations of the search quality", *World Patent Information*, vol. 64, no. 61.
- Aristodemou, L. and Tietze, F. (2018), "The state-of-the-art on Intellectual Property Analytics (IPA): A literature review on artificial intelligence, machine learning and deep learning methods for analysing intellectual property (IP) data", *World Patent Information*, vol. 55, pp. 37–51.
- Akinshina, A. V. (2016), "Automation of the search for pictorial designations of trademarks and the legal basis for its implementation", *Otechestvennaia iurisprudentsiia*, no. 10 (12), pp. 24–26.
- Kashevarova, N. A., Andreeva, A. A. and Ponomareva, E. I. (2020) "Digital tools for patent research", *Voprosy innovacionnoy e`konomiki*, vol.10, no. 2, pp. 1059–1074.
- Shpak, Yu. O. and Yushkovecz E. S. (2022), "Possibilities of using artificial intelligence in patent analytics", *Sbornik nauchny`x statej XII Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Collection of scientific articles of the 12th International Scientific and Practical Conference], *Aktual'ny`e problemy` razvitiya social'no-e`konomicheskix sistem* [Current issues of development of socio-economic systems], Kursk, Russia, 27 May, 2022, pp. 391–398.

Information about the authors

Roman. G. Alilov, Deputy Head of the Department of Project Management and Implementation of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); roman.alilov@rupto.ru

Elina R. Abieva, Category 1 Engineer in the Portal Solutions Design Department of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); elina.abieva@rupto.ru

Dmitriy I. Zubov, Chief Specialist of the System and Business Analysis Department of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); d.zubov@rupto.ru

Contribution of the authors

R. G. Alilov – acted as the research supervisor. He defined the overall concept of the work, formulated the goal and objectives, and coordinated the article writing process. His contribution included methodological elaboration of the

topic, analysis of user experience in interacting with patent information search systems (PISS), as well as participation in the interpretation of results and formulation of practical recommendations.

E. R. Abieva – focused on the technical and analytical aspects of the research. She conducted a detailed review of the functionality of popular PISS (including FIPS IPIS, PATENTSCOPE, Yandex.Patents), systematizing data on their capabilities and limitations.

D. I. Zubov – his contribution included comparing commercial and open platforms (e. g., Google Patents, Orbit

Intelligence), statistical processing of Precision@K metrics and expert evaluations. He also participated in formulating conclusions about the quality of search services and their applicability.

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
Authors declare no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 20.11.2024
Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 08.04.2025
Прыняты да публікацыі 09.04.2025

4 ПАДЗЕЯ

Навуковы артыкул

Original article

УДК 94 (47).084.8:347.77:026.06

EDN: <https://elibrary.ru/cltbxf>

Усерасійская патэнтна-тэхнічная бібліятэка ў гады Вялікай Айчыннай вайны

Наталья Алегаўна Някрасава

Федэральны інстытут прамысловай уласнасці

natalia.nekrasova@rupto.ru

Анатацыя: пытанні гістарычнай памяці актуальныя, нягледзячы на восем дзесяцігоддзяў, якія мінулі пасля заканчэння Вялікай Айчыннай вайны. Для падрыхтоўкі артыкула былі даследаваны архіўныя дакументы Расійскага дзяржаўнага архіва эканомікі (РДАЭ), Цэнтральнага дзяржаўнага архіва Санкт-Пецярбурга (ЦДА Спб), Дзяржаўнага архіва Расійскай Федэрацыі (ДА РФ), Архіва РНБ і інш., нарматыўна-прававыя акты і тэлеграмы, якія дазваляюць аб'ектыўна адлюстравать дзейнасць патэнтна-тэхнічнай бібліятэкі ў ваенны час. Паказана роля супрацоўнікаў бібліятэкі ў выратаванні і захаванні фондаў патэнтнай дакументацыі як найважнейшай крыніцы навукова-тэхнічнай інфармацыі ў блакадным Ленінградзе, у перыяд эвакуацыі і рээвакуацыі. Актуальнасць тэмы абумоўлена значнасцю для сучаснага грамадства ролі бібліятэк у захаванні навуковай і культурнай спадчыны краіны і перадачы гістарычнай памяці пра Вялікую Айчынную вайну.

Ключавыя словы: патэнтная бібліятэка, Вялікая Айчынная вайна, вынаходкі, патэнтны фонд, архіўныя дакументы, УПТБ, захаванне фондаў, блакадны Ленінград, эвакуацыя і рээвакуацыя фондаў.

Для цытавання: Някрасава Н. А. Усерасійская патэнтна-тэхнічная бібліятэка ў гады Вялікай Айчыннай вайны // Веснік ФІПУ. 2025. Т 4, № 1 (11). С. 76–81.

The All-Russian Patent and Technical Library during the Great Patriotic War

Natalya O. Nekrasova

Federal Institute of Industrial Property

natalia.nekrasova@rupto.ru

Abstract: the historical memory issues are still relevant after the eight decades since the end of the Great Patriotic War. The article is based on archival documents from the Russian State Archive of Economics (RGAE), Saint Petersburg Central State Archive (TsGA SPb), the State Archive of the Russian Federation (GA RF), National Library of Russia (RNB) Archive etc., government decrees, orders and telegrams, allowing to reflect objectively the activities of the Patent and Technical Library in the wartime. The library staff's role in the rescue and conservation of patent documents collections as the most important scientific and technical information source in the blockade Leningrad, during the evacuation and re-evacuation, is shown. The relevance of the topic is determined by the significance of libraries' role for modern society in preserving the country's scientific and cultural heritage and in transmitting the Great Patriotic War historical memory.

Keywords: patent library, Great Patriotic War, inventions, patent collection, archival documents, VPTB, collections preservation, siege of Leningrad, collections evacuation and re-evacuation.

For citation: Nekrasova N. O. The All-Russian Patent and Technical Library during the Great Patriotic War // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 76–81 (In Russ.).

Храналагічныя рамкі даследавання, прадстаўленыя ў артыкуле, ахопліваюць гісторыю Усерасійскай патэнтна-тэхнічнай бібліятэкі (УПТБ) у перыяд Вялікай Айчыннай вайны, раскрываюць яшчэ не да канца вывучаныя старонкі гісторыі бібліятэкі, заснаваныя на фактах і пацверджаныя архіўнымі матэрыяламі напрамку дзейнасці Агульнасаюзнай патэнтна-тэхнічнай бібліятэкі,¹ самаадданасць яе супрацоўнікаў, якія зрабілі ўсё ад іх залежнае для захавання Дзяржаўнага патэнтнага фонду як нацыянальнага рэсурсу найважнейшых тэхнічных рашэнняў і вынаходак, якія паўплывалі на ход вайны.

Да Вялікай Айчыннай вайны кіраўніцтва вынаходніцкай справай у нашай краіне было дэцэнтралізаванае. У перыяд 1936–1955² гг. заяўкі на вынаходкі падаваліся ў наркаматы (міністэрствы), там жа праводзілася іх экспертыза, цэнтралізавана ажыццяўлялася толькі рэгістрацыя заявак і ахоўных дакументаў. Пастановай Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта і Саюза народных камісараў (СНК) ад 22.07.1936 № 68/1324 выдача аўтарскіх пасведчанняў і патэнтаў на вынаходкі, а таксама публікацыя звестак пра пададзеныя заяўкі і пра выданыя аўтарскія пасведчання і патэнты на вынаходкі была ўскладзена на народныя камісарыяты Саюза СССР. Наступная рэгістрацыя ўсіх выданых народнымі камісарыятамі аўтарскіх пасведчанняў і патэнтаў ажыццяўлялася Дзяржаўнай планавай камісіяй пры СНК Саюза СССР (Дзяржплан СССР), у распараджэнні якой у гэты перыяд знаходзіліся бібліятэка і архіў Бюро навізны³. Размяшчалася бібліятэка разам з Бюро наступнай рэгістрацыі вынаходак па адрасе: Ленінград, праспект 25 Кастрычніка (Неўскі праспект)⁴, 44, і абслугоўвала бюро і наркаматы.

Паводле штатнага раскладу на 1941 г., у штаце Бюро наступнай рэгістрацыі вынаходак налічвалася 28 чалавек, з іх 22 – супрацоўнікі бібліятэкі: загадчык бібліятэкай – 1, загадчык аддзела бібліятэкі – 4, прадметызатар – 1, старшы бібліятэкар – 2, бібліятэкар 1-га разраду – 2, бібліятэкар 2-га разраду – 10, бібліятэкар – 2 [1].

Напярэдадні вайны, у сакавіку 1941 г., пастановай СНК Саюза СССР было зацверджанае Палажэнне аб вынаходках і тэхнічных удасканаленнях і аб парадку фінансавання

Напярэдадні вайны, у сакавіку 1941 г., пастановай СНК Саюза СССР было зацверджана Палажэнне аб вынаходках і тэхнічных удасканаленнях і аб парадку фінансавання выдаткаў па вынаходніцтве, тэхнічных удасканаленнях і рацыяналізатарскіх прапановах, у якім правядзенне экспертызы навізны вынаходак было ўскладзена на Бюро экспертызы і рэгістрацыі вынаходак Дзяржплана пры Саўнаркаме СССР.

выдаткаў па вынаходніцтве, тэхнічных удасканаленнях і рацыяналізатарскіх прапановах⁵, у якім правядзенне экспертызы навізны вынаходак было ўскладзена на Бюро экспертызы і рэгістрацыі вынаходак (Бюро вынаходак) Дзяржплана пры Саўнаркаме СССР. Пры гэтым «у аснову экспертызы навізны павінны былі быць пакладзены раней выданыя аўтарскія пасведчання і патэнты савецкія, дасавецкія, замежныя, раней зробленыя заяўкі, літаратура, выданыя ў межах Саюза СССР, замежная літаратура, а таксама звесткі пра выкарыстанне вынаходак» (п. 30 Палажэння). На Бюро вынаходак ускладалася ў тым ліку «правядзенне міжнароднага абмену патэнтнымі матэрыяламі, укамплектаванне і кіраўніцтва агульнасаюзнай патэнтна-тэхнічнай бібліятэкай; тэхнічная інфармацыя аб найноўшых вынаходках, як савецкіх, так і замежных, паводле матэрыялаў патэнтна-тэхнічнай літаратуры, а таксама выданне літаратуры па вынаходніцтве» (п. 50 Палажэння).

У сваім артыкуле «Нататкі па пытаннях практыкі ўзаемаадносін Наркаматаў і Аддзела вынаходак Дзяржплана пры СНК СССР» М. Г. Рабчынскі⁶ піша пра значэнне

¹ Назва патэнтнай бібліятэкі да 1946 г.

² Пастановай Савета Міністраў СССР ад 29.09.1955 № 1772 быў створаны Камітэт па справах вынаходак пры Савецкім Міністраў СССР (пастановы СМ СССР за верасень 1955 г. (№ 1605–1772) 1955. С. 283).

³ Пастанова Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта і Савета Народных Камісараў ад 22.07.1936 № 68/1324 «Аб рэарганізацыі кіраўніцтва вынаходніцкай справай» // Збор законаў і распараджэнняў Рабоча-Сялянскага ўрада СССР. 1936. № 39. Арт. 334. С. 557–558. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/400510> (дата звароту: 14.02.2025).

⁴ Ленінград. Адрасная і даведчаная кніга на 1939 год. Ленінград: Ленвыдат, 1939. С. 80.

⁵ Палажэнне аб вынаходках і тэхнічных удасканаленнях: зацверджана пастановай СНК СССР ад 05.03.1941 № 448 // Зборнік пастаноў і распараджэнняў Урада СССР. 1941. № 9. Арт. 150. С. 268–283. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/403767-postanovlenie-soveta-narodnyh-komissarov-soyuza-ssr-ob-utverzhenii-polozeniya-ob-izobreteniyah-i-tehnicheskikh-usovershenstvovaniya-h-i-o-poryadke-finansirovaniya-zatrat-po-izobretatelstvu-tehnicheskim> (дата звароту: 14.02.2025).

⁶ Рабчынскі Мікалай Георгіевіч – спецыяліст Бюро экспертызы і рэгістрацыі вынаходак Дзяржплана СССР, аўтар публікацый у сферы прававой аховы вынаходак: Рабчынскі, М. Г. Афармленне правоў на вынаходкі / Бюро экспертызы і рэгістрацыі вынаходак Дзяржплана СССР. Масква: Дзяржвыдат, 1943. 36 с.: харч.; Як робіцца заяўка аб выдачы аўтарскага пасведчання ці патэнта на вынаходку. Бюро экспертызы і рэгістрацыі вынаходак Дзяржплана СССР. Укладальнікі: П. В. Сысоеў, М. Г. Рабчынскі. М. Дзяржвыдат. 1944. 24 с.

Калекцыя патэнтна-тэхнічнай бібліятэкі налічвала 3 045 801 асобнік і складалася з патэнтнага, кніжнага, часопіснага фондаў, фонду прэйскурантаў, архіўных матэрыялаў, уключала картатэкі, нумарныя ўказальнікі.

выкарыстання матэрыялаў тэхнічнай інфармацыі аб найноўшых вынаходках, як савецкіх, так і замежных, у працы наркаматаў па стымуляванні вынаходніцкай дзейнасці ў гэтай галіне гаспадаркі. «Кваліфікаваная экспертыза вынаходак не можа і не мусіць абмяжоўвацца толькі вызначэннем прыкмет істотнай навізны вынаходак. Яна непазбежна мусіць і фактычна перарастае рамкі гэтага даследавання. Выкарыстоўваючы свае веды і досвед для пасільнай ацэнкі разабраных прапаноў з пункту гледжання абаронных і народна-гаспадарчых інтарэсаў нашай краіны» [2].

Пра структуру і змест фондаў патэнтнай бібліятэкі даследаванага перыяду сведчыць акт, складзены на падставе ўрадавай тэлеграмы ад 8 верасня 1941 г. намесніка старшыні Дзяржплана Нікіціна. Акт падпісаны ч. в.а. начальніка аддзела вынаходак Дзяржплана пры СНК СССР М. Л. Найнікам, які прыняў у прысутнасці кіраўніка справамі аддзела вынаходак Дзяржплана пры СНК СССР Л. В. Кліковіч, загадчыка бібліятэкай С. П. Савіна і галоўнага бухгалтара М. У. Гусева справы і справаздачнасць аддзела вынаходак⁷.

Калекцыя патэнтна-тэхнічнай бібліятэкі налічвала 3 045 801 асобнік і складалася з патэнтнага, кніжнага, часопіснага фондаў, фонду прэйскурантаў, архіўных матэрыялаў, уключала картатэкі, нумарныя ўказальнікі. Фонд бібліятэкі быў прызначаны для абслугоўвання экспертаў і экспертызы вынаходак, а таксама для інфармавання прамысловасці пра вынаходкі і ўдасканаленні. Для пачобных карыстальнікаў была адкрыта чытальная зала, у якой вынаходнікі, інжынеры, навуковыя работнікі і іншыя асобы па прад'яўленні пашпарта маглі знаёміцца з усёй літаратурай, якая мелася ў бібліятэцы. Міжбібліятэчны абанемент абслугоўваў аддзел вынаходак і экспертных бюро літаратурай, якой не было ў бібліятэцы, а таксама ажыццяўляў выдачы ў іншыя навуковыя бібліятэкі. Архіў, які захоўваўся ў бібліятэцы, знаходзіўся ў арганізацыйным падпарадкаванні ўпраўлення справамі аддзела вынаходак, змяшчаў дакументы па рэгістрацыі вынаходак, пачынаючы з дасавецкага перыяду (Камітэта па тэхнічных справах Міністэрства гандлю і прамысловасці, Камітэта па справах вынаходак, Бюро навізны, Бюро вынаходак і інш.), уключаў справы па асабовым складзе, загады і

распараджэнні вышэйшых органаў і інш. У архіўным фондзе захоўваліся заяўкі на вынаходкі з усімі дакументамі аб выдачы або адмове ў выдачы аўтарскіх пасведчанняў або патэнтаў, алфавітная картатэка айчынных і замежных заяўнікаў, справы на «вечны рухавік» і г. д. Справы з архіва вынаходак выдаваліся ў экспертныя групы наркаматаў, у экспертную групу Бюро вынаходак і ўпраўленне справамі па патрабаванні на тэрмін у два тыдні.

У першыя дні вайны вырашалася пытанне аб захаванні патэнтнага фонду як каштоўнага рэсурсу, які мае дзяржаўнае значэнне.

Па меры таго як агульнае становішча абложанага горада рабілася ўсё цяжэйшым у сувязі з голадам, набліжэннем маразоў, перабоямі ў падачы вады і святла, а затым і поўным іх спыненнем, адсутнасцю працоўнай каналізацыі і службовых тэлефонаў, спыненнем усіх відаў гарадскога транспарту, адсутнасцю паліва, газу і г. д., супрацоўнікі Бюро вынаходак і бібліятэкі сфарміравалі групу па ахове патэнтных фондаў і будынка. Група перайшла на казарменнае становішча і дзяжурыла па 24 гадзіны ў суткі ў строга вызначаных пунктах аб'екта. Для ацяплення выкарыстоўваліся буржуйкі, усталяваныя ў сярэдзіне памяшканняў, коміны ад печыў былі выведзены на Неўскі праспект праз форткі. Час ад часу фонды праглядаліся, з іх выціралі пыл і цвіль. Па меры магчымасці ў інтэрвалах паміж трывогамі і абстрэламі байцы групы зрабілі вялікую працу па пераносе заявак з архіва ў сейфы былога Сібірскага банка, якія знаходзіліся ў падвальным памяшканні дома⁸.

Яшчэ да надыходу ранняй у 1941 г. зімы з маразамі, якія дасягалі $-30-40$ °С, сканаў асноўны натхняльнік групы, загадчык бібліятэкай Сяргей Паўлавіч Савін. У запісы загадчыка аддзелам камплектавання ад 15 снежня 1943 г. паведамляецца, што ў Расійскай нацыянальнай бібліятэцы (РНБ) захоўваецца асабісты дзённік С. П. Савіна (два звычайныя школьныя сшыткі)⁹.

На загад В. П. Нікіціна¹⁰ ў ліпені 1941 г. галоўная частка патэнтнай калекцыі бібліятэкі была спакавана ў 452 скрыні і пад непасрэднай адказнасцю, назіраннем і суправаджэннем загадчыцы патэнтным аддзелам бібліятэкі Зоі Фёдараўны Цімафееўскай¹¹ 31 ліпеня 1941 г. адпраўлена ў Чкалаў (Арэнбург) [3].

⁸ Неапублікаваныя ўспаміны супрацоўнікаў УПТБ.

⁹ Аддзелу Вынаходак Дзяржаўнай Планавай Камісіі пры СНК СССР. Упаўнаважанаму Б. І. Дзяржплана 15 снежня 1943 г. // Архіў РНБ. Ф. 2. Воп. 26. Адз. зах. 16. Л. 61. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/255160-savin-sergey-pavlovich-otdelu-izobreteniy-gosudarstvennoy-planovoy-komissii-pri-snk-sssr-ot-zav-otdelom-komplektovaniya-gpb-15-dekabrya-1943> (дата звароту: 14.02.2025).

¹⁰ Пастанова Савета Народных Камісароў. Аб зацвярджэнні т. Нікіціна В. П. членам Дзяржаўнай Планавай Камісіі пры СНК СССР ад 28 красавіка 1939 г. № 561 // Электронная бібліятэка гістарычных дакументаў: сайт. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/402580-postanovlenie-sovetanarodnyh-komissarov-ob-utverzhenii-t-nikitina> (дата звароту: 14.02.2025).

¹¹ Цімафееўская Золя Фёдараўна (1900–?) – бухгалтар, бібліятэкар. З 1919 г. працавала ў розных установах Петраграда справаводам, інструктарам, сакратаром. Са студзеня 1940 г. – на пасадзе старшага бібліятэкара аддзела сістэматызацыі і інфармацыі (Біяграфічны слоўнік супрацоўнікаў Бібліятэкі Расійскай акадэміі навук. СПб., 2014. Кн. 2. С. 737).

⁷ Акт ад 08.09.1941 аб прыняцці спраў і справаздачнасці Аддзела Вынаходак, гор. Ленінград // РДАЭ, Ф. 4372, Воп. 41, Спр. 2358. Л. 193–202.

Склад фондаў, эвакуаваных і пакінутых у Ленінградзе, прыведзены ў вышэйназваным акце, паводле якога ў Чкалаў былі вывезены: патэнтныя дакументы Расіі (1897–1917 гг., 29 745 экз.), СССР (1924/25–1941 гг., 57 141 экз.), Германіі (1877–1940 гг., 700 418 экз.), Нарвегіі (1928–1941 гг., 18 777 экз.), Польшчы (1924–1941 гг., 29 203 экз.), Чэхаславакіі (1920–1940 гг., 65 084 экз.), Швейцарыі (1898–1941 гг., 175 041 экз.), Францыі (1907–1939 гг., 495 412 экз.), Японіі (1926–1941 гг., 68 913 экз.), ЗША (розныя гады, 180 тыс. экз.). У Ленінградзе былі пакінуты патэнтныя дакументы Расіі і СССР (1897–1917, 1924/25–1941 гг., 89 310 экз.), Аўстрыі (1912–1940 гг., 102 979 экз.) і Вялікабрытаніі (1852–1921 гг., 630 996 экз.).

Патэнтная калекцыя, падрыхтаваная для эвакуацыі, была спакавана ў касеты агульнай колькасцю 21 123 шт., уключаючы картатэкі ў колькасці 711 шт. Нумарныя ўказальнікі для збораў патэнтаў (СССР, Германіі, Нарвегіі, Польшчы, Чэхаславакіі, Швейцарыі, Францыі, Швецыі, Японіі) у колькасці 70 тамоў былі адпраўлены ў Чкалаў, Англія (19 тамоў) і алфавітная картатэка аўтараў і патэнтаўладальнікаў СССР 1897–1941 гг. засталіся ў Ленінградзе.

Рашэннем Ленінградскага выканкама ад 05.10.1942¹² на дырэктара Публічнай бібліятэкі імя Салтыкова-Шчадрына (з 2 кастрычніка 1941 г. абавязкі дырэктара бібліятэкі выконвала А. Ф. Ягоранкава) быў ускладзены нагляд за захаванасцю ўсіх матэрыялаў, якія засталіся ў былым памяшканні аддзела вынаходак Дзяржплана ў Ленінградзе. Акрамя патэнтнай дакументацыі, там засталіся асноўны часопісны і кніжны фонды, а менавіта 20 000 гадавых камплектаў замежных і рускіх часопісаў за розныя гады і 70 000 экзэмпляраў кніг [4].

На пачатку жніўня 1941 г. у Чкалаў у суправаджэнні П. В. Нікіціна і некалькіх экспертаў Бюро вынаходак прыбыла частка патэнтных фондаў бібліятэкі, мінімальна неабходная для аналізу навізны заявак, і фотакабінет з матэрыяламі. На працягу некалькіх месяцаў фонды захоўваліся ў неадчыненых скрынях у часовым памяшканні, выдзеленым выканкамам Чкалава.

Горад, які займае вялізную тэрыторыю, фактычна пазбаўлены мабілізаванага транспарту, не мог адразу даць бюро і яго бібліятэцы патрэбную для працы плошчу. Па меры прасоўвання фашыстаў на ўсход у Чкалаў прыбывалі ўсё новыя і новыя арганізацыі і асобы, эвакуаваныя з Кіева, Адэсы, Харкава, Сталінграда, Масквы, Ленінграда і іншых гарадоў. Нарэшце да канца 1941 г. была адведзена частка плошчы ў яшчэ не дабудаваным будынку Дома Саветаў на плошчы галоўнай Савецкай вуліцы горада. У памяшканні падвальнага паверха гэтага будынка была змешчана частка патэнтнага фонду, запісаная на касетах, якая прыбыла з Ленінграда і была вынята са скрыняў. Па меры прыстасавання да працы

Дзейнасць часткі патэнтнай бібліятэкі, вывезенай у Чкалаў, падчас вайны была пераважна службовай. Яна заключалася ў абслугоўванні як экспертаў, якія ўваходзілі ў склад таго ці іншага наркамата ў якасці пазаштатных, так і экспертаў, якія ўваходзілі ў штат Бюро вынаходак.

памяшканняў на трэцім паверсе недабудаванага будынка Дома Саветаў і ўстаноўкі ў іх стэлажоў уздоўж сцен касеты ўносіліся туды. Трыманне ў блакадным Ленінградзе на працягу восені–зімы 1941 г. патэнтаў у касетах у вільготным падвальным памяшканні, вядома, не спрыяла іх захаванасці. Да таго ж касеты з германскімі патэнтамі служылі заменнікамі матрацаў для прыезджых супрацоўнікаў да атрымання імі плошчы.

Дзейнасць часткі патэнтнай бібліятэкі, вывезенай у Чкалаў, падчас вайны была пераважна службовай. Яна заключалася ў абслугоўванні экспертаў, якія ўваходзілі ў склад таго ці іншага наркамата ў якасці пазаштатных, а таксама экспертаў, якія ўваходзілі ў штат Бюро вынаходак (аддзел вынаходак Дзяржплана СССР), патэнтнай і іншай літаратурай з ліку кніг і часопісаў новых паступленняў. Патэнтныя фонды знаходзіліся ў распараджэнні намесніка загадчыка бібліятэкай З. Ф. Цімафееўскай, у працы бібліятэкі выконваўся ленынградскі прынцып С. П. Савіна: свабодны доступ экспертаў да паліц, што паскарала працу эксперта і павышала якасць пошуку.

Эксперты выкарыстоўвалі прывезеныя ў Чкалаў патэнтныя дакументы не толькі для правядзення экспертызы, але і для складання «аглядаў вынаходак», карысных для тэхнолагаў, канструктараў, вынаходнікаў і іншых працаўнікоў прадпрыемстваў абароннай і машынабудаванчай прамысловасці. Да выдання былі намечаны агляды па наступных тэмах: заменнікі хуткарэзнай сталі; заменнікі бабіту; лапінг-працэс; электразварка; халодная штампоўка; аўтаматызацыя кіравання металарэзных станкоў; электрапрывод металарэзных станкоў; газагенератарныя рухавікі; оптыка-механічныя кантрольна-вымяральныя прыборы ў машынабудаванні.

Можна адзначыць, напрыклад, выдадзены ў Чкалаве ў 1942 г. Дзяржпланвыдатам агляд «Прыстасаванні і інструмент для расточных прац», складзены А. Л. Элькішкам [5]. Старшы эксперт-хімік Я. С. Гурэвіч, выкарыстоўваючы патэнтныя матэрыялы, прапанаваў спосаб вырабу гэтак неабходнага для акупнага жыцця мыла, якое знішчала вошай і іншых паразітаў [6]. Прапанова была прынята і паспяхова выкарыстоўвалася на вайне.

Будучы ў эвакуацыі, сутыкаючыся на практыцы з цяжкасцямі ўзаемадзеяння з Дзяржпланам і галіновымі наркаматамі, кіраўніцтва аддзела вынаходак пастаянна

¹² Выпіска з пратакола пасяджэння Выканаўчага Камітэта Ленінградскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных ад 05.10.1942 «Аб наглядзе за захаванасцю літаратурнага матэрыялу і вынаходніцкіх заявак аддзела вынаходак Дзяржплана пры СНК СССР» // ЦДАЛМ СПб, ф. Р-97 (Воп. 3. Адз. зах. 706).

Эксперты выкарыстоўвалі прывезеныя ў Чкалаў патэнтныя дакументы не толькі для правядзення экспертызы, але і для складання «аглядаў вынаходак», карысных для тэхнолагаў, канструктараў, вынаходнікаў і іншых працаўнікаў прадпрыемстваў абароннай і машынабудаўнічай прамысловасці.

ставіла перад Дзяржпланам пытанне аб вяртанні аддзела вынаходак і бібліятэкі не ў Ленінград, а ў Маскву.

28 красавіка 1943 г. выйшла распараджэнне Урада СССР № 8617-р¹³ аб пераводзе Бюро экспертызы і рэгістрацыі вынаходак Дзяржплана СССР з Чкалава ў Маскву разам са штатам супрацоўнікаў. У Маскве было знойдзена памяшканне для аддзела вынаходак Дзяржплана СССР – частка падвала, першага і трэцяга паверхаў будынка Політэхнічнага музея (праезд Сярова, 4, пад'езд 7-а), якія займала Усесаюзнае таварыства вынаходнікаў (УТВ), скасаванае яшчэ да вайны. Па ўказаным адрасе быў здзейснены пераезд з Чкалава аддзела вынаходак Дзяржплана СССР, а таксама перавезены фонды пасля рээвакуацыі. Касеты з патэнтамі грузілі проста ў чыгуначныя кантэйнеры. Першая чарга патэнтаў і супрацоўнікаў, найбольш шматлікая, выехала з Чкалава ў Маскву 28 ліпеня 1943 г., другая – напрыканцы лістапада 1943 г. Пасля поўнага вызвалення Ленінграда ад варожаў блакады, 14-27 студзеня 1944 г., і неўзабаве пасля Дня Перамогі 9 мая 1945 г. ў Маскву была перамешчана асноўная частка Дзяржаўнага патэнтнага фонду, кніжных і часопісных фондаў, архіва заявак і нават частка мэблі Бюро вынаходак, у прыватнасці кутняя скураная канапа, на якой у дні блакады адпачывалі па чарзе байцы групы аховы аб'екта «Неўскі 44».

На аснове матэрыялаў патэнтна-тэхнічнай бібліятэкі аддзела вынаходак дадзены заключэнні-водгукі па экспертызе вынаходак па 4 703 заяўках. Разгледжана і зацверджана 6 228 водгукі экспертызы, зарэгістравана аўтарскіх пасведчанняў і патэнтаў – 1 371. Адрэдагавана 804 апісанні вынаходак [3].

У перыяд Вялікай Айчыннай вайны выдадзена каля 7 000 ахоўных дакументаў на вынаходкі (1941-2196; 1942-1482; 1943-525; 1944-1318; 1945–1398)¹⁴.

У выніку аналізу даведкі аб фондах УПТБ па стане на 1965 г. [8] і зместу акта ад 08.09.1941 можна з упэўненасцю зрабіць выснову, што падзелены на некалькі частак патэнтны фонд бібліятэкі, эвакуюваны ў Чкалаў, пакінуты ў Ленінградзе і перавезены з Чкалава і Ленінграда ў Маскву, захаваны практычна ў нязменным выглядзе. У гэтым безумоўная заслуга супрацоўнікаў патэнтнай бібліятэкі, якія сваёй самаадданай працай, а часам і коштам жыцця спрыялі захаванню патэнтных калекцый як культурнай каштоўнасці.

Вялікае значэнне мае ўвядзенне ў навуковае абарачэнне новых дакументальных крыніц, якія раскрываюць раней невядомыя старонкі Вялікай Айчыннай вайны. Апошнімі гадамі расакрэчваюцца закрытыя, «цалкам сакрэтныя» дакументы, якія размяшчаюцца на сайтах архіваў і бібліятэк, становяцца даступнымі для вывучэння шырокай грамадскасці. У дадзеным артыкуле выкарыстаны дакументы, раней не апублікаваныя: пастановы ЦК УКП (б) і СНК СССР, загады наркама боепрыпасаў СССР, архіўныя дакументы, якія паслужылі крыніцамі новых звестак да летапісу Усерасійскай патэнтна-тэхнічнай бібліятэкі.

Супрацоўнікі патэнтнай бібліятэкі сваёй самаадданай працай, а часам і коштам жыцця спрыялі захаванню патэнтных калекцый як культурнай каштоўнасці.

Гісторыя УПТБ 1941–1945 гг. адлюстравала падзеі ваеннага часу ў неапублікаваных успамінах супрацоўнікаў, якія перажылі вайну, прыклады самаадданасці і сапраўдных каштоўнасці. Успаміны сведкаў і дакументы тых гадоў дазваляюць найбольш праўдзіва і аб'ектыўна данесці да новых пакаленняў расіянаў праўду пра Вялікую Айчынную вайну.

Спіс літаратуры

1. Переписка с Бюро последующей регистрации изобретений по вопросам штатных расписаний, сметы расходов и другим административно-хозяйственным вопросам. Центральный аппарат за 1941 г. // РГАЭ, Ф.4372. Оп. 41. Д. 2358.
2. Рябчинский, Н. Заметки по вопросам практики взаимоотношений Наркоматов и Отдела изобретений Госплана при СНК СССР / Н. Рябчинский // Ежемесячный бюллетень Отдела изобретений Госплана при СНК СССР. – 1942. – № 4. – С. 48–51.
3. Колесников, А. П. Вклад ученых и изобретателей в победу над фашизмом (к 75-летию Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.): архивные материалы / А. П. Колесников // Федеральная служба по интеллектуальной собственности (Роспатент), Федеральный институт промышленной собствен-

¹³ Распараджэнне Савета Народных Камісараў Саюза ССР ад 28.04.1943 № 8617 // ДАРФ. Ф. Р-5446. Вон. 2. Спр. 63. Л. 357.

¹⁴ 100 Years Protection of Industrial Property Statistics: Synoptic Tables on Patents, Trademarks, Designs, Utility Models and Plant Varieties 1883-1982 = Cent ans de Protection de la Propriete Industrielle. Statistiques: Tableaux Synoptiques pour les brevets, les marques, les dessins et modeles industriels, les modeles d'utilite et les obtentions vegetales 1883-1982 / Preface A. Bogsch; WIPO. Geneva: WIPO, 1983. Парал. англ., фр.

- ности (ФИПС). – Москва: ФИПС, 2020. – 196 с.: цв. ил. – Библиогр.: С. 188–196.
4. О работе отдела изобретений Госплана при СНК в 1942 г. // РГАЭ. Ф. 4372. Оп.42. Д.1121. Л. 75–79.
 5. Элькишек, А. Приспособления и инструмент для расточных работ: монография / А. Элькишек. – Чкалов: Госпланиздат, 1942. – 115 л. с.: ил. – (Обзоры советских и иностранных изобретений по оборонной и машиностроительной промышленности).
 6. Гуревич, Е. С. Производство хозяйственного мыла / инженер Е. С. Гуревич; Чкаловск. обл. пл. комис. – Чкалов: ОГИЗ Чкаловское изд-во, 1943. – 38, [1] с. табл.
 7. Фонды патентной литературы Всесоюзной патентно-технической библиотеки: (Справка) / Государственный комитет по делам изобретений и открытий СССР, Всесоюзная патентно-техническая библиотека. – 1-е изд. – Москва: Центр. науч. – исслед. ин-т патентной информации и техн. – экон. исследований, 1965. – 155 с.
3. Kolesnikov, A. P. (2020), *Vklad uchenykh i izobretatelej v pobedu nad fashizmom (k 75-letiyu pobedy v Velikoj Otechestvennoj vojne 1941–1945 gg.): arhivnye materialy* [Scientists' contribution to the victory over fascism (to the 75th anniversary of the victory in the Great Patriotic War of 1941–1945): Archival materials], FIPS, Moscow, Russia.
 4. On the functioning of the Department of Inventions of the State Planning Commission (Gosplan) under the Council of People's Commissars (SNK) in 1942, RGAE. F. 4372. OP. 42. D. 1121. L. 75–79.
 5. Elkishek, A. (1942), *Prisposobleniya i instrument dlya rastochnykh rabot* [Devices and tools for boring work: monograph], Gosplanizdat, Chkalov, Russia.
 6. Gurevich, E. S. (1943), *Proizvodstvo hozhaystvennogo myla* [Production of laundry soap], OGIZ Chkalov Publishing House, Chkalov, Russia.
 7. Patent literature collections of the All-Union Patent and Technical Library: (Note), (1965), CSRIPI Moscow, Russia.

Інфармацыя пра аўтара

Наталля Алегаўна Някрасава, начальнік аддзела інфармацыйна-бібліяграфічнага цэнтра «Усерасійская патэнтна-тэхнічная літаратура» ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 24); SPIN-код: 8503-9944; natalia.nekrasova@rupto.ru

References

1. Correspondence with the Bureau of Subsequent Registration of Inventions on staff schedule, cost estimates and other administrative and economic issues. The Central Apparatus, for 1941, RGAE. F. 4372. OP. 41. D. 2358.
2. Ryabchinsky, N. (1942), "Notes on the practice of relations between People's Commissariats (Narkomats) and the Department of Inventions of the State Planning Commission (Gosplan) under the Council of People's

Information about the author

Natalya O. Nekrasova, Head of Information and Bibliography Division of "All-Russian Patent and Technical Library" (VPTB) Center of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24); SPIN-code: 8503–9944; natalia.nekrasova@rupto.ru

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The author declares no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 10.03.2025
Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 25.03.2025
Прыняты да публікацыі 26.03.2025

5 НАВІНЫ ЗАМЕЖНЫХ ПАТЭНТНЫХ ВЕДАМСТВАЎ

Навіны або нататкі

Notes

УДК 347.77: 002.2 (048)
EDN <https://elibrary.ru/oappph>

Агляд галоўных падзей патэнтных ведамстваў Усходняй Азіі

Анастасія Аляксандраўна Ламакіна

Федэральны інстытут прамысловай уласнасці
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Анатацыя: інфармацыя пра галоўныя падзеі патэнтных ведамстваў Кітая, Тайваня, Рэспублікі Карэя, Японіі за перыяд са снежня 2024 года па люты 2025 года. Агляд падзей навін у форме дайджэста прапануе чытачам магчымасць азнаёміцца з ключавымі трэндамі дзейнасці патэнтных ведамстваў у гэтых краінах і яркімі прыкладамі з практыкі аховы, абароны і камерцыялізацыі інтэлектуальнай уласнасці, а таксама атрымаць статыстычныя даныя па ахове інтэлектуальнай уласнасці, інавацыйнай дзейнасці, судовай практыцы.

Ключавыя словы: дайджэст, інтэлектуальная ўласнасць, патэнтныя ведамствы, Нацыянальнае ўпраўленне інтэлектуальнай уласнасці Кітая, Карэйскае ведамства інтэлектуальнай уласнасці, Патэнтнае ведамства Японіі, Ведамства па інтэлектуальнай уласнасці Тайваня.

Для цытавання: Ламакіна А. А. Агляд галоўных падзей патэнтных ведамстваў Усходняй Азіі // Веснік ФІПУ. 2025. Т. 4 № 1 (11). С. 82–91.

East Asia intellectual property offices main events review

Anastasiia A. Lomakina

Federal Institute of Industrial Property
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Abstract: information of patent offices of China, Taiwan, South Korea, Japan, main events for the period of December 2024 – February 2025 is collected. An overview of news events in the form of a digest provides readers with the opportunity to get acquainted with the key trends in the activities of patent offices in the region and bright examples in practice of protection and commercialization of intellectual property and get statistics on intellectual property protection, innovation, case law.

Keywords: digest, intellectual property, patent office, China National Intellectual Property Administration, Korean Intellectual Property Office, Japan Patent Office, Taiwan Intellectual Property Office.

For citation: Lomakina A. A. East Asia intellectual property offices main events review // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 82–91 (In Russ.).

Кітай

Прыняты нацыянальны стандарт па географічных указаннях

Зацверджаны і афіцыйна ўведзены ў дзеянне рэкамендаваны нацыянальны стандарт «Географічныя ўказанні – базавая тэрміналогія (GB/T 44584–2024)». Стандарт адміністрацэца Падкамітэтам па географічных указаннях (TC554SC1) пры Нацыянальным тэхнічным камітэце 554 па стандартызацыі кіравання інтэлектуальнай уласнасцю і ведамі Кітая. Дакумент датычыцца адпаведных нарматыўных актаў і стандартаў па географічных указаннях (ГУ) і на аснове практычнага досведу аховы ГУ вызначае 25 асноўных тэрмінаў у гэтай галіне. Такім чынам, запоўнены прагал у асноватворнай тэрміналогіі ў дадзенай сферы.

Крыніца:

CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/10/art_1340_196562.html

CNIPA і Універсітэт Цынхуа плануець стварэнне Міжнароднага каледжа інтэлектуальнай уласнасці.

Кіраўнікі Нацыянальнага ўпраўлення інтэлектуальнай уласнасці Кітая (CNIPA) і Універсітэта Цынхуа падпісалі пагадненне аб супрацоўніцтве, у рамках якога запланавана стварэнне Міжнароднага каледжа інтэлектуальнай уласнасці. Супрацоўніцтва накіравана на садзейнічанне развіццю талентаў у галіне інтэлектуальнай уласнасці, падтрымку перадавых акадэмічных даследаванняў і правядзенне міжнародных абменаў высокага ўзроўню. Паводле ўмоў пагаднення бакі створаць савет па супрацоўніцтве ў такіх галінах, як прыняцце рашэнняў і кіраванне, развіццё талентаў, акадэмічныя даследаванні і абмен досведам.

Крыніца:

CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/19/art_1340_196735.html

Прафесар Сюэ Цікунь падкрэсліў важнасць інтэлектуальнай уласнасці для навукі і інавацый.

Сюэ Цікунь, акадэмік Кітайскай акадэміі навук, прэзідэнт Паўднёвага ўніверсітэта навукі і тэхнікі і прафесар Універсітэта Цынхуа, ганараваны найвышэйшай узнагародай Кітая ў галіне навукі і тэхнікі за наватарскую працу ў галіне фізікі кандэнсаваных асяроддзяў, уключаючы даследаванні квантавага анамальнага эфекту Хола і высокатэмпературнай звышправоднасці, у інтэрв'ю China IP News падкрэсліў асаблівую ролю інтэлектуальнай уласнасці ў прасоўванні фундаментальных даследаванняў. На яго думку, інтэлектуальная ўласнасць натуральным чынам звязвае навуковую лабараторыю з вытворчай лініяй.

Падчас свайго знаходжання на пасадзе віцэ-прэзідэнта Універсітэта Цынхуа прафесар Сюэ кіраваў працай па камерцыялізацыі і выкарыстанні тэхналагічных

дасягненняў, а таксама актыўна ўзаемадзейнічаў з патэнтнымі агенцтвамі і платформамі па пераўтварэнні тэхналогій для выяўлення, ацэнкі і камерцыялізацыі навуковых і тэхналагічных дасягненняў.

Сюэ Цікунь аддае вялікую ўвагу выхаванню таленавітых спецыялістаў у галіне інтэлектуальнай уласнасці. Паводле яго слоў, мэта – развіць таленты, якія разбіраюцца ў тэхналогіях, заканадаўстве і рынку і валодаюць IP-кампетэнцыямі, а таксама ўмацаваць кадравую базу ў сферы інтэлектуальнай уласнасці, што дазволіць лепш інтэграваць інавацыі і галіновыя ланцужкі, павысіць узровень самастойнасці і сілы ў навуцы і тэхніцы, а таксама падтрымае якаснае эканамічнае і сацыяльнае развіццё.

Прафесар Сюэ лічыць, што ключ да павышэння эфектыўнасці рынкавых інвестыцый у інавацыі і стымулявання якасных пераўтварэнняў – у пастаўках высокакласных тэхналогій. У гэтым працэсе ў інтэлектуальнай уласнасці падвойная роля – яна можа выступаць у якасці эталона ўзроўню інавацый і ў якасці эфектыўнага рынкавага механізма, які пашырае магчымасці паставак высокакласных тэхналогій і пераўтварэння прадукцыі.

Крыніца:

CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2025/1/17/art_2975_197239.html

Дасягненні Кітая ў сферы інтэлектуальнай уласнасці ў 2024 годзе

Кітай прыняў актыўныя меры для вырашэння праблем інтэлектуальнай уласнасці і задавальнення патрэб прадпрыемстваў, забяспечваючы роўную абарону як для айчынных, так і для замежных інаватараў. Для гэтага сістэма інтэлектуальнай уласнасці прыводзіцца ў адпаведнасць з міжнароднымі правіламі, праводзіцца праца па забеспячэнні эфектыўнага вырашэння спрэчак і наладжванні рэгулярных каналаў сувязі. Акрамя таго, у Кітаі ўведзены строгія карныя меры ў адпаведнасці з самымі высокімі міжнароднымі стандартамі, а таксама прыняты эфектыўныя меры супрацьдзеяння патэнтным троям.

Вынікам праведзенай працы стаў рост колькасці патэнтаў на вынаходкі, выдадзеных замежнікам, і зарэгістраваных замежнымі кампаніямі таварных знакаў. Паводле даных CNIPA, са студзеня па кастрычнік 2024 года ў Кітаі замежным заяўнікам выдадзена 92 тысячы патэнтаў на вынаходкі, што на 5,3 % болей, чым у 2023 годзе. Колькасць зарэгістраваных замежнікамі таварных знакаў у Кітаі вырасла да 121 тысячы, што на 13,1 % болей, чым у 2023 годзе.

Варта адзначыць і скарачэнне тэрміну патэнтнай экспертызы ў Кітаі. У кастрычніку 2024 года ён склаў 15,6 месяца. Мэта CNIPA – у 2025 годзе скараціць тэрмін экспертызы да 15 месяцаў. У выніку скарачэння тэрмінаў экспертызы вырасла колькасць выдадзеных патэнтаў: у цяперашні час у Кітаі дзейнічаюць 4,66 млн патэнтаў на вынаходкі. З мэтай задавальнення патрабаванняў

навукова-тэхнічнай рэвалюцыі і прамысловай трансфармацыі CNIPA працягвае працу па ўдасканаленні патэнтнай экспертызы ў такіх крытычна важных сферах, як штучны інтэлект (ШІ), генная тэхналогія, квантавая інфармацыя, а таксама біялогія і медыцына.

Для аказання паслуг па ахове інтэлектуальнай уласнасці інаватара ў розных частках краіны ў Кітаі адкрыты 123 нацыянальныя цэнтры інтэлектуальнай уласнасці.

Рэспубліка Карэя

Змены ў заканадаўстве аб інтэлектуальнай уласнасці

Прыняты законапраекты аб унясенні паправак у Закон аб патэнтах і Закон аб карысных мадэлях, накіраваныя на прадухіленне ўцэчкі запатэнтаваных тэхналогій за мяжу, а таксама законапраект аб унясенні паправак у Закон аб патэнтах аб пашырэнні права на выбар лекаў. У дзейным законе адсутнічаюць асобныя палажэнні аб пакаранні за парушэнне прадпісанняў аб канфідэнцыяльнасці, аднак у іншых краінах яны даволі суровыя: у ЗША – пазбаўленне волі на тэрмін да 2 гадоў або штраф да 10 тыс. долараў, у Японіі – пазбаўленне волі на тэрмін да 2 гадоў або штраф да 1 млн іен, у Кітаі – пазбаўленне волі ад 3 да 7 гадоў. Законапраекты змяшчаюць палажэнні аб пазбаўленні волі на тэрмін да 5 гадоў і штраф у памеры не больш за 50 млн вон за парушэнне парадку сакрэтнага выкарыстання вынаходкі.

Нацыянальны сход Рэспублікі Карэя прыняў папраўку да Закона аб таварных знаках, паводле якога тэрмін падачы пярэчанняў супраць таварнага знака скарачаны да 30 дзён. За кошт скарачэння тэрміну падачы пярэчанняў будзе скарачаны тэрмін экспертызы заяўкі на таварны знак.

У адпаведнасці з перагледжанымі Законам аб таварных знаках і Законам аб абароне прамысловых узораў (змены набываюць моц 22 ліпеня 2025 г.), штрафы за парушэнне правоў на таварны знак і прамысловы ўзор павялічацца з трохкратнага памеру да пяцікратнага, што стане мерай па прадухіленні зламыснага парушэння правоў на таварныя знакі і прамысловыя ўзоры, а таксама забеспячэнні эфектыўнасці пакрыцця шкоды. Было адзначана, што прычына невыкараняльнасці парушэнняў правоў інтэлектуальнай уласнасці заключаецца ў тым, што прыбытак, атрыманы ў выніку правапарушэння, перавышае справядлівы кошт інтэлектуальнай уласнасці. Паводле даных праведзенага Карэйскім ведамствам па інтэлектуальнай уласнасці (KIPO) маніторынгу кантрафактнай прадукцыі ў інтэрнэце і мер па барацьбе з ёй, распаўсюджванне кантрафактнай прадукцыі імкліва расце (з 137 382 выпадкаў у 2020 годзе да 272 948 выпадкаў у 2024 годзе).

З 2025 года KIPO пашырае праграму зніжэння патэнтных пошлін для фізічных асоб і малога бізнесу. Патэнтная пошліна для фізічных асоб і малых прадпрыемстваў, якія пацярпелі ад стыхійных бедстваў, будзе зніжана да 90 %,

На працягу I–III кварталаў 2024 года ў цэнтры паступіла 98 тыс. зваротаў, а сярэдні тэрмін разгляду звароту склаў два тыдні.

Крыніцы:

CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/5/art_2975_196447.html

CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/5/art_2975_196448.html

а тэрмін выкарыстання балаў інтэлектуальнай уласнасці¹, дадзеных патэнтаўладальнікам, будзе павялічаны з 5 да 10 гадоў. Для атрымання льготы патрэбная заява з указаннем прычыны атрымання льготы і пацвярджэння панесенай шкоды. Перыяд зніжэння пошлін складае адзін год з даты абвяшчэння пра стыхійнае бедства.

Крыніцы:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20362&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20363&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20381&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20372&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Новае ў практыцы KIPO

З 19 лютага 2025 г. з мэтай дасягнення сусветнага тэхналагічнага лідарства ў лік патэнтных заявак, якія падлягаюць паскоранаму разгляду, увойдуць заяўкі на вынаходкі ў галіне паўправаднікоў, дысплэяў і акумулятараў, біялогіі, ШІ і робататэхнікі. Чакаецца, што гэты скароціць перыяд разгляду такіх заявак у гэтай галіне да двух месяцаў. Адначасова KIPO павялічыла штат экспертаў і плануе дадаткова прыцягнуць 60 спецыялістаў у якасці экспертаў у галіне робататэхнікі, а таксама спрашчае адміністрацыйныя працэдуры.

Крыніцы:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20378&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Ахова камерцыйнай тайны ў Рэспубліцы Карэя

KIPO абвясціла аб прызначэнні трох прыватных арганізацый (Міжнародны цэнтр аховы камерцыйнай тайны Onnuri, LG CNS і Redwit) агенцтвамі па сертыфікацыі камерцыйнай тайны. Раней такімі маглі быць толькі

¹ Балы налічваецца заяўнікам у адпаведнасці з памерам выплачанага пошліны.

дзяржаўныя ўстановы. Паслугі сертыфікацыі становяць сабой пацвярджанне электроннага файла, які змяшчае камерцыйную тайну. Уладальнікі камерцыйнай тайны, якія выкарыстоўваюць паслугу першапачатковай сертыфікацыі, могуць, не баючыся ўцечкі інфармацыі, зарэгістраваць у якасці доказу валодання камерцыйнай тайнай электронныя адбіткі пальцаў, атрыманыя з арыгінальнага электроннага файла, электронныя подпісы заяўнікаў і інфармацыю пра час першапачатковай рэгістрацыі ў сертыфікацыйным агенцтве. Колькасць рэгістрацый камерцыйнай тайны ў 2023 годзе перавысіла 200 тысяч і ў 2024 годзе дасягнула 215 тысяч.

Крыніца:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20382&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Вынікі форуму «Інтэлектуальная ўласнасць і эканамічная бяспека»

26 лютага 2025 г. ў Сеуле адбыўся форум «Інтэлектуальная ўласнасць і эканамічная бяспека», прысвечаны ўмацаванню аховы інтэлектуальнай уласнасці з мэтай забеспячэння эканамічнай бяспекі. Форум арганізаваны KIPO сумесна з Міністэрствам гандлю, прамысловасці і энергетыкі Рэспублікі Карэя.

Мэта форуму – прызнанне важнасці інтэлектуальнай уласнасці як ключавога інструмента забеспячэння эканамічнай бяспекі, а таксама для сумеснага пошуку стратэгіі адказу на эканамічныя выклікі. У форуме прынялі ўдзел каля 20 супрацоўнікаў KIPO і Міністэрства гандлю, прамысловасці і энергетыкі, прадстаўнікі акадэмічных колаў і юрыдычных фірм. У ходзе форуму праводзіліся экспертныя прэзентацыі і адкрытыя дыскусіі па такіх тэмах, як умацаванне аховы прамысловых тэхналогій і павышэнне інфармаванасці аб эканамічнай бяспецы, а таксама распрацоўка стратэгіі гандлю правамі інтэлектуальнай уласнасці з дапамогай аналізу вялікіх патэнтных даных². Удзельнікі падкрэслілі, што ў сітуацыі, калі распрацоўка і ахова перадавых тэхналогій наўпрост звязаны з эканамічнай бяспекай, апераджальны адказ урада ў галіне аховы інтэлектуальнай уласнасці мае вырашальнае значэнне, і, у прыватнасці, неабходна актыўна выкарыстоўваць 600 млн адзінак вялікіх даных аб патэнтах для аховы ключавых тэхналогій і кіравання імі.

Крыніца:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20421&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Праца KIPO з дзецьмі і моладдзю

26 лютага 2025 г. KIPO і Міжнародны інстытут інтэлектуальнай уласнасці правялі навучанне ў галіне вынаходніцтва для 19 вучняў пачатковай і сярэдняй

школы. Навучальная праграма распрацавана з мэтай заахвочвання творчых здольнасцяў і выхавання моладзі праз арганізацыю экскурсій па аб'ектах навучальнага цэнтра KIPO і знаёмства з вынаходніцкім кантэнтам. Гэтая праграма была адаптавана для дзвюх узроставых груп: навучэнцаў пачатковай і сярэдняй школы. У малодшых класах пачатковай школы былі арганізаваны гульнявое мерапрыемства па вынаходніцтве і майстар-клас па вырабе прадметаў першай неабходнасці з выкарыстаннем набораў для вынаходніцтва, а для вучняў старшых класаў пачатковай і сярэдняй школы праводзіліся заняткі па тэорыі вынаходніцтва і майстар-клас па зборцы робата і кадзіраванні яго рухаў.

У планах KIPO – працягваць правядзенне такіх навучальных мерапрыемстваў для школьнікаў двойчы на год, падчас канікул.

12 снежня 2024 г. KIPO сумесна з Міжнародным інстытутам падрыхтоўкі спецыялістаў у галіне інтэлектуальнай уласнасці (IIPTI) і Карэйскай асацыяцыяй садзейнічання вынаходкам (KIPA) правяла цыкл заняткаў, прысвечаных вынаходніцтву, у Нацыянальнай сельскагаспадарчай школе Сеула (спецыяльная школа для дзяцей са слабым слыхам). Такія заняткі праводзіліся ўжо другі раз (упершыню яны праходзілі ў сеульскай школе Samsung) і накіраваны на стварэнне роўных магчымасцяў у адукацыі для вучняў з абмежаванымі магчымасцямі. Заняткі па тэме выкарыстоўвання ТВВЗ³ у працэсе вынаходніцтва праводзіліся на Нацыянальным партале інтэлектуальнай уласнасці.

Крыніцы:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20354&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20420&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO анансавала Першы базавы план кіравання інфармацыяй аб прамысловай уласнасці і яе выкарыстанне на перыяд з 2025 па 2029 год.

У рамках 51-й канферэнцыі па пытаннях нацыянальнай бяспекі, якая адбылася 19 снежня 2024 г., KIPO прадставіла Першы базавы план кіравання інфармацыяй аб прамысловай уласнасці і яе выкарыстанні на перыяд з 2025 па 2029 год, які складаецца з трох стратэгіі і дзесяці асноўных задач, накіраваных на пашырэнне стратэгічнага выкарыстання прамысловай уласнасці; стварэнне ўстойлівай экасістэмы шляхам паэтапнай падтрымкі сэрвісных кампаній і ўмацавання сістэм і

³ Тэорыя вырашэння вынаходніцкіх задач (ТВВЗ) – набор метадаў вырашэння і ўдасканалення тэхнічных задач і сістэм шляхам знаходжання і вырашэння тэхнічных супярэчнасцей. Распрацавана савецкім інжынерам-вынаходнікам Г. Альтшулерам, які прааналізаваў 40 тыс. патэнтаў у спробе знайсці заканамернасці ў працэсе рашэння інжынерных задач і з'яўлення новых ідэй. Праца над ТВВЗ была пачата Г. Альтшулерам у 1946 годзе, першая публікацыя выпушчана ім і Р. Шапіра ў 1956 годзе.

² Ключавая патэнтная інфармацыя, такая як класіфікацыя патэнтаў, тэндэнцыі патэнтавання паводле кампаній/краін, даследчы персанал, узровень цытавання і падрабязная інфармацыя пра тэхналогіі.

інфраструктуры; стварэнне аналітычнай платформы і іншых сістэм аналізу інфармацыі аб прамысловай уласнасці.

У рамках першай стратэгіі плануецца пашырэнне стратэгічнага выкарыстання інфармацыі аб прамысловай уласнасці, напрыклад, для мэт эканамічнай бяспекі і навукова-даследчых і вопытна-канструктарскіх работ (НДВКР). Акрамя таго, шляхам аналізу патэнтных даных для выяўлення альтэрнатыўных крыніц паставак тавараў, неабходных для зніжэння вонкавай залежнасці, будзе ажыццяўляцца актыўная падтрымка палітыкі дыверсіфікацыі ланцужоў паставак. Асаблівая ўвага надаецца нацыянальным перадавым і стратэгічным тэхналогіям, а таксама аналізу інфармацыі аб патэнтных стандартах для ўкаранення міжнародных стандартаў і аналізу вялікіх даных пра патэнты для вызначэння напрамкаў дзяржаўных і прыватных НДВКР. Палітыка заключаецца ў пашырэнні выкарыстання вялікіх даных аб патэнтах у міжнародных сумесных даследаваннях, а таксама ў павышэнні эфектыўнасці інвестыцый на працягу ўсяго перыяду дзяржаўных НДВКР (напрыклад, у прадухіленні дубліравання даследаванняў).

Другая стратэгія прадугледжвае стварэнне ўстойлівай экасістэмы шляхам развіцця індустрыі інфармацыйных паслуг у галіне прамысловай уласнасці. У мэтах павелічэння ўплыву карэйскіх кампаній на рынку будзе пашыраны доступ да якасных даных і ўзмоцнена падтрымка НДВКР, інвестыцый і каналаў продажу, пачынаючы з моманту стварэння кампаній і заканчваючы выходам на замежны рынак. Для падрыхтоўкі прафесійных кадраў, арыентаваных на канкрэтныя галіны, будуць рэалізаваны розныя адукацыйныя праграмы.

У ходзе рэалізацыі трэцяй стратэгіі КІРО будзе аказваць садзейнічанне распрацоўцы аналітычных платформаў (сістэм) на базе ШІ. Акрамя таго, распрацоўка аб'ектыўнай палітыкі на аснове даных стане больш эфектыўнай дзякуючы аб'яднанню аналітычных магчымасцяў КІРО для хуткага рэагавання на запыты аб аналізе пытанняў палітыкі і давання персаналізаванай інфармацыі, якая паступае ад міністэрстваў і ведамстваў. Для гэтага платформу абсталююць базай даных, якая звязвае інфармацыю пра прамысловую ўласнасць з прамысловай і эканамічнай інфармацыяй. Таксама прадугледжаны сеткавыя функцыі, якія аблягчаюць адпаведным арганізацыям запыт аналізу і абмену прыкладамі выкарыстання. Акрамя таго, КІРО будзе ажыццяўляць прасоўванне платформы, каб інфармацыя пра прамысловую ўласнасць магла выкарыстоўвацца пры планаванні НДВКР у галіне прамысловых тэхналогій, а таксама ў ходзе пасярэдніцтва пры зліцці і паглыннанні малых і сярэдніх прадпрыемстваў.

Крыніца:

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20356&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Камерцыялізацыя патэнтаў на вынікі НДВКР

14 студзеня 2025 г. камісар КІРО Кім Вангі наведваў Карэйскі навукова-даследчы інстытут стандартаў і навукі⁴ (KRISST) з мэтай абмеркавання пытанняў забеспячэння канкурэнтаздольнасці Рэспублікі Карэя ў галіне квантавых тэхналогій.

Квантавая тэхналогія – адна з нацыянальных стратэгічных тэхналогій Рэспублікі Карэя, за апошнія 10 гадоў (2013–2022 гг.) колькасць патэнтных заявак у гэтай галіне паказала рост у сярэднім прыкладна на 32 % у год (з 15 заявак у 2013 годзе да 186 у 2022 годзе).

KRISST атрымаў вялікую дапамогу ў выкарыстанні інтэлектуальнай уласнасці і распрацоўцы стратэгіі за кошт удзелу ў праектах КІРО па падтрымцы рэінвеставання прыбытку ад інтэлектуальнай уласнасці (2021–2024 гг.) і падтрымцы патэнтнай аналітыкі (2024 г.). Мэта першага праекта – падтрымка камерцыялізацыі перспектыўных запатэнтаваных тэхналогій, якія належаць універсітэтам і грамадскім арганізацыям, а таксама стварэнне эфектыўнага цыкла шляхам рэінвеставання часткі прыбытку ад перадачы тэхналогій у камерцыялізацыю іншых перспектыўных запатэнтаваных тэхналогій. У рамках другога праекта з мэтай павышэння эфектыўнасці і зручнасці выкарыстання дзяржаўных патэнтаў на НДВКР праводзіцца аналіз патэнтаў універсітэтаў і грамадскіх арганізацый з наступнай распрацоўкай стратэгіі іх выкарыстання.

Крыніца:

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20374&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Развіццё штучнага інтэлекту ў Рэспубліцы Карэя

Апошнім часам рынак робатаў з ШІ імкліва расце дзякуючы канвергенцыі тэхналогій ШІ, такіх як вялікія моўныя мадэлі (LLM) і імітацыйнае навучанне, з тэхналогіямі робататэхнікі. Чаканы рост сусветнага рынку такіх робатаў складзе 35,7 % у год – з 10,9 трлн карэйскіх вон (7,8 млрд долараў ЗША) у 2023 годзе да 147,8 трлн карэйскіх вон (105,77 млрд долараў ЗША) у 2032 годзе.

Згодна з аналітычнымі данымі КІРО, колькасць патэнтных заявак, звязаных з робатамі, у якіх выкарыстоўваецца тэхналогія ШІ, у ведамствах ІР5 (Карэя, ЗША, Кітай, Еўрапейскі саюз і Японія) за перыяд 2012–2021 гадоў павялічвалася ў сярэднім на 58,5 % у год, дасягнуўшы 1 260 у 2021 годзе. Першае месца паводле колькасці пададзеных заявак заняў Кітай – 3 313 заявак (60 %), на другім месцы Карэя з 1 367 заяўкамі (24,7 %), а на трэцім – ЗША з 446 заяўкамі (8,1 %). Калі разглядаць сярэднегадавыя тэмпы росту, то Кітай лідыруе па колькасці патэнтных заявак у галіне робатаў са штучным інтэлектам – 59,7 %, а Карэя займае другое месца з паказнікам 53,4 %.

⁴ Карэйскі навукова-даследчы інстытут стандартаў і навукі – вядучая арганізацыя ў галіне квантавых тэхналогій – у 2024 годзе распрацавала 20-кубітны квантавы камп'ютар, ад яе імя пададзена 119 патэнтных заявак у галіне квантавых тэхналогій.

Што датычыцца аналізу галін, у якіх выкарыстоўваюцца згаданыя тэхналогіі, то першае месца заняла тэхналогія кіравання, дзе роботы выкарыстоўваюцца ў сферах адукацыі, забавы і медыцыны, – 53,6 % (2 962 заяўкі). Другое месца ў тэхналогіі ўзаемадзеяння з вонкавым асяроддзем, якое дазваляе роботам распознаваць аб'екты і маніпуляваць імі, – 33,8 % (1 869 заявак), а на трэцюю паводле значнасці тэхналогію кіравання прыводам, якая кіруе рухамі робата праз навучанне, прыпала 12,6 % (694 заяўкі).

Крыніца:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20369&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000029>

Падтрымка ініцыятыў, звязаных з экалогіяй

KIPO у супрацоўніцтве з Міністэрствам навакольнага асяроддзя Рэспублікі Карэя стварае зялёны стартап. Плануецца запуск праекта KIPO па падтрымцы росту тэхналогій, звязаных з кліматам, шляхам выкарыстання дзяржаўных патэнтных тэхналогій. Праект падтрымкі экастартапаў накіраваны на выяўленне перспектывных кампаній-стартапераў, а таксама на падтрымку ўдасканалвання ідэй і тэхналогій. Кампаніям, адабраным для ўдзелу ў праектах, будзе аказана дапамога ў сферы фінансавання і камерцыялізацыі вытворчасці прататыпаў, маркетынгу, кансультавання (настаўніцтва), аналізу рынку і кансультацый па прыцягненні інвестыцый.

У 2025 годзе плануецца адабраць удзельнікаў праекта з 180 прэтэндэнтаў у чатырох галінах: прадпрымальнікі-пачаткоўцы, кампаніі-стартапы, кампаніі, якія займаюцца інтэлектуальнай уласнасцю ў сферы захавання клімату, і стартап-кампаніі на стадыі росту.

KIPO абвясціла аб старце праекта па падтрымцы транзакцый і камерцыялізацыі ідэй у сектары з нейтральным узроўнем выкідаў вугляроду ў 2025 годзе. Праект падтрымкі гандлю ідэямі ў сферы вугляроднай нейтральнасці і іх камерцыялізацыі – інавацыйны ў галіне адкрытых прадуктаў, пры дапамозе якога KIPO выяўляе ідэі вырашэння прапанаваных кампаніямі задач, якія датычацца захавання клімату (www.ideago.kr). Гэты праект падзяляецца на два напрамкі: «Інавацыйныя прадукты, распрацаваныя з удзелам грамадзян», у рамках якога малымі і сярэднімі прадпрыемствамі і стартапамі аказваецца падтрымка ў распрацоўцы вугляродна-нейтральных прадуктаў з выкарыстаннем ідэй, прапанаваных грамадскасцю, і «Інавацыі, заснаваныя на прыватным попыце», у рамках якога грамадзяне, малыя і сярэднія прадпрыемствы і стартапы сумесна выпрацоўваюць рашэнні прапанаваных буйнымі і сярэднімі кампаніямі праблем вугляродна-нейтральных прадуктаў.

Крыніцы:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20365&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20370&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000029>

На парадку дня запуск праектаў па ахове карэйскіх вынаходак за мяжой.

У 2025 годзе KIPO інвестуе 25 млрд вон у стымуляванне аховы інтэлектуальнай уласнасці за мяжой для кампаній, якія экспартуюць тавары з Карэі. Ведамства выбера каля 100 кампаній, якія маюць праблемы з экспартам, і акажа комплекснае стратэгічнае кансультаванне, уключаючы папярэднюю дыягностыку рызык узнікнення спрэчак у галіне інтэлектуальнай уласнасці за мяжой. Таксама ў планах KIPO – выкарыстанне тэхналогіі ШІ для блакіравання распаўсюджвання кантрафактнай прадукцыі ў інтэрнэце.

У рамках гэтай дзейнасці анансаваны наступныя праекты. Праект Export Challenge Company IP Risk Response Enhancement Project мусіць забяспечыць апераджальную дыягностыку рызык узнікнення спрэчак у галіне інтэлектуальнай уласнасці. Таксама ён прадугледжвае кансультаванне па комплексных стратэгіях прыбірання фактараў рызыкі. Адрасаты праекта – малыя і сярэднія прадпрыемствы, якія не маюць экспертных паказнікаў або экспартуюць прадукцыю на суму менш за 100 тысяч долараў ЗША, а таксама прадпрыемствы, якія атрымалі падтрымку экспертных каналаў продажаў ад урада.

У рамках праекта падтрымкі блакіравання продажу кантрафактнай прадукцыі за мяжой у інтэрнэце плануецца заблакіраваць каля 200 тысяч сайтаў, якія распаўсюджваюць кантрафакт.

Праект падтрымкі стратэгіі рэагавання на спрэчкі ў дачыненні да брэндаў K-Brand засяроджаны на аказанні дапамогі карэйскім кампаніям у вырашэнні пытанняў судаводства, звязанага з распаўсюджваннем кантрафактнай прадукцыі за мяжой і нядобрасумленным выкарыстаннем таварных знакаў.

Праект падтрымкі стратэгіі рэагавання на патэнтныя спрэчкі накіраваны на аказанне падтрымкі прыкладна 250 кампаніяў. У прыватнасці, малым і сярэднім прадпрыемствам, а таксама кампаніяў нацыянальнага стратэгічнага тэхналагічнага сектара будзе аказана прыярытэтная падтрымка за кошт надання ім максімальнага бала (5 балаў) у працэсе адбору. Акрамя таго, у выпадках, калі ад малых і сярэдніх прадпрыемстваў патрабуецца прадастаўленне патэнтнай гарантыі⁵ ў працэсе пастаўкі або калі ўзнікае патэнтная спрэчка і патэнтная гарантыя выканана, падтрымка ў памеры да 100 млн вон будзе давацца ў рамках паскоранай працэдуры.

Для аказання кансалтынговых і юрыдычных паслуг у галіне інтэлектуальнай уласнасці працуюць 10 замежных цэнтраў інтэлектуальнай уласнасці ў 8 краінах.

Крыніца:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20422&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000029>

⁵ Гарантыя патэнта – дагаворнае палажэнне, якое гарантуе, што пэўны прадукт або тэхналогія не парушае патэнт іншай асобы. Калі прадукт выклікае праблему з патэнтам, кампанія бярэ на сябе ўсю адказнасць, уключаючы прыпыненне паставак і кампенсацыю шкоды.

У Рэспубліцы Карэя створаны Нацыянальны біякамітэт

23 студзеня 2025 г. ў Сеульскім біяхабе адбылася цырымонія адкрыцця Нацыянальнага біякамітэта – кардынацыйнага цэнтра па распрацоўцы нацыянальнай біяпалітыкі. На канферэнцыі таксама была прадстаўлена нацыянальная стратэгія, якая прадугледжвае прасоўванне Рэспублікі Карэя ў лік пяці найбуйнейшых сусветных біядзяржаў.

У склад Нацыянальнага біялагічнага камітэта ўваходзяць 24 эксперты і 12 членаў ex officio, сярод якіх – міністр навукі і тэхналогій, сельскай гаспадаркі, харчавання і сельскіх спраў, прамысловасці і дабрабыту, дырэктар Нацыянальнай выведвальнай службы, камісар Міністэрства бяспекі харчовых прадуктаў і медыкаментаў, камісар Карэйскага агенцтва па кантролі і прафілактыцы захворванняў. Мэта стварэння біякамітэта – аб'яднанне палітык, якія індывідуальна прасоўваюць адпаведныя арганізацыі, і ўмацаванне патэнцыялу дзяржаўнага і прыватнага сектараў ва ўсіх галінах, якія маюць дачыненне да біялогіі, уключаючы ахову здароўя, медыцынскае абслугоўванне, харчовыя прадукты, энергетыку.

У ходзе першага пасяджэння была прадстаўлена Стратэгія біятрансфармацыі Рэспублікі Карэя, сумесна падрыхтаваная ўсімі міністэрствамі, у якой былі вызначаны ключавыя задачы ў галіне інфраструктуры, інавацый у галіне НДВКР і прамысловасці для трансфармацыі біяіндустрыі ў Карэі. У задачы трансфармацыі інфраструктуры ўваходзяць стварэнне біякластара карэйскага ўзору (да 2030 года), распрацоўка нацыянальнай стратэгіі біябяспекі і садзейнічанне навучанню 110 тысяч спецыялістаў у галіне біямедыцыны (да 2027 года), а таксама стварэнне спецыялізаваных аспірантур па ключавых галінах. Акрамя таго, плануецца ўмацаваць сусветную канкурэнтаздольнасць за кошт прыцягнення замежных навукоўцаў і пашырэння праграм замежных камандзіровак і навучання карэйскіх даследчыкаў.

У сферы трансфармацыі НДВКР і інавацыйнай трансфармацыі пастаўлена задача паскарэння інавацый за кошт канвергенцыі біятэхналогій і тэхналогій з іншых галін, што дазволіць скараціць часавыя і фінансавыя выдаткі. У якасці пілотнага праекта плануецца забяспечыць поўнае адкрыццё даных у галіне біялогіі для 15 дзяржаўных навукова-даследчых інстытутаў, а ў будучыні – для ўсяго дзяржаўнага сектара. Будзе створана адзіная сістэма супрацоўніцтва, якая аб'яднае дзяржаўныя і прыватныя магчымасці вакол Нацыянальнага біялагічнага камітэта і ўмацуе супрацоўніцтва паміж міністэрствамі, дзяржаўным і прыватным сектарам, дзяржаўнымі ўстановамі і міжнароднымі арганізацыямі.

У рамках трансфармацыі галіны сярод іншага плануецца паскарэнне росту кампаній, якія займаюцца камерцыялізацыяй біятэхналогій, і выхад на буйнейшыя рынкі, а таксама падтрымка неабходнага фінансавання, актывізацыя прыватных інвестыцый і ўмацаванне магчымасцяў карпаратыўнага росту на кожным этапе развіцця біяпрадпрыемстваў. Для падтрымкі

першапачатковых інвестыцый і пашырэння маштабаў кампаній будуць створаны мегафонды на суму больш за 1 трлн карэйскіх вон, а таксама будзе пашырана падтрымка фінансавання палітыкі і гандлёвага страхавання, напрыклад, ільготныя працэнтныя стаўкі і пашыраныя ліміты крэдытавання.

Крыніца:

KIPO: сайт. – URL: <https://kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20389&sysCd=SCD02&aprchld=BT0000029>

Медыяцыя замест судовага разбору і лічбавая сістэма патэнтнага судаводства

Суды, што рэалізуюць сістэму судова-арбітажных сувязяў у сферы інтэлектуальнай уласнасці, будуць пашыраны за межы Сеула і Сувона і ўвойдуць у акруговы суд Тэджона. 24 снежня 2024 г. KIPO і акруговы суд Тэджона абвясцілі пра падпісанне дзелавога пагаднення аб укараненні сістэмы сувязі паміж судом і пасярэдніцтвам⁶ у акруговым судзе Тэджона. Дзякуючы дадзенаму пагадненню Камітэт па ўрэгуляванні спрэчак, звязаных з правамі на прамысловую ўласнасць, стварыў аснову для падтрымкі апэратыўнага вырашэння спраў, якія разглядаюцца ў карэйскіх судах і датычацца правоў на інтэлектуальную ўласнасць.

Пры перадачы справы ў Камітэт па медыяцыі спрэчак аб правах прамысловай уласнасці сярэдні тэрмін вырашэння спрэчкі складае каля трох месяцаў, пры гэтым бакі не нясуць дадатковых выдаткаў.

У 2024 годзе Суду па інтэлектуальнай уласнасці і Апеляцыйнай камісіі (IPTAB) споўнілася 25 год. IPTAB удасканалвае сваю працу. Гэтак, пачынаючы са студзеня 2025 года, з мэтай прадухілення затрымак у выдачы патэнтаў на вынаходкі і прамысловыя ўзоры IPTAB вяртае справы эксперту толькі ў выпадку неабходнасці дадатковай экспертызы, напрыклад, пры наяўнасці пытанняў, не разгледжаных на этапе экспертызы, або пры выяўленні новых падстаў для адмовы. Такім чынам, у выпадках, калі апеляцыя на рашэнне аб адмове прымаецца, заяўнік зможа атрымаць патэнт на вынаходку або прамысловы ўзор на адзін-два месяцы раней, бо эксперт найпрост прыме рашэнне аб рэгістрацыі на падставе вынесенага рашэння.

У снежні 2024 года KIPO абвясціла аб запуску лічбавай сістэмы патэнтнага судаводства. Сістэма складаецца з чатырох задач па павышэнні эфектыўнасці ўнутранага адміністравання, такіх як аўтаматызацыя метаду прыняцця рашэнняў з дапамогай штучнага інтэлекту, і адной задачы па ўдасканаленні сістэмы дзяржаўнай службы. Чакаецца, што дадзеная сістэма забяспечыць карыстальнікам магчымасць кантраляваць усе свае патэнтныя спрэчкі. Акрамя таго, уведзена паслуга мабільных паведамленняў: цяпер паведамленне можна атрымаць не толькі ў рэжыме анлайн, але і па пошце. Таксама пашырана аўтаматызацыя

⁶ Сістэма, якая накіроўвае справы, што знаходзяцца на разглядзе суда, у вонкавае прафесійнае пасярэдніцкае агенцтва для апрацоўкі.

судовых працэдур з выкарыстаннем ШІ і аптычнага распазнавання сімвалаў (OCR). З мэтай скарачэння часу вынясення рашэння ў сістэму было дададзена 80 дадатковых тыпаў асноўных судовых дакументаў і 18 прычын адхілення, а неабходная інфармацыя з судовых дакументаў і прымацаваных выяў была аўтаматычна вынятая і правяраная. Праект будзе рэалізаваны на працягу трох гадоў (2023–2025 гг.).

Крыніцы:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20361&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20366&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20358&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000029>

Развіццё рэгіянальных цэнтраў інтэлектуальнай уласнасці

У 28 рэгіёнах Паўднёвай Карэі працуюць цэнтры інтэлектуальнай уласнасці – спецыялізаваныя арганізацыі, якія аказваюць дапамогу ўладальнікам малога і сярэдняга бізнесу і рэалізуюць праекты падтрымкі стартапаў і экспарту на аснове інтэлектуальнай уласнасці. У 2024 годзе рэгіянальныя цэнтры інтэлектуальнай уласнасці аказалі падтрымку ў набыцці замежных патэнтных правоў 819 малым і сярэднім прадпрыемствам, што прывяло да павелічэння экспарту на 187,4 млрд вон, а таксама далі кансультацыі па кіраванні інтэлектуальнай уласнасцю 601 стартапу, што спрыяла стварэнню 1 178 новых працоўных месцаў.

Крыніца:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20423&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000029>

Японія

Апублікавана новая справаздача пра сумеснае даследаванне судовых сістэм Японіі, Кітая і Рэспублікі Карэя

Упершыню Сумесная група экспертаў у галіне судовых разбораў і апеляцый (JEGTA) сабралася ў 2013 годзе з мэтай спрыяння супрацоўніцтву, абмену інфармацыяй і аналізу практык Патэнтнага ведамства Японіі (JPO), CNIPA і KIPO. З таго часу тры ведамствы сумесна праводзяць параўнальныя даследаванні сістэм і практык судовага разбору і апеляцыйнай вытворчасці.

У студзені 2025 года JPO, CNIPA і KIPO апублікавалі новую справаздачу пад назвай «Параўнальнае даследаванне

крытэрыяў унясення выпраўленняў (паправак) пасля выдачы патэнта і функцыі такіх крытэрыяў». Справаздача даступна па спасылцы: https://www.jpo.go.jp/e/system/patent/gaiyo/ai/ai_shutsugan_chosa.html.

Прадстаўнікі трох вышэйзгаданых краін спадзяюцца, што гэтыя справаздачы дапамогуць карыстальнікам лепш зразумець розныя погляды на практыку судовага разбору і працэдур апеляцыі.

Крыніца:

JPO: сайт. – URL: <https://www.jpo.go.jp/e/news/kokusai/nityukan/090502.html>

Тайвань (КНР)

Статыстычныя даныя ТІРО

У 2024 годзе Ведамства па інтэлектуальнай уласнасці Тайваня (ТІРО) атрымала агульнай колькасцю 72 742 патэнтныя заяўкі, што прыблізна роўна паказнікам 2023 года. Пры гэтым колькасць заявак на выдачу патэнта на вынаходку (50 823) крыху скарацілася, а колькасць заявак на выдачу патэнтаў на карысную мадэль (14 559) і прамысловы ўзор (7 360) павялічылася. Колькасць заявак на рэгістрацыю таварнага знака (90 341) паступова змяншалася. Што датычыцца экспертызы, то сярэдні тэрмін разгляду з моманту першага дзеяння па заяўцы склаў 8,4 месяца для заявак на выдачу патэнта на вынаходку і 6,1 месяца для заявак на рэгістрацыю таварнага знака.

Колькасць пададзеных рэзідэнтамі заявак на выдачу патэнта на вынаходкі (19 586) скарацілася на 0,2 %, у той час як колькасць заявак на карысныя мадэлі (13 341) нязначна павялічылася, на 0,2 %. У разбіўцы паводле тыпаў заяўнікаў колькасць пададзеных прамысловымі

прадпрыемствамі заявак на патэнты на вынаходкі скарацілася на 1 %, аднак колькасць заявак на карысныя мадэлі павялічылася на 3 %, што сведчыць пра разнастайнасць стратэгіяў патэнтных партфеляў. Колькасць заявак на патэнты на вынаходкі, пададзеных універсітэтамі і навукова-даследчымі інстытутамі Тайваня, павялічылася на 3–8 %, а на карысныя мадэлі – на 13–57 %.

Колькасць замежных заявак на выдачу патэнта на вынаходку (31 237) вырасла ўсяго на 0,1 %. Разбіўка паводле краін заяўнікаў паказвае, што лідарам застаецца Японія (12 307 заявак), за ёй ідуць ЗША (6 817 заявак), мацерыковы Кітай (3 472 заяўкі), Рэспубліка Карэя (3 365 заявак) і Германія (1 035 заявак).

Колькасць заявак на выдачу патэнта на прамысловы ўзор, пададзеных нерэзідэнтамі, павялічылася на 4 % і склала 4 022 заяўкі. Лідарам стала Японія (880 заявак), другое месца ў ЗША (772 заяўкі), за імі ўслед ідуць мацерыковы Кітай (755 заявак), Швейцарыя (370 заявак) і Германія (241 заяўка).

Колькасць заявак на рэгістрацыю таварнага знака склала 90 341 (заяўкамі ахоплены 112 534 класы – на 2 % менш, чым у папярэднім годзе), што на 1 % менш, чым зніжэнне (–3 %) у 2023 годзе. Паказальна, што колькасць заявак ад рэзідэнтаў скарацілася на 4 % (69 386 заявак), у той час як колькасць заявак ад нерэзідэнтаў павялічылася на 7 % (20 955 заявак).

Сярод пяці найбуйнейшых краін (рэгіёнаў), якія падалі заяўкі на таварныя знакі, лідыруе мацерыковы Кітай (5 624 заяўкі), на другім месцы Японія (3 397 заявак), далей ідуць ЗША (2 822 заяўкі), Паўднёвая Карэя (1 919 заявак) і Ганконг (1 227 заявак).

Заяўкі на рэгістрацыю таварных знакаў рэзідэнтаў пераважна былі пададзены ў класе 35 (рэклама; кіраванне бізнесам) (13 407 заявак). Сярод 10 найбуйнейшых класаў – 3 (касметыка і рэчы туалету), 5 (фармацэўтычныя прэпараты) і 42 (навукова-тэхнічныя паслугі) – паказалі тэмпы росту ад –0,3 % (адмоўны рост) да 2,2 %, у той час як колькасць заявак, пададзеных у іншых класах, знізілася на 1,8–10,6 %.

Больш за ўсё заявак на рэгістрацыю таварных знакаў ад нерэзідэнтаў было пададзена ў класе 9 (камп'ютары і тэхналогіі) (3 848 заявак). Сярод класаў, што ўвайшлі ў топ-10, клас 3 (касметыка і рэчы туалету), 25 (адзенне, абутак, галаўныя ўборы) і 18 (скура і яе імітацыі, багаж) прадэманстравалі двухзначны рост у межах 12,2–15,4 %, у той час як у класах 5 (фармацэўтыка) і 42 (навукова-тэхнічныя і тэхналагічныя паслугі) падача заявак зменшылася на 3,7 % і 9,8 % адпаведна.

ТІРО імкнецца аптымізаваць якасць і эфектыўнасць экспертызы патэнтных заявак і заявак на таварныя знакі шляхам паскарэння працэсу выдачы. У выніку ў 2024 годзе сярэдні тэрмін разгляду заявак на выдачу патэнта на вынаходку склаў 8,4 месяца, што на 0,5 месяца меней, чым у 2023 годзе. Колькасць заявак, якія знаходзяцца на разглядзе, склала 52 712. Для заявак на таварныя знакі сярэдні тэрмін разгляду скараціўся на 0,1 месяца і склаў 6,1 месяца. Колькасць заявак, якія знаходзяцца на разглядзе, скарацілася да 52 860.

Крыніца:

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-997184-dff18-2.html>

Навіны праграм паскоранай экспертызы

31 студзеня 2025 г. дзейнічае перагледжаная пілотная праграма пазітыўнай патэнтнай экспертызы для стартапаў, мэта якой – даць стартапам, якія атрымалі нацыянальныя ўзнагароды або ўдзельнічалі ў праграмах, спансаваных ТІРО, магчымасць атрымаць патэнты на працягу чатырох месяцаў пасля падачы заяўкі і тым самым умацаваць канкурэнтныя перавагі ў галіне. Крытэры адбору былі пашыраны: цяпер у лік удзельнікаў праграмы ўключаны кампаніі з інавацыйнымі навукова-даследчымі магчымасцямі, якія атрымалі нацыянальныя ўзнагароды за апошнія два гады, а таксама кампаніі, якімі кіруюць арганізацыі, упаўнаважаныя ТІРО.

Пілотная праграма паскоранай экспертызы заявак на выдачу патэнта на прамысловы ўзор падоўжана да 31 снежня 2026 г. У межах праграмы заяўнікі могуць падаць заяўку на паскораную экспертызу ў перыяд паміж атрыманнем паведамлення ТІРО аб пачатку папярэдняй экспертызы і атрыманнем першага рашэння ведамства. На працягу тэставага перыяду пошліна па гэтай праграме спаганяцца не будзе.

Каб стаць удзельнікам праграмы, неабходна падаць дакументацыю, якая пацвярджае камерцыйнае выкарыстанне дызайну трэцімі асобамі (каталогі прадукцыі, артыкулы ў перыёдыцы і да т. п.), і пазначыць даныя трэцяя асобы. Акрамя таго, дызайн мусіць быць адзначаны прэстыжнымі ўзнагародамі. Пры гэтым, згодна з умовамі праграмы, кожны стартап можа падаць не больш за тры заяўкі на год. Стартапы, якія маюць права на ўдзел у праграме, мусяць быць кампаніямі, створанымі менш чым восем гадоў таму ў адпаведнасці з законам аб кампаніях або адпаведнымі замежнымі законам. Перыяд стварэння разлічваецца пачынаючы з даты рэгістрацыі кампаніі да даты падачы заяўкі на выдачу патэнта на прамысловы ўзор. Калі просіцца прыярытэт, разлік ажыццяўляецца на аснове самай ранняй даты прыярытэту. Замежным кампаніям неабходна падаць пацвярджэнне даты заснавання разам з перакладам дакумента на кітайскую мову.

Крыніцы:

TIPO: сайт. – URL: <https://www.jpo.go.jp/e/news/kokusai/nityukan/090502>.

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993279-d338c-2.html>

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993278-e8d08-2.html>

Зручнасць карыстальнікаў – прыярытэт ТІРО

З мэтай павышэння зручнасці ў карыстанні, у тым ліку і з мабільнага тэлефона, ТІРО запусціла новую сістэму пошуку таварных знакаў з рэжымамі спрощанага і пашыранага пошуку, што задаволіць запыты розных груп карыстальнікаў. Акрамя таго, у новай сістэме будзе паказвацца да 1 000 вынікаў пошуку, што дазволіць пазбегнуць звужэння рамак пошукавага запыту.

Каб аблегчыць заяўнікам працэдуру ўнясення змен у дакументы заяўкі на выдачу патэнта і рэгістрацыю таварнага знака, а таксама скараціць перапіску паміж заяўнікамі і ТІРО, ведамства пашырыла спектр анлайн-паслуг, даступных на платформе TIPONet. Пачынаючы з 15 кастрычніка 2024 г., заяўнікі могуць выкарыстоўваць платформу для змены сваіх прадстаўнікоў. Пасля ўваходу ў TIPONet заяўнікі або іх патэнтныя павераныя могуць выбраць функцыю «Падача заяўкі на патэнт/Змена анлайн» для змены асноўнай інфармацыі ў справе, уключаючы імя прадстаўніка заяўніка на кітайскай і англійскай мовах, звесткі пра заяўніка і яго патэнтнага паверанага на кітайскай і англійскай мовах, нумар тэлефона і адрас электроннай пошты.

Для паскарэння падачы працы з заяўкамі на рэгістрацыю прамысловага ўзору, пададзенымі анлайн, ТІПО запусціла вэб-арыентаваную сістэму. У сістэме даступны шырокі спектр функцый, уключаючы падачу новых заявак, паўторную экспертызу, унясенне змен у заяўку, падачу хадайніцтва аб пераглядзе рашэння, выдачу патэнта, выплату пошліны, адпраўку адказу на заключэнне эксперта, адмову ў выдачы патэнта, падачу хадайніцтва аб адтэрміноўцы, а таксама ўступку правоў на патэнт на прамысловы ўзор або вытворны прамысловы ўзор. Карыстальнікам больш не трэба ўсталёўваць самастойныя інструментальныя сродкі, бо сістэма даступна праз браўзер і падтрымлівае кроссплатформенны функцыянал.

З 2021 года ТІПО вядзе распрацоўкі воблака IP Info Cloud. Гэтая ініцыятыва накіравана на стварэнне платформы воблачных сэрвісаў з высокай даступнасцю і маштабаванасцю з выкарыстаннем інфраструктуры агульнадаступнага воблака. У 2024 годзе вэб-сайт платформы галіновых патэнтных ведаў (Industry Patent Knowledge Platform) быў перанесены ў воблака і даступны для пробнага выкарыстання.

Карыстальніцкі інтэрфейс платформы быў аптымізаваны для ўніфікацыі працы як з камп'ютара, так і з мабільнага тэлефона. Карыстальнікі могуць лёгка атрымаць доступ да такіх рэсурсаў, як патэнтныя дакументы, артыкулы экспертаў, апошнія навіны ў галіне інтэлектуальнай уласнасці, інфармацыя пра патэнтныя сістэмы розных краін і аналітычныя матэрыялы, падрыхтаваныя навукоўцамі.

Крыніцы:

ТІПО: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-985628-d213e-2.html>

ТІПО: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-985629-f2e5b-2.html>

ТІПО: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993277-2e707-2.html>

ТІПО: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993283-44de8-2.html>

Інфармацыя пра аўтара

Анастасія Аляксандраўна Ламакіна, малодшы навуковы супрацоўнік Цэнтра арганізацыі навуковай дзейнасці ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, к. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-код: 1463-1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru

Information about the author

Anastasiia A. Lomakina, junior researcher of the Center of Scientific Activity Management of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-code: 1463-1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The author declares no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 07.03.2025

Прыняты да публікацыі 11.03.2025

6 X-ФАЙЛЫ УПТБ

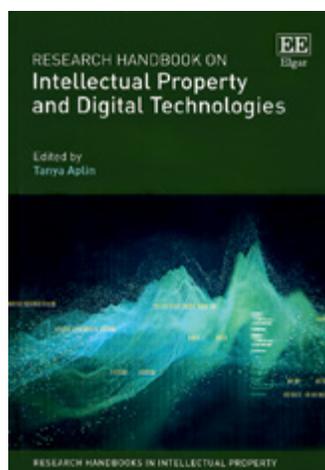

EDN <https://elibrary.ru/shhypl>

ЭКСКЛЮЗИЎНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ З ФОНДУ УПТБ

Навука і тэхніка развіваюцца імкліва! Лічбавыя тэхналогіі і штучны інтэлект сталі неад'емнай часткай нашага жыцця. У прыведзеных ніжэй выданнях гэтыя дасягненні разглядаюцца з пункту гледжання права інтэлектуальнай уласнасці.

Таксама ў год 80-годдзя Перамогі прапаноўваем чытачам кнігу пра жыццё Ю. Я. Максарова – канструктара, дырэктара Уральскага танкавага завода, дзяржаўнага дзеяча, які на працягу 17 гадоў узначальваў Дзяржаўны камітэт СССР па справах вынаходак і адкрыццяў, папярэдніка Федэральнай службы па інтэлектуальнай уласнасці.

З развіццём лічбавых тэхналогій з'яўляюцца новыя выклікі ў галіне абароны выключных правоў. У гэтым зборніку навуковых артыкулаў аўтары разглядаюць розныя лічбавыя з'явы праз прызму канкрэтнага права інтэлектуальнай уласнасці (ІУ), у тым ліку з пункту гледжання міжнароднага права, заканадаўства ЕС і ЗША. Прыведзены

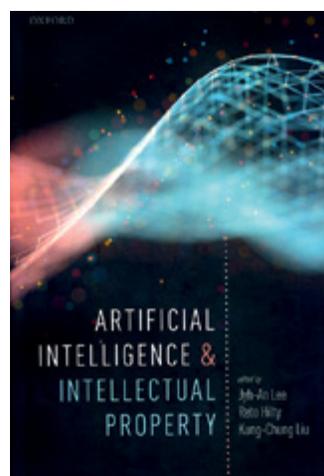
аналіз шэрагу ключавых тэхналогій і іх уплыву на ІУ, уключаючы вялікія даныя, штучны інтэлект, патокавую перадачу, праграмнае забеспячэнне, базы даных, карыстальніцкі кантэнт, масавую алічбоўку, метатэгі, ключавыя словы і 3D-друк. Разгледжаны пытанні канкурэнцыі і правапрымянення ў святле выкарыстання інтэрнэту і парушэння правоў.

Выданне будзе карысным для даследчыкаў у сферы ІУ і юрыстаў-практыкаў, якія хочуць дазнацца пра дыскусіі і прарыўныя ідэі ў гэтай галіне.

Research Handbook on Intellectual Property and Digital Technologies: даведчае выданне / ed. T. Aplin. – Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020. – 593 p. – (Research Handbooks in Intellectual Property).

Кіраўніцтва па даследаваннях па інтэлектуальнай уласнасці і лічбавых тэхналогіях.

Шыфр: 2.020; R45

Штучны інтэлект (ШІ) стаў усюдыісным у сучасным бізнес-асяроддзі: ад чат-ботаў на сэрвісах аховы здароўя да розных шляхоў стварэння карыснай інфармацыі. У той час як ШІ ўсё шырэй выкарыстоўваецца для аптымізацыі крэатыўных і інавацыйных працэсаў, яго інтэграцыя ў прадукты, сэрвісы і іншыя працэдуры ставіць істотныя

пытанні ва ўсіх галінах права. Прадстаўлены аналіз узаемасувязяў паміж ІУ і ШІ у тэхналагічным, дзелавым і эканамічным кантэксце, прававыя змены ў розных юрысдыкцыях на прыкладзе Аўстраліі, Кітая, Японіі, Вялікабрытаніі, ЗША і ЕС.

Выданне раскрывае шырокую карціну перспектывы тэхналогіі ШІ, яе ўзаемадзеяння з рознымі відамі ІУ, адміністраваннем ІУ, праграмным забеспячэннем і данымі, а таксама разглядае сацыяльна-эканамічны ўплыў ШІ на палітыку ў галіне інавацый і, нарэшце, пытанне аб дзеездольнасці ШІ як юрыдычнай асобы.

Artificial Intelligence & Intellectual Property / editors: Jyh-An Lee, Reto M. Hilty, Kung-Chung Liu. – Oxford: Oxford University Press, 2021. – xii, 449 p.

Штучны інтэлект і інтэлектуальная ўласнасць.

Шыфр: 8.012; A81

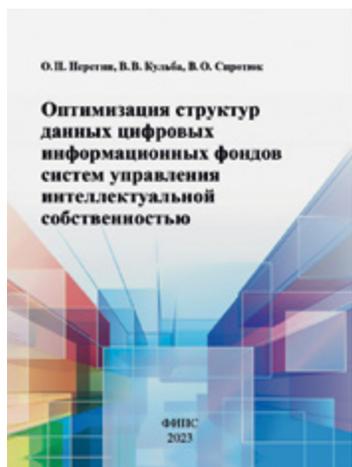
У манаграфіі разглядаюцца пытанні прадастаўлення прававой аховы вынікам інтэлектуальнай дзейнасці, звязаным з развіццём інтэрнэту, новых інфармацыйных тэхналогій, штучнага інтэлекту, геномных тэхналогій, у сучасных умовах. Аўтары даюць характарыстыку тэндэнцыям у сферы змен і развіцця заканадаўства аб інтэлектуальнай уласнасці,

апісваюць дзейнасць дзяржаўнага суверэнітэту ў лічбавай прасторы, аналізуюць досвед нацыянальнага рэгулявання аховы аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці ў сетцы Інтэрнэт у Вялікабрытаніі, ЗША, Японіі, Францыі, Кітаі, а таксама разважаюць пра забеспячэнне балансу паміж патэнтнай аховай і грамадскімі інтарэсамі.

Выданне адрасавана навукоўцам, выкладчыкам, аспірантам, студэнтам юрыдычных ВНУ і ўсім, хто цікавіцца пытаннямі інтэлектуальнай уласнасці.

Маргунова, А. А. Права інтэлектуальнай уласнасці ва ўмовах развіцця новых тэхналогій: манаграфія / А. А. Маргунова, Б. А. Шахназараў; Маскоўскі дзяржаўны юрыдычны ўніверсітэт імя А. Е. Кутафіна. – Масква: Норма: ИНФРА-М, 2023. – 150 с.

Шыфр: 2.020.7; М 79

У манаграфіі разглядаюцца асаблівасці фарміравання і развіцця лічбавых інфармацыйных фондаў інтэлектуальнай уласнасці (ЛІФ ІУ), іх мэты і задачы, патрабаванні да іх стварэння, а таксама асаблівасці праектавання, распрацоўкі, суправаджэння і развіцця баз даных патэнтнай і навукова-тэхнічнай інфармацыі ЛІФ ІУ.

Аўтары даследуюць метады праектавання аптымальных структур тэматычных БД ЛІФ ІУ, аналізуюць кіраванне якасцю, забеспячэнне інфармацыйнай бяспекі і абароны даных. Прапануецца метадалогія пабудовы эфектыўных лічбавых інфармацыйных фондаў сістэм кіравання інтэлектуальнай уласнасцю. На старонках выдання паказаны досвед практычнага выкарыстання распрацаванай метадалогіі пры рашэнні задач фарміравання і развіцця ЛІФ ІУ Еўразійскай патэнтнай арганізацыі.

Нярэцін, А. П. Аптымізацыя структур даных лічбавых інфармацыйных фондаў сістэм кіравання інтэлектуальнай уласнасцю / А. П. Нярэцін, У. В. Кульба, У. А. Сірацюк; пад агульнай і навуковай рэдакцыяй Г. П. Іўліева. – Масква: ФІПУ, 2023. – 259 с. – Бібліягр.: С. 256-259.

Шыфр: 8.008; Н 54

У дні вайны на палігоне танкавага завода выпрабавалі новую мадэль, і ў аднаго з прысутных узнік сумнеў, ці ўстаіць браня супраць гарматы пэўнага калібру. Тады дырэктар завода Юрый Яўгенавіч Максароў рушыў да баявой машыны і, загадаўшы даць па танку два стрэлы баявымі снарадамі, схаваўся ў люку...

Ю. Я. Максароў стаяў ля вытокаў айчыннага танкабудавання, быў дырэктарам Уральскага танкавага завода, на якім выпускаўся знакаміты танк Т-34. За заслугі перад Айчынай узнагароджаны ордэнамі і медалямі, у тым ліку ордэнам Кутузава II ступені і ордэнам Суворова I ступені, якімі ганаруюць палкаводцаў за правядзенне выдатных ваенных аперацый.

На працягу 17 гадоў узначальваў Дзяржаўны камітэт СССР па справах вынаходак і адкрыццяў, які з'яўляецца папярэднікам Распатэнта.

Кароткая хроніка жыцця: Да 100-годдзя з дня нараджэння Ю. Я. Максарова. – Масква, 2003. – 27 с.

Шыфр: 4000.1; К 78

7 КНИЖНАЯ ПАЛИЦА

Анатацыя зборніка дакладаў

Conference proceedings abstract

EDN: <https://elibrary.ru/tbhxbp>**«Інтэлектуальная ўласнасць – аснова інавацыйнай эканомікі: прыярытэты і механізмы навукова-тэхналагічнага развіцця»**

Зборнік дакладаў XXVIII Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі Распатэнта

Навуковы рэдактар: А. П. Нярэцін

Выдавецтва Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці

“Intellectual property is the basis of an innovative economy: priorities and mechanisms of scientific and technological development”

Conference proceedings of the XXVIII International Scientific and Practical Conference of Rospatent

Science editor: O. P. Neretin

Prepared by the Federal Institute of Industrial Property

8–9 кастрычніка 2024 г. Федэральная служба па інтэлектуальнай уласнасці (Распатэнт) правяла XXVIII Міжнародную навукова-практычную канферэнцыю «Інтэлектуальная ўласнасць – аснова інавацыйнай эканомікі: прыярытэты і механізмы навукова-тэхнічнага развіцця», па выніках якой быў выдадзены зборнік, які аб'яднаў даклады на актуальныя для прафесійнай супольнасці тэмы, у тым ліку заснаваныя на матэрыялах праведзеных у ФІПУ навукова-даследчых работ.

Тэмы дакладаў ахопліваюць шырокі спектр пытанняў як тэарэтычнага, так і практычнага характару:

- трансфер тэхналогій у Расіі і дзяржавах-удзельніках ЕАПА;
- актуальныя трэнды патэнтнага права;
- лічбавізацыя ў сферы інтэлектуальнай уласнасці;
- еўразійская інтэграцыя і міжнароднае супрацоўніцтва;
- дыскусійныя аспекты аховы аб'ёмных таварных знакаў;
- ахова геаграфічных указанняў і рэгіянальных брэндаў у краінах Еўразійскага рэгіёна;
- кадравыя пытанні ў сферы інтэлектуальнай уласнасці і практыка навучання спецыялістаў у гэтай галіне.

Ключовай тэмай зборніка стала абмеркаванне прыярытэтаў і механізмаў навукова-тэхнічнага развіцця, у тым ліку за кошт лічбавізацыі і падрыхтоўкі кваліфікаваных кадраў.

Выданне прызначана для спецыялістаў у галіне інтэлектуальнай уласнасці, навуковых супрацоўнікаў, выкладчыкаў, аспірантаў і студэнтаў.

ГАНДЛЁВА–ПРАМЫСЛОВАЯ ПАЛАТА РАСІІ ПРАВЯЛА XVII МІЖНАРОДНЫ ФОРУМ «ІНТЭЛЕКТУАЛЬНАЯ ЎЛАСНАСЦЬ – XXI СТАГОДДЗЕ»

22 і 23 красавіка ў Гандлёва–прамысловай палатэ (ГППІ) Расійскай Федэрацыі прайшоў XVII Міжнародны форум «Інтэлектуальная ўласнасць – XXI стагоддзе». Мерапрыемства, прымеркаванае да Міжнароднага дня інтэлектуальнай уласнасці, адбылося пры падтрымцы Савета Федэрацыі Федэральнага Сходу Расійскай Федэрацыі, Федэральнай службы па інтэлектуальнай уласнасці (Распатэнт), ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (ФППУ), Усерасійскай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці, Суда па інтэлектуальных правах, Еўразійскага патэнтнага ведамства (ЕПВ).

Было праведзена шэсць круглых сталоў, пленарнае пасяджэнне, а таксама прэзентацыя манаграфіі ЕПВ і ФППУ «Асновы фарміравання сучаснай агульнай экспертна-інфармацыйнай прасторы ў сферы прамысловай уласнасці ў Еўразійскім рэгіёне». Упершыню ў рамках форуму сумесна з ФППУ праведзены стол «Уплыў геаграфічнага ўказання і назвы месца паходжання тавару на сацыяльна-эканамічнае развіццё рэгіёнаў Расіі».

На пленарным пасяджэнні віцэ–прэзідэнт ГПП В. В. Чубараў адзначыў, што ў 2024 годзе ў Расіі пададзена больш за 26 тысяч заявак на вынаходкі – гэта вывела краіну ў дзясятку вядучых дзяржаў свету паводле колькасці выдадзеных патэнтаў. Асабліва актыўныя ў сферы інтэлектуальнай уласнасці суб'екты малога і сярэдняга прадпрыемства (МСП): рост заявак склаў 10%, амаль палова паступіла ад ВНУ і навуковых арганізацый.

В. В. Чубараў станоўча ацаніў змены, якія адбыліся ў прававым рэгуляванні інтэлектуальнай уласнасці ў апошнія гады: павышаныя парогі прыцягнення да адказнасці за парушэнні аўтарскіх правоў, уведзеныя паніжаныя падатковыя стаўкі для малых тэхналагічных кампаній, урэгуляваная прававая база па «сірочых» творах і крэатыўных індустрыях.

Гаворачы пра прававыя брэнды, віцэ–прэзідэнт ГПП РФ звярнуў увагу, што дзейнае заканадаўства не ў поўнай меры ўлічвае іх асаблівасці, а таксама адзначыў, што паняцце «рэгіянальны брэнд» часта шырэйшае, чым «геаграфічнае ўказанне» або «назва месца паходжання тавару».

Акрамя таго, В. В. Чубараў закрануў пытанне вяртання замежных кампаній на расійскі рынак і падкрэсліў важнасць распрацоўкі крытэрыяў добрасумленнасці, а таксама прыярытэту для расійскіх вытворцаў, якія ўжо занялі вызваленыя нішы.

Кіраўнік Распатэнта Ю. С. Зубаў паведаміў пра рост колькасці заявак на вынаходкі ад расійскіх кампаній (на 4%) і пра актыўную працу Распатэнта над зніжэннем адміністрацыйных бар'ераў і лічбавізацыяй працэсаў.

Ю. С. Зубаў адзначыў важнасць, якую ведамства надае падтрымцы малога і сярэдняга бізнесу, асабліва ў высокатэхналагічных сектарах. МСП цяпер самы дынамічны сектар – рост заявак на тэхнічныя рашэнні склаў 10%. У сувязі з гэтым запушчана праграма прыярытэтнага разгляду патэнтных заявак ад кампаній са статусам малой тэхналагічнай кампаніі. Тэрміны экспертызы для іх былі скарачаны ў два разы.

У мерапрыемстве таксама ўдзельнічалі прэзідэнт ЕПВ Г. П. Іўліеў, дырэктар ФППУ А. П. Нярэцін, дырэктар маскоўскага офіса САІУ П. Г. Спіцын, кіраўнік Цэнтра інтэлектуальнай уласнасці фонду «Маскоўскі інавацыйны кластэр» А. Грашчанкова, прадстаўнікі бізнесу і навуковай супольнасці. Па выніку форуму яго рэкамендацыі адпраўлены ў профільныя дзяржаўныя органы.

**Часопіс
«Вестник ФІПУ»**

**ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)**

Адказны за выпуск рэдактар:

Алена Генадзьеўна Царова
ФДБУ ФІПУ (Масква, Расія)
vestnik_fips@rupto.ru

Адказны сакратар:

Анастасія Аляксандраўна Ламакіна
ФДБУ ФІПУ (Масква, Расія)
vestnik_fips@rupto.ru

Рэдактура і камп'ютарная вёрстка:

ТАА «Група ПРСБ»:

Эльміра Магамедэмінаўна Трубнікава,
Вольга Юр'еўна Вальвачова,
Алена Аляксандраўна Гаршкова,
Анастасія Сяргееўна Паламарэнка,
Анастасія Барысаўна Даўжэнка

Перакладчыкі ФІПУ:

Сяргей Вітальевіч Рубанаў
(перакладчык 1 катэгорыі),
Пётр Мікалаевіч Ярашэнка (перакладчык)

Фота:

Алеся Анатольеўна
і Дзмітрый Уладзіміравіч Башаравы

Падпісана ў друк: 18.08.2025

Фармат: 205×290 мм

Друк: поўнакаляровы (афсетны, 4/4)

Наклад: 500 экз. **Заказ:** № 251

Друкарня:

Федэральная дзяржаўная бюджэтная ўстанова
«Федэральны інстытут прамысловай уласнасці»
125993, Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1.
Г-59, ГСП-3

**“Bulletin of Federal Institute
of Industrial Property” journal**

**ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)**

Managing editor:

Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Executive editor

Anastasiia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Editing and Desktop publishing:

PRCB Group LLC:

Elmira Trubnikova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko

FIPS translators:

Andrey Moscalenko
(Lead Translator)
Petr Iaroshenko (Translator)

Photo:

Olesya Basharova and Dmitry Basharov

Signed to print: 12.08.2025

Format: 205×290 мм

Printing: full-colour (offset ink, 4/4)

500 copies; **Order:** № 251

Printing house:

Federal State Budgetary
Institution “Federal Institute of Industrial Property”
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

ШАНОЎНЫЯ ЧЫТАЧЫ, НЕ ЗАБУДЗЬЦЕСЯ ПАДПІСАЦА НА «ВЕСНІК ФІПУ»!

Аформіўшы падпіску,
вы атрымаеце пастаянны доступ
да актуальнай інфармацыі аб
інтэлектуальнай уласнасці і
ўнікальных аналітычных даных.

ПАДОЎЖЫЦЬ ПАДПІСКУ АБО АФОРМІЦЬ
ЯЕ ЎПЕРШЫНЮ МОЖНА Ё АДДЗЯЛЕННІ
«ПОШТЫ РАСІІ» АБО АНЛАЙН ПА
КАТАЛОГАХ:

• «Прэса Расіі»
На сайце www.pressa-rf.ru
Падпісны індэкс: 85599

• Агенцтва «Кніга-Сэрвіс»
На сайце www.akc.ru
Падпісны індэкс: E 85599

Усе самыя актуальныя навіны
са свету інтэлектуальнай
уласнасці:

VK УКантакце
Распатэнт

VK УКантакце
ФІПУ